T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL ORMANCILIK VE TÜRKİYE AÇISINDAN ÖNEMİ

(Doktora Tezi)

Ahmet TOLUNAY
(Orman Yüksek Mühendisi)

77955

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ
ORMAN EKONOMİSİ ANABİLİMDALI

Danışman: Prof Dr A. Uçkun GERAY

NİSAN - 1998

ÖNSÖZ

"Sosyal Ormancılık ve Türkiye Açısından Önemi" adlı bu araştırma, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Ekonomisi Yüksek Lisans Programı ' nda doktora tezi olarak hazırlanmıştır.

Ülkemizin kırsal kalkınma alanında yetersiz sayıda olan uzman eleman eksikliğini görerek bu alanda çalışmamı olanak sağlayan ve her zaman ufuk dolu düşüncelerinden yararlandığım değerli hocam Prof Dr A Uçkun GERAY 'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu doktora çalışması süreci içerisinde, yurt içi ve yurt dışında çeşitli kişi ve kurumların yardımlarıyla, doktora konusu ile ilgili literatürü sağlıklı bir şekilde inceleyebilme ve uygulama örneklerini yerinde görebilme olanağı buldum. Öncelikle; ***Tayland Kasetsart Üniversitesi, Orman Fakültesi, Bölgesel Toplum Ormancılığı Eğitim Merkezi*** ` nde (*Kasetsart University Faculty of Forestry, Regional Community Forestry Training Center, RECOFTC*) tarafından düzenlenen 6. Dönem Toplum Ormancılığı Kursu ' na (*Sixty Certificate Course on Community Forestry*) katılmamı sağlayan değerli meslektaşım Muzaffer DOĞRU ve ***GCP/TUR/045/SWI Türkiye'de Uygun Toplum Ormancılığı Metodlarının Geliştirilmesi Projesi*** *(Development of Appropriate Methods for Community Forestry in Turkey)* teknik danışmanı Dr R. Peter STEVENS ' a teşekkürü bir borç bilirim. Tayland ' da kaldığım süre içinde, hiçbir zaman unutamayacağım bir misafirperverlik örneği ile kursun başarılı bir şekilde geçmesini sağlayan ve bu çalışmaya ayrı bir ilgi gösteren RECOFTC ' un değerli Müdürü Dr. Somsak SUKWONG ' a teşekkür ederim. Yine RECOFTC ' da Eğitim Müdürü olarak görev yapan ve çalışmalarıma yaptığı yardımlar kadar, dostluk ve arkadaşlığını unutamayacağım değerli insan, Dr. Vitoon VİRİYASAKULTORN ' a en derin teşekkürlerimi sunarım.

Bu doktora çalışmasının uygulamalı örneklerini (*Case Studies*) ortaya koymak için yapılan arazi çalışmalarında, her düzeyde ve konumda bir çok kişinin katkı ve desteği olmuştur. Özellikle alan araştırmalarında RRA ekip üyesi olarak görev yapan çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Araştırmanının uygulama kısmının oluşmasında ve çeşitli Vak'a Örneklerinin (*Case Studies*) oluşturulması amacıyla, üzerinde çalışılan köyler, misafirperverlikleri kadar iyi bir *katılımcılık* örneği sergilemişlerdir. Bu açıdan vak'a çalışmalarının yapıldığı köylere ve halkına teşekkür ederim.

Bu çalışmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, düşünce ve önerileriyle çalışmanın sağlıklı bir şekilde yürümesinde katkısı olan değerli hocam Doç. Dr. Ahmet TÜRKER ' e teşekkürü bir borç bilirim. Doktora eğitimine başladığım günden beri, her zaman ve her konuda yardımcı olan Orman Ekonomisi Anabilimdalı Personeli 'ne ve özellikle araştırma görevlileri; Sultan BEKİROĞLU ve Yrd. Doç. Dr. Kenan OK ' a teşekkür ederim.

Araştırmanın ülke ormancılığına ve kırsal kalkınma alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara yararlı olmasını dilerim.

ALAŞEHİR
Nisan 1998

Ahmet TOLUNAY
Orman Yüksek Mühendisi

ÖZ

Sosyal ormancılık; gelişmekte olan birçok ülkede geniş ilgi ve kabul gören bir ormancılık anlayışıdır. Ülkemizde bu kavramdan çeşitli şekillerde etkilenilmiş ve bazı uygulamalara yönelinmiştir. Fakat, ormancılık sorunlarının sağlıklı bir şekilde analiz edilmemesi, ülke gerçekleriyle bağdaşan uygulamaların yapılmasını engellemiştir. Sosyal ormancılık kavramı ve uygulamalarının Türkiye için önemini araştırmak üzere, bu çalışma ele alınmıştır. Araştırma, *teorik analiz* ve *vak'a çalışmaları* olmak üzere *Dünya ve Türkiye Ormancılığı* olarak iki ayrı kapsamda yürütülmüştür. Böylece, sosyal ormancılığı her iki ölçekte teorik temel ve uygulamalar açısından karşılaştırma olanağı sağlanmıştır. Araştırmanın teorik analizlerinin yapıldığı *Dünya Ormancılığı kapsamında*: ülkelerin ve uluslararası kuruluşların ormancılık politikası dokümanları, sosyal ormancılık olarak uygulanan projeler ve çeşitli vak'a örnekleri; *Türkiye Ormancılığı kapsamında*: ormancılık politikası dokümanları, çeşitli kongre ve toplantılarda alınmış kararlar, sosyal ormancılık ile ilgili projelere ait dokümanlar *materyal* olarak kullanılmıştır. Dünya Ormancılığı ve Türkiye Ormancılığı ' nın teorik kısmının oluşturulmasında; *gözlem, literatür çalışması ve istatistiki analiz metotları* kullanılmıştır. Vak'a çalışmalarından ilki; *Tayland* ' da *Ban Tha Khan Köyü* ' nün *Ban Klong Takien Mahallesi* ' nde, diğeri *Türkiye* 'de *Kızılağıl Köyü* ' nde yapılmıştır. Materyal olarak; köylere ait istatistiki kayıtlardan yararlanılmış ve metot olarak *"Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (RRA)"* kullanılmıştır. Vak'a çalışmalarında, sosyal ormancılık uygulamalarıyla, köylere hangi konularda müdahale edileceği belirlenmiştir. Teorik analiz ve vak'a çalışmaları ile elde edilen bulgular değerlendirilmiş, konu genel çerçevesi ile tartışılarak, araştırmadan elde edilen sonuçlar verilmiştir.

ABSRACT

Social forestry is a new concept which has seen interest and been accepted in world forestry. This concept came out with different applications methods in Asia-Pasific, Middle South Africa, and Latins. Starting in Turkey in 1986, this method affected Turkish Forestry in different ways and initiated different applications. But, because both national cicumstances and previous experiences haven't been analysed properly, any application hasn't been able to comply with national needs. Although it was recomended forestry to be reorganized, it hasn't been adviced HOW. This research has been made to describe *social forestry* term and to develop application models. Resaerch has been proceeded on two ways as *World Scale* and *Turkish Scale*, supported with actual *case studies* for both. Thus, a comparison between the two scales has been enabled. Different matarial and methods used for theoretic and case studies. Observation, literature study and stastical analysing methods used to prepare theoretical part of the study. In practice there are two applications. These are Ban Klong Takien which is cluster of *Ban Tha Khan Village* in *Thailand* and *Kızılağıl Village* in *Turkey*. Material used are statistic records kept by villagers, such as population, meteorologic records, previous development projects and plans. Assessment method was RRA tecnique. In case studies it's explained that how to practise social foresrty and under which circumstance villages would be interfered. Information derived from theoretic analyses and case studies has been assassed and the overall subject discusssed. In *"Findings and Results"* section given the results of that research and suggestions for Turkish forestry.

ÖNSÖZ i

ÖZ - ABSRACT ii

İÇİNDEKİLER iii

ŞEKİL LİSTESİ vi

TABLO LİSTESİ vi

PARA VE ARAZİ ÖLÇÜ BİRİMLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER vi

KISALTMALAR (Türkçe) vii

KISALTMALAR (İngilizce) viii

I. GİRİŞ 1

II. LİTERATÜR ÖZETİ 6

III.MATERYAL VE YÖNTEM 12

3.1.MATERYAL 12
3.1.1.Teorik Analiz İçin Kullanılan Materyal 12
3.1.2.Vak'a Çalışmaları *(Case Studies)* Kullanılan Materyal 12

3.2.YÖNTEM 13
3.2.1.Teorik Analiz İçin Kullanılan Yöntem 13
3.2.2.Vak'a Çalışmaları *(Case Studies)* Kullanılan Yöntem 13
3.2.2.1. Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (RRA) 13
3.2.2.2. Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (RRA)'nin Vak'a Çalışmalarında Kullanımı 17

IV.KAVRAMSAL VE TEORİK ANALİZ 20

4.1.ÜLKE KALKINMASI, KIRSAL KALKINMA VE SOSYAL ORMANCILIK .. 20

4.2.SOSYAL ORMANCILIK VE DÜNYA 26
4.2.1.Ülkelerin Dünya Ormancılığı İçindeki Genel Durumu 26
4.2.2.AGÜ ' ler Kalkınmasında Orman Kaynakları ve Ormancılık 31
4.2.3.Sosyal Ormancılığın Gelişimine Öncülük Eden Olaylar ve İlk Uygulama Örnekleri 34
4.2.4.Sosyal Ormancılık Tanımları ve Analizi 39
4.2.5.Agroforestry ve Sosyal Ormancılık 43
4.2.6.Sosyal Ormancılık Üzerine Teorik Bakış Açıları 46
4.2.6.1.Bir Kaynak Yönetim Sistemi Olarak Sosyal Ormancılık 46
4.2.6.2.Tarımsal Sistem Yaklaşımı İle Sosyal Ormancılık 47
4.2.6.3.Kültürel Ekoloji Bakış Açısıyla Sosyal Ormancılık 48

4.2.6.4.İnsan Ekolojisi Bakış Açısı İle Sosyal Ormancılık 50
4.2.6.5.Sosyal Ormancılık ve Ekolojik Bileşim Modeli 52
4.2.7.Sosyal Ormancılığın Uygulama Şekilleri 58
4.2.8.Sosyal Ormancılığın Uygulama Aşamaları 61
4.2.8.1.Etüt-Envanter ve Sorun Analizi (EE&SA) 61
4.2.8.2.Planlama ve Projelendirme (P&P) 62
4.2.8.3.Yürütme ve Uygulama (Y&U) 63
4.2.8.4.İzleme ve Değerlendirme (İ&D) 64
4.2.9.Sosyal Ormancılık ve Yayım & Tanıtım *(Extension)* 67

4.3.SOSYAL ORMANCILIK VE TÜRKİYE 69
4.3.1.Türkiye Ormancığına İlişkin Temel Analizler 69
4.3.1.1.Türkiye Ormancılığı'nın Genel Durumu 69
4.3.1.2.Türkiye Ormancılığı'nın Sorunları 77
4.3.1.3. Türkiye'de Uygulanacak Ormancılık Şekli 81
4.3.2.Türkiye Ormancılığında Sosyal Yaklaşımlar 85
4.3.2.1.İlk Dönem (Başlangıçtan-1956 Yılına Kadar) 85
4.3.2.2.6831 Sayılı Orman Kanunu ve 13.Maddesi İle Yapılan Uygulamalar (1956-1970 Yılları) 86
4.3.2.3.I.ORKÖY Dönemi (1970-1982) 88
4.3.2.4.ORKÖY Sonrası Dönem (1982-1986) 90
4.3.2.5.Sosyal Ormancılık Yaklaşımları (1986-1992) 92
4.3.2.6.II.ORKÖY Dönemi ve Günümüz Ormancılığı (1992-....) 93
4.3.3.Türkiye'de Sosyal Ormancılık Uygulamalarına İlişkin Temel Analizler .. 94
4.3.3.1.Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli ve Uygulama Çerçevesi 94
4.3.3.2.Orman Köylerinde Tipik Arazi Kullanımı ve Orman Köylerine Müdahale Şekli 101
4.3.4.Türkiye'de Sosyal Ormancılığın Olası Uygulama Şekilleri 108
4.3.4.1.Orman İçi Yerleşim *(Land Tenure)* Sorunlarının Çözümlenmesi 108
4.3.4.2.Gelir Artıran *(Income Generating)* ve Gıda Güvenliği *(Food Security)* Sağlayan Uygulamalar 110
4.3.4.3.Çiftlik Ormancılığı *(Farm Forestry)* Uygulamaları 111
4.3.4.4.Toplum Ormancılığı *(Community Forestry)* Uygulamaları 112
4.3.4.5.Tampon Zon Orman Yönetimi *(Buffer Zone Forest Management)* 114

V.VAK ' A ÇALIŞMALARI *(CASE STUDİES)* 116
5.1.Örnek Vak'a (1); Ban Klong Takien (TAYLAND) 116
5.1.1.Giriş 116
5.1.2.Köyün Genel Tanıtımı 116
5.1.3.Sosyoekenomik ve Kültürel Şartlar 117
5.1.4.Arazi Kullanımı Şekli 120
5.1.5.Sorunlar ve Müdahale Yöntemi 122
5.1.5.1.Sorunlar 122
5.1.5.2.Müdahale Yöntemi 122
5.1.6.Çözüm Önerileri 123

5.2.Örnek Vak'a (2); Kızılağıl Köyü (TÜRKİYE) 124
5.2.1.Giriş 124
5.2.2.Köyün Genel Tanıtımı 124
5.2.3.Sosyoekenomik ve Kültürel Şartlar 125
5.2.4.Arazi Kullanımı Şekli 127
5.2.5.Sorunlar ve Müdahale Yöntemi 129
5.2.5.1.Sorunlar 129
5.2.5.2.Müdahale Yöntemi 130
5.2.6.Çözüm Önerileri 130

VI.BULGULAR 131
6.1.Temel Politika ve Stratejiler 131
6.2.Sosyal Ormancılıkta Kurumsal Görevler 131
6.3.Sosyal Ormancılıkta Finansman Kaynakları 132

VII. TARTIŞMA 134

VIII.SONUÇ VE ÖNERİLER 138

IX. ÖZET 142

X. SUMMARY 143

XI.KAYNAKLAR 145

XII.EKLER 155

12.1.TÜRKİYE ORMANCILIĞI ' NIN KRONOLOJİSİ 157

12.2.TÜRKİYE ORMANCILIK MEVZUATININ ORMANCILIK TİPLERİNE ANALİZİ 162

12.3.TÜRKİYE ORMANCILIĞI ' NDA SOSYAL YAKLAŞIMLARIN KRONOLOJİSİ 174

12.4.VAK ' A ÇALIŞMALARI 179
12.4.1.Örnek Vak ' a (1); Ban Klong Takien (TAYLAND) 180
12.4.2.Örnek Vak ' a (2); Kızılağıl Köyü (TÜRKİYE) 226

XIII.ÖZGEÇMİŞ 261

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil (1) Bir Kırsal Kalkınma Döneminin Ana Aşamaları 25
Şekil (2) Sosyal Ormancılığın Kırsal Kalkınma ve Ülke Kalkınması İçindeki Yeri 27
Şekil (3) Klasik Ormancılık ve AGÜ ' ler Ormancılığının Farklı Sonuçları 35
Şekil (4) Agroforestry Sistemlerinin Bileşim Şekillerine Göre Sınıflandırılması 45
Şekil (5) Sosyal Ormancılığın Kültürel Ekoloji Modeli 49
Şekil (6) Sosyal Ormancılığın İnsan Ekolojisi Sistemleri Modeli 51
Şekil (7) Duncan ' ın Ekolojik Bileşim Modeli 53
Şekil (8) Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli 55
Şekil (9) Ormancılığın Gelişim Evrelerine Göre Türkiye Ormancılığı 76
Şekil (10) Türkiye Ormancılığının Sorunları ve Bu Sorunların Çözümünde Görev Alacak Birimler 82
Şekil (11) Ormancılık Tiplerine Göre Kurumsal Görevler 84
Şekil (12) Türkiye Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli 96
Şekil (13) Türkiye ' de Sosyal Ormancılığın Genel Uygulama Çerçevesi 100
Şekil (14) Orman Köylerinde Tipik Arazi Kullanımı 102
Şekil (15) Orman Köylerindeki Tipik Arazi Kullanımına Göre II. Kullanım Alanının Görünümü 106

TABLO LİSTESİ

Tablo (1) Asya-Pasifik Rejyonu ' da Bulunan Bazı Ülkelerde Ormansızlaşma Miktarları ve Oranları 30
Tablo (2) Ormancılık Tiplerine Göre Ülkeler 32
Tablo (3) Sosyal Ormancılığın Gelişimi İle İlgili Üç Ana FAO Programı 37
Tablo (4) Sosyal Ormancılık İle İlgili Kavramlar 39
Tablo (5) Sosyal Ormancılık Tanımlarının Analizi 40
Tablo (6) Gelir Artıran ve Gıda Güvenliği Sağlayan Proje Örnekleri 111
Tablo (7) Yıllar İtibariyle Yapılan Toplum Ormancılığı ve Çiftlik Ormancılığı Uygulamaları 114
Tablo (8) Ban Klong Takien' de Bugünkü Arazi Kullanma Durumu 120
Tablo (9) Ban Klong Takien ' de Hanehalkı Sayısına Göre Toprak Sahipliliği Durumu ve Orman Alanı İşgali 120
Tablo (10) Ban Klong Takien ' de Hedef Gruplarının Gereksinim Öncelikleri 123
Tablo (11) Kızılağıl Köyü ' nde Bugünkü Arazi Kullanım Şekli 127
Tablo (12) Kızılağıl Köyü ' nde Tarımsal Ürünlerin Ekiliş Miktarları 128
Tablo (13) Kızılağıl Köyü ' nde Hedef Gruplarının Gereksinim Öncelikleri 130

PARA VE ARAZİ ÖLÇÜ BİRİMLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

Rai ; Tayland 'da kullanılan arazi ölçü birimi. 1 hektar (Ha.) alan; 6.25 rai ' dir.

Baht ; Tayland 'da kullanılan para birimi. Ocak 1998 tarihi itibariyle; 1 Baht = 47.80 USA Doları ($), 1 Baht = 4644 TL 'dir.

KISALTMALAR
(Türkçe)

ABD	; Amerika Birleşik Devletleri
AERDD	; Tarımsal Kalkınma ve Yayın Bölümü
AGÜ	; Az Gelişmiş Ülke
AGM	; Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü
AF	; Agroforestry
FAO	; Gıda ve Tarım Teşkilatı
GSMH	; Gayri Safi Milli Hasıla
GO	; Hükümet ya da Devlet Kuruluşları
GÜ	; Gelişmiş Ülke
GTZ	; Alman Teknik İşbirliği Teşkilatı
ICRA	; Tarımsal Kalkınmaya Yönelik Araştırmalar Kursu
ICRAF	; Uluslararası Agroforestry Araştırmaları Konseyi
IDRC	; Uluslararası Kalkınma Araştırmaları Merkezi
IFAD	; Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
IMF	; Uluslararası Para Fonu
IUCN	; Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Örgütü
KHGM	; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
MPAG	; Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü
NCA	; Hindistan Ulusal Tarım Komisyonu
NGO	; Gönüllü Kuruluşlar ya da Sivil Toplum Örgütleri
OB	; Orman Bakanlığı
OGM	; Orman Genel Müdürlüğü
ORKÖY	; Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü
ORÜS	; Orman Ürünleri Sanayii Kurumu Genel Müdürlüğü
PRA	; Katılımcı Kırsal Değerlendirme Tekniği
RECOFTC	; Bölgesel Toplum Ormancılığı Eğitim Merkezi
RFD	; Tayland Kraliyet Orman İdaresi
RRA	; Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği
SIDA	; Uluslararası İsveç Kalkınma Kurumu
SF	; Sosyal Ormancılık
TBBM	; Türkiye Büyük Millet Meclisi
TAGM	; Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
TÜGEM	; Tarımsal Üretim Ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
TKGM	; Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
TZDK	; Türkiye Zirai Donatım Kurumu
UNCTAD	; Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
UNDCP	; United Nation Fund for Drug Control Program
UNDP	; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP	; Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO	; Birleşmiş Milletler Eğitim,Bilim ve Kültür Teşkilatı
UNIDO	; Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü
YSE	; Yol-Su-Elektrik Genel Müdürlüğü
WFC	; Dünya Gıda Konseyi
WFP	; Dünya Gıda Programı

KISALTMALAR
(İngilizce)

ABD	; The United States of America
AERDD	; Agricultural Extension and Rural Development Department
AGÜ	; Underdevoloped Country
AGM	; General Directorate of Afforestation and Erosion Control
AF	; Agroforestry
FAO	; Food And Agriculture Organization
GSMH	; Gross National Product
GO	; Goverment Organization
GÜ	; Developed Country
GTZ	; The Organization of Tecnical Collobration of Germany
ICRA	; İnternational Course for Agicultural Development Oriented Research in Agriculture
ICRAF	; International Coinsul for Research in Agroforestry
IDRC	; International Development Research Center
IMF	; International Money Fund
IFAD	; International Fund For Agricultural Development
IUCN	; International Union for the Coservation of Nature and Natural Resources
KHGM	; General Directorate of Village Serves
MPAG	; General Directorate of National Parks and Hunting-Wildlife
NCA	; National Commission on Agriculture of İndia
NGO	; Non Governmental Organization
OB	; Ministry of Forestry
OGM	; General Diroctorate of Forestry
ORKÖY	; General Directorate of Forest Village Affairs
ORÜS	; General Directorate of Forest Products Industry
PRA	; Participatory Rapid Appraisal
RECOFTC	; Regional Community Forestry Training Center
RFD	; The Kingdom of Thailand, Royal Forestry Departmant
RRA	; Rapid Rural Appraisal
SIDA	; Swedish International Development Authority
SF	; Social Forestry
TBMM	; Turkish National Assembly
TKGM	; General Directorate of Title-deed and Cadastre
TAGM	; General Directorate of Agricultural Researches
TÜGEM	; General Directorate of Agricultural Production and Development
TZDK	; General Directorate of Agricultural Equipment
UNCTAD	; United Nations Conference on Trade and Development
UNDCP	; United Nation Fund for Drug Control Program
UNDP	; United Nations Development Programme
UNEP	; United Nation Environment Programme
UNESCO	; United Nation Education,Scientific and Cultural Organization
UNIDO	; United Nations Industrial Development Organizations
YSE	; General Directorate of Road-Water-Electric Power
WFC	; World Food Conference
WFP	; World Food Program

I.GİRİŞ

İnsan; dünya üzerinde var olduğu günden bu yana yaşamını kolaylaştırmanın, refah ve mutluluğunu artırmanın çabası içerisinde olmuştur. Gelişen zaman ile bu çabaların boyutu ve çerçevesi değişse bile, yaşamı kolaylaştırmanın yollarını bulmak, refah ve mutluluğu artırmak insanoğlunun en önemli uğraşlarındandır. Varolduğu ilk günlerde insan; bireysel olarak karnını doyurmayı ve kendisine gelebilecek tehlikelere karşı korunmayı amaç edinmiş, refah ve mutluluk ölçütü bunlarla sınırlı kalmıştır. Zamanla insan, en küçük sosyal ve ekonomik birim olan *aileyi* kurarak toplumsallaşmış, bireysel refah ve mutluluktan, aile düzeyinde refah ve mutluluğun sağlanmasına yönelmiştir. İnsan, yerleşik düzene geçtiğinde siyasi ve hukuki olarak kendine özgü bir kurumsal yapısı olan bir düzeyde refah ve mutluluğu aramaya başlamıştır. Bu kurumsal yapı; *"devlet"* olup, refah ve mutluluğun arandığı düzey ise; *"ülke"* dir.

Bugün dünya üzerinde irili ufaklı birçok ülke bulunmaktadır. Her ülkenin sosyal, siyasi ve ekonomik anlamda farklı sorunları vardır. Ülkeler, sosyal ve siyasal konumlarıyla uluslararası düzeyde bağımsız ve aynı hukuk kurallarına tabi olsalar bile, ekonomik durumları açısından ***"gelişmiş ülke"*** *(developed country)* ve ***"gelişmekte olan ülke"*** *(developing country)* olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrımın dışında üçüncü dünya ülkeleri *(third world nations)* olarak tanımlanan ***"geri kalmış ülkeler"*** *(underdeveloped country)* kategorisi de bulunmaktadır.

Ülkelerin gelişmişliğini ya da az gelişmişliğini ortaya koyan ölçütler; *ulusal gelir, büyüme oranı, ithalat-ihracat oranları, enflasyon, ödemeler dengesi,*gibi makroekonomik göstergelerdir. Bu göstergeler gelişmişlik açısından ülkelerin dünya üzerindeki konumunu yansıtabilmektedir. Bu nedenle, ülkelerin *gelişmiş ülkeler (GÜ)* ve *az gelişmiş ülkeler (AGÜ)* olarak sınıflandırılması anlamlı olmaktadır. Bu göstergelerin yanında; *sosyal, siyasal, kültürel ve nüfus* özelliklerine ait ülke göstergeleri de; *gelişmiş ülke ve az gelişmiş ülke* ayrımında belirleyicidir. Öte yandan bir ülkede nüfusun ağırlıklı olarak *kentlerde* veya *kırsal yörelerde* yaşaması ya da geçimlerini sağladıkları uğraşların nüfusa göre dağılımı, ülkelerin gelişmiş veya az gelişmişliğinin belirlenmesinde yol göstericidir. Örneğin; gelişmiş ülkelerde tarımsal üretimden gelir sağlayan kişi sayısı; ülke genel nüfusunun % 10 ' u veya daha altındaki rakamlarda olurken, az gelişmiş ülkelerde bu oran % 80 ' lere kadar yükselebilmektedir. *AGÜ* 'ler genel olarak: *tarımsal işgücünün fazlalığı, tarımsal verimliliğin düşüklüğü, yapısal, teknolojik, sosyolojik ikili (dual) yapı, hızlı nüfus artışı ve yetersiz kapital birikimi* ile kendini göstermektedir.

Sahip oldukları göstergeler hangi konumu yansıtırsa yansıtsın, her ülke gelişme çabasından vazgeçememektedir. *GÜ* 'ler ekonomilerinin büyümesini hedeflerken, *AGÜ* 'ler en azında gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşmak arzusundadırlar. GÜ ve AGÜ 'lerin birbirlerine göre farklı özelliklere sahip olması, karşılaştıkları sorunların çözüm yollarının da farklı olacağını göstermektedir. Örneğin; GÜ 'ler *büyüme* kavramı üzerinde dururken, AGÜ 'ler *kalkınma* kavramı üzerinde durmaktadır. AGÜ 'ler kendi aralarında da *homojen* değildir. Fakat; *tarımsal üretimin gerek GSMH içindeki pay ve nüfus bakımından yüksek oranda bulunması, gizli işsizliğin yaygınlığı, adam başına düşen sabit sermaye ve tasarrufların düşüklüğü, ihracatın tarıma ve diğer doğal kaynaklara, ithalatın endüstri ürünlerine bağlı olması ve fert başına ulusal gelirin düşüklüğü*, gibi ana çizgiler AGÜ 'lerin ortak noktalarıdır. Bu nedenle AGÜ 'ler ne kadar *heterojen* olurlarsa olsunlar, gelişmiş ekonomilerden ayrı bir yapıya sahiptirler. Bu ayrılık AGÜ 'lerde, gelişmiş ülke ekonomileri için uygulanan politikalar dışında

bazı farklı politikaların ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü AGÜ 'lerin gelişme sorunu, *bir yapı değişikliği* sorunudur (Manisalı, 1982).

AGÜ 'lerde, *piyasa ekonomisinin kaynak dağılımı ile ilgili aksaklıkları, toplumsal yatırımlarda (karayolu, barajlar, enerji tesisleri için yapılan yatırımlar) devlete düşen sorumluluklar,* ***planlı kalkınma stratejisinin*** benimsenmesine yol açmıştır. AGÜ 'ler, kalkınma politikalarıyla bir taraftan endüstriyel ve teknolojik gelişmeyi sağlamaya çalışırken, diğer taraftan ülke içerisinde büyük bir orana sahip *kırsal nüfusun sorunlarına* çözüm getirmek durumundadır. AGÜ 'lerde, kırsal nüfusun sorunlarına çözüm getirmeye yönelik kalkınma uğraşları; ***kırsal kalkınma*** *(rural development)* adıyla bilinmektedir. ***Kırsal kalkınma****; ülke kalkınması ile bağlantılı olarak, kırsal yörede yaşayan insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik kalkınma çabalarının ortak adıdır.* Kırsal kalkınma çabalarında temel amaç; kırsal çevre içerisinde elde edilebilir ve ulaşılabilir bütün kaynakların, bu çevrede yaşayan insanların refah ve mutluluğunun sağlanması için, etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasıdır. ***Kırsal kalkınma çalışmalarında;*** *kırsal toplumların sosyal ve kültürel gelişmelerinin sağlanması, beslenme ve sağlık sorunlarının çözümlenmesi, altyapı olanaklarının geliştirilmesi, tarımsal verimliliğin artırılması, çevresel dengenin korunması,* gibi konular öne çıkmaktadır.

Gelişmekte olan diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye 'nin kalkınma çabaları içerisinde de, kırsal kalkınma çalışmalarına önem verildiği ve bu alanda belli aşamalara ulaşıldığı gözlenmektedir. Türkiye planlı kalkınma dönemine geçtiği 1963 yılından itibaren sosyal ve ekonomik yapısını geliştirmeye başlamış, tarımın ağırlıklı olduğu bir yapıdan sanayi ve hizmetler sektörlerinin ağırlık kazandığı bir yapıya yönelmiştir. 1992 yılı sonu itibariyle elde edilen bazı ülke göstergeleri, 1963 yılındaki göstergelerle kıyaslandığında; *kişi başına elektrik tüketiminin 113 Kwh ' dan 1130 Kwh ' a, elektriği olan köy sayısının 213 ' den 36 000 ' e, toplam telefon abonesi sayısının 200 bin ' den 9,5 milyon ' a, okullaşma oranının orta öğretimde % 12 ' den % 50 ' ye, yüksek öğretimde % 4 ' den % 10 ' a çıktığı, doktor başına düşen nüfusun 2666 ' dan 1027 ' ye indiği* görülmektedir (DPT, 1993). Bu gelişmeler, ülke genelinde olduğu kadar, kırsal yörede yaşayan insanlar açısından da olumlu sonuçlar doğurmuş ve kırsal yörelerin temel alt yapı sorunları olan; *yol, su, elektrik, haberleşme, okul,* gibi sorunların çözümünde önemli aşamalara ulaşılmıştır. Bu gelişmelere rağmen, kırsal kalkınma alanında çözülmesi gereken sorunlar hala ülke gündemindedir. Çünkü 1990 yılı nüfus sayımına göre toplam ülke nüfusunun ***% 41 ' i kırsal yörede yaşamakta*** ve 1993 yılı rakamlarıyla yurtiçi işgücü piyasasında istihdam edilen ***nüfusun % 47 ' si tarımsal üretimden gelir*** sağlamaktadır (HDTM, 1994). Tarımsal üretimden gelir sağlayan bu kitlenin, *gelir açığı* her geçen gün artmaktadır. Ülkenin bugünkü yapısal durumu, kırsal kalkınma çalışmalarının boyutu ve çerçevesinin değiştiğini, bu nedenle kırsal kalkınma politikalarının gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. 1960 'lı yıllardan itibaren kırsal kalkınma olarak öne çıkan; *yol, su, elektrik, ulaşım ve haberleşme* gibi sorunların belli ölçüde çözümlenmesiyle, kırsal yörelerin ülke ile bütünleşmesi sağlanmıştır. Fakat bu aşamadan sonra, kırsal kalkınma alanında hangi konuların gündeme alınması ya da hangi alanlarda çalışmaların sürdürüleceğinin belirlenmesi gereği ortaya çıkmıştır.

Bugün ülkemizde, kırsal yörelerdeki kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığı söylenemez. Bu nedenle kırsal yörelerin kalkınma açısından sorunları, *yanlış kaynak kullanımında* yoğunlaşmaktadır. Kırsal yörede yaşayan insanların kullanabilecekleri kaynaklar denilince; *tarım alanları, meralar, ormanlar ve su kaynakları* ilk akla gelen kaynaklar olmaktadır. Zaten kırsal yörelerde yaşayan insanlar, kurdukları üretim düzeni içerisinde, bu

kaynakları kullanmaktadır. Fakat her AGÜ ' de olduğu gibi, kırsal yörelerdeki kaynaklar; *üretim tekniklerinin ilkel, tarımsal verimliliğin düşük oluşu, hızlı nüfus artışı, eğitimsizlik, örgütsüzlük, gizli işsizlik ve tarım dışı sektörlerde istihdam olanağının kıtlılığı* nedeniyle, verimli bir şekilde kullanılamamaktadır. Bu nedenle **yoksulluk çemberi** kırılamamakta, *kullandığı kaynaklara yeniden yatırım yapamamakta ve bilinçsizce yok ettiği kaynakların yerine, yenilerini koyarak* yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Bozulan denge, kendi iç dinamiği ile tepki göstermekte ve bu ***tepki doğrudan doğruya kırsal yöre insanlarına olumsuz olarak*** yönelmektedir. Sonuç; yine yoksulluk olmaktadır. Bu nedenle; son yıllarda kırsal kalkınma çalışmaları kaynak kullanımı üzerinde yoğunlaşmış ve kırsal yöredeki kaynakların kullanımında; ***verimlilik*** *(productivity)*, ***dengelilik*** *(stability)*, ***sürdürülebilirlik*** *(sustainability)* ilkelerinin temel politika olarak izlenmesi benimsenmiştir.

Orman kaynakları, kırsal yörede bulunan diğer kaynaklar gibi, verimli kullanılması gereken kaynaklar arasındadır. Gelişmekte olan ülkelerde, *kırsal nüfusun oldukça büyük bir kısmının orman kaynaklarına bağımlı bir şekilde yaşaması, bu kaynağın kırsal kalkınma çalışmalarında önemli bir yerinin* olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan orman kaynakları, bu kaynağa sahip olan ülke için taşıdığı önem kadar, bozulan dünya dengesi ve artan çevre sorunları nedeniyle stratejik bir kaynak konumuna gelmiştir. Doğal dengenin bozulmasını ve ormanların azalmasını geç de olsa fark eden ülkeler, hükümet programlarında bu sorunların çözümünü sağlayacak çalışmalara yer vermeye ve özellikle ormancılık politikalarını yeniden gözden geçirmeye başlamışlardır. Günümüzde orman kaynakları, ülke ve sınır tanımaz bir kaynak konumuna gelmiştir. Bu gerekçe ile uluslararası alanda faaliyet gösteren birçok resmi ve gönüllü kuruluş, orman kaynaklarının azalması ve çevre bozulmasının önüne geçilmesi için, çeşitli çalışmalar yapmaya başlamışlar ve bu çalışmaları çeşitli programlar ve projeler altında çeşitli ülkelerde yaygınlaştırmışlardır. *Ülke kalkınmasıyla bağlantılı olarak, kırsal kalkınma alanında değişik ad ve farklı yaklaşımlarla, çeşitli ülkelerde yapılan ve yaygınlaşan bu uygulamalar genelde* **sosyal ormancılık** ***(social forestry)*** *terimi* ile adlandırılmaktadır (Arnold, 1991).

Son yirmi yıl içerisinde AGÜ 'ler ormancılığında büyük popülarite kazanmış olan sosyal ormancılık; kavram olarak ülkemiz ormancılığına 1986 yılında girmiş ve ormancılık literatüründe çoğunlukla tercüme ağırlıklı makaleler ile irdelenmeye başlanmıştır. Yapılan tartışmalarda orman köylüsünün ormancılık politikaları içerisinde yer almadığı, halka rağmen ormancılık yapıldığı bu nedenle ormancılık politikalarında değişikliklere gidilmesi gerektiği belirtilmiştir (Sağkaya, 1986a; 1986b; 1986c). Öte yandan ülkenin çeşitli yörelerinde *(Mersin, Konya, İzmir, Manisa ve Kastamonu)* sosyal ormancılık olarak adlandırılan uygulama örnekleri görülmeye başlamıştır (Bozatlı, 1987a; 1897b). Bu uygulama örneklerinin yanında, meydana geliş şekli açısında farklı özellikleri olan örnekler olan *Bergama Kozak Yöresi Fıstıkçamı Mesçereleri, Çal İlçesi Özel Ağaçlandırmaları* ülke ormancılık gündeminde aynı yıllarda yerini almıştır. Çal Yöresi 'nde ***"özel ağaçlandırma"*** adı altında yapılan uygulamalar hakkında araştırmalar yapılmış, *yöre halkının ağaçlandırma yapmaya yönelik ilgisi, yapılan ağaçlandırmaların durumu, karşılaşılan sorunlar incelenmiş ve bu özel örneğin Türkiye geneline yaygınlaştırılması için alınması gerekli yasal ve örgütsel tedbirler* ortaya konmuştur (Tolunay, 1987). Sosyal ormancılığın ülke gündemine girmesiyle birlikte yapılan tartışmalar, kişisel gayretlerle ortaya çıkan uygulama örnekleri, tam bir kavram ve uygulama karışıklığı yaratmış ve bu sosyoekonomik ormancılık sorunlarına sağlıklı bir şekilde yaklaşılmasını ve bu alanda kalıcı politika ve stratejilerin oluşturulmasını engellemiştir. Ormancılık literatüründe kendine özgü yeri ve anlamı olan kavramlar birbirleriyle karıştırıldıkları gibi; *"karma ormancılık", "kombine ormancılık", "halk ormancılığı",* gibi gereksiz kavramlar da

türetilmiştir. Bu nedenle sosyal ormancılık; kavram ve uygulama modelleri açısından sağlıklı zeminlere oturtulamamıştır.

1987 yılından itibaren OGM bünyesinde dış kaynaklı projeler olarak alınan *"Değişik Ekolojilerdeki Bozuk Orman Alanlarında Yenilebilir Mantar Türleri Araştırma ve Uygulama Projesi (1987-1991)", "OGM-GTZ Türk-Alman Ormancılık Projesi (1987-Devam ediyor)", "Türkiye Kavakçılığı Geliştirme Projesi (1987-1992)", "OGM-UN Dünya Gıda Programı (DGP) 6 İlde Ağaçlandırma Erozyon Kontrolu ve Mera Islah Projesi (1987-1993)"*, gibi projeler, farklı amaçları ve uğraş alanları olmasına rağmen, sosyal ormancılık ile ilgili uygulamalar yapmıştır (Ulukanlıgil, 1992). Sosyal ormancılığın ilk uygulama örneklerini oluşturma çabasında içerisinde olan bu projelerin yanında, bir taraftan sosyal ormancılığı tanıtmak ve öğretmek, diğer taraftan sosyal ormancılık modellerini geliştirmek amacıyla Orman Bakanlığı *(OB)* tarafından; *"(FAO-Türkiye) Türkiye ' de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi (1992- 1993)"* ve *"(GCP-TUR-O45 SWE) Türkiye 'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi (1992-Devam ediyor)"* uygulamaya konulmuştur (Kamiloğlu, 1992; Stevens ve Çançin,1992). Tüm bu projeler, sosyal ormancılık uygulamalarını geliştirme amacı taşımasına rağmen; ülkenin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleri ve geçmiş yıllarda elde edilen kırsal kalkınma deneyimleri dikkate alınarak planlanmadığından, başarılı uygulama örnekleri oluşturamamıştır. Fakat son yıllarda ele alınan yeni bir dış kaynaklı proje, umut veren yaklaşımlarıyla yeni bir sayfa açmıştır. Bu proje *"(3567/TU) Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi (1993-Devam ediyor)"* dir. Dünya Ormancılığı, sosyal ormancılık konusunda hızla gelişmesini sürdürürken,1994 yılında İ.Ü. Orman Fakültesi *"Akademik Genel Kurulu"* sosyal ormancılık üzerine bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor, çeşitli ülkelerde ortaya çıkan sosyal ormancılık örneklerinin iyi analiz edilmesini ve ülkeye zarar getirecek uygulamalardan kaçınılması gerektiğini vurgulamıştır.

Ülkemizde kırsal kalkınma çalışmaları, Cumhuriyet ' in ilk kurulduğu yıllardan itibaren başlamış ve eş zamanlı olarak ormancılık politikaları ve uygulamalarına yansımıştır. Örneğin 1920 yılında, ulusal kurtuluş mücadelesinin verildiği günlerde *"39 Sayılı Baltalık Kanunu"* nun çıkarılması, sosyal ormancılık ile ilgili konuların ne kadar uzak geçmişe uzandığını göstermektedir. Öteyandan 1956 tarih ve *6831 Sayılı Orman Kanunun 13. maddesi* ile başlayan orman köylerinin kalkındırılmasına yönelik çalışmalar, *ormancılık alanındaki kırsal kalkınma çalışmalarının* hangi noktalardan geçerek günümüze geldiğini göstermektedir. Bunlardan daha önemlisi, üzerinde sosyal ormancılıkla ilgili analizlerin yapılacağı bir kurum olan ORKÖY, çarpıcı bir örnek olarak önümüzde durmaktadır. *Ülke ormancılığının geçmişten günümüze kadar gelen uzantıları, sosyal ormancılığı sağlam temellere oturtacak zengin bir çerçeve vermektedir.* Fakat bugüne kadar, sosyal ormancılık kavramı ve uygulamaları bu çerçeveyi içeren bir bakış açısı ile incelenmemiştir. Bu nedenle; *sosyal ormancılık kavramının ülke gerçekleriyle bağlantısının kurulacağı, kırsal kalkınma çalışmaları ile ilişkisinin sergileneceği, ormancılık alanında ülkeye özgü uygulama modellerinin geliştirileceği bilimsel bir çalışmanın yapılması* gerekmektedir. Bu araştırma bu gerekçelerden yola çıkılarak ele alınmıştır. Dünya ormancılığında büyük ilgi ve kabul gören bu konunun, ülkemizin genel karakteristikleri ve ormancılık özellikleri çerçevesinde analiz etmek ve *Türkiye ' ye özgü bir sosyal ormancılık sentezi oluşturmak* bu araştırmanın temel amacıdır. Araştırmanın çıkış noktası; *sosyal ormancılığın ülke kalkınması içerisinde yer alan kırsal kalkınma uğraşlarının ormancılık alanındaki özel bir uygulama şekli ya da alanı* olması gerektiğidir.

Araştırma; ***"Giriş", "Literatür Özeti", "Materyal ve Yöntem", "Kavramsal ve Teorik Analiz", "Vak ' a Çalışmaları", "Bulgular", "Tartışma"*** **ve** ***"Sonuç"*** bölümleri olmak üzere *8 ana bölüm ve eklerinden* oluşmaktadır.

Giriş Bölümünde; konunun genel takdimi yapılmakta ve araştırmanın ele alınma nedenleri açıklanmaktadır.

Literatür Özeti Bölümünde; araştırma ile ilgili literatürün kısa özetleri verilmektedir.

Materyal ve Yöntem Bölümünde; araştırmada yararlanılan materyaller ve kullanılan yöntemler açıklanmaktadır. Bu bağlamda, araştırma teorik analiz *(Theoritical Aspect)* ve vak'a çalışmaları *(Case Study)* olarak iki boyutta ele alındığı belirtilmelidir. Her iki boyut Dünya ve Türkiye olmak üzere iki ayrı kapsamda incelenmiş olup, teorik analiz ve vak'a çalışmalarında kullanılan materyal ve yöntemin birbirine göre farklılıkları vardır.

Kavramsal ve Teorik Analiz Bölümü; üç alt bölümden oluşmaktadır. Birinci alt bölümde; ülke kalkınması incelenmiş, bunun kırsal kalkınma kavramı ve sosyal ormancılık kavramı ile ilişkileri sergilenmiştir. İkinci alt bölümde sosyal ormancılığın Dünya ölçeğinde, üçüncü alt bölümde ise Türkiye ölçeğinde teorik analizi yapılmıştır.

Vak'a Çalışmaları Bölümünde;Dünya ve Türkiye ölçeğinde iki vak'a örneği verilmektedir.

Bulgular Bölümünde; teorik analiz ve vak'a çalışmalarından elde edilen bulgular sergilenmektedir.

Tartışma Bölümünde; araştırmadan elde edilen sonuçlara göre konu tartışılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler Bölümünde; araştırmadan elde edilen genel sonuçlar ve öneriler verilmektedir.

II.LİTERATÜR ÖZETİ

Westoby sosyal ormancılığı; *"Ormanlardan rekreasyon ve ormanın sağladığı diğer hizmetlerin insanlar için üretilmesi"* olarak tanımlamıştır (Tiwari, 1983).

Birleşmiş Milletler FAO Teşkilatı; ele aldığı program ve uygulamalarda sosyal ormancılığa *(social forestry)* yer vermekle birlikte, toplum ormancılığı *(community forestry)* kavramını öne plana çıkarmakta ve kullanmaktadır. Bu çerçevede toplum ormancılığı; *"Herhangi bir ormancılık çalışması içerisinde yöresel halkı içtenlikle gerektiren durum"* olarak tanımlanmaktadır. FAO ' ya göre toplum ormancılığı; *odun ve diğer orman ürünlerinin yöresel ihtiyaçlar için yetersiz kaldığı durumlarda, bu yetersizliği gidermek için herhangi bir orman kaynağı ya da korulukta ağaç yetiştirilmesini, köylülere gelir sağlayan ürünlerin elde edilmesini ve böylece kırsal yöre halkının kucaklanmasını sağlayan uygulamalar* olmaktadır (FAO, 1971). Ayrıca yapılan bir başka tanımlamada da toplum ormancılığı kavramı içerisine halkın katılımı *(people's participation)* düşüncesi yerleştirilmektedir (FAO; tarihsiz).

1976 yılında **Hindistan Ulusal Tarım Komisyonu** *(National Commission on Agriculture of İndia,* **NCA)** ilk olarak sosyal ormancılık uygulamalarına başlandığında, sosyal ormancılığın tanımı da yapmıştır. NCA sosyal ormancılığı; *"Fiziksel açıdan hasta olan araziler ile ekonomik açıdan hasta olan insanların sorunlarını konu alan ve ekonomik açıdan hasta olan insanlara; yapacak ve yakacak odun, hayvan yemi, gıda vb gibi ürünler üreterek, yöresel toplum ihtiyaçlarını, özellikle başkalarına sağlanan olanaklara sahip olmayan kişilerin gereksinimlerinin karşılanmasını hedefleyen uygulamalardır."* şeklinde tanımlanmaktadır (NCA, 1976).

Tiwari sosyal ormancılığı; *"Toplumun ve bireylerin gereksinimi olan bir dizi mal ve hizmetin sağlanması için, halkın içtenlikle katılımıyla, ormanların yönetimi ve işletilmesi,ayrıca uygun araziler üzerinde ağaç ve diğer vejetasyon kaynaklarının yetiştirilmesi sanatı ve bilimi"* olarak tanımlamaktadır (Tiwari, 1983).

Bachkheti ise sosyal ormancılığı; *"İnsanların ikamet ettikleri ve yaşamlarını sürdürdüğü alanların içerisinde veya çevresinde, amacı yöresel insan ihtiyaçlarının* (yapacak ve yakacak odun, hayvan yemi, gıda, vb gibi) *sağlanması ve bozulan ekolojik dengenin yeniden kurulmasına yönelik ağaç dikme ve ağaçlandırma çalışmalarına ilişkin uğraşlardır."* şeklinde tanımlamaktadır (Bachkheti, 1984).

Pelinck ve Arkadaşları, FAO gibi toplum ormancılığı *(community forestry)* kavramı üzerinde durarak sosyal ormancılık kavramını; *"İnsanların ormanlara karşı bilgi ve sorumluluklarını geliştirerek, ormanlardan kendilerine yarar sağlamalarını olanaklı kılan çalışmalardır."* şeklinde tanımlamışlardır (Pelinck ve Arkadaşları, 1984).

Weirsum sosyal ormancılığın tanımını; *"Halkın orman ve orman alanları ile ilişkili yöresel ihtiyaçlarını karşılamak için ormancılık yönetimi ve uygulamaları içerisine halkın doğrudan katılımını sağlayarak yapılan profesyonel ormancılık çalışmalarıdır."* şeklinde yapmıştır (Weirsum, 1984).

Foley ve Barnard sosyal ormancılığı; *farm forestry* ve *community forestry* olarak iki kısma ayırmışlar ve sosyal ormancılığın tanımını; *"Kırsal yörede yaşayan insanların kendilerine ait tarımsal araziler ya da çevrelerindeki devlet veya orman araziler üzerinde*

ağaç dikerek, içinde yaşadıkları ortamın çevresel dengesini korumak, bazı temel gereksinimlerini karşılamak ve özellikle halkın odun teminine ilişkin problemlerinin çözümüne yardımcı olmak amaçlarıyla yapılan ormancılık uygulamalarıdır." şeklinde yapmışlardır (Foley ve Barnard, 1984).

Cernea; "Sosyal Ormancılık Programları" *(Social Forestry Programs)* şeklinde bir ifade kullanarak bu programların tanımını; *"Geniş bir halk kitlesi içerisinde kültürel ve davranışsal bir değişim yaratarak, ağaç ve orman kaynaklarının korunması ve artırılmasına yönelik uygulamalar "*, şeklinde yapmaktadır (Cernea, 1985).

Noranha ve **Spears**; sosyal ormancılığın temel noktasının *"sosyal"* kelimesi içerisinde bulunduğunu belirtmişler ve sosyal ormancılık projelerinin yöresel ihtiyaçların karşılanmasını hedeflediklerini, özellikle ağaçlandırma çalışmaları içerisinde, bu çalışmalardan faydalanacak insanları gerektirdiğini ve oluşacak orman ürünlerinin paylaşımının yine bu insanlarla yapıldığını ifade etmişlerdir. Ayrıca sosyal ormancılık projelerinin uygulamasıyla ortaya çıkan ormancılık tipinin geleneksel ormancılıktan *(traditional forestry)* farklı bir ormancılık tipi olduğunu, bu projelerden fayda sağlayacak insanları gerektirdiğini ve halka ormanların koruyucusu rolünü üstlenen ormancıların, farklı tutum ve anlayış içinde bulunmalarının sosyal ormancılık uygulamaları için büyük önem taşıdığını öne sürmüşlerdir (Noranha ve Spears, 1985).

Vergara; sosyal ormancılığın tanımından ziyade temel niteliklerini şu şekilde özetlemektedir: *"Sosyal ormancılık; kırsal yörede yaşayan insanların bir kısmı ya da tamamıyla, ihtiyaç duyulan mal ve hizmetleri elde etmek amacıyla, saf ve katışıksız ormancılık uygulamaları içerisine agroforestry uygulamalarının yer verilmesini olanaklı kılan, bir dizi küçük ölçekli arazi kullanım çalışmalarıdır. Sosyal ormancılık projelerinin uygulandığı araziler; kırsal yörede bir kişiye, topluma, köye ya da klana veya köylülerin rahatlıkla girebildiği, fakat devletin gözetim ve tasarrufu altında bulunan bir arazi parçası olabilir"* (Vergara, 1985).

Hadley; sosyal ormancılık uygulamalarını *"Extension Forestry"* olarak adlandırmakta, *eğitimsel ormancılık* olarak dilimize çevrilebilecek bu kavramı; *"Yöresel ihtiyaçları karşılanması için kişilerin ve toplumun, tek tek bireyler ya da küçük gruplar halinde ihtiyaç duyulan eğitim konuları çerçevesinde, resmi veya gayri resmi bir eğitim süreci ile eğitilmesidir."* şeklinde tanımlamaktadır (Hadley, 1988).

Arnold; FAO Teşkilatının tanım ve uygulamaları paralelinde toplum ormancılığı *(community forestry)* kavramını kullanarak sosyal ormancılığın tanımını; *"Kırsal yörede hane veya köy halkı düzeyinde, insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması; gıda güvenliği, gelir ve işlendirme olanaklarının artırılması için, kırsal yöre gereksinimlerine göre halkın katılımı ile yapılan ormancılık uygulamalarıdır."* şeklinde yapmaktadır (Arnold, 1991).

Nair; son yirmi yılda (1979-1980), sonu "..... ormancılık *(..... forestry)"* olarak biten birçok kavramın ortaya çıktığını, bu kavramlardan dikkate alınabilecek olanlarının; *"sosyal ormancılık-social forestry"*, *"toplum ormancılığı-community forestry"* ve *"çiftlik ormancılığı-farm forestry"* olabileceğini, toplum ormancılığı kavramının sosyal ormancılığın özel bir formu olduğunu ifade etmekte ve bu üç kavramın tanımını şu şekilde yapmaktadır; ***"Social forestry; sosyal amaçlara ulaşmak için halkın katılımını sağlayarak ağaç ve orman kaynaklarında bir dizi üretim faaliyetinin gerçekleştirilmesine yönelik uygulamalardır."; "Community forestry; kırsal yöre halkının doğrudan katılımının sağlandığı bir süreç ile,***

devlet veya köy ortak arazileri üzerinde,halkın bazı ağaç ve orman ürünü gereksinimlerinin karşılanması için yapılan orman kurma ve yetiştirme faaliyetleridir"; "Farm forestry; tarımsal araziler üzerinde çeşitli ağaç türlerinin yetiştirilmesine yönelik faaliyetlerin genel adıdır." (Nair, 1993a).

Alavalapati ve Gill tarafından sosyal ormancılığın kavramsal ve teorik analizinin yapıldığı bir çalışmada, çeşitli sosyal ormancılık tanımları analiz edildikten sonra, sosyal ormancılığın en kapsamlı tanımının; *"İnsanların günlük geçim, parasal gelir ve çevre güvenliği, vb gibi ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, en az bir idare süresi içerisinde ağaç ve orman ürünlerinin bir ya da birkaçının üretilmesini sağlayan çalışmalardır."* şeklinde olabileceğini belirtmişlerdir (Alavalapati ve Gill, Tarihsiz).

DPT, Toplum Araştırması Yapısı Grubu; *"Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması"* nın kaynak arama safhasında, gerçek sosyal araştırma örneği taşıyan ve köylerle ilgili görüşleri yansıtan çalışmaları derlemiş ve biblografya haline getirmiştir. Bu biblografyada yerli ve yabancı 108 orijinal araştırma bulunmaktadır. Araştırmalarda kullanılan bilgi toplama yöntemlerinin; *gözlem, anket çalışmaları, mülakat, sosyal survey, sosyolojik tetkik, istatistiki analiz ve literatür tarama çalışmaları* olduğu belirtilmektedir (Ergil, 1971).

Arı; sosyal bilimlerde uygulanan gözlem ve araştırma metotları arasında yer alan *anket çalışmalarının* olaylar arasında ilişki kuran, araştırıcının planladığı yönde problemini belirleyen ve ele aldığı değişkenlere göre veri toplanmasını sağlayan bir yöntem olduğunu belirtmektedir. Ankette *olayların çeşitli yönleri incelenerek durum tespitine gidildiğini, ilişkiler kurulduğunu ve ağırlıklı olarak eğilimler üzerinde durulduğunu* açıklamaktadır. Anket çalışmalarıyla elde edilen sonuçların, *gözlem metotlarından* elde edilen bulgularla desteklenmesini önermektedir (Arı, 1971).

Anıl; Türkiye'de orman köyleri sorununun, genel köy sorunlarından ayrı bir platformda ele alındığını, gerek yasalar ve gerekse yasaların uygulayıcısı olan devlet kuruluşları kanalıyla farklı çözümler getirildiğini işaret etmektedir. Bu nedenle orman köylerini yakından tanımak ve onların iç olgularını sorunlarıyla birlikte saptamak gerektiğinden hareketle, orman köylerine yönelik olarak yapılacak araştırmalara basamak oluşturmak için, tipik bir orman köyü olan *Yukarıçulhalı Köyü* 'nü, araştırma konusu olarak seçmiş ve köyün sosyoekonomik dokusunu ortaya çıkarmıştır. Köyün ekonomik yönü, köyde var olan 168 ailenin tümünde incelenmiş, sosyal yönde ise her 10 haneden 1 örnek alınarak *"sistematik örnekleme metodu"* kullanılmıştır. *"Formal Mülakat Tekniği"* nin kullanıldığı araştırmada görüşmeler aile reisleriyle yapılmış, derlenen veriler köy önderleri ve orman işletmesi ilgililerinde sağlanan bilgiler yardımı ile kontrol edilmiştir (Anıl, 1973).

Duruöz ve Arkadaşları; *ülkemizde hazırlanan kalkınma planlarının, ülke nüfusunun belli bir zaman süreci içerisinde kentleşeceğini ve kentleşme ile bir doku değişimi yaşanacağını* belirtmektedirler. Üzerinde çalıştıkları araştırmada; Orman Bölge Müdürlükleri içindeki kentlerin işlevsel sınıflandırılması yapılmış, bu kentlerin gerek ormancılık kesimi, gerekse diğer kesimler yönünden görünüm ve eğilimleri ile orman köylülerini işlendirme olanaklarını incelenmiştir. Araştırmada hazır bilgiden yararlanma yöntemi kullanılmıştır. Betimleyici bir özelliği olan bu araştırmanın verileri; *Devlet İstatistik Enstitüsü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Orman Bakanlığı bağlı kuruluşları (OGM, AGM, ORKÖY, MPG) ile Ormancılık Araştırma Enstitüsü tarafından yapılan araştırmalardan* elde edilmiştir (Duruöz ve Arkadaşları, 1976).

Geray ve Acun; *ülkelerin gelişme süreçleri içerisinde kırsal yörelerden kentlere göç akımları olduğundan ve köylerde yaşamını sürdüren insanlar ile kente göç etmiş insanların özelliklerini saptamanın ilgi çekici sonuçlar vereceğinden hareketle, orman köylülerinin kentlileşmesi ve orman köy ilişkilerini inceleyen bir araştırma* üzerinde çalışmışlardır. Bu araştırma, köyde ve kentte bulunan iki ortalama insan fotoğrafını çekmek, farklılıklarını bulmak gerekçesiyle yapılmıştır. Araştırmada kentlileşme bir süreç olarak kabul edilmiş, bu sürecin başlangıcında ve kentteki bir yerinde, iki ayrı görüş elde etmek istenmiştir. Bu görünüşleriyle ortaya çıkan sorunların, konuları ve sayıları bulunmaya çalışılmıştır. Bu amaçla uygulanmak üzere, bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formu 114 konuda bilgi almak için düzenlenmiştir. Bilgileri yeterince biçimsel ve aynı zamanda tam alabilmek üzere, sorulara ilişkin 600'e yakın seçenek deneklere sunulmuştur. Araştırma; Safranbolu İlçesi ' nde bulunan ve ad çekme suretiyle seçilen 10 köy ve Safranbolu ' dan İstanbul ' a göç etmiş kişiler arasında uygulanmıştır. Bu bağlamda İstanbul'da 68, Safranbolu Köylerinde de 100 denekle çalışılmıştır. Anket çalışmaları bitirildikten sonra, köylerde ve kentte uygulanan anket formlarının ayrı ayrı dökümleri yapılmış, elde edilen bulgular karşılaştırılarak araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır (Geray ve Acun, 1980).

Geray ve Görcelioğlu, *tarım ve orman arazileri kullanımında karma sistemleri* inceledikleri çalışmalarında; *bu sistemleri tanımlamışlar, göz önünde tutulması gerekli ilkeleri belirlemişler, sistemlerin ekonomik yönlerini irdeleyerek, bu sistemlerin Türkiye 'de uygulama şekline ilişkin çeşitli önerilerde* bulunmuşlardır (Geray ve Görcelioğlu, 1983).

Çağlar; Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY); ilk kurulduğu 1970 yılından sonra, sosyoekonomik etkinlikler için temel teşkil edecek etüt ve envanter çalışmalarına başladığını, bu çalışmaları kurum bünyesinde bulunan *"Etüt-Plan ve Proje Heyetleri"* aracılığı ile yürüttüğünü, bilgi toplama yöntemi olarak *yazılı anket* ve *sözlü mülakat yöntemlerini* kullandığını belirtmektedir. 1981 yılı itibariyle ORKÖY ' ün; *47 köyü kapsayan 39 ilçenin "Pilot Köy Planı" nı, 13632 köyü kapsayan 381 ilçenin "Orman Köyleri Kalkınma Planı" nı, 1945 köy ile 30 ilçeyi kapsayan 3 "İl Planı" nı ve 26 adet "Sektörel Planı" hazırladığını* açıklamaktadır (Çağlar, 1986) .

Sağkaya; *ülkemizde orman köylüsünün ormancılık politikaları içerisinde yer almadığı, halka rağmen ormancılık yapıldığı bu nedenle ormancılık politikalarında değişikliklere gidilmesi* gerektiği belirtmiştir. Özellikle Hindistan ve Güney Kore örneklerini vererek, Dünya Ormancılığı ' ndaki gelişmeleri aktarmış ve Türkiye Ormancılığı ' nda da bu yönde uygulamaların yapılmasını önermiştir (Sağkaya, 1986a; 1986b; 1986c; 1986d).

Tolunay; özellikle 1983 yılından sonra ormancılık uygulamalarında ayrı önem verilen *"Çal Yöresi Özel Ağaçlandırmaları"* üzerine; *ortaya çıkış nedenleri, ormancılık politikaları içindeki yeri, uygulamalarda karşılaşılan sorunlar ve bu tipik örneğin Türkiye geneline yaygınlaştırılması için alınması gerekli yasal ve örgütsel düzenlemeleri belirlemek* amacıyla araştırmalar yapmıştır. *Çal Yöresi 'ndeki özel ağaçlandırmaların sosyal ormancılık proje ve uygulamalarıyla ortaya çıkmadığı, üretimden uzak olan bozuk devlet ormanları, hazine arazileri ve kendilerine ait verimsiz araziler üzerinde ağaç yetiştirmenin akılcı yatırım olduğunu kavramalarıyla bu yönelişe girdikleri ve bu anlayışın oluşumunda, geçmişte yapılan ağaç bayramların etkili olduğunu* ortaya koymuştur. Köylülerin monokültür şeklinde ağaç türü olarak kızılçam plantasyonları kurmaları ve faydalanmada sadece odun ürününü tercih etmelerinden dolayı agroforestry üretim tekniklerini kullanmadıkları belirtilerek, özel

ağaçlandırma adı altında yapılan uygulamaların Türkiye orman varlığının artırılmasına katkı sağlayacağı ifade edilmiştir (Tolunay, 1987).

Ohe; Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğü 'nde *"Türk-Alman Ormancılık Projesi"* ; sosyal ormancılık uygulamalarına başlanılmadan önce, orman köylerinde Etüt ve envanter çalışmaları yapıldığını ve bu çalışmalarda 6 basamaklı bilgi toplama yöntemi kullanıldığını işaret etmektedir. Kullanılan bu metodun aşamaları; *(1) Katılımcının gözlenmesi (köylerde her nitelik ve sıfattaki insan ile görüşme), (2) Grup tartışması (köylülerin bir araya gelerek çeşitli konular üzerinde karşılıklı konuşması ve tartışması), (3) Sosyoekonomik Etüt (hazırlanacak bir soru formu ile çeşitli konular hakkında bilgi toplanması), (4) Ormancılık mensubu kişilerle görüşmeler, (5) Analiz ve sentez (1'den 4'e kadar olan aşamalarda elde edilen bilgilerin düzenlenmesi,analiz edilmesi ve gözden geçirilmesi), (6) Ormancılık projeleri için önerilerin geliştirilmesi* , şeklinde belirtilmektedir (Ohe, 1991).

Apichatvullop ve Arkadaşları; ormancılık mesleği içinde, çeşitli planlama çalışmalarını üstlenmiş kişiler arasında, sınırlı sayıda sosyolojik araştırma tekniği bilindiğini, bu tekniklerin *klasik sosyal envanter ya da anket çalışmaları* olduğunu ifade etmektedirler. Anket ve sosyal envanter metotlarını kullanarak yapılan çalışmalar uzun zaman gerektirdiğini ve sonuçlandırılması için özel çaba sarf etmek zorunda kalındığını, bu nedenle ormancılıkla ilişkili, kırsal kalkınma çalışmalarını planlayan ve yürüten kişilerin etkili ve verimli sosyal ormancılık uygulamaları yapabilmesi için, *"Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (***RRA***)"* olarak bilinen bir tekniğin geliştirildiğini ve kırsal kalkınma bağlantılı ormancılık çalışmalarında kullanılmasının yararlı sonuçlar verdiğini belirtmektedirler (Apichatvullop ve Arkadaşları, 1992).

Beebe ; *Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (***RRA***) 'nin*; 1970 'li yıllarda ortaya çıkmış ve 1980 'li yıllarda geliştirilmiş olan bir kırsal değerlendirme tekniği olduğunu belirterek, bu tekniğin tanımını; *kırsal yörede bulunan herhangi bir yerleşim biriminin (Örneğin; köy, mahalle, mezra ya da bir kırsal toplumun yaşadığı ünite) yöresel yapısını anlamak için, çeşitli uzmanlık alanlarına sahip kişilerin (Örneğin; orman mühendisi, ziraat mühendisi, veteriner, ekonomist, sosyolog ve gerektiğinde diğer mesleki formasyona sahip kişiler) oluşturduğu ekip tarafından, en az 4 gün en fazla 3 haftalık zaman süreci içerisinde, yöresel yapının gözlemlendiği ve kırsal yöredeki insanlarla sözlü mülakat ve görüşmelerin yapıldığı bir çalışmadır.* şeklinde yapmaktadır (Beebe, 1987).

Forrester; "Türkiye 'de Sosyal Ormancılık (*Social Forestry in Turkey: An Overview*)" başlıklı çalışmasında; *genel olarak Türkiye Ormancılığı 'nı inceleyerek, sosyal ormancılığın geçmişten günümüze kadar gelişimini* analiz etmiştir. Sosyal ormancılığın ilişkili olduğu ormancılık uygulamalarının; *ORKÖY, enerji ormanları, agroforestry, özel ağaçlandırmalar ve dış kaynaklı sosyal ormancılık projeleri* olduğunu belirterek, bu konular üzerinde tartışma ve irdelemelerde bulunmuştur (Forrester, 1992).

Ayberk; *"Tarımsal Ormancılığın Tanımı, Önemi, Uygulama ve Araştırmalardan Örnekler"* adlı çalışmasında; *agroforestry kavramının tanımını yapmış, agroforestry sistemlerini ve gördükleri fonksiyonları inceleyerek, çeşitli ülkelerde görülen örnekleri ve Türkiye 'de bu konuda yapılan uygulamaları* incelemiştir. Ayrıca; İzmit Kavak ve Hızlı Gelişen Yabancı Tür Orman Ağaçları Araştırma Müdürlüğü tarafından yapılan *tarımsal ormancılık (agroforestry)* araştırmaları üzerine ön bilgiler vermiştir (Ayberk, 1992).

Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV); Sinop (*Durağan*) ve Erzurum (*Tortum*) 'da yürüttüğü kırsal kalkınma çalışmalarına başlamadan önce; *köylerin ekonomik, sosyolojik ve ekolojik durumlarını saptamak, buna ek olarak köylülerin ormanlar hakkında düşünce ve eğilimlerini ortaya çıkarmak amacıyla* ***yazılı anket*** *çalışmaları* yapmıştır. TKV anket çalışmaları ile elde edilen bulguları, bu yörelerde yapılacak olan kırsal kalkınma çalışmalarının planlanması ve projelendirilmesinde kullanmış ve kırsal kalkınma amaçlı uygulamalar yapmaya başlamıştır (Saltık, 1992) .

D 'Arcy-Case; Orman Bakanlığı ve FAO Teşkilatı işbirliği ile Erzurum, Sinop ve Trabzon Orman Bölge Müdürlüklerinde yürütülen *"Türkiye'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi (*GCP/TUR/045/SWI*)"* için hazırlanan izleme ve değerlendirme raporlarında, sosyal ormancılık uygulamalarının yapılacağı köyler hakkında çeşitli bilgilerin elde edilmesi ve köy yapılarının tanımlanması için *"Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (***RRA***)"* nın kullanılmasını tavsiye etmektedir (D'Arcy-Case, 1992) .

Geray; toplum ormancılığını: *"orman kaynaklarını fakir kırsal kesimi de dikkate alacak şekilde yönlendirmektir."*, şeklinde tanımlamıştır. ***Toplum ormancılığının;*** *sosyolojik, ekonomik, teknik ve biyolojik yanları olan çok disiplinli, fakat asıl olarak bağlayıcı özelliği reel gelir transfer etmek olan ve dolayısıyla da temel ağırlığı olmazsa olmaz koşulu sosyoekonomik olan ormancılık türü* olduğunu belirtmiştir. Ayrıca **Geray**; ***toplum ormancılığının tipik bir azgelişmiş ülke ya da yöre ormancılığı*** olduğunu da ifade etmektedir (Geray, 1992)

Geray tarafından; Konya 'da bulunan üç köyde *(Bağrıkurt, Beykavağı, Küçükmuhsine)* yürütülmekte olan bir sosyal ormancılık projesi kapsamında, *"Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (***RRA***)"* kullanılarak, *köylerin sosyoekonomik koşulları, tarım-ormancılık integresyonu olanakları ve katılımcılıkları* araştırılmıştır (Geray,1993a)

Geray; Türkiye 'nin ormancılık politikası ve sahip olduğu liste itibariyle doğru olduğunu, fakat *amaç, hedef ve araçların önceliklerinin ve kapsamlarının, Dünya ve Ülke ölçeğinde ortaya çıkan değişimlere, araştırma sonuçlarına ve edinilen birikimlere paralel olarak yeteri hızda geliştirilemediğini* belirtmektedir. Bunlar kadar önemli olan hususların ise, *uzun dönemli kararların gerçekleştirilmemesi, bazı önerilerin yeterli birikim ve deneyim sağlayabilecek ölçülerde hayata geçirilmemesi, dolayısıyla sistemin geri besleme olanaklarının kısıtlı kalması, belirsizlik hakim olması .... gibi hususların* olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca ülkede orman kaynakları bağlamında sürdürülebilirliği engelleyen en önemli faktörün ***kırsal yoksulluk*** olduğu halde, ORKÖY 'ün kurulmuş ve kırsal yoksulluğu giderecek birçok çalışma gerçekleştirilmesine rağmen, konunun tüm ormancılık çalışmalarının öncelikli konusu haline getirilemediğini; AGM, OGM, MPGM politikalarının bu konuya gereken önemi vermediğini ve ORKÖY ile bu kurumlar arasında etken bir işbirliği gerçekleşemediğini açıklamaktadır. Türkiye 'de ***sürdürülebilir ormancılığı gerçekleştirmede ortaya çıkan en önemli engellerin****: (a) Siyasi ve toplum iradenin zayıflığı, (b) aşırı nüfus artışı ve kentleşme, (c) Kırsal yoksulluk ve paylaşım dengesizlikleri, (d) Orman ürünlerindeki, özellikle odun hammaddelerindeki arz-talep dengesizlikleri, (e) Ormancılıkla yakından ilgili olan sektörlerdeki politika ve uygulama yanlışlıkları, (f) Ülke ekonomisinin yeteri kadar hızlı büyütülmemesi ve kaynak oluşturulmaması, (g) Ormancılık sektörüne tahsis edilen kaynakların akılcı olarak kullanılmaması, (h) Eğitim, bilgi ve deneyimlerin yetersizlikleri* olduğunu ifade etmektedir (Geray, Tarihsiz)

III.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın teorik analizi ve vak'a çalışmalarında, aşağıda açıklandığı gibi farklı *materyal* ve *yöntem* kullanılmıştır.

3.1.MATERYAL

3.1.1.Teorik Analiz İçin Kullanılan Materyal

Teorik analizlerin yapıldığı ***Dünya Ormancılığı kapsamında:*** *ülkelerin ve uluslararası kuruluşların ormancılık politikası dokümanları, uluslararası seminer, kongre ve toplantılara ait kararlar, sosyal ormancılık olarak uygulanan plan ve projelere ait dokümanlar ile izleme ve değerlendirme raporları, sosyal ormancılık ile ilgili kitap, dergi, broşürler ve yayınlanmış çeşitli vak ' a örnekleri* materyal olarak kullanılmıştır.

Teorik analiz bölümünün ***Türkiye Ormancılığı kapsamında***: *Türkiye Ormancılığı 'na ait ormancılık politikası dokümanları (anayasa, hükümleri, kanunlar, yönetmelikler, tüzükler), çeşitli kongre ve toplantılarda alınmış kararlar (I. Ormancılık Şurası), sosyal ormancılık ile ilgili projelere (Değişik Ekolojilerdeki Bozuk Orman Alanlarında Yenilebilir Mantar Türleri Araştırma ve Uygulama Projesi, OGM-GTZ Türk-Alman Ormancılık Projesi. Türkiye Kavakçılığı Geliştirme Projesi, OGM-UN Dünya Gıda Programı 6 İlde Ağaçlandırma Erozyon Kontrolu ve Mera Islah Projesi, FAO-Türkiye -Türkiye 'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, GCP-TUR-O45 SWE Türkiye 'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi, 3567/TU Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi) ait dokümanlar, çeşitli kongre ve seminerlere sunulmuş tebliğler, sosyal ormancılık ile ilgili makaleler* materyal olarak kullanılmıştır.

3.1.2.Vak'a Çalışmaları (Case Studies) İçin Kullanılan Materyal

Ban Klong Takien (TAYLAND) Vak'a Çalışması

Ban Klong Takien vak'a çalışması için: *topografik haritalar, il ve ilçe düzeyindeki istatistiki bilgiler, yağış ve sıcaklık gibi iklim verileri* analiz edilmiştir. Bu bilgi ve veriler *RECOFTC, Chachoengsao Yaban Yaşamı Araştırma Merkezi (Chachoengsao Wildlife Research Center), Havza Amenajmanı Dairesi, Ban Siyat Orman İşletme Şefliği ve Thatakeap Kaymakamlığı* 'ndan temin edilmiştir.

Kızılağıl Köyü (TÜRKİYE) Vak'a Çalışması

Kızılağıl Köyü vak'a çalışması için materyal olarak: *Devlet İstatistik Enstitüsü, Bolu Valiliği, Bolu İl Nüfus Müdürlüğü, Bolu Orman Bölge Müdürlüğünden temin edilen dokümanlar, ORKÖY kalkınma planları* kullanılmıştır. Öte yandan köy mülki hudutları içindeki orman varlığı ve orman alanlarına ilişkin temel bilgiler; *Bolu Orman İşletme Müdürlüğü, Çakmaklar ve Elmalık Serisi Orman Amenajman Planı* verilerinden sağlanmıştır. Meteorolojik bilgiler ise, *Bolu Meteoroloji Müdürlüğü 'nün rasat kayıtlarından* elde edilmiştir.

Arazi çalışmaları esnasında, not almak ve kayıt tutmak amacıyla *kırtasiye araçları* kullanılmıştır. Bunların dışında, *fotoğraf ve slayt filmleri* araştırma içerisinde kullanılan diğer materyallerdir.

3.2.YÖNTEM

3.2.1.Teorik Analiz İçin Kullanılan Yöntem

Dünya ve Türkiye Ormancılığı ' nın teorik analiz kısmında yöntem olarak; *gözlem, literatür çalışması ve istatistiki analiz* metotları kullanılmıştır.

Gözlem çalışmalarında, sosyal ormancılık projeleri incelenmiş ve uygulama örnekleri yerinde gözlemlenmiştir. Örneğin Dünya Ormancılığı 'ndan; ***Agro and Comunity Forestry Project*** *(Save The Children US Nakon Sawan-Tayland),* ***Sam Mun Higland Development Project*** *(UNDCP-United Nation Fund for Drug Control Program Changmai, Mae-Hong-Sorn, Tayland)* detaylı şekilde gözlemlenilen ve incelenen projelerdir. Öte yandan Türkiye 'de; ***Türk-Alman Ormancılık Projesi, Türkiye'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi*** ve ***Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi,*** en detaylı gözlem çalışmalarının yapıldığı proje örnekleridir.

Literatür çalışmaları; *sosyal ormancılığın ülke kalkınması, kırsal kalkınma konuları ile bağlantısının kurulması ve gelişmiş ülkeler (GÜ) ile az gelişmiş ülkeler (AGÜ) ormancılığına ilişkin irdelemelerde* bulunulması için yapılmıştır. Bu çalışmalarda; *ormancılığın gelişim evreleri ve ormancılık tipleri incelenmiş, sosyal ormancılığın gelişimine öncülük eden olaylar değerlendirilmiş, sosyal ormancılık tanımları analiz edilmiş, sosyal ormancılık üzerine teorik bakış açıları sergilenerek, Dünya Ormancılığı 'ndaki sosyal ormancılık uygulama şekilleri* ortaya konmuştur. Türkiye Ormancılığı 'na ait analizlere; *ormancılık gelişim evreleri ile başlanmış, ormancılık politikaları ve uygulamaları analiz edilerek, ormancılık tiplerine göre Türkiye Ormancılığı 'nın konumu* ortaya konulmuştur. Türkiye'de, *sosyal ormancılık uygulamalarının yapılmasının nedenlerini ortaya çıkarmak maksadıyla, ormancılık sorunları analiz edilmiş ve Türkiye 'de uygulanacak ormancılık şekli* ortaya konulmuştur. Sosyal ormancılık uygulamaları için sağlıklı politikaların oluşturulması için, öncelikle *başlangıçtan günümüze kadar sosyal yaklaşımlar incelenmiş, sosyal ormancılık ekolojik bileşim modeli geliştirilmiş, sosyal ormancılığın genel uygulama çerçevesi çizilmiş,* daha sonra sosyal ormancılık uygulama şekillerinin belirlenmesi için, *orman köylerindeki tipik arazi kullanımı ve orman köylerine müdahale şekli* ortaya konmuştur.

3.2.2.Vak'a Çalışmaları (Case Studies) Kullanılan Yöntem

Vak'a çalışmalarında metod olarak; ***Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği*** *(Rapid Rural Appraisal, RRA)* kullanılmıştır. RRA Tekniği; *vak'a çalışması yapılacak köylere ilişkin mevcut veri ve bilgilerin incelenmesi, arazide çalışılacak konuların ve anahtar soruların belirlenmesi ve geliştirilmesi, arazi çalışmaları ve köy raporlarının hazırlığı ve yazılması* olarak dört aşamada uygulanmıştır.

3.2.2.1. Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (RRA)

RRA' nın Tanımı

RRA; 1980'li yıllarda geliştirilmiş bir kırsal değerlendirme tekniğidir. Kırsal kalkınma ve sosyal ormancılık ile ilgili plan ve projelerin uygulandığı ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. RRA; *bir kırsal yerleşim biriminin yöresel yapısını anlamak amacıyla, çeşitli uzmanlık alanına sahip kişilerden oluşan bir ekip tarafından, en az 4 gün en fazla 3*

haftalık süre içinde, kırsal yapının gözlemlendiği ve kırsal yapı içerisindeki insanlarla sözlü mülakat ve görüşmelerin yapıldığı bir kırsal değerlendirme çalışmasıdır.

RRA' nın Temel Prensipleri

RRA 'nın kullanılması sırasında aşağıdaki prensiplerinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlar;

(1) ***Hız ya da Süratlilik (Rapid):*** RRA; kısa bir zaman süreci içerisinde bilgi toplayan bir teknik olarak geliştirilmiştir. ***Yarı yapısal mülakatlar*** *(unstructured interviewing)* görüşme yapılan kişilerden, istenilen bilgilerin kısa zamanda elde edilmesini sağlamaktadır. Tekniğin çeşitli uzmanlık alanlarına sahip kişilerden oluşan bir ekip tarafından uygulanması, *gerek araştırıcıların kendi aralarında ve gerekse araştırıcılar ile kırsal yöre insanları arasında, hızlı bir işleyiş niteliği olan* ***öğrenim mekanizması*** kurmaktadır. Bu mekanizma, elde edilen bilgilerin zaman zaman gözden geçirilerek *(feed-back)* düzeltilmesini olanak vermektedir.

(2) ***Bilgi Ağı Kurmak (Triangulation):*** RRA tekniği, *çeşitli bilgi kaynakları ile araştırıcılar arasında* ***yoğun bir etkileşimi*** gerektirir. Kırsal yapının ortaya konulmasında, yararlanılabilecek birçok bilgi kaynağı bulunmaktadır. RRA ekibi, bu bilgi kaynaklarına ulaşabilmelidir. Bilgi ağı şebekesinin kurulması, *yarı yapısal mülakatlar* yapılarak elde edilen bilgilerin güvenirlik düzeyini artırmaktadır. *Çeşitli kaynaklardan bilgi elde etmeye yönelmek ve farklı kırsal yöre insanları ile görüşmelerde bulunmak,* bu prensibinin temel hedefidir. Böylece RRA; *farklı konum ve görüş açılarında bulunana bilgi kaynakları ile,* ***kırsal olayların sağlıklı bir şekilde anlaşılmasını*** olanak vermektedir.

(3) ***Tekrarlayıcılık (Iterative):*** Elde edilen bilgilerin doğruluğu ve güvenirliğini artırmak için, RRA ekibi tarafından yapılan işlemler sürekli olarak yinelenmelidir. Araştırıcıların başlangıçta kurmuş oldukları hipotezler ve varmış oldukları sonuçlar, elde edilen yeni bilgiler çerçevesinde geçerliliğini yitirebilir. Bu nedenle araştırıcılar, farklı hipotez ve sonuçlara ulaştıklarında, eski hipotez ve sonuçları bütünüyle bırakıp terk etmelidirler.

(4) ***Ekip Çalışması (Holistic):*** RRA; üzerinde çalışılan *kırsal yörenin resmini çok yönlü uzmanlık alanları ile yakalanmasını* hedeflemektedir. Bu nedenle, ***kırsal sistemin karmaşık ve bileşik ilişkilerinin ortaya konması*** gerekir. Bu işlem, farklı uzmanlık alanlarına sahip kişilerin oluşturduğu bir ekip tarafından yapılabilir. Örneğin, böyle bir ekibin üyeleri; *orman mühendisi, ziraat mühendisi, veteriner hekim, sosyolog, ekonomist, vb gibi* uzmanlık alanı olan kişilerden oluşabilir.

(5) ***Karşılıklı Etkileşim (Interactive):*** Yarı yapısal mülakatlar, *ekip üyeleri ile kırsal yöre insanları arasında yoğun bir etkileşim yarattığı gibi, aynı etkileşim ekip üyeleri arasında da* yaşanmaktadır. RRA çalışmasının etkili ve verimli olabilmesi için, *ekip üyeleri arasında* ***sık sık toplantıların yapılması*** *ve araştırma hipotezlerinin gözden geçirilmesi* gerekmektedir.

(6) ***Yöresel Bilgi Temeli (Indigenous Knowledge-Based):*** Kırsal kalkınma ve sosyal ormancılık plan ve projelerin dizaynına temel teşkil edecek bilgilerin, *doğrudan*

doğruya kırsal yörede yaşayan insanlardan elde edilmesi, RRA 'nın diğer bir önemli prensibidir. Bu nedenle RRA' nın, ***çalışılan kırsal yöre üzerinde yoğunlaştırılması*** gerekmektedir. Kırsal yöre insanlarının karşılaştıkları sorunların çözümlerine yönelik öneri ve yaklaşımları, sağlıklı plan ve projelerinin oluşmasına zemin hazırlar. Bu açıdan elde edilen bilgiler, kırsal yörelerden elde edilmiş ***katışıksız ve saf bilgiler*** olmalıdır.

Bir RRA Çalışmasının Yürütülmesinde Ana Aşamalar

RRA çalışmasına başlanılmadan önce; *bu çalışmanın neden yapıldığı ve hangi amaçlara hizmet ettiği ortaya konulmalı ve üzerinde çalışılacak kırsal yöre ya da bölge, **coğrafi alan** olarak* belirlenmelidir. Bu işlemlerin yapıldığı varsayımı altında, bir RRA çalışmasının yürütülmesinde dört ana aşama bulunmaktadır (Apichatvullop ve Arkadaşları, 1992; Sumluctrat, 1987). Bunlar;

(1) ***Mevcut Veri ve Bilgilerin İncelenmesi (Secondary Source Matarial Review):*** İncelenmesi ve gözden geçirilmesi gereken bilgi ve verilerin bazıları;

- çalışılan alan üzerindeki yerleşim birimlerinin isimleri, idari açıdan durumları *(mahalle, mezra, köy, ilçe, il, bölge, vb gibi),*
- çalışılan alanın coğrafi konumunu ortaya koyan haritalar, krokiler, tapu ve kadastro kayıtları, mülkiyet belgeleri,
- nüfus bilgileri ve nüfus eğilimleri *(doğumlar, ölümler, göçler, nüfus artış ve azalış oranları, vb gibi),*
- klimatik bilgiler *(yağış, sıcaklık, rüzgar, vb gibi),*
- tarımsal ürün çeşitleri ve tarımsal ürün istatistikleri,
- çevredeki orman varlığı, ağaç türleri, servet ve artım, vb gibi,
- pazar fiyatları ve talepleri,
- köy profilini ortaya koyacak diğer bilgiler,

olarak belirtilebilir. Bu bilgi ve veriler, *resmi ve özel kuruluşların kayıt ve istatistiklerinden* elde edilebilir. Öte yandan, aynı yöre üzerinde daha önce yapılmış olan araştırmalar, RRA ekibinin incelemesi gereken bilgi kaynakları arasındadır. RRA ekibi, çeşitli kaynaklardan elde edilen bu bilgilerin *güvenilirliğini* saptayabilmelidir. Mevcut veri ve bilgiler, RRA ekibine üzerinde çalışılacak olan kırsal yöre hakkında fikir vermekte ve RRA ***çalışma konularının ve anahtar soruların*** belirlenmesinde yardımcı olmaktadır.

(2) ***RRA Çalışma Konularının ve Anahtar Soruların Belirlenmesi (Formulation of Subtopics and Key Questions):*** Üzerinde çalışılan kırsal yöre hakkında elde edilen mevcut veri ve bilgilerin analizinden sonra, RRA çalışma konularının belirlenmesine geçilebilir. Bunlar, **yarı yapısal mülakatlarda** araştırıcılara öncülük edecektir. Geliştirilecek olan RRA konuları, görüşme ve mülakat yapılacak kişilere yöneltilecek **anahtar sorulardır.** RRA **çalışma konuları ve anahtar soruların** belirlenmesinde şu hususlar dikkat edilmelidir.

- *Yapılacak olan RRA çalışmasının amaçları belirlenmelidir:* RRA çalışma konuları ve anahtar sorular, çalışmanın amaçlarıyla uyumlu olmalıdır. Bu durum, çalışma amaçlarının ekip üyeleri tarafından iyi anlaşılmasını gerektirir.

RRA ekibi araştırma amaçları doğrultusunda, *kırsal sistemin yapısal olarak ortaya konması için gerekli olan, birçok konu ve sorunu belirleyebilir.* Bunlar, araştırıcıların köylüler ile birlikte mülakat yapacağı konulardır. *Bu nedenle RRA* ***çalışma konuları ve anahtar sorular,*** *basit ve dar çerçevesi olan anket soruları şeklinde değillerdir.*

- *Analizi yapılacak üniteler belirlenmelidir:* RRA çalışmasının yürütüleceği ünite ve birimler; *hane halkı, mahalle ya da mezra, köy ya da bir köy grubu* olabilir. Pratikte araştırıcılar, *bir bütün olarak yerleşim birimlerinin yapılarını ortaya koyacak araştırmalar* ile başlamaktadır. Bu aşamada, analiz ünitesi genellikle ***bir köy*** olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan analiz ile ***köy sisteminin profili*** ortaya konduktan sonra, ***hane halkı düzeyinde*** çalışmalara geçilmektedir. Böylece, *hane halkı düzeyinde bilgi ağı şebekesi* kurulmuş olmaktadır.

(3) *Arazi Çalışmaları ve Organizasyonu (Field Study Organization):* RRA 'nın en önemli aşaması, arazi çalışmalarıdır. Arazi çalışmalarına başlanılmadan önce yapılacak olan hazırlıklar ve arazi çalışmalarında ekip üyelerinin dikkat edeceği hususlar şunlardır;

- *Mülakat yapılacak grupların oluşturulması*; Kırsal yörede yarı yapısal mülakatları yapacak olan grup, en az 2 en fazla 4 kişiden oluşmalıdır. Üye sayısı çok fazla olan ya da geniş tutulan bir grup, mülakat yapılacak kişiler için *istenmeyen bir atmosfer* yaratabilir. Böyle bir atmosferde yapılan mülakattan, verimli ve yararlı bilgilerin elde edilmesi güçtür.

- *Anahtar bilgi kaynakları ve mülakat yapılacak grupların seçimi:* Bir RRA çalışması kırsal birimlerin; *yerleşim ve göç tarihini, fiziksel ve biyolojik karakteristiklerini, sosyal yapısını, tarımsal üretim şeklini ve orman kaynaklarına bağlılık düzeyini* ortaya koyabilmelidir. Bu bilgilerin elde edilmesi için öncelikle görüşülmesi gereken bilgi kaynakları; ***köy muhtarı, ihtiyar heyeti üyeleri, imam, öğretmen, yaşlı kişiler*** olacaktır. **Anahtar bilgi kaynakları** ile yapılan görüşmelerden sonra, ***hane halkı düzeyinde mülakatlara*** geçilebilir. Bu aşamada bilgi ağı şebekesi kurulması *(triangulation approach)* çok önemli bir RRA yaklaşımı olacaktır. RRA çalışmalarında, mülakat yapılacak kişi sayısı hakkında, özel bir sayısal kural bulunmamaktadır. Fakat genel olarak RRA ekibinin yeni bilgi elde etme olanağının kalmadığı ve elde edilen bilgilerin, doğru ve güvenilir olduğuna inanıldığı ana kadar mülakatların yapılması tavsiye edilmektedir.

- *Yarı yapısal mülakatlar;* Röportaj olarak da belirtilen ***yapısal mülakat*** *(structured interviewing)* ile ***yapısal olmayan mülakatlar*** *(unstructured interviewing)* arasında yer alan bir mülakat tekniğidir. *Yapısal mülakatlarda,* önceden hazırlanmış ve belirli bir sıra ile yöneltilen sorular kullanılmaktadır. *Yapısal olmayan mülakatlarda ise,* mülakat için hiçbir soru hazırlığı yapılmamakta ve mülakat geniş bir serbestlik içinde kendi olağan çizgisi ile gelişmektedir. *Yarı yapısal mülakatlarda, üzerinde görüşülecek ve tartışılacak konular, sadece ana başlıkları ile belirtilmiş olup,* ***anket***

çalışmalarında rastlanılan kalıplaşmış sorulardan *farklıdır.* İdeal olarak bir görüşme ve mülakat süresinin 2 saatten fazla olmaması önerilmektedir.

(4) *RRA Raporlarının Hazırlanması:* Arazi çalışmalarından sonra, eksiklikleri bile olsa, acilen bir RRA raporunun, çalışmayı ekip tarafından hazırlanması gerekmektedir. Bu işlemin, *her ekip üyesinin zihninde* ***taze ve canlı bilgiler*** *varken yapılması,* önemlidir. Daha sonra, düzenli bir ***"Sonuç Raporu"*** nun *(final report)* hazırlanmasına başlanabilir. ***Sonuç raporu;*** *belirli bir dispozisyon çerçevesinde; şekil, çizelge, grafik, harita ve krokilerin düzenli bir şekilde hazırlandığı ve kırsal yöreden toplanan tüm bilgilerin eksiksiz olarak verildiği bir dokümandır.* Bu dokümandaki bilgiler, kırsal kalkınma ve sosyal ormancılık plan ve projelerinin dizaynında kullanılmaktadır. RRA çalışmasının sonuçlandırılması ile birlikte, kırsal kalkınma ve sosyal ormancılık çalışmalarının ikinci aşaması olan *planlama ve projelendirme* **(P&P)** aşamasına geçilmektedir. RRA ekibi sonuç raporunu, planlama ve projelendirme çalışmalarını yapacak olan kişilere sunarak görevini tamamlayabilir ya da planlama ve projelendirme çalışmalarının yapılmasını üstlenebilir. Pratikte RRA ekibi, planlama ve projelendirme çalışmalarını da yapmaktadır. Bu yol izlendiğinde RRA çalışmasının sonuç raporu ***"Kırsal Kalkınma Planı"*** ya da ***"Sosyal Ormancılık Projesi"*** ne dönüşmektedir.

3.2.2.2. Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (RRA) 'nin Vak'a Çalışmalarında Kullanımı

Vak' a Çalışmalarının Amacı

Ban Klong Takien Mahallesi ve ***Kızılağıl Köyü*** 'nü *genel nitelikleri ve özellikle: fiziksel, kültürel ve sosyoekonomik durumu itibariyle algılamak ve tanımlamak, hanehalkı düzeyindeki sorunları analiz etmek, arazi ve orman kaynaklarının kullanımı ile ilgili sorunları teşhis etmek ve bu sorunların çözümüne yönelik uygun modeller* geliştirmektir.

RRA Ekipleri

Ban Klong Takien *vak'a çalışması* 5 kişilik RRA ekibi tarafından yapılmıştır. Bu ekip üyelerinin; *ormancılık yayım-eğitim ve agroforestry, ormancılık üretimi ve mekanizasyon, orman ekonomisi, ormancılıkta kadının yeri ve önemi, orman kaynaklarının yönetimi,* konularında uzmanlıkları vardır.

Kızılağıl Köyü *vak'a çalışması; Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Tarım ve Köyişleri Bolu İl Müdürlüğü, Bolu ORKÖY Başmühendisliği ve Orman Bakanlığı APK Kurulu ' nda görev yapan 5 kişilik ekip* tarafından yapılmıştır. RRA ekibi; *1 Orman Yüksek Mühendisi, 1 Ziraat Yüksek Mühendisi, 1 Veteriner Hekim, 1 Ekonomist, 1 Teknisyen'* den oluşmuştur.

Bu araştırmayı yürüten kişi, **Ban Klong Takien** vak'a çalışmasında ***ekip üyesi***, **Kızılağıl Köyü** vak'a çalışmasında ***ekip lideri*** olarak görev yapmıştır.

Büro Çalışmaları

Büro çalışmalarında; *vak'a çalışmalarının yapılacağı köylere ait mevcut veri ve bilgileri incelenmiş, arazide üzerinde çalışılacak konular belirlenmiş ve anahtar sorular* geliştirilmiştir. Büro çalışmalarının detayı şu şekildedir;

(1) Çeşitli kurum ve kuruluşlardan elde edilen; *topografik haritalar, il ve ilçe düzeyindeki istatistiki bilgi ve veriler, yağış ve sıcaklık gibi iklim verileri* analiz edilmiştir.

(2) Böylece köylerin; *sosyal, kültürel, ekonomik, demografik ve klimatik karakteristikleri hakkında ön bilgiler* elde edilmiştir.

(3) *Tapu ve kadastro kayıtları, mülkiyet belgeleri, haritalar, krokiler incelenmiş; köylerin idari, fiziki ve hukuki özellikleri* algılanmaya çalışılmıştır.

(4) Köyde *yetiştirilen tarımsal ürün çeşitleri ve verimleri, pazar fiyatları, köy mülki hudutları içindeki orman varlığı, ağaç' türleri, servet artımı, gibi bilgiler* dikkatli bir şekilde incelenmiştir.

(5) Görüşme ve mülakatlarda hangi konulara yer verileceği ve köyde oturan kişilere hangi ***anahtar soruların*** yöneltileceği belirlenmiştir. Anahtar soruların, mevcut sorunların ortaya çıkarılmasına yönelik sorular olmasına özen gösterilmiştir.

(6) Büro çalışmaları topluca gözden geçirilmiş, arazide yapılacak çalışmaların belirli bir program dahilinde yürütülmesini sağlamak amacıyla, *arazi çalışma programı* hazırlamıştır.

Arazi Çalışmaları

Arazi çalışmaları, büroda hazırlanan arazi çalışma programına göre yürütülmüştür. Mülakat ve görüşmelere başlanmadan önce, arazide köylerin genel yapısı incelenmiş ve gözlenmiştir. Bu amaçla köyler içerisinde kısa yürüyüşler yapılmış ve geniş görüş açısı olan hakim noktalardan köyler gözlemlenmiştir.

Görüşme ve mülakatlar, öncelikle **anahtar bilgi kaynakları** *(key informant)* ile yapılmıştır. Anahtar bilgi kaynakları; *muhtar,muhtar yardımcısı, ihtiyar heyeti üyeleri, imam, budist rahip, öğretmen, yaşlılar ve köyde ileri gelen kişiler* olmuştur. Bu kişiler; *köyün genel özellikleriyle tanımlanması, hanehalkı sayısı, yaş, eğitim, geçim kaynakları, arazi miktarı, yetiştirilen tarımsal ürünler, tarımsal takvim, işçilik ve işçi ücretleri, gelir kaynakları, harcamalar, kredi kullanımı, pazarlama, hayvancılık ve orman ürünleri kullanımı ve tüketimi konularında çeşitli bilgilerin* elde edilmesinde yardımcı olmuştur. Bu görüşmelerden sonra, hanehalkı düzeyinde görüşme ve mülakatlar yapılmıştır. Hanehalkı düzeyinde görüşmelerinde **yarı yapısal mülakat tekniği** *(semi-structured interview)* tekniği kullanılmış ve 7 yardımcı soru sözcüğünden *(Kim ?, Ne zaman ?, Ne ?, Nerede ?, Niçin ?, Nasıl ? ve Eğer ?)* yararlanılmıştır. Hanehalkı düzeyinde yapılan mülakatlarda görüşme yapılan kişiler RRA ekibi tarafından; *ekonomik durum, cinsiyet ve meslek kriterleri* dikkate alınarak seçilmiştir. Tüm köyü kapsayan **bilgi ağı şebekesi** kurulmuş *(triangulation approach)* ve köylerden mümkün olduğunca daha fazla bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Ekip üyeleri görüşme ve mülakatlar esnasında protokol kurallarına uymayı özen göstermiş, kronolojik sıra içerisinde konuşulan her şeyi not etmiştir. Mülakat yapılan kişilerden alınan yanıtlar, dikkatlice analiz edilmiş ve güvenilir bilgilerin sağlanmasına çaba gösterilmiştir.

Arazi çalışmaları esnasında, bölgenin genel şartları,yetiştirilen ürünlerin deseni, yerleşim şekli, yakacak odun ve diğer orman yan ürünlerinin toplanma ve elde edilme şekli konularında gözlem çalışmaları yapılmıştır. Bunların dışında *tarımsal alanlar, orman ve mera alanları, kavak, okaliptüs ve rubber plantasyonları, meyve bahçeleri, tıbbi bitki üretim alanları incelenmiş, orman alanlarının ve tarımsal ürünlerin bugünkü durumları* gözlemiştir. Bu çalışmalar esnasında RRA araçları olan; **transektler, kroki ve taslak haritalar, ürün takvimleri ve karar ağaçlarının** çizilmesine özen gösterilmiştir.

Zaman Planı ve Arazi Çalışmalarının Süresi

Ban Klong Takien ' ndeki arazi çalışmaları; 13 - 25 Temmuz 1993 tarihleri arasında, Kızılağıl Köyü arazi çalışmaları; 5-11 Nisan 1994 tarihleri arasında yapılmıştır.

Yer Seçimi ve Örnekleme Yöntemi

Ban Klong Takien; Tayland ' da *Chachoengsao İli, Tha Takeap İlçesi, Ban Tha Kan Köyü* ' nün bir mahallesidir. Tayland - Kasetsart Üniversitesi, Orman Fakültesi, Bölgesel Toplum Ormancılığı Eğitim Merkezi (RECOFTC) Ban Klong Takien ve civarındaki köylerde *"Tampon Zon Orman Yönetimi (Buffer Zone Forest Management)"* konularında araştırmalar yapmaktadır. Araştırma alanı bu gaye ile seçilmiştir.

Kızılağıl Köyü Bolu İli, Merkez İlçesi ' ne bağlı bir orman içi köydür. Kızılağıl Köyü ' nün seçilmesinde; *"ORKÖY Hizmetlerinde Öncelik Sıralaması"* dikkate alınmıştır. Bu sırlamaya göre Bolu İli ORKÖY çalışmaları açısından birinci önceliğe sahip bir İL ' dir. Uygun çalışma ortamı sağlanması açısından Merkez İlçe seçilmiştir. Merkez İlçe ' nin Bolu İli içindeki öncelik sırası 4, Türkiye bazındaki öncelik sırası 21 ' dir. Köy tercihinde, köyün orman içi köy olması ve Bolu ORKÖY Başmühendisliği ' nin plan ve programları için uygulama önceliği olan köyler listesinde bulunması dikkate alınmıştır. Bolu İli Merkez İlçede 15 orman içi köy vardır. Kızılağıl Köyü bu köyler içinden rasgele seçilmiştir.

IV.KAVRAMSAL VE TEORİK ANALİZ

Sosyal ormancılığın, *ülke kalkınması* ve *kırsal kalkınma* konuları ve uygulamaları ile ilişkilerinin ortaya konması, bu kavramın sağlıklı zeminlere oturtulmasını sağlayacaktır. Bu nedenle *kavramsal ve teorik analiz* bölümünde, ilk olarak ülke kalkınması ve kırsal kalkınma konuları işlenmiş, kavram ve uygulama açısından sosyal ormancılığa boyut verilmeye çalışılmıştır. Daha sonra, *Dünya ve Türkiye Ölçeği* 'nde teorik analizler yapılmıştır.

4.1.ÜLKE KALKINMASI KIRSAL KALKINMA VE SOSYAL ORMANCILIK

Ülkeler, barındırdıkları nüfusun refah ve mutluluğunu sağlamak için, sahip oldukları kaynakları verimli bir şekilde kullanmak zorundadırlar. Uygulanan ekonomik sistem ne olursa olsun, ülke ekonomilerinin cevap arama durumunda oldukları temel sorular evrenseldir. Bunlar; *(a) Hangi mallar üretilmelidir?, (b) Ne kadar üretilmelidir?, (c) Hangi teknoloji ile üretilmelidir?, (d) Bölüşüm nasıl olmalıdır?*, şeklindedir. Bu dört temel sorunun uygun yanıtları ülkelerin ekonomik yapıları içerisinde bulunmaya çalışılmaktadır (Geray, 1991).

Ülke ekonomilerinin sağlıklı bir çizgi içerisinde bulunması gerekli olmasına rağmen, kalkınma açısından konu düşünüldüğünde, sadece sayısal olumlu ekonomik gelişmelerle yetinilemeyeceği ortaya çıkmaktadır. Ekonomide olumlu gelişmelerin elde edilmesi ile *ekonomik büyümeden* söz edilmekte, fakat *kalkınmadan* söz edilememektedir. Zira ülke kalkınması çok boyutlu bir olgu görümünde olup, daha çok niteliklerle ilişkilidir (Geray,1991).

Geçtiğimiz son 25 yılda çeşitli ülkeler üzerinde yapılan araştırmalar, kalkınma düzeyleri olarak ülkelerin; ***gelişmiş ülke*** (*developed*) ve ***gelişen ülke*** (*developing*) ülkeler olarak ayrılabileceğini ortaya koymuştur. Bugüne kadar *gelişmiş* ve *gelişmekte* olan ülke ayrımı ***az gelişmişlik*** olgusunun saptanması ya da az ***gelişmiş ülke (AGÜ)*** özelliklerinin belirlenmesi yoluyla yapılmıştır. Az gelişmişlik olgusunun saptanmasıyla, *ülke kalkınmasının* hangi anlama geldiği de rahatlıkla anlaşılmaktadır.

Her ülke bir diğerine göre; *ekonomik, sosyal,siyasal ve kültürel özellikler* açısından farklı konum ve yapıda olmasına rağmen; AGÜ 'ler, aralarında bulunan temel ortak noktalar ile tanımlanabilmektedir. LEIBENSTEIN, AGÜ' lerin ortak özelliklerini şu şekilde vermektedir (Savaş, 1979; Geray, 1991) :

(A) Ekonomik Özellikler;

a-Tarım dışı sektörlerde istihdam olanaklarının kıtlığı,
b-Tarımsal üretim tekniklerinin ilkel olması,
c-Tarım sektöründe işsizliğin ve özellikle gizli işsizliğin varlığı,
d-Kişi başına gelirin çok düşük olması,
e-Kişi başına tasarruf ve kapital donanımın düşük olması,
f-Harcamalar içerisinde yiyecek giderlerinin büyük paya sahip olması,
g-Dengesiz gelir dağılımının geçerli olması,
h-Pazar ve kredi yapısının yetersiz olması,

(B) Demografik ve Sosyal Özellikler;

a-Yüksek doğum ve ölüm oranı,
b-Yüksek Nüfus artış oranı,
c-Kırsal nüfusun aşırı kalabalıklığı,

d- Eğitim düzeyinin düşüklüğü,
e-Toplumsal davranışlarda geleneklerin hakim olması,
f-Yetersiz beslenme, sağlık ve barınma koşullarının varlığı,

(C) Teknolojik Özellikler ;
a-Mevcut teknolojilerin ilkel olması,
b-Faktör verimliliklerinin düşük olması,
c-Haberleşme ve ulaşım araçlarının yetersizliği,

AGÜ ' lerin yukarıda sayılan *ekonomik, demografik, sosyal ve teknolojik* özellikleri gelişmiş bir ülkelerin sahip oldukları özellikler ile ters yöndedir. AGÜ olgusunun kırılması için bu özelliklerin değiştirilmesi gerekmektedir. ***Büyüme*** *(growth)* ve ***kalkınma*** *(devolopment)* bu değişimin sağlanması için geliştirilen ve üzerinde tartışılan kavramlardır (Savaş, 1979). ***Büyüme;*** *ekonominin üretim, yatırım, dış ticaret, gelir, istihdam, sermaye donanımı, servet, doğal kaynak düzeyi,* gibi bütün sayısal değerlerinin artış göstermesidir. Bu sayısal değerler, ekonomin büyümesi ile ilgilidir. Büyüme modellerinin, AGÜ 'lerde uygulama olanakları sınırlıdır. Bu nedenle AGÜ 'lerin kalkınma sorunlarını dikkate alan *"kalkınma modelleri"* geliştirilmiştir (İlkin, 1979). *Kalkınma;* bulunulan durumdan ya da bir önceki konumdan hareket ederek, değişime girmeyi öneren dinamik bir kavramdır (Oakley ve Garforth,1985). *Kalkınma;* üretim ve kişi başına ulusal gelirin artırılmasıyla birlikte, ekonomik ve sosyokültürel yapınında değiştirilmesi anlamına gelmektedir (Savaş, 1979). *Kalkınma; bir ülkenin yapısal niteliklerinin olumlu yönde değişimidir* (Geray, 1991).

Kalkınma farklı amaçları ve süreçleri içerebilir. Örneğin, *kalkınma;* insanları daha fazla *gelir* elde ederek,yaşam düzeylerinin yükseltilmesi için, bir sosyal sisteme yeni ve modern üretim tekniklerinin sunulmasını gerektirebilir. Geleneksel toplumun, gelişmiş batı uluslarının sahip olduğu toplumsal ve teknolojik yapıya topluca dönüştürülmesi olarak anlaşılabilir. İnsanların ve toplumların kendilerine güvenli bir gelecek kurabilmelerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi olarak düşünülebilir. Bunların yanında kalkınma; insanların ne yapacaklarını, sağlıklı kararlar ile belirledikleri özgür deneyimler olarak da algılanabilir (Oakley ve Gerforth, 1985).

Kalkınma ekonomisine ilişkin konular, AGÜ ' lerin ekonomilerinin gelişmelerine yönelik teoriler ve politikalardan oluşmaktadır. Kalkınma teorisinin ***ilki;*** *kalkınmayı tayin eden faktörlerin neler olduğu,* ***diğeri;*** *üretim faktörlerinin en yüksek kalkınma hızına ulaşmak için nasıl kullanılmaları gerektiğine* ilişkin iki temel sorunu vardır. Yüksek kalkınma hızı için, üretim faktörlerinin, alternatif kullanım alanlarından en yüksek verimi sağlayacak bir dağılımın içerisinde olması gerekmektedir. Üretim faktörlerinin alternatif kullanım alanları denildiğinde *üç türlü seçim* söz konusudur. *Birinci seçim; üretim faktörlerinin sektörler arasında nasıl dağıtılacağı ile ilgilidir. İkinci seçim; aynı sektörde uygulanması olanaklı projeler arasındadır. Üçüncü seçim; teknoloji seçimi ile ilgilidir.* AGÜ' lerin özellikleri arasında; *ekonomik düşünce ve davranışların akılcı kurallarla işletilemediği, gerekli ekonomik organizasyon ve yönetimin gerçekleştirilemediği hatırlanırsa, kaynak dağıtımının kaynakların miktarını artırmaktan çok daha önemli olacağı* ortaya çıkmaktadır (Savaş, 1979; Geray, 1986).

Bir ekonomide *üretimin maksimize edilebilmesi* için, her *üretim faktörünün marjinal prodüktivitesinin birbirine eşit* olması gerekmektedir. Eğer bir ülke ekonomisinde böyle bir kaynak dağılımı sağlanmışsa, *üretim faktörlerinin dağıtımını değiştirmekle, üretimi artırmak*

mümkün olmayacaktır. Kaynakların optimal dağılımını sağlayan bu kriter *marjinal prodüktivite eşitliği* kriteri olup, bunun gerçekleşmesi için üretim faktörlerinin mobilitesinin tam olması ve tam rekabet koşullarının var olması gerekmektedir. Oysa AGÜ' lerin ekonomilerinde hem *faktör mobilitesi sınırlıdır, hem de monopol eğilimleri yüksektir.* Bu yüzden *marjinal prodüktivite eşitliği kriteri* ile AGÜ ' lerin kalkınma sorununa reçete geliştirmek çok zordur (Savaş, 1979).

Klasik liberal ekonomi yaklaşımı piyasa şekli olarak tam rekabet koşullarını varsayar. Ekonomik sistemin kendi kendine herhangi bir müdahale olmaksızın işleyeceğini; *üretim teknoloji seçimi, yatırım, mübadele, vb gibi konularda piyasanın rehberlik edeceğini* kabul eder. Piyasa mekanizmasının çalışması için gerekli koşulların *AGÜ ' lerde gerçekleşmesinden dolayı*, kalkınma yolunda olumlu sonuçlara ulaşılamamaktadır. AGÜ 'lere ilgilenen iktisatçılar ve Birleşmiş Milletler uzmanları kalkınma sorunun çözümü için ***"ekonomiye müdahale edilmesi"*** nin gerekliliği üzerinde durmuşlardır (Geray, 1986).

Kaynakların optimal dağılımı yönünden konu ele alındığında piyasa mekanizmasının alternatifi ***planlama*** olmaktadır. Bugün, sahip oldukları ekonomik düzen ne olursa olsun bütün ülke ekonomileri ***planlı ekonomi*** halindedir.

Ülkelerin kalkınma uğraşlarında eş zamanlı olarak yürütülen üç kalkınma alanı bulunmaktadır. Bunlar; (1) *Ekonomik kalkınma* (*economic development*): insanların gereksinimi olan mal ve hizmetlerin gelişmiş bir ekonomik yapı içerisinde üretilmesiyle, insanların refah ve mutluluğu artacaktır. (2) *Sosyal kalkınma* (*social development*): sosyal yaşam koşullarının iyileştirilmesi için yapılan ve ağırlıklı olarak hizmet yönü ağır basan kalkınma konularıdır. Bunlar; sağlık, eğitim, altyapı, şehirleşme, çevre sorunları gibi konuları içermektedir. (3) *İnsan kalkınması* (*human development*): bireysel ve toplumsal olarak tüm insanlarının, sahip oldukları potansiyellerini kalkınma için kullanmaları ve ülkenin olumlu yönde gelişmesinde yapıcı rol oynamalarının sağlanmasıdır. İnsan kalkınmasında, toplumun bireylerinin eğitilmesine büyük önem verilmektedir (Oakley ve Gerforth, 1985).

AGÜ 'lerde kalkınma; bir taraftan *kaynakların etkin bir şekilde kullanılması, üretim hayatının geliştirilmesi, sanayileşmenin sağlanması, teknolojik ilerlemenin hızlandırılması gibi temel ekonomik konular üzerinde yoğunlaşırken*, diğer taraftan *tarımsal verimliliğin artırılması, altyapı olanaklarının geliştirilmesi ve ülke insanlarının eğitim, beslenme ve sağlık sorunlarının* çözülmesini gerektirmektedir. Burada en son belirtilen kalkınma uğraşları, AGÜ lerdeki ikili yapı nedeniyle daha çok ***kırsal bölgeler*** için gerekli kalkınma konularıdır. Ayrıca bu ülkelerde piyasa mekanizmasının çalışmadığı alanlar *kırsal bölgelerdir.* AGÜ ' lerin kırsal bölgeleri kendine özgü bir işleyiş mekanizması olan ***kapalı ekonomiler*** halindedir. Kırsal yörelerde üretim ve tüketim piyasalarını birleştiren mübadele mekanizması yeterli derecede gelişmemiştir ve yapılan üretim büyük ölçüde kırsal toplumların kendi tüketim ihtiyaçlarında kullanılmaktadır.

Kırsal yörelerde bulunan insanlar geçimlerini, toprağa dayalı bir üretim dalı olan tarımsal üretimden sağlamaktadır. Tarımsal üretim, ***parasal gelir ve günlük gıda güvenliğinin (food security) sağlanması*** için yapılmaktadır. Fakat, üretim tekniklerinin ilkel ve geleneksel oluşu; gelir ve gıda güvenliğini tehlikeye düşürmektedir.

Dengeli kalkınma açısından kırsal yöreler, çeşitli ***altyapı (yol, su, elektrik, vb gibi)*** yatırımlarının götürülmesi gerekli yörelerdir. Genel olarak kentsel nüfusun barındığı yerleşim

birimleri, altyapı yatırımlardan büyük ölçüde pay alırken, kırsal nüfusun barındığı bölgeler bu yatırımlardan yoksun kalabilmektedir. Ayrıca eğitim ve sağlık sorunlarının en yoğun şekilde hissedildiği, kaynakların rasyonel kullanılmadığı alanlar yine kırsal yörelerdir. Diğer yandan, ***insan kalkınmasının*** *(human development)* en öncelikli hedef kitlesi kırsal yöre insanlarıdır.

AGÜ ' ler, kırsal bölgelerde yaşayan insanların sorunlarını çözümlemek amacıyla, çeşitli *kırsal kalkınma programları* uygulamaktadır. Tarımsal uğraşların, AGÜ ' ler ekonomisi içerisinde önemli bir üretim dalı olması nedeniyle, uygulanan kırsal kalkınma projeleri genellikle ***tarımsal ağırlıklı*** bir yapı taşımaktadır. Dar açılı bir tarımsal kalkınma, kırsal bölgelerin kalkınmasında çok önemli ve gerekli bir kalkınma uğraşısı olmasına rağmen, kırsal yaşamın tarımsal bakış açısı içerisinde bulunmayan konuları bünyesine almamaktadır. Oysa kırsal kalkınma, kırsal yaşam ile ilgili tüm sorunları kendine çalışma konusu edinmektedir. Bu güne kadar kırsal kalkınma üzerine birçok tanım yapılmış ve kırsal kalkınma konularının çerçevesi belirlenmeye çalışılmıştır. 1970 'li yıllarda *Birleşmiş Milletler Teşkilatı 'nın* desteği ile yapılan bir toplantıda ele alınan konular, kırsal kalkınmanın kapsamı hakkında çarpıcı bir bakış açısı vermektedir. Buna göre ***kırsal kalkınma;*** sadece *tarımsal gelişme* ve *ekonomik büyüme* şeklinde dar anlamıyla algılanmamaktadır. Çünkü ***kırsal kalkınma;*** *kırsal toplumların ekonomik ve sosyal amaçlar ile gelişmiş toplum statüsüne dönüştürüldüğü bütünleşik bir süreçtir.* Bu dönüşüm sağlanırken kırsal toplumların; *ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları ve bu yapılar arasındaki ilişkiler* iyi bir konuma getirilmeye çalışılmaktadır. ***Kırsal kalkınma;*** *insan yaşamına olumsuzluklar getiren kırsal çevre koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalardır*, şeklinde tanımlanmaktadır. Kırsal kalkınma çalışmalarında; *kırsal toplumların sorunları belirlenmekte ve tanımlanmakta, bu sorunlara göre uygun çözüm önerileri* geliştirilmektedir. Bu nedenle, kırsal kalkınma programlarının çözmeye yöneldiği sorunlar, sadece tarımsal uğraşlar ya da ekonomik konularla ilgili sorunlar değildir.

Kırsal kalkınmada çözülmesine çalışılan sorunlar, geniş anlamı olan sözcüklerle düşünüldüğünde; ***fiziksel sorunlar*** ve ***fiziksel olmayan sorunlar*** olarak iki ana gruba ayrılabilir. *Fiziksel sorunlar;* kırsal bölgelerin fiziksel çevresi ile ilgilidir. Bu sorunlara; *altyapı olanaklarının yetersizliği, eğitim ve sağlık koşullarının olumsuzluğu, tarımsal verimliliğin düşüklüğü, içme ve sulama suyu azlığı, toprak erozyonu* örnek olarak gösterilebilir. *Fiziksel olmayan sorunlar;* kırsal toplumların içinde yaşadıkları bölgenin ekonomik ve sosyal koşullarından ya da ülke yönetiminden kaynaklanan sorunlardır. Bu sorunlara örnek olarak; *işlenebilir tarımsal arazilerin azlığı, devlet hizmetlerinin yetersizliği ya da ulaşamaması, daha fazla toprağı ve kapitali olan çiftçilere bağımlılık* gösterilebilir. Kırsal yöredeki fiziksel nitelikli sorunların teşhisi ve tanımlanması kolaydır. Bu tür sorunlar, herhangi bir gözlem ya da inceleme ile kolayca anlaşılabilir ve sorunun çözümüne yönelik uygun bir hareket tarzı geliştirilebilir. Örneğin; *tarımsal verimliliğin düşüklüğü* bir sorun olarak teşhis edilmiş ise, bunun nedeni araştırılarak uygun bir çözüm yolu bulunabilir. Bir başka örnek olarak; *içme veya kullanma suyu kıtlığı* olabilir ve bu sorun *bir içme ve kullanma suyu projesi* ile çözümlenebilir. Fiziksel olmayan sorunların tanımlanmasında güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Fakat üzerinde çalışılan kırsal bölgenin, *sosyoekonomik* ve *sosyopolitik* yapısını analiz ederek, bu tür sorunlar teşhis edilebilmektedir. Örneğin *tarımla uğraşan çiftçilerin, yaşadıkları bölge içerisinde diğer kişilerle* ilişkileri vardır. Bu ilişkiler fiziksel sorunlar hakkında bize ipucu sağlarlar. AGÜ 'lerin kırsal yörelerinde, *borç para veren kişilere bağımlılık,* tarımla uğraşan küçük çiftçilerin karşılaştığı önemli sorunlardandır. Ayrıca kırsal yöre insanları ellerinde bulunan kaynakları etkin ve verimli şekilde kullanmasını bilmeyebilirler. Ya da yürütülecek bir kırsal kalkınma faaliyetinin kendilerine ne gibi yararlar sağlayacağını algılayamayabilirler. Tüm

bunlar, kırsal kalkınma çalışmaları içerisinde çözülmesi gereken sorunlar arasındadır (Oakley ve Garforth, 1985).

Niteliği ne olursa olsun, kırsal yöre sorunlarının bileşik ve karmaşık bir yapısı vardır. Herhangi bir kırsal yöre için geliştirilmiş olan bir kalkınma stratejisi, başka bir yöre için uygun olmayabilir. Çünkü birbirlerinden farklı özellik ve niteliklere sahip kırsal yörelerin, farklı özellik ve nitelikte sorunları vardır. Bu nedenle, kullanılacak kırsal kalkınma stratejileri birbirinden farklı olacaktır. Genel olarak kırsal kalkınma çalışmalarında ele alınan stratejileri; ***teknolojik stratejiler, katılımcı reformist stratejiler, yapısal stratejiler*** olarak üç ana başlık halinde vermek mümkündür: ***Teknolojik stratejileri;*** *teknolojik ilerlemeleri kullanarak kırsal toplumların bakış açılarını geliştirmek* şeklinde özetlenebilir. Kırsal toplumların getirilen teknolojik yeniliğe uyum sağlaması ve mevcut kırsal yapı içersinde bu yenilikleri kullanması ana ilkedir. Bu stratejinin dikkate aldığı çalışma konuları arasında; tarımsal üretim tekniklerinin yenilenmesi, mekanizasyon, tarımsal ilaç ve gübre kullanılması, hayvancılıkta yapay döllenme, el sanatlarında becerilerin geliştirilmesi sayılabilir. ***Katılımcı reformist stratejilerde;*** teknolojik değişimin önemli bir yeri olmasına rağmen stratejinin gerçek anlamını, *insanların kırsal kalkınma çalışmalarında etkin bir rol alması* vermektedir. Kalkınma çalışmalarına *halkın katılımı (people's participation)*, bu stratejinin temelidir. ***Yapısal stratejilerde ise;*** *öncelikle kırsal yörede var olan sosyal, siyasal ve ekonomik ilişkiler* araştırılmaktadır. Daha sonra bu ilişkilerin *kırsal yöre insanlarına getirdiği olumsuz sonuçlar belirlenmekte ve bu olumsuzlukları giderecek hareket tarzı ile kırsal kalkınma çalışmalarının yürütülmesi* sağlanmaktadır. Burada belirtilen stratejiler birer model değildir ve kırsal kalkınma çalışmaları tek bir strateji ile de yürütülmemektedir. Kırsal kalkınma çalışmalarında izlenecek stratejilerin bir karışım içinde bulunabilmektedir (Oakley ve Garforth, 1985).

Kırsal kalkınma çalışmalarında görev alan personele rehberlik eden ve uyulması gereken temel prensipler vardır. Ana çizgileri ile şu şekildedir:

(1) Herkese ulaşılabilirlik *(access)*: Kırsal kalkınma çalışmalarının getireceği fayda kırsal bölgede bu çalışmalara gereksinimi olan, gönüllü ve istekli bütün kişilere ulaşabilmelidir. Bazı kişilere uygulamalara girmek ve yararlanmak hakkı verilirken, aynı konumda bulunan diğer kişilere bu haktan yoksun bırakmak kırsal kalkınmanın insan eşitliği ilkesine terstir.

(2) Bağımlılık yaratmamak *(independence)*: Kırsal kalkınma çalışmaları, kırsal yöre insanlarını destekleyecek şekilde planlanmalıdır. Çalışmalar geçim güvenliği açısından insanları, bu gibi çalışmalara bağımlı hale getirmemelidir. İnsanlar bu program ya da projelerin uygulanmasından sonra da kendi ayakları üzerinde durarak yaşamlarını sürdürebilmelidir.

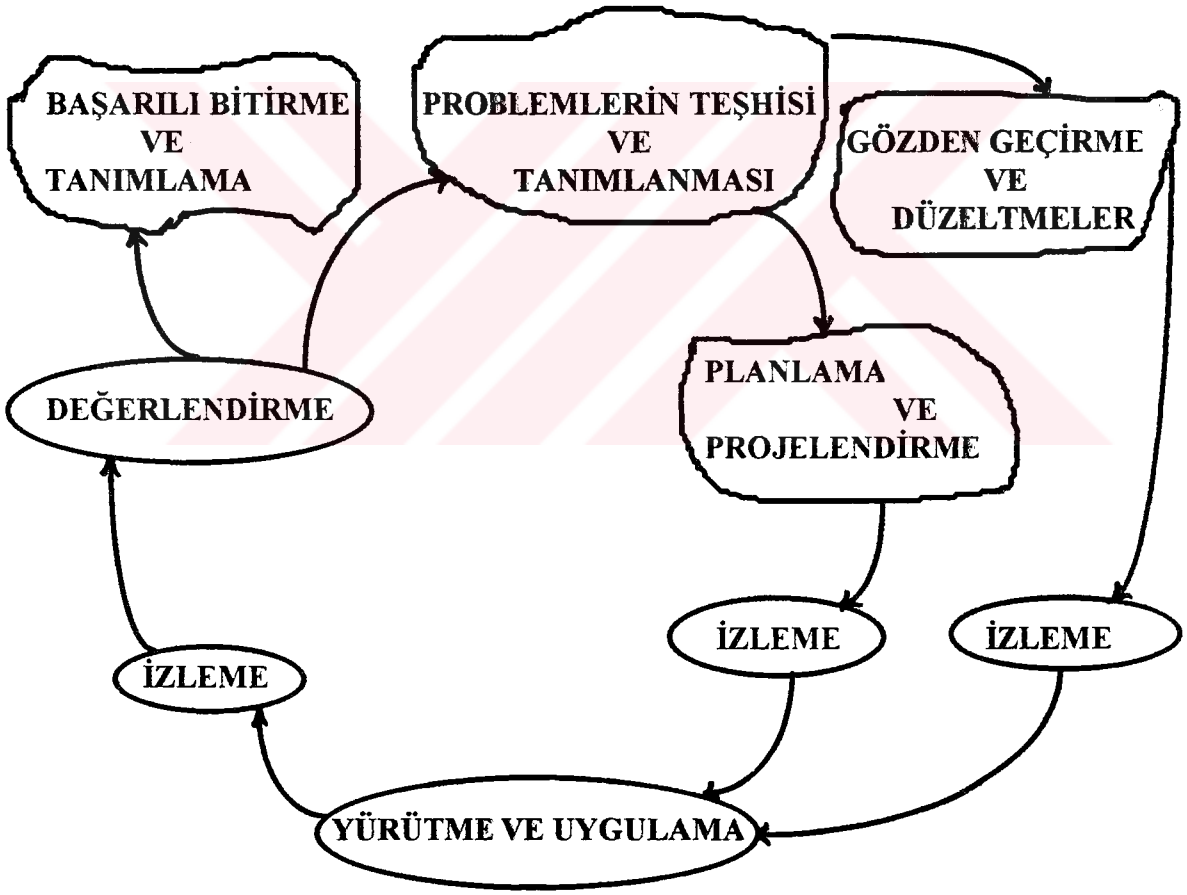
(3) Sürdürülebilirlik *(sustainability)*: Kırsal kalkınma çalışmalarının getireceği çözümler kısa dönemli,geçici çözümler değil; uzun dönemli geniş bir gelecek perspektifini içeren çözümler olmalıdır. Kısa dönemli çözümler,geçici sonuçların hemen alınmasını sağlayabilir. Fakat uzun dönemli, çözümler sürekli ve kalıcı başarıların elde edilmesini sağlar.

(4) Aşamalı yaklaşım *(going forward)*: Kırsal kalkınma çalışmalarında, insanlara götürülmek istenilen her türlü yenilik (teknoloji, kültür, vb gibi) aşama aşama götürülmelidir. Tüm yenilikler bir anda verilerek şaşkınlık ve tereddüt yaratılmamalıdır. Adım adım ve sürekli bir şekilde gelişen mütevazı bir ilerleme, her şeyi bir anda gerçekleştiren şaşırtıcı ilerlemeden daha iyidir.

(5) Katılım (*participation*): Kalkınma insanlar için (*for people*) değil, insanlarla birlikte (*by people*) yapıldığı zaman gerçek anlamını kazanmaktadır. Kırsal kalkınmada üzerinde çalışılan yöre halkının düşüncelerini almak ve uygulamaların her aşamasında katılımlarını sağlamak gerekmektedir.

(6) Etkililik (*effectiveness*): Kırsal kalkınma çalışmaları,kırsal yöre kaynaklarının etkili ve verimli kullanamı üzerine yoğunlaşmalıdır. Kaynakların yeterli kullanımından çok, etkili kullanımı önemlidir (Oakley ve Garford, 1985).

Kırsal kalkınma çalışmaları; kırsal alan içersinde teşhis edilen sorunların niteliği ve alternatif çözüm yollarına göre, kırsal yapıya farklı konularda ve çeşitli zaman süreçleri içerisinde müdahale edilmesini gerektirmektedir. Kırsal kalkınma; kırsal toplumların gelişmiş toplum statüsüne dönüştürüldüğü bütünleşik bir süreç olarak algılanırsa ve bu sürecin aşama aşama oluşacağı düşünülürse, yapılacak çalışmaların belirli uygulama dönemleri içinde olacağı ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan ülkelerin kırsal kalkınma çalışmalarında hangi noktada bulunduğuna bakılmaksızın, bir kırsal kalkınma döneminin ana aşamalarını Şekil (1) ' deki gibi göstermek mümkündür (FAO / RAPA, 1988). Şekil (1) ' den de görüleceği üzere bir kırsal

Şekil (1) Bir Kırsal Kalkınma Döneminin Belli Başlı Aşamaları (FAO/RAPA, 1988)

Figure (1) A Rural Development Cycle (FAO/RAPA, 1988)

kalkınma dönemine kırsal yörede bulunan ***sorunların analizi ve tanımlanmasıyla*** başlanmaktadır. Daha sonra bu sorunların çözümünü sağlayan *en iyi alternatif hareket tarzının* seçildiği ve *kırsal yapıya müdahale şeklinin* belirlendiği ***planlama*** çalışmaları yapılmaktadır. Hazırlanan plan ve projeler, uygulama alanına konularak ***yürütme*** işlemi gerçekleştirilmektedir. Uygulama süreci içersinde çalışmalar ***izlenmekte*** ve toplanan izleme değerleri ile kırsal kalkınma dönemi ***değerlendirilmektedir.*** Başarılı sonuçlar, *bu dönemin çıktısı* olarak ayrılmakta ve tekrar başa dönülmektedir. Eğer başarısız bir durum sözkonusu ise; başarısızlığın nedenleri araştırılmakta, düzeltme işlemlerinden sonra, aynı aşamalar takip edilerek tanımlanan sorunların çözümüne yeniden başlanmaktadır. Kırsal kalkınma çalışmaları *birden fazla kalkınma dönemini içeren çalışmalar* şeklinde yapılabilmektedir (FAO/RAPA, 1988).

Buraya kadar yapılan açıklamalar sosyal ormancılık kavramanı sağlam zeminlere oturtmak için yapılmıştır. Herhangi bir ülkede; ülke nüfusunun büyük bir çoğunluğunun kırsal yörede yaşaması ve nüfusun büyük bir kısmı tarımsal üretimden gelir sağlıyor olması, kırsal nüfusun günlük geçimi kırsal yöre kaynaklarına tamamen bağımlılığı, kırsal yöre de altyapı olanakları yetersizliği, eğitim ve sağlık açısından ciddi sorunların varlığı, kırsal kalkınma gereğini ve önemini işaret etmektedir.

Kırsal kalkınmayı, ***sektörel bazdaki çalışma konuları olarak***; *tarımsal kalkınma, ormancılık kalkınması, endüstriyel kalkınma, kırsal turizm,* ***sosyal boyutlu çalışma konuları olarak***; *yaşam standardı, beslenme, eğitim, sağlık, kadın ve erkeğin sosyal konumu,* ***ekonomik boyutlu çalışma konuları olarak***; *finansal durum, üretim, gelir, pazarlama, işgücü ve istihdam, teknoloji ve girdi kullanımı,* ***siyasal boyutlu çalışma konuları olarak***; *üretim faktörleri üzerinde kontrol ve denetim, gelir dağılımı, liderlik, toplumsal yaşam ve düzen,* ***çevresel boyutlu çalışma konuları olarak***; *ormansızlaşma, su ve hava kirliliği, erozyon, çevre duyarlılığı ve çevresel eğitim,* şeklinde gruplandırmak mümkündür.

Bir ülkenin orman alanları içerisine *orman kaynaklarına bağımlı olarak yaşam sürdüren kırsal nüfus bulunuyor ve ülke ormancılık örgütü kırsal nüfusun varlığı nedeniyle temel ormancılık uğraşlarını yapamaz durumda ise, bu ülkede kırsal kalkınma kapsamında ormancılık kalkınmasını gerektiren uygulamalar* gündeme gelecektir. Yani ülke ormancılık örgütü ***temel ormancılık uğraşları ile birlikte ormancılık kalkınmasını*** yapmak zorundadır. Bu nedenle *ülke kalkınması ile bağlantılı olarak yapılan kırsal kalkınma çalışmalarının, ormancılık uygulamaları içerisine yansımış şekli olan* ***sosyal ormancılık*** *uygulamaları* karşımıza çıkacaktır Şekil (2).

4.2.SOSYAL ORMANCILIK VE DÜNYA

4.2.1.Ülkelerin Dünya Ormancılığı İçindeki Genel Durumu

Toplumun orman kaynaklarına yönelik taleplerini mümkün olduğu ölçüde karşılama sanatı olarak tanımlanan *ormancılık*; ***barınma ve beslenme, düzensiz ağaç kesimi, ormanı koruma ve teknik ormancılık*** olarak dört evreden geçerek günümüze gelmiştir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989).

İlk insan yaşamını sürdürebilmek için gerekli besinlerini ormandan sağlamayı, her türlü araç ve gerecini ağaçtan yapmayı öğrenmiştir. Böylece orman kaynaklarının insanlar tarafından *ilk kullanım şekli* ve orman alanları içindeki *ilk yaşama biçimi* ortaya çıkmıştır.

Şekil (2) Sosyal Ormancılığın Kırsal Kalkınma ve Ülke Kalkınması İçindeki Yeri
Figure (2) The Relationship of Social Forestry within Development and Rural Development

İnsanların hayvan beslemeye ve tarıma başlaması, ormanlarda hayvan otlatılmasına ve açmalara neden olmuş, açılan alanlar verimsiz duruma düşünce terk edilmiş ve yeni alanlara geçilmiştir (Diniler, 1993). İnsanların ormanları tahrip edici ilk etkilerinin ortaya çıktığı bu noktada *barınma ve beslenme evresi* sona ermiştir.

Düzensiz ağaç kesimi evresinde ormanlar, serbest ve düzensiz bir şekilde yararlanılan kaynak konumundadır. Ormanlar üzerinde kollektif mülkiyetin sözkonusudur. Bu evrede *Avrupa* 'da, orman alanlarından tarımsal arazi elde etmek için ***brandwirtschaft*** denilen bir *açmacılık metodu* kullanılmıştır. *Kuzey Avrupa* 'daki yapraklı ormanlarda güç uygulanan bu metod, *Akdeniz Ormanları* 'nda kolaylıkla uygulanmış ve ormanlar tahrip edilerek tarımsal alana dönüştürülmüştür. *Brandwirtschaft metodu* ile yakılan orman alanlarında, yanan organik madde toprak verimini bir miktar artırdığından ilk yıllar tatmin edici bir tarımsal ürün alınabilmiş, fakat zamanla toprak verimliliğinin azalması nedeniyle yeni orman alanlarında *açmacılık* yapılmıştır. *Brandwirschaft metodu* ile tarımsal alan elde edilmesine yönelik uygulamalar bütün *Ortaçağ* boyunca devam etmiş ve *İskandinav Ülkelerinde* 19. yüzyıla kadar sürmüştür. Bu evrede *fizyografik düşüncenin* de etkisiyle tarım alanlarının, orman alanları

aleyhine genişlemesi büyük kabul görmüş ve *ülke kalkınmasının tarımsal kalkınmaya* bağlı olduğu belirtilmiştir. *Amerika* kıtasının keşfi ile bu kıtaya ilk olarak göç eden göçmenler, *brandwirschaft* metodunu 18. yüzyıla kadar burada da uygulamışlardır (Lowry, 1977).

Ormanlardan faydalanmayı düzenlemek ve ormanların mülkiyet durumunu belirleme gereği, *ormanı koruma evresini* ortaya çıkarmıştır. Feodalizm, ormanlardan herkesin özgürce yararlanmasına olanak veren *ortak mülkiyet* anlayışına son vermiştir. *Avrupa* 'daki ormanlar, feodal yönetimin çeşitli kurumları tarafından *(krallık, derebeylik, kilise, manastır gibi)*, feodal arazi yapısı içerisine alınmıştır. Fakat, köylülük olayının yaygınlaşması ve artan köylü nüfusunun ormanlar üzerinde *ekonomik baskı* oluşturması sonucunda, köylüler ile ormanı sahiplenen kurumlar arasında sürtüşmeler yaşanmıştır. Feodal yönetimler, egemenlikleri altına aldıkları ormanların güvenliğini sağlamak için, ormanlarda *açmacılık ve hayvan otlatmasını* yasaklayan *hukuksal düzenlemeler* getirmişlerdir. Bu *hukuksal düzenlemeler* köylülerin direnişlerine neden olmuştur. Köylüler, feodal yöneticilerden nefret etmeye başlamışlar ve bu nefret 1789 *Fransız İhtilaline* kadar devam etmiştir. Bunun sonucunda *ormanlardan yararlanma hakları sistemi* ortaya çıkmış ve köylülere, daha önce serbestçe yararlanılan ormanlardan *otlatma, meyve toplama, yakacak odun temini* gibi bir takım haklar verilmiştir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989). Ormancılık mevzuatının temelini oluşturan ilk hukuksal düzenlemeler 13. ve 14. yüzyıllarda *Almanya* ve *Fransa* 'da yapılmıştır. Bu hukuksal düzenlemeler bir taraftan ormanların mülkiyet durumunu ve köylülerin ormanlardan yararlanma haklarını belirlerken, diğer taraftan ormanlara *zarar verici eylemlerin yasaklanmasını* ve *suçluların cezalandırılmasını* hedeflemiştir. *Avrupa* 'da ormanların korunmasına yönelik gelişmelerin benzerleri, farklı zaman kesitleri *içinde ABD Ormancılığı* 'nda yaşanmıştır. Fakat *ABD Ormancılığı* 'nda *ormanı koruma evresi* kısa sürmüş ve kısa zamanda *teknik ormancılık evresine* geçilmiştir.

Teknik ormancılık; sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel açıdan AGÜ 'lere üstünlükleri olan GÜ 'lerin ulaştığı ormancılık evresidir. Bu evrenin yaşandığı ülkelerde orman kaynakları, toplumdan gelen taleplere göre saptanmış ormancılık politikaları çerçevesinde işletilmektedir. Sahip olunan bilimsel bilgi birikimi ve teknolojik kolaylıklar, orman alanlarının sınırlarının belirlenmesini ve kadastro-mülkiyet sorunlarının kısa sürede çözümlenmesini sağlamıştır. Ormancılık bilimi ve teknolojisi; *tohum ve ağaç ıslahı, doku kültürü, silvikültürel teknikler, üretimin mekanizasyonu, odun teknolojisi,* gibi konulara yönelmiştir. Bu çalışmalar, *üniversite ve ormancılık araştırma kurumları* tarafından yapılmakta ve yararlanacak kişi ve kurumlara sunulmaktadır.

Ülkeler, ormancılığın gelişim evreleri açısından hangi evrede bulunurlarsa bulunsunlar, toplumun orman kaynaklarına yönelik taleplerini karşılama çabası içindedir. Ülke ormancılık örgütleri toplumun orman kaynaklarına yönelik taleplerini karşılarken, ormancılık politikası amaçları doğrultusunda hareket etmektedirler. Toplumsal taleplerden yola çıkılarak belirlenen ormancılık politikası amaçları, ormancılık çalışmalarını yöneten ve yürüten kişilere rehberlik etmekte ve orman kaynakları bu amaçlara ulaşmak için işletilmektedir. Orman kaynaklarına yönelik toplumsal talepler ülkeden ülkeye farklılıklar gösterdiğinden, ülkelerin ormancılık politikalarında da farklılıklar olmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak her ülkenin kendine özgü *ormancılık tipi* ortaya çıkmaktadır. Ormancılık tiplerinin; ***endüstriyel ormancılık*** *(industrial forestry)*, ***kent ormancılığı*** *(urban forestry)*, ***koruma ormancılığı*** *(protection forestry)* ve ***sosyal ormancılık*** *(social forestry)* olduğu belirtilmektedir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989; İlter, 1993).

Endüstriyel ormancılık; GÜ 'lere özgü bir ormancılık tipidir. Bu ülkelerde, odun hammaddesini işleyen *gelişmiş bir endüstri* bulunmaktadır. Toplumsal talepler AGÜ 'lerdeki gibi yarı mamul halde *yapacak ve yakacak odun* talebi olarak değil, odunun türevleri olan orman ürünlerinin karşılanması olarak şekillenmiştir. Isınma ve pişirme için yeni enerji kaynakları var olduğundan, üretimle elde edilen orman ürünleri endüstriyel amaçlar için kullanılmaktadır. Bu ülkelerde, orman ürünleri endüstrisinin odun hammaddesi ihtiyaçlarının karşılanmasına özel önem verilmektedir.

Günümüzde nüfusun büyük bir çoğunluğunun kentlerde yaşaması insanlara, *çevre bozulması, hava kirliliği ve gürültü* gibi, sosyal ve psikolojik olumsuzluklar getirmiştir. Kentlerde yaşayan insanlar, rahat nefes alabilecekleri ve çeşitli *açıkhava rekreasyonu* aktivitelerini yapılabilecekleri *yeşil alanlara* gereksinim duymaktadır. Bu gereksinimler, kentlerin içerisinde ya da kenarında *ağaçlık ve koruluk* olarak yeşil alanların tesisini ve artan nüfus ile yenilerinin eklenmesini zorunlu kılmaktadır. Tüm bunlar farklı bir ormancılık anlayışını ortaya çıkarmış ve bu ormancılık tipine ***"kent ormancılığı"*** denmiştir. Bu ormancılık uygulamalarında, kent içinde ve civarında arboretumlar ve botanik bahçeleri kurulmakta, yol kenarı ağaçlandırmaları yapılmakta ve yeşil kuşaklar oluşturulmaktadır (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989).

Bir ülkede toplumdan gelen talepler doğanın ve çevrenin korunmasını ağırlık veriyorsa, bu durumda *koruma ağırlıklı bir ormancılık tipi* ortaya çıkmaktadır. Koruma ormancılığında *orman, dağ ve yaban yaşamı ekosistemlerinin doğal etkilerden ve insan müdahalesinden korunması* amaçlanmaktadır (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989).

Öte yandan Dünya 'da pek çok ülkede nüfusun büyük bir bölümü *orman kaynaklarına bağımlı* olarak yaşamaktadır. Orman içi ve kenarı köylerde yaşayan insanların, yaşam koşullarını iyileştirmek ve ormanla ilişkilerini düzenlemek için yapılan ormancılık uygulamaları ***sosyal ormancılık*** olarak tanımlanmaktadır (Arnold, 1991).

Bugün avcılık ve toplayıcılık olarak belirtilebilecek ***barınma ve beslenme evresi*** bazı ilkel toplumlarda halen sürmektedir. AGÜ 'ler ***düzensiz ağaç kesimi*** ve ***ormanı koruma*** *evrelerini* birlikte yaşamaktadırlar. Bazı AGÜ 'ler kalkınma yolunda aldıkları mesafe ölçüsünde ***teknik ormancılığa*** doğru yönelişe geçmişlerdir.

Düzensiz ağaç kesimi evresinin belirtilerini, *Asya-Pasifik Rejyonu* 'nda bulunan AGÜ 'lerde görebilmek mümkündür. Bu ülkelerde orman alanları *brandwirschaft* metodunun bir benzeri olan *shifting cultivation* metodu ile tarımsal alana dönüştürülmektedir. Tablo (1) 'de *Asya-Pasifik Rejyonu* 'nda bulunan bazı ülkelerin 1980-1990 yılları arasındaki *ormansızlaşma* miktarları ve oranları verilmiştir.

AGÜ 'lerdeki ormansızlaşmanın nedenleri; *açmacılık, düzensiz ağaç kesimi, otlatma, hükümetlerin orman alanları içerisinde yerleşim programları uygulaması, yol ve baraj yapımları* olmaktadır (FAO/RAPA, 1992).

Bugün birçok AGÜ 'de ***ormanı koruma evresi*** sürmektedir. Çünkü;

- AGÜ 'lerde orman varlığının mülkiyet durumu çözümlenememiştir. Hukuksal olarak orman mülkiyeti şekilleri ortaya konulmuş olsa bile, ormanların sınırları kadastro

çalışmaları ile belirlenememiştir. Bu nedenle ormancılık sahibi ve sınırları belirlenmiş alanlar üzerinde yapılamamaktadır.

- AGÜ 'lerde nüfusun büyük çoğunluğu kırsal bölgelerde bulunmaktadır. Bu kırsal nüfusun azımzanmayacak bir kısmı, orman içi ve kenarında yaşamaktadır. Ormancılık politikaları oluşturulurken, olan bu nüfus kitlesinin orman kaynaklarına bağımlılığı gözardı edilememektedir. Bu nedenle bir taraftan orman köylülerin orman alanlarından yararlanmalarını düzenlenirken, diğer taraftan *ormanların korunmasına* yönelik önlemler alınmaktadır.

- AGÜ 'lerde; hızlı nüfus artışı, ekonominin tarıma dayalı olması ve artan nüfusun istihdamının ve geçiminin tarımsal üretimle sağlanması, orman alanları içinde yaşayan insanları tarımsal alan elde etmek amacıyla orman alanlarına yöneltmektedir. Bu nedenle, ülkeler ormancılık politikalarında ormanların azalmasını yasaklayıcı hükümler getirmektedir.

Tablo (1) Asya-Pasifik Rejyonunda Bazı Ülkelerde Ormansızlaşma Miktarları ve Oranları (FAO/RAPA, 1993)

Table (1) Estimated Rate of Deforestation in Selected Countries in Asia and The Pasific (FAO/RAPA, 1993)

Ülkeler	*Orman Alanı Miktarı 1990(Ha)*	*Orman Alanı Oranı 1990 (%)*	*Yıllık Ormansızlaşma Miktarı (Ha)*	*Yıllık Ormansızlaşma Oranı (Ha)*
Endonezya	108 044 000	59.6	1 332 000	1.10
Tayland	12 735 000	24.9	515 000	2.88
Burma	28 856 000	43.9	401 000	1.22
Malezya	17 583 000	53.5	396 000	1.84
Hindistan	51 729 000	17.4	339 000	0.62
Filipinler	7 831 000	26.3	316 000	2.88
Vietnam	8 312 000	25.4	137 000	1.41

Tüm bunlar, AGÜ 'lerin ormancılık politikalarına yansımakta ve ormancılık uygulamaları *koruma ormancılığı* ağırlıklı bir yapı kazanmaktadır. Bu nedenle AGÜ 'lerin ormancılık örgütleri: *bir taraftan teknik ormancılığın gereği olarak ormanları işletilmesi, toplumun mal ve hizmet şeklindeki orman ürünü taleplerinin karşılanması görevini üstlenirken; diğer taraftan orman varlığının korunması, kadastro-mülkiyet sorunlarının çözümlenmesi ve orman köylülerinin durumlarının iyileştirilmesine yönelik görevleri* de üstlenmek zorunda kalmaktadır.

Genel olarak *endüstriyel ormancılık* ve *kent ormancılığı* GÜ 'lerde, *koruma ormancılığı* ve *sosyal ormancılığa* AGÜ 'lerde rastlanılmaktadır.

Endüstriyel ormancılık tipinin var olduğu ülkelerde, *az gelişmişlik* olgusundan kaynaklanan sorunlar *(ulusal gelirin düşüklüğü, hızlı nüfus artışı)* bulunmamakta ve bu ülkeler *teknik ormancılık evresini* yaşamaktadır. Ayrıca orman kaynaklarına bağımlı kırsal nüfus bulunmamaktadır. Ormancılık politikaları ve uygulamaları, sağlıklı bir çizgi içersinde yürümektedir. Bu ormancılık tipi *Finlandiya, Kanada* gibi verimli ve geniş orman varlığı olan

ülkelerde rastlanılmaktadır. Fakat verimli ve geniş bir orman varlığına sahip olmanın, bu ormancılık tipinin oluşmasında bir etkisi bulunmamaktadır. Örneğin, Asya-Pasifik Rejyonunda bulunan *Brunei, Kamboçya, Endonezya, Laos, Burma* gibi ülkelerin orman varlığı ülke genel alanının % 60 'ının üzerinde olmasına rağmen, bu ülkelerin ormancılıkları *endüstriyel ormancılık* tipi ile tanımlanamamaktadır (Rao, 1992).

Kent ormancılığı da GÜ 'lerde görülen bir ormancılık tipidir. Çünkü orman kaynaklarına yönelik talepler, ülkenin *kalkınma* yolunda aldığı mesafe ile değişmiş ve orman kaynaklarının farklı kullanım alternatifleri ortaya çıkmıştır.

Koruma ormancılığı hem GÜ 'lerde ve hem de AGÜ 'lerde görülebilen bir ormancılık tipidir. Fakat, ortaya çıkışının farklı nedenleri vardır.

Koruma ormancılığı GÜ 'lerde; sosyal, siyasal ve kültürel açıdan belli bir değişim geçirmiş olan toplumun, çevre duyarlılığından hareketle ortaya çıkmıştır. *GÜ insanlarının* korunmasını istediği doğal kaynakların başında, ***orman kaynakları*** gelmektedir. Ormansızlaşmanın temel nedenleri, *çevre kirliliği ve endüstrileşmenin* getirdiği sorunlardır. Örneğin *Batı Avrupa* 'da özellikle *Almanya ve Fransa* 'da, asit yağmurları ormanlara zarar vermektedir. Ayrıca *hızlı kentleşme, doğal ortamların yerleşime açılması, endüstriyel atıklar, aşırı tarımsal ilaç kullanımı* gibi olaylar çevresel dengeyi bozmaktadır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerdeki insanlar, doğal kaynakların özellikle *orman kaynaklarının korunması* yönünde toplumsal tavır koymaktadır. Ayrıca orman ürünlerinin ikamesi olan endüstriyel ürünler üretilebildiğinden, orman kaynakları hizmet üretimine yönlendirilmiştir. GÜ 'ler odun hammaddesi gereksinimlerini, diğer ülkelerden ithal yoluyla karşılamak istemektedirler. Böylece GÜ 'lerde ormanlar, korunarak hizmet üreten kaynak konumuna gelmiştir. Gerek gelişmiş ülke olmanın getirdiği sorunlar ve gerekse orman kaynaklarına yönelik toplumsal taleplerin değişimi, GÜ 'lere özgü bir *koruma ormancılığı* anlayışını ortaya çıkarmıştır.

AGÜ 'lerde *koruma ormancılığı* anlayışının ortaya çıkışı ise, GÜ 'lere göre farklılıklar göstermektedir. AGÜ 'ler hem *az gelişmişlik olgusundan* kurtulmak, hem de *teknik ormancılık* evresine ulaşmak arzusundadırlar. Fakat *azgelişmişlik sorunları* ormancılık uygulamalarına yansıdığından, bu amaçlara ulaşmakta güçlük çekilmektedir. Orman içi ve kenarında yaşayan insan kitlelerinin sosyoekonomik gerekçelerle orman kaynaklarına bağımlılığı ve bu bağımlılığın orman kaynaklarını azaltan eylemlere dönüşmesi, AGÜ 'ler ormancılığının *koruma ormancılığı* ağırlıklı bir yapı kazanmasının temel nedenidir. AGÜ hükümetleri, ormansızlaşmanın nedeni olan olayları önlemek için, ormancılık politikalarını *koruma ormancılığı* ağırlıklı bir yapıya dönüştürmüşlerdir.

Bazı ülkelerin ormancılık tiplerine ilişkin bilgiler Tablo (2) ' de verilmiştir.

4.2.2.AGÜ ' ler Kalkınmasında Orman Kaynakları ve Ormancılık

AGÜ 'lerin kırsal yörelerinde yaşayan insanların olumsuz yaşam koşullarını ortadan kaldırılması için, kırsal yöredeki kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Orman kaynakları kırsal yörede insanların, yaşam koşullarının iyileştirilmesinde kullanılabilecek kaynaklar arasındadır. Çünkü orman kaynakları kırsal üretim sisteminin temel girdileri olan; *gıda, yapacak ve yakacak odun, ot ve hayvan yemi* gibi ürünleri ve kırsal yöre insanlarının *istihdamını* sağlayabilmektedir. Ayrıca ormanların gıda *(özellikle; tarımsal üretim)* ve yaşam güvenliği *(özellikle; erozyon ve sel felaketlerinin önlenmesi)* açısından önemli

çevresel fonksiyonları bulunmaktadır. Orman kaynaklarının insanlara sağladığı bu faydalar, *kırsal kalkınma çalışmaları içerisinde yer verilecek ormancılık uygulamalarının* farklı bir anlayış içerinde ele alınmasını gerektirmektedir.

Tablo (2) Ormancılık Tiplerine Göre Ülkeler
Table (2) Forestry Types of The Countries

ÜLKE ADI	GELİŞMİŞLİK ÖLÇÜTÜ	ORMANCILIK TİPİ
ABD	Gelişmiş Ülke	Koruma Ormancılığı Kent Ormancılığı Endüstriyel Ormancılık
FİNLANDİYA	Gelişmiş Ülke	Kent Ormancılığı Endüstriyel Ormancılık
KANADA	Gelişmiş Ülke	Kent Ormancılığı Endüstriyel Ormancılık
JAPONYA	Gelişmiş Ülke	Koruma Ormancılığı Kent Ormancılığı
TAYLAND	Gelişmekte Olan Ülke	Koruma Ormancılığı Sosyal Ormancılık
BANGLEDEŞ	Az Gelişmiş Ülke	Sosyal Ormancılık
HİNDİSTAN	Az Gelişmiş Ülke	Koruma Ormancılığı Sosyal Ormancılık

AGÜ 'lerde orman kaynakları üzerindeki sosyal baskı nedeniyle, yapılan ormancılık uygulamalarından istenilen sonuçlar alınamamaktadır. Çünkü hem orman idaresinin ve hem de kırsal yöre insanlarının aynı orman kaynağı üzerinde farklı beklentileri ve kullanım istekleri bulunmaktadır. Her iki taraf beklentileri ve isteklerinde ısrarcı olduklarında, kaynakların kullanımından rasyonel bir sonuçlar elde edilememektedir. Bu nedenle orman kaynaklarının kullanımında her iki tarafından kazançlı çıkacakları ormancılık uygulamalarının yapılması gerekmektedir.

AGÜ 'ler ormancılık uygulamaları açısından, *klasik ormancılık yapan ülkeler* ve kırsal kalkınma kapsamında *sosyal ormancılık anlayışına yer veren ülkeler* olarak ayrılmaktadır.

Klasik AGÜ Ormancılığı;

- Bu ekonomik ve sosyal yapıda merkezi yönetim anlayışı hakimdir. Ülke ormancılık örgütleri, bu merkezin tek temsilcisidir. Ormancılık uygulamalarına ilişkin yetki ve sorumluluklar, bu merkezde toplanmıştır.

- Orman kaynakları temel olarak, ülkeye gelir sağlamak amacıyla işletilmektedir. Bu geliri elde eden kişi orman mülkiyetinin niteliğine göre; devlet, özel kişiler ya da kurumlar olabilmektedir.

- Orman kaynaklarından odun üretimi yapmak, orman işletmeciliğinin temel amacıdır. Bu ürünler ağırlıklı olarak; *tomruk, maden direği, tel direk, sanayi odunu* gibi ürünlerdir.

- Ormancılık çalışmaları ve uygulamaları geniş orman alanlarını kapsayacak şekilde ele alınmakta ve planlanmaktadır.

- Ülke ormancılık politikalarının saptadığı hedeflere ulaşmak için ormancılık yapılmaktadır. Fakat bu hedeflere ulaşılırken, ormancılık çalışmalarının özellikle ormancılık üretimin sürdürüldüğü aşamalar dikkate alınmamaktadır. Örneğin; ormancılık politikaları ülkenin odun ürünü gereksiniminin sürekli olarak karşılanmasını temel hedef olarak belirlemiş ise, önemli olan bu hedefin ulaşılmasıdır.

- Ormancılıkla ilgili kararlar, tek yönlü olarak alınmaktadır. Bu kararları alan kişi ya da kurumlar, devletin ormancılık uygulamalarını yapmakla görevlendirildiği temsilcileri olan ormancılık örgütleridir.

- Ormancılık uygulamaları mevzuat desteği ile, kırsal yöre halkının orman alanlarına karşı hareket ve davranışlarını denetim altına alınmasını hedeflemektedir. Bazen çok katı kuralları da kapsayabilen bu mevzuat, insanları birçok konuda sınırlamaktadır.

- Ağaçlandırma ve silvikültür tekniği açısından asli orman ağacı türlerine önem verilmekte ve monokültüre gidilmektedir.

Sosyal Ormancılık Anlayışı

- Merkezi yönetim anlayışının tersi bir uygulama söz konusudur. Yetki ve sorumluluklar ormancılık örgütü içinde dağıtılmıştır. En alt kademede bulunan ormancılık birimine, geniş yetki ve sorumluluk verilmiştir. Bu birim baskı altında kalmadan, yetki ve sorumluluklarını kullanabilmektedir.

- Bu ormancılık anlayışında, gelirden önce kaynağın verimli bir şekilde işletilmesi öncelik kazanmaktadır. Orman kaynaklarında yapılan üretimin sürdürülebilirliği *(sustainability)* esastır. Tek bir idare süresi ile değil, orman kaynaklarının temel bileşenlerine zarar vermeden süreklilik içinde üretim ve faydalanma temel amaçtır.

- Ana orman ürünleri birlikte geniş kullanım alanı olan ve özellikle kırsal yöre halkının çeşitli gereksinimlerini karşılayan orman ürünlerinin üretimine yer verilmektedir. Üretimde ürün çeşitliliği vardır. Bu ürünler; *odun, yem, gıda gibi ürünler* olabilmektedir.

- Ormancılık çalışmalarının yürütüldüğü alanlar, küçük ölçeklidir. *Makroplanlamadan* ziyade *mikroplanlamaya* önem verilmektedir.

- Ormancılık üretim süreci içinde yer alan ormancılık çalışmaları, belirli aşamalara ayrılmıştır. Ormancılık politikasının saptadığı hedeflere ulaşılırken, bu aşamalarda karşılaşılan darboğazlar aşılmaya ve sorunlar giderilmeye çalışılmaktadır.

- Ormancılık ile ilgili kararların alınmasında katılımcılık *(participation)* temel esastır. Katılımcı kişi ve kuruluşlar yerine göre; *üniversiteler, meslek örgütleri, gönüllü kuruluşlar (NGO) ve orman köylüleri* olabilmektedir.

- Ormancılık mevzuatları ceza yaptırımlarından çok, kişi ve kurumların önlerini açan ve sorunların çözümünde kolaylıklar sağlayan hükümlerle donatılmıştır.

- Kırsal yöre halkının orman alanlarına yönelik temel taleplerini karşılamayı amaçlayan ormancılık uygulamalarına yer verilmektedir.

- Asli orman ağaçlarına yer veren monokültür uygulamalarından çok, tür zenginliği ve biyolojik çeşitlilik sağlayan ormancılık uygulamaları yapılmaktadır.

- Ormanların yönetim ve işletmesinde, kırsal yöre insanların oluşturduğu kurum ve kuruluşlar da görev alabilmektedir.

İşte bu ormancılık anlayışı *sosyal ormancılık* olarak ortaya çıkmış, birçok ülkede yapılan uygulamaları ile kendini göstermiştir. Her iki ormancılık anlayışının özellikleri Şekil (3) 'de verilmiştir.

4.2.3. Sosyal Ormancılığın Ortaya Çıkışına Öncülük Eden Olaylar ve İlk Uygulama Örnekleri

Sosyal ormancılığın gelişimine öncülük eden önemli olaylar kronolojik sıra içerisinde aşağıda verilmiştir;

1970 'li YILLARIN ORTALARI;

* Enerji temini ve kullanımında yaşanılan krizler ve Sri Lanka *(Seylan)* 'daki kuraklık, tüm dünya insanlarının orman kaynaklarına son derece bağlı olduğunu ortaya koymuştur.

* Afrika 'da kuraklığın yaygınlaşması, Asya 'da taşkın ve sel felaketlerinin artışı, ormansızlaşma çevre bozulmasının ulaştığı korkunç boyutu gözler önüne sermiştir.

* Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı *(Food and Agriculture Organization, FAO)* ve İsveç Uluslararası Kalkınma Kurumu *(Swedish International Development Authority,*

SIDA); "Ormancılık ve Kırsal Kalkınma" konulu bir toplantı düzenlemiş ve çeşitli ülkelerde sosyal ormancılık adı altında yapılan ilk uygulama örneklerinin uzman kişiler tarafından tartışılmasını sağlamışlardır.

Orman idaresi kaybetmektedir. **Orman köylüleri kazanmaktadır.** * Verimli ormanlar azalmaktadır. * Orman köylülerin tarım alanları artmaktadır	**Her ikisi de kazanmaktadır** * Orman idaresi köylülerin odun olan ihtiyaçlarını kabul etmektedir. Muhtemelen, köye yakın düşük verimli bir orman alanını köylülerin yararlanmasına tahsis etmektedir. * Buna karşılık köylüler,orman idaresinin koyduğu kuralları uymayı kabul etmektedir. * Ormansızlaşma ve erozyon azalmaktadır. * Her iki taraf birim alandan daha yüksek verim almaktadır. ***SOSYAL ORMANCILIK***
Her ikisi de kaybetmektedir. Ormansızlaşma ve bunu takip eden erozyon havza tahribatı sonucu; * Verimli ormancılık ta hasılalar düşmektedir * Çiftçilerin tarımsal üretimleri azalmaktadır. ***KLASİK AGÜ ORMANCILIĞI***	**Orman idaresi kazanmakta,** **Orman köylüleri kaybetmektedir.** * Orman köylüleri orman dışına yerleştirilmektedir. * Geniş orman alanları, saf ormanlara dönüşmektedir. Bu sahalar köylülere kapalı ve daha önemlisi ulaşımı güçtür.

Şekil (3) Klasik AGÜ Ormancılığı ve Sosyal Ormancılığın Farklı Sonuçları (Ohe, 1991)
Figure (3) The Results of Traditional Forestry and Social Forestry (Ohe, 1991)

1970 ' li YILLARIN SONLARI;

* Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı *"Kırsal Halk İçin Ormanlar"* programını *(Forests for Local Community Development, FLCD)* uygulamaya koymuştur.

* Sosyal ormancılığın teknik çerçevesi ile ilgili konularda hizmet veren bir kurum olan *"Uluslararası Agroforestry Araştırmaları Konseyi"* nin *(International Council for Research in Agroforestry, ICRAF)* kuruluşu Kenya 'da gerçekleşmiştir.

* 1978 yılında yapılan *"Dünya Ormancılık Kongresi" (World Forestry Congress)* sosyal ormancılık ile ilgili gelişmeleri dikkat çekmiş ve *"Ormanlar İnsanlar İçindir"* prensibini benimsemiştir.

* 1979 yılında. FAO Teşkilatı 'nın uluslararası bir konferansı *"Tarımsal Reform ve Kırsal Kalkınma"* konusu üzerine yapılmıştır.

1980 ' li YILLARIN BAŞLARI;

* 1981 yılında FAO Teşkilatı tarafından *"Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları" (New and Renewable Sources of Energy)* konusu üzerine bir konferans yapılmış ve enerji sağlanan doğal kaynaklar içerisinde, orman kaynaklarının yeri ve önemine dikkat çekilmiştir.

* İlk sosyal ormancılık projeleri, kırsal yörede yaşayan insanlara, ağaçlandırma çalışmaları ile yeni geçim kaynakları yaratılması hedefi dikkate alınarak uygulanmaya başlanmıştır.

1980 ' li YILLARIN SONLARI ;

* Uygulanan ilk sosyal ormancılık projeleri ve yapılan ilk araştırmalar; kırsal yörede yaşayan insanların, istihdam ve diğer faydalar açısından ağaç ve orman kaynaklarına son derece bağımlı olduklarını ortaya koymuştur.

* Daha sonra ele alınan sosyal ormancılık projeleri; orman ve diğer doğal kaynakların işletilmesinde, kırsal yörede yaşayan insanların taleplerinin dikkate alınması gerektiğini ve ağaçların tarımsal üretim sistemi içerisinde, çok yönlü fonksiyonlarının bulunduğu belirtilmiştir.

* Sosyal ormancılık uygulamalarının, kırsal yörede faaliyet gösteren kuruluşlar ve orman köylüleriyle birlikte yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır (Arnold, 1991; Viriyasakultorn,1993).

Yukarıda belirtilen olaylar, dünya ölçeğinde sosyal ormancılık anlayışının oluşumuna öncülük etmiştir. Bu gelişmelerden sonra,sosyal ormancılık adı altındaki uygulamalar birçok ülkede yaygınlaşmıştır. Bu yaygınlaşmada, FAO Teşkilatı ' nın izlediği ormancılık politikaları etkili bir rol oynamıştır. FAO Teşkilatı ' nın ele aldığı ve uyguladığı program ve projeler çerçevesinde, sosyal ormancılığın nasıl bir gelişme gösterdiği Tablo (3) 'de verilmiştir (Arnold, 1991).

Kavram olarak *sosyal ormancılık* ilk defa 1968 yılında **Westoby** tarafından kullanılmış (Twari, 1983) ve aynı ad altında ilk uygulamalara 1976 yılında Hindistan 'da yapılmaya başlanmıştır. Hindistan Ulusal Tarım Komisyonu *(National Commission of Agriculture)*; *yakacak odun, hayvan yemi ve diğer orman ürünleri gereksinimi olan ve bu nedenle ormancılık çalışmaları üzerinde sosyal darboğaz oluşturan insanların, temel gereksinmelerini karşılamak için,* bir sosyal ormancılık programı hazırlamış ve uygulamaya koymuştur. Hindistan 'da ortaya çıkan bu uygulamalardan sonra, dünyanın çeşitli bölgelerinde aşağıda verilen ülke örnekleri de görülmeye başlanmıştır;

-GÜNEY KORE; kırsal yörede yaşayan orman köylüleri bir araya gelerek, yakacak ve yapacak odun ihtiyaçlarını temin edecekleri köy koruluklarını kurmuşlardır.

Tablo (3) Sosyal Ormancılığın Gelişimi ile İlgili Üç Ana FAO Programı (ARNOLD, 1991)

Table (3) Three Main Programs Of Social Forestry In FAO Applications (ARNOLD, 1991)

	FLCD PROGRAM (1978) KIRSAL HALK İÇİN ORMANLAR PROGRAMI	FTPP 1 PROGRAMI ORMANLAR AĞAÇLAR VE HALK PROGRAMI (1987)	FTPP 2 PROGRAMI ORMANLAR AĞAÇLAR VE HALK PROGRAMI (1991)
PROBLEMLER	ORMANIN SAĞLADIĞI HİZMETLERDEN KIRSAL YÖREDE YAŞIYAN İNSANLARIN YARARLANDIRLMASI YERİNE ORMAN VE AĞAÇLARA ÖNEM VERİLEREK ORMANCILIK YAPILMASI VE İNSAN UNSURUNUN DIŞLANMASI	SOSYAL ORMANCILIK UYGULAMALRINDA İLGİSİZLİK SOSYAL ORMANCILIK UYGULAMALARI İÇİN YAKLAŞIM VE ARAÇLARIN YOKLUĞU SOSYAL ORMANCILIK İLE İLGİLİ KARMAŞIK KONULARIN ANLAŞILAMAMASI	YENİ YAKLAŞIM VE ARAÇLARIN UYGULANMASINDA YÖRESEL KAPASİTENİN YETERSİZLİĞİ
YAKLAŞIMLAR	KIRSAL KALKINMADA ORMAN KAYNAKLARININ YERİ VE ÖNEMİNİN ORMANCILIK MENSUBU KİŞİLERE ANLATILMASI VE İLGİLİ KİŞİLERİN UYARILMASI	SOSYAL ORMANCILIK İÇİN GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN YAKLAŞIM VE ARAÇLAR	İLETİŞİM VE HABERLEŞMEYE ÖNEM VERİLMESİ YÖRESEL PLANLAMANIN DESTEKLENMESİ ÇEŞİTLİ KURUMLARIN VE PROJELERİN YAYGINLAŞTIRILMASINDA İŞBİRLİĞİ
YAPILAN ÇALIŞMALAR	POLİTİK VE KARİYER DÜZEYİ YÜKSEK KİŞİLERE BAŞVURARAK PROBLEMLERİN VE YAKLAŞIMLARIN ANLATILMASI VE ULUSLARARASI DÜZEYDE KARŞILIKLI İŞBİRLİĞİNİ SAĞLAYACAK KISA SÜRELİ GEZİLER BİRÇOK ÜLKEDE PROBLEMLERİN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK İLK UYGULAMALAR	ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER İLE ULUSLARARASI TOPLANTILAR BİLGİ VE DENEYİM SAĞLAMAK İÇİN PİLOT PROJELER BAZINDA ARAŞTIRMALAR KARŞILIKLI İLETİŞİM VE HABERLEŞME AĞININ KURULMASI	WORKSHOP VE EĞİTİM ÇALIŞMALARININ YAPILMASI PROJELERDE ARAŞTIRMALARA YER VERİLMESİ BİLGİ ALIŞVERİŞİNİN ARTIRILMASI
BAŞARILAR	KIRSAL HALK İLE AĞAÇLANDIRMA İSİMLİ DOKÜMAN YAYINLANMIŞTIR. SOSYAL ORMANCILIĞA YÖNELİK İLGİ YARATILMIŞTIR	SOSYAL ORMANCILIK ANLAŞILIR HALE GELMİŞTİR. YENİ YAKLAŞIM VE ARASÇLARIN GELİŞTİRİLMESİNDE UĞRAŞ VERİLMEYE BAŞLANMIŞTIR. BİLGİ BİRİKİMİ YAYIN HALİNE GETİRİLMİŞTİR.	BİLGİ BİRİKİMİ YAYIN HALİNE GETİRİLMİŞTİR KIRSAL YÖRE HALKINA FAYDA SAĞLANMAYA BAŞLAMIŞTIR.

-**KOSTARİKA**; tarımsal uğraşlarla geçimlerini sağlayan köylüler, yakacak odun temin temek için tarlalarının kenarına ağaç dikmişler ve rüzgar zararına karşı canlı çitler oluşturmuşlardır.

-**FİLİPİNLER** ; çiftçiler elde edecekleri orman ürünlerini *Filipinler Kağıt Endüstrisi Kurumu* 'na satmak üzere, ağaçlandırma çalışmalarıyla orman kurmaya başlamışlardır.

-**BANGLADEŞ**; kırsal yörede yaşayan ve toprağı olmayan köylüler, kendilerine parasal gelir ve çeşitli faydalar sağlamak üzere devletin tahsis ettiği araziler üzerinde, ağaçlandırma çalışmalarına başlamışlardır.

-**NİJER** ; Majjia Vadisi 'nde yaşayan köylüler tarımsal verimi artırmak ve yakacak odun sağlamak amacıyla, tarımsal arazilerinin sınırlarına ağaç dikerek, rüzgar perdeleri oluşturmuşlardır.

-**KENYA** ; kırsal yörede yaşayan bir kadın grubu, ağaçlandırma çalışmalarında ihtiyaç duyulan fidan miktarını artırmak için, kendi kendilerine küçük bir orman fidanlığı kurmuşlardır.

-**NEPAL** ; toprağı olmayan köylüler, devlet arazileri üzerinde köy korulukları kurmak amacıyla ağaçlandırma yapmışlar; toprağı olan köylülerde yapacak odun, hayvan yemi ve diğer orman ürünü gereksinimlerini karşılamak amacıyla, kendi arazilerinin üzerinde ağaç dikmeye başlamışlardır.

-**GUATEMALA**; kahve tarımı ile uğraşan çiftçiler, üretim tekniği gereği yetişmesi için gölge gereksinimi olan kahve ağaçlarının arasına, hem bu fonksiyonu sağlamak, hem de yakacak odun elde etmek için ağaç dikmeye başlamışlardır.

-**TAYLAND** ve **NİJERYA**; köylüler çeşitli gıda ürünlerini elde etmek amacıyla, tarımsal alanlar üzerinde, hem orman ve hem de tarım ürünlerinin birlikte üretilmelerini sağlayan üretim tekniklerini kullanmaya başlamışlardır (Arnold, 1991; Viriyasakultron, 1993).

Yukarıda verilen ülke örnekleri, sosyal ormancılık olarak 1970 'li yılların ortalarında çıkmış örneklerdir. Bu örneklerle birlikte, literatüre çoğunluğu tipik ülke uygulamaları olarak giren birçok kavram ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar, sosyal ormancılık ile ilgili konu ve uygulamaların, değişik ülke ve kurumlarca benimsenmesi ve yaygınlaşması ile günden güne çeşitlenmiştir. Dünya ölçeğinde literatürde ve uygulamalarda rastlanılan kavramlar, Tablo (4) ' de verilmiştir.

Tablo (4) ' den de görüleceği üzere, literatür ve uygulamada sosyal ormancılık ile ilgili bir çok kavram bulunmaktadır. Bu tablonun ortaya çıkış nedenlerini şu şekilde vermek mümkündür;

* Ormansızlaşma çevre bozulmasının ulaştığı boyut nedeniyle, her ülke bu sorunları ortadan kaldıracak, farklı çözüm arayışlarına girmektedir. Bu çözüm arayışı esnasında, ülkelerin; sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik özellikleri çerçevesinde, farklı isimlerle nitelendirilen kavramlar ortaya çıkmaktadır.

Tablo (4) Sosyal Ormancılık İle İlgili Kavramlar
Table (4) Concepts of Social Forestry

Kavramın İngilizce Adı	*İlk Olarak Ortaya Çıktığı Ülke*
Social Forestry	*Hindistan*
Community Forestry	*Tayland*
Farm Forestry	*Kenya*
Joint Forest Management	*Hindistan*
Community Forestry Extension	*Nepal*
Forest Villages Programmes	*Tayland*
Agroforestry	*Filipinler*
Extensions Forestry	*Nepal*
Village Woodlots	*Güney Kore*
Village Afforestation	*Tanzanya*
Village Forestry	*Senegal*
Cooperative Forestry	*Nepal*
Fuelwood Management	*Honduras*

* Ormansızlaşma ve çevre bozulmasının farkına varan hükümetler, karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde uluslararası kurum ve kuruluşlardan elde ettikleri teknik yardım ya da finans kuruluşlarından elde ettikleri *(Örneğin;International Money Fund, IMF)* kalkınma kredileri ile farklı, ad ve yaklaşımları içeren projeleri uygulamaya koymaktadırlar. Her proje farklı isimle adlandırıldığından yeni bir kavramın ortaya çıktığı zannedilmektedir.

* Plan ya da projeler bazında ele alınmamış ve belli uygulama stratejisi bulunmayan, fakat ülke içerisinde var olan potansiyel ile kendiliğinden ortaya çıkmış örnekler, farklı isimlerle anılmaktadır.

4.2.4.Sosyal Ormancılık Tanımları ve Analizi

Sosyal ormancılık üzerine yapılan tanımlar; *tanımın yapıldığı yıl, tanımı yapan kişi, üzerinde durulan amaçlar, uygulamada seçilen yaklaşım şekli ve hedef kitle* dikkate alınarak analiz edilmiş ve bu analiz kronolojik sıra halinde Tablo (5) 'de verilmiştir. Sosyal ormancılığın kavram olarak ortaya çıkışı, ilk uygulama örnekleri ve Tablo (5) 'de verilen sosyal ormancılık tanımları incelendiğinde, kavramların sayısal olarak azaldığı ve tanımların ***sosyal ormancılık*** kavramı üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Böylece dünya ölçeğinde sosyal ormancılık ile ilintili kavramların en önemlileri; *social forestry, community forestry, farm forestry, extension forestry, agroforestry* olmaktadır. Literatürde bu kavramlar içerisinde, kırsal kalkınma bağlantılı ormancılık uygulamaları için, ABD kuruluşlarının *"farm forestry"* kavramını; FAO teşkilatına bağlı birimlerin ise, *"community forestry"* kavramını ön plana çıkartmaları dikkat çekicidir. Bu beş kavram içerisinde, anlam açısından diğerlerine göre en farklı olanları; *"extension forestry"* ve *"agroforestry "* kavramlarıdır. Zira bu kavramlar, sosyal ormancılığın uygulama çerçevesine ilişkin teknik kavramlar olup, tek başlarına belirli bir anlam ifade etmemektedirler. Sonuç olarak sosyal ormancılık kavramları içinde üzerinde durulması gereken kavramlar; ***social forestry, community forestry*** ve ***farm forestry*** kavramlarıdır.

Tablo (5) Sosyal Ormancılık Tanımlarının Analizi

Table (5) Analyses Of Social Forestry Definition

TANIMI YAPILAN YIL	TANIMI YAPAN KİŞİ VEYA KURUM	KULLANILAN TERİM	ÜZERİNDE DURULAN AMAÇ	UYGULAMADA SEÇİLEN YAKLAŞIM ŞEKLİ	HEDEF KİTLE
1968	Westoby (Tiwari, 1983)	Social Forestry	ORMANLARIN REKREASYON VE ORMANIN SAĞLADIĞI DİĞER HİZMETLERİN ÜRETİLMESİ VE TOPLUMA AKTARILMASI	-	TÜM TOPLUM
1976	Hindistan Ulusal Tarım Komisyonu (NCA, 1976)	Social Forestry	YAPACAK VE YAKACAK ODUN, HAYVAN YEMİ, GIDA VB. GİBİ ÜRÜNLER ÜRETEREK YÖRESEL TOPLUM İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI	-	EKONOMİK AÇIDAN HASTA İNSANLAR
1978	Gıda Ve Tarım Teşkilatı (FAO, 1978)	Community Forestry	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN İNSANLARIN YÖRESEL İHTİYAÇLARININ ORMAN KAYNAKLARINDAN KARŞILANMASI	HALKIN KATILIMI	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN HALK
1983	Tiwari (1983)	Social Forestry	HALKIN BİR DİZİ MAL VE İHTİYAÇLARINI KARŞILAMAK İÇİN HALK İLE BİRLİKTE ORMAN YETİŞTİRMEK VE İŞLETMEK	HALKIN GÖNÜLLÜ VE İSTEKLİ KATILIMI	TÜM TOPLUM
1984	Backheti (1984)	Social Forestry	ORMAN ALANLARI İÇERİSİNDE YAŞAYAN İNSANLARIN TEMEL İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI VE EKOLOJİK DENGENİN KORUNMASI	-	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN HALK
1984	Pelinck ve Arkadaşları (1984)	Community Forestry	İNSANLARIN ORMANLARDAN KENDİLERİNE YARAR SAĞLAYACAK ŞEKİLDE BİLGİ VE SORUMLULUKLARININ GELİŞTİRİLMESİ	HALKIN BİLGİ VE BİLİNÇ DÜZEYİNİ ARTTIRAN VE SORUMLULUKLARINI GELİŞTİREN ÇALIŞMALAR	TÜM TOPLUM
1984	Weirsum (1984)	Social Forestry	HALIKIN ORMAN VE ORMAN ALANLARI İLE İLGİLİ YÖRESEL İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI	KIRSAL YÖREDE YAŞIYAN İNSANLARIN DOĞRUDAN KATILIMI	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN HALK
1984	Foley ve Barnard (1984)	Farm Forestry Community Forestry	KIRSAL YÖREDE TARIMLA UĞRAŞAN KİŞİLERİN KENDİLERİNİN VEYA KÖYLERİNİN ÇEVRESİNDEKİ ARAZİLER ÜZERİNDE AĞAÇ DİKEREK ÇEŞİTLİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI	KÖYLÜLERİN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLERİN ÇÖZÜMÜNE YARDIMCI OLACAK UYGULAMALAR	KIRSAL YÖREDE TARIMLA UĞRAŞAN KİŞİLER
1985	Carnea (1985)	Social Forestry	GENİŞ BİR HALK KİTLESİNDE KÜLTÜREL VE DAVRANIŞSAL DEĞİŞİKLİLER YARATARAK AĞAÇ VE ORMAN KAYNAKLARI NIN ARTTIRILMASI VE KORUNMASI	TOPLUMDA KÜLTÜREL VE DAVRANIŞSAL DEĞİŞİMİ GETİRECEK AKTİF ÇALIŞMALAR	TÜM TOPLUM

Tablo (5) Sosyal Ormancılık Tanımlarının Analizi

Table (5) Analyses Of Social Forestry Definition

TANIMI YAPILAN YIL	TANIMI YAPAN KİŞİ VEYA KURUM	KULLANILAN TERİM	ÜZERİNDE DURULAN AMAÇ	UYGULAMADA SEÇİLEN YAKLAŞIM ŞEKLİ	HEDEF KİTLE
1985	Noranha ve Spears (1985)	Social Forestry	YÖRESEL TOPLUM İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI	HALKIN AKTİF İLGİSİ	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN HALK
1985	Vergara (1985)	Social Forestry	YALIN ORMANCILIK ÇALIŞMALARI YANINDA AGROFORESTRY TEKNİKLERİNİ KULLANARAK HALKIN ORMAN İLE İLİŞKİLİ TEMEL İHTİYAÇLARININ KARSILANMASI	HALKIN SORUNLARI KENDİ KENDİNE ÇÖZÜMLEMESİ	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN HALK
1988	Hadley (1988)	Extension Forestry	ORMANCILIKLA İLGİLİ YÖRESEL TOPLUM İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI	İHTİYAÇ DUYULAN KONULAR ÇERÇEVESİNDE TOPLUMUN EĞİTİMİ	EĞİTİLMELERİ HEDEFLENEN KİŞİLER
1991	Arnold (1991)	Community Forestry	KIRSAL YÖREDE HANE VE KÖY HALKI DÜZEYİNDE TEMEL İHTİYAÇLARIN KARŞILANMASI, GELİR GÜVENLİĞİ, GELİR VE İŞLENDİRME OLANAKLARI YARATILMASI	HALKIN KATILIMI İLE YAPILAN UYGULAMALAR	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN HALK
1993	Nair (1993)	Social Forestry	AĞAÇ VE ORMAN KAYNAKLARINDA YAPILAN BİR DİZİ ÜRETİM FAALİYETİ İLE BAZI SOSYAL AMAÇLARA ULAŞMAK	HALKIN KATILIMI	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN FAKİR VE YOKSUL HALK
		Community Forestry	BAZI AĞAÇ VE ORMAN ÜRÜNÜ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI MAKSADI İLE HALKIN KENDİ KENDİSİNE DEVLET VE KÖY ORTAK ARAZİLERİNDE ORMAN KURMASI VE YETİŞTİRMESİ	HALKIN KATILIMI	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN FAKİR VE YOKSUL HALK
			BAZI İHTİYAÇLARIN KARŞILANMASI MAKSADIYLA TARIMSAL ARAZİLER ÜZERİNDE ÇEŞİTLİ AĞAÇ TÜRLERİNİN YETİŞTİRİLMESİ	HALKIN KATILIMI	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN FAKİR VE YOKSUL HALK
Tarihsiz	Alavalapati ve Gill	Social Forestry	İNSANLARIN GÜNLÜK GEÇİM , PARASAL GELİR VE ÇEVRE GÜVENLİĞİ GİBİ İHTİYACLARIN IN KARŞILANMASI	HALKIN KATILIMI	KIRSAL YÖREDE YAŞAYAN FAKİR VE YOKSUL HALK

Tablo (5) 'de verilen tanımların hemen hepsinde benzer tanım elemanları kullanılmasına rağmen, öngörülen amaçlar ve uygulamada seçilen yaklaşım şekilleri açısından birbirleri ile bazı farklılıklarının bulunduğu görülmektedir. Yapılan bu tanımların büyük çoğunluğunda, *social forestry* terimi kullanılmıştır. Fakat tanımlarda, *üzerinde durulan amaç, uygulamada seçilen yaklaşım şekli ve hedef kitle* açısından farklılıklar vardır. Örneğin; *Hindistan Ulusal Tarım Komisyonu (NCA)* sosyal ormancılık uygulamaları için; *"ekonomik açıdan hasta ve başkalarına sağlanan olanaklara sahip olmayan insanları"* hedef kitle olarak seçerken; **Westoby** (1968), **Tiwari** (1983), **Pelinck ve Arkadaşları** (1984), **Carnea** (1985); *bütün toplumu* hedef kitle olarak kabul etmişlerdir. Bunların dışındaki tanımlarda hedef kitle *"kırsal yörede yaşayan halk"* olarak belirtilmektedir. Sosyal ormancılık uygulamaları açısından, *kırsal yörede yaşayan halk* deyimi çok geniş bir hedef kitle yelpazesi verdiğinden, bu deyimi *"orman alanları içersinde yaşayan kırsal yöre halkı"* olarak düzeltmek yerinde olacaktır.

Tablo (5) 'de analizi yapılan tanımların uygulamada seçtiği yaklaşım şekli incelenirse, diğer tanımları aksine; **Westoby** (1968), **NCA** (1976) ve **Bachtheti** (1984) 'nin *"katılımcılık" (participation)* düşüncesini açık bir şekilde ifade etmediği gözlenmektedir. Fakat **Westoby** (1968) 'in tanımında *"toplum için üretim"*, **Bachtheti** (1984) 'nin tanımında *"insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve ekolojik dengenin korunması"* düşüncelerine önem verilmektedir.

Tanımlarda, **Hadley** (1988) 'in *extension forestry* kavramını kullanması ilgi çekmektedir. **Pelinck ve Arkadaşları** (1984) ve **Cernae** (1985) *extension forestry* kavramını kullanmasalar bile, Hadley (1988) 'in yaptığı tanımın paralelinde, *"halkın eğitimi, bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması ve sorumluluklarının geliştirilmesi"* gibi ifadelere ağırlık verilmektedir.

Foley ve Barnard (1984) ile **Nair** (1993a), sosyal ormancılık kavramını *"community forestry"* ve *"farm forestry"* olarak iki kısma ayırarak tanımlamaktadır. Sosyal ormancılığın uygulama şekilleri bölümünde, bu konu üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmaktadır.

Tablo (5) ' de analizi yapılan tanımları hemen hemen hepsinde; **insan** *(people)*, **insan ihtiyaçları** *(people needs)* ve **katılımcılık** *(participation)* kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Öte yandan tanımlarda yer alan ifadeler, sosyal ormancılığı bir uygulama tekniğinden ziyade; halkın sürekli katılımını temel alarak, kalkınma yolunda toplumda sosyoekonomik değişim yaratmayı hedefleyen uygulamalar olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo (5) 'de verilen tanımların analizi ile, aşağıda belirtilen sonuçları çıkarılabilir;

Tanımların Temel Çıkış Noktaları;

* Kırsal yörede, orman kaynakları içerisinde veya kenarında, yerleşik düzeyde yaşayan insan kitlelerinin varlığı ve bu insan kitlelerinin yaşamlarının orman kaynaklarına bağımlı oluşu,

* Ormancılık uygulamalarında, kırsal yöre halkının taleplerinin dikkate alınmaması ya da orman kaynaklarına olan bağımlılıklarının gözardı edilmesi,

* Temel insan ihtiyaçlarının karşılanması için, orman kaynaklarının bilinçsiz ve düzensiz yararlanma şekli ile kullanılması ya da kullanılmak istenmesi,

* Ormansızlaşma ve çevre bozulması nedeniyle, halkın yaşam güvenliğinin tehlikeye düşmesi ve kırsal yörede yoksulluğun meydana gelişi ya da artışı,

Tanımlarda Üzerinde Durulan Amaçlar;

* Kırsal yöre halkının, orman kaynaklarına yönelik temel gereksinimlerinin karşılanması,

* Kırsal yörede sosyal, siyasal,kültürel ve çevresel değişimi getiren bir kalkınma sürecinin başlatılması,

* Ormansızlaşmanın ve çevre bozulmasının önlenmesi,

* Toplumsal refah için, orman kaynaklarından en iyi yararlanma şekline ulaşılması,

Uygulamada Seçilen Yaklaşım Şekilleri;

* Halkın katılımının sağlanması,

* Halkın eğitilmesi, bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması ve sorumluluklarının öğretilmesi,

* Halkın girişimci ve üretken kılınması,

Hedef Kitle;

* Kırsal yörede yaşayan ve geçimleri orman kaynaklarına bağlı olan insanlar.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan sonra, dünya ölçeğinde sosyal ormancılık kavramı ve uygulamaları için, aşağıdaki genel sonuçlara ulaşmak mümkündür;

(1) Birçok ülkede kırsal kalkınma bağlantılı ormancılık uygulamalarında en çok kullanılan kavram; *sosyal ormancılık (social forestry)* kavramıdır.

(2) Sosyal ormancılık çok geniş kapsamı ve içeriği olan bir terimdir *(comprehensive)*.

(3) Çeşitli bilimdalları ile çok yakından ilişkili olup, bu bilim dallarından yararlanmaktadır *(interdisciplinary)*.

(4) Toplumsal katılım ile yapılan, ormancılık çalışmalarına atıfta bulunmaktadır *(people's participation)*.

4.2.5.Agroforestry ve Sosyal Ormancılık

Agroforestry ve sosyal ormancılık çoğu zaman birbiri ile karıştırılan kavramlar olduğundan, her iki kavramın uygulama çerçevesi hakkında kısa teorik analizlerde bulunulma gereği duyulmuştur. Tablo (5) 'de verilen sosyal ormancılık kavramı ile ilgili terimler incelendiğinde, *agroforestry* kavramının diğerlerine göre farklı anlam taşıdığı görülebilmektedir.

Bilindiği üzere, toprağa dayalı üretimlerde, iki ana üretim alanı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; *" tarımsal üretim"*, ikincisi ise; *"ormancılık üretimi"* dir. Her iki üretim dalı için *toprak (doğa)*, önemli bir üretim faktörü ve girdidir. Öte yandan, kullandıkları üretim girdilerinde de benzerlikler vardır. Fakat aralarında *üretilen ürünlerin niteliği, üretimin şekli ve süresi* gibi konularda, teknik farklılıklar vardır. Örneğin, ormancılık üretimi; doğal ya da yapay gençleştirme veya ağaçlandırma çalışmaları ile meşçerelerin tesisinden, belirlenen idare süresi sonuna kadar silvikültürel işlemlerin uygulanmasını gerektirmekte ve belli bir orman ürünü elde edilmesi için, tarımsal üretime göre daha uzun bir üretim dönemini gerekli kılmaktadır. Tarımsal üretimde ise, üretim süresi ormancılığa göre daha kısadır. Hatta aynı yıl içerisinde birden fazla tarımsal ürünün elde edilmesini olanaklı kılan üretim teknikleri de bulunmaktadır.

AGÜ 'lerde, tarımsal üretim ve ormancılık üretim dallarının, çeşitli kısıtları ve sorunları vardır. Bunların bazıları şu şekildedir;

(1) Sürekli olarak aynı üretimin yapılması nedeniyle, topraklar yorgun ve fakir düşmektedir. Örneğin tarımsal üretimin, her yıl aynı ürün ve aynı üretim tekniği ile yapılması ve günden güne artan oranda suni gübre ve tarımsal ilaç kullanımı, toprakların yapısını bozmakta ve tarımsal verimliliği azaltmaktadır.

(2) Kırsal yörede, bu üretimleri gerçekleştirmek için yeterli miktarda kapital bulunamadığından, yüksek oranda işgücü kullanılmaktadır. Bu durum tarımsal verimliliğin düşük düzeylerde kalmasına neden olmaktadır.

(3) Hayvancılık üretiminin önemli girdisi olan yem, bunun sağlandığı otlak ve mera alanları az ya da sınırlıdır. Bu nedenle, orman alanları otlatma amacıyla kullanılmaktadır.

(4) Ormancılık üretiminin yetersiz kalması durumunda, kırsal yörede yaşayan insanların yapacak ve yakacak odun ihtiyaçları karşılanamamakta ve darboğazlara düşülebilmektedir.

(5) Gerek tarımsal üretim, gerekse ormancılık üretimi için kullanılabilecek arazi kıttır. Özellikle kırsal yörede, sınırlı araziye sahip insanlar, sınırsız ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır.

(6) Kırsal yörede toprağa dayalı üretimlerle geçimlerini sağlayan insanların temel ihtiyaçlarının, sürekli olarak karşılanması gerekmektedir.

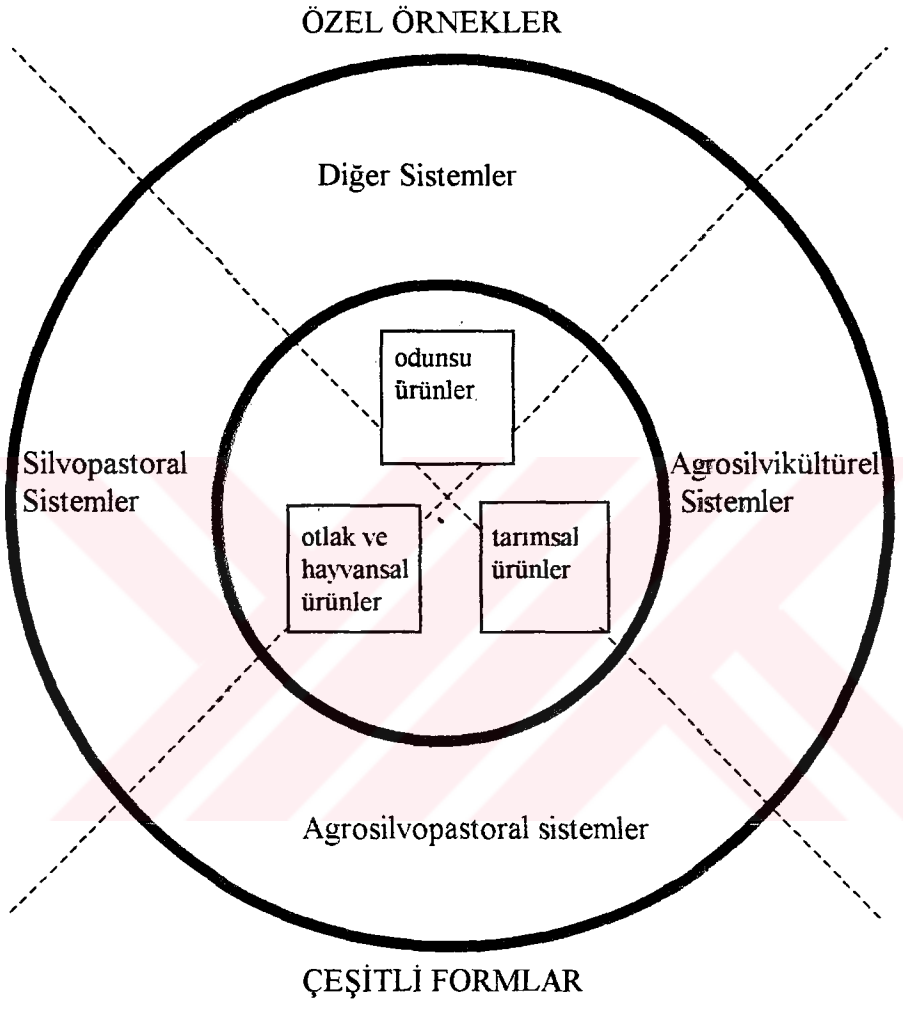
AGÜ 'lere özgü bu kısıt ve sorunlar, *agroforestry* olarak bilinen üretim tekniğinin doğmasına neden olmuştur. Yani, tarımsal üretim ile ormancılık üretimi arasında yer alan, ara bir üretim tekniği ortaya çıkmıştır (Geray ve Görcelioğlu, 1983; Nair, 1993 b). Şekil (4) 'de bu üretim tekniğinin, temel sistemleri verilmiştir.

Agroforestry üretim teknikleri ile;

(1) Yapı ve şekil açısından bozulmuş ya da bozulmakta olan araziler ıslah edilebilmektedir.

(2) Aynı arazi üzerinde, hem tarımsal üretimin ve hem de çeşitli orman ağacı türlerinin yetiştirilmesi ile, kırsal yörede yaşayan insanların çeşitli gereksinimleri *(yapacak ve yakacak odun, hayvan yemi, çeşitli gıda ürünleri)* karşılanabilmektedir.

(3) *Tampon zon orman yönetimi (buffer zone forest management)* uygulamaları, ancak agroforestry üretim teknikleri ile yapılabilmektedir.

Agrosilvopastoral Sistemler; Tarımsal ürünler ve ağaçların yetiştirildiği sistemdir
Silvopastoral Sistemler ; Otlak & hayvansal ürünler ve ağaçların üretildiği sistemdir.
Agrosilvopastoral Sistemler; Tarımsal ürünler, otlak & hayvansal ürünler ve ağaçların yetiştirildiği sistemdir.

Şekil (4) Agroforestry Sistemlerinin Bileşim Şekillerine Göre Sınıflandırılması (Nair, 1993a)

Figure (4) Classification of Agroforestry Systems Based on The Type of Componenents (Nair, 1993a)

(4) Çiftlik *ormancılığı (farm forestry)* uygulamalarını yapmak olanaklı hale gelmektedir. Örneğin; tarımsal üretim yapan bir aile, sadece tarımsal ürünleri elde edildiği bir uğraş içerisindeyken, agroforestry uygulamaları ile çeşitli orman ve ağaç ürünlerinin de elde edildiği, bir uğraş içerisine girebilmektedir.

(5) Agroforestry üretim teknikleri ile, toprak koruma ve arazi ıslah çalışmaları *(canlı çitler, rüzgar perdeleri, azot fikse eden türler, gibi çalışmalar)* yapılabilmektedir.

(6) Agroforestry ' nin kendine özgü teknik detayı ve bilimsel bilgi birikimini dikkate alarak, birçok özel uygulamayı *(homegarden, plantation cropping system, non-forestry trees, integrated production system)* yapmak ve geliştirmek olanaklıdır.

Sonuç olarak agroforestry; *"Aynı yönetim ve üretim biriminde ekonomik ve ekolojik etkileri ve ilişkileri dikkate alarak tarımsal ve hayvansal üretimlerle birlikte ormancılık üretiminin gerçekleştirildiği bir arazi kullanma sistemi ya da pratiğidir"* şeklinde tanımlanabilir (Nair, 1993 b).

Agroforestry; gerek ***toplum ormancılığı*** *(community forestry)* ve gerekse ***çiftlik ormancılığı*** *(farm forestry)* uygulamalarında belirli amaçlara ulaşmak ve gerçekleştirmek için kullanılan bir üretim tekniğidir. Bu açıdan agroforestry, sosyal ormancılık uygulamalarında kullanılan bir teknolojidir.

4.2.6.Sosyal Ormancılık Üzerine Teorik Bakış Açıları

Bundan önceki konu başlıklarında; sosyal ormancılık kavramı, tanımları ve uygulamaları analiz edilmiş ve sosyal ormancılığın çok geniş çerçevesi ve içeriği olan bir kavram olduğu açıklanmıştır. Sosyal ormancılığa teorik temeller vererek, bu açıklamaları desteklemek gerekmektedir. Bu teorik temeller, sosyal ormancılık konularında araştırma ve uygulama yapan kişilerin görüş açılarını geliştirmektedir. Bu güne kadar çeşitli araştırıcılar tarafından, sosyal ormancılık üzerinde teorik bakış açısı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu teorik bakış açıları birbirini takip etmiş ve en son geliştirilen teorik bakış açısı, kendisinden önce gelen teorinin eksik yönünü giderecek şekilde geliştirilmiştir.

Genellikle araştırıcılar sosyal ormancılık konularına sistem perspektifi ile yaklaşmışlar ve bu bakış açısıyla teorik temel vermeye çalışmışlardır. Bu araştırıcılar arasında; **Grandstaff** (1984), **Rambo** (1983, 1984, 1985), **Rambo ve Sajise** (1984), **Conway** (1985a, 1985b), **Lovelace** (1985), **Rebugio** (1985b), **Cadelina** (1985), **Jones ve Prince** (1985), **Schmell** (1986), bulunmaktadır. Aşağıda sosyal ormancılık üzerine geliştirilen teoriler, sergiledikleri bakış açılarıyla ayrı ayrı incelenmiştir.

4.2.6.1.Bir Kaynak Yönetim Sistemi Olarak Sosyal Ormancılık

Rebugio (1985b) sosyal ormancılığı; içerisinde bir takım uygulamaların yapıldığı bir kaynak yönetim sistemi olarak açıklamaktadır. Herhangi bir kaynağın yönetimine ilişkin uygulamalarda, birbirleriyle çok yakın ilişkileri bulunan üç elemanın karşılıklı etkileşimi söz konusudur. Bunlar; *doğa (land), insan (people), teknoloji (technology)* olarak belirtilmektedir. Bu üç eleman dünya üzerinde belirli uzay ve zaman düzlemi içerisinde bulunmaktadır. **Rebugio**, kaynak yönetim sistemine ait uygulamalarda; arazi, insan ve teknoloji elemanlarının sırasıyla; biyofiziksel, sosyal ve teknolojik ilişkiler sergilediğini

belirtmektedir. **Rebugio**, ayrıca kaynak yönetim sisteminin; ***verimlilik*** *(productivity)*, ***dengelilik*** *(stability)* *ve* ***sürdürülebilirlik*** *(sustainability)* gibi kavramlarla ilgilendiğini ifade etmektedir. Aslında bu kavramalar bir kaynağın işletilmesine ilişkin uygulamalarda, ulaşılması arzulanan genel amaçlardır. Herhangi bir kaynağın aksaksız bir şekilde yönetilmesi için bu üç amacın, optimal bir kombinasyon içinde bulunması gerekmektedir. Fakat, uygulama alanında bu üç amacın sık sık çeliştiği görülmektedir. Bir kaynağın yönetiminde, örneğin; orman kaynaklarının yönetiminde optimal kombinasyona ulaşıldığı ve sosyal ormancılığın bu optimal kombinasyon ile açıklandığını düşünelim. Bu taktirde, optimal kombinasyon ormancılığın yetişme ortamı kısıtları, sosyal darboğazları ve temel üretim problemleri üzerinde etkili olacak ve böylece mevcut problemlerin çözülmesinde yardımcı olacaktır. Fakat günümüz koşullarında optimal koşullara ulaşmak çoğunlukla mümkün olamamaktadır.

Kaynak sistemi, çeşitli bilimdalları ile bağlantıları *(interdisciplinary)* olan araştırmalar için çok iyi geliştirilmiş metodolojik araçtır. Fakat, sadece kaynak sistemi içindeki ilişkileri dikkate almakta ve sistemin diğer sistemlerle olan ilişkilerini gözardı etmektedir. Örneğin; bir köy bazında kaynakların yönetimini *(orman, mera, su kaynakları)* düşündüğümüzde, yönetimin çerçevesi sadece köy içerisindeki mevcut kaynaklarla sınırlı kalmaktadır. Fakat, kırsal yörelerdeki yerleşim birimlerinin, çevrelerindeki diğer köyler, kasabalar ve kentlerle karşılıklı ilişkileri vardır. Bu eksilikler nedeniyle, kaynak yönetim sisteminin sosyal ormancılık kavramına teorik temel veremeyeceği, fakat kırsal yöredeki kaynakların işletilmesinde izlenmesi gereken temel politikalara yönlendirme yapacağı ortaya çıkmaktadır.

4.2.6.2.Tarımsal Sistem Yaklaşımı İle Sosyal Ormancılık

Literatürde tarımsal sistem *(farming system)* bakış açısıyla, tarımsal kalkınma *(agricultural development)* üzerine birçok araştırma bulunmaktadır. Aynı bakış açısıyla sosyal ormancılığı değerlendiren araştırmalara da rastlanmaktadır. Bu araştırmalar arasında; **Jones ve Prince** (1985) ile **Schmel** (1986) tarafından yapılan araştırmalar dikkat çekicidir.

Tarımsal sistem tarımsal uğraşlarla geçimlerini sağlayan kişilerin, içinde bulundukları fiziksel, biyolojik ve sosyoekonomik koşulları dikkate alarak, *ulaşmak istedikleri amaçlar* (örneğin; en yüksek parasal gelir sağlamak), *yansıttıkları tercihler* (örneğin; yetiştirmek istedikleri ürünler) ve sahip oldukları kaynaklar (örneğin; tarımsal alan miktarı) çerçevesinde, tarımsal yatırımların en akılcı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayan uygulamalar olarak tanımlanmaktadır (Shaner ve Arkadaşları, 1982).

Tarımsal sistem uygulamaları çeşitli bilim dalları ve uzmanlık alanlarının verilerini kullanarak, tarımsal alanlar üzerinde sürekli tekrarlanan uygulamalarla elde edilen çözümleri, topluma ulaştıran bir yaklaşım şeklidir. Bu yaklaşım şekli, bir taraftan tarımsal sistemin bulunduğu ortam içindeki çevresel değişimlere göre *(biyolojik, fiziksel, sosyoekonomik değişimler)* tarımsal aktivitelerin esnekliğini incelemekte, diğer taraftan tarımla uğraşan kişilerin ulaşmak istedikleri amaçlar ve yansıttıkları tercihlere göre elde ettikleri sonuçları değerlendirmektedir.

Tarımsal sistem yaklaşımlarında *entegrasyon (bütünleştirme)*, yani birbirini tamamlayan ve destekleyen bir üretim sistemi *(integrated farming system)* düşünüldüğünde, agroforestry teknikleri ile çeşitli orman ağacı türlerinin yetiştirilmesi gündeme gelmektedir. Tarımsal sistem yaklaşımı, tarımsal üretim teknikleriyle uyumsuz olan sonuçları önermekten kaçınmaktadır.

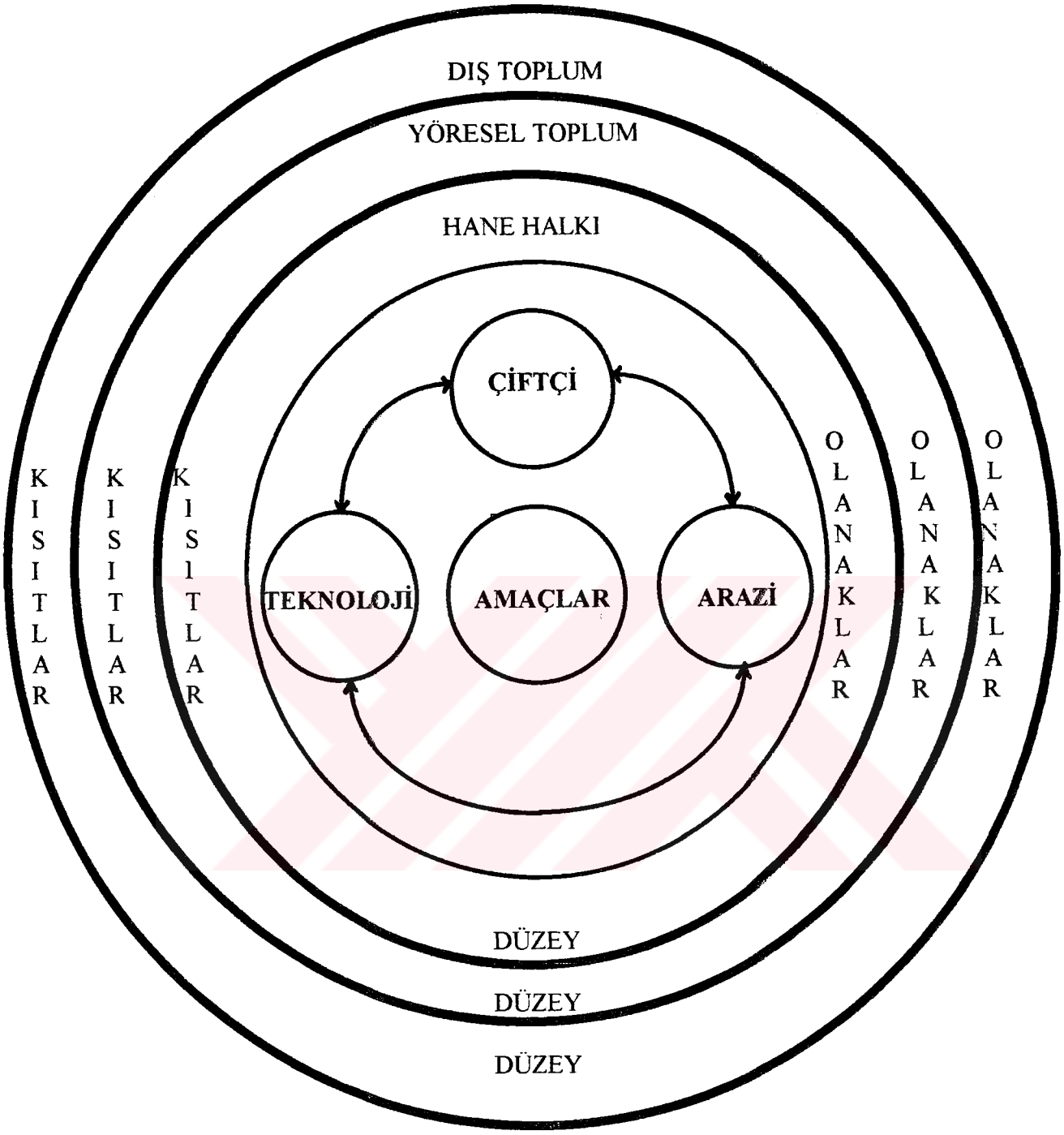
Sosyal ormancılığı teorik temel vermeye çalışan bakış açılarıyla, tarımsal sistem olarak geliştirilen bakış açısı, çeşitli yazarlar tarafından karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalardan birisi **Grandstaff** (1984) tarafından yapılmıştır. **Grandstaff**, tarımsal sistem çalışmalarının tarımsal alanlar ile sınırlı kaldığını ve sosyal ormancılık uygulamalarındaki faaliyet alanının dar olduğunu işaret ederek, bu bakış açısı ile yapılan sosyal ormancılık analizlerinin kullanılışlığının az olacağını belirtmektedir (Garret, 1984). Bu nedenle tarımsal sistem yaklaşımları, tarımsal kalkınma için uygun, fakat sosyal ormancılık için eksik bir yaklaşım aracıdır.

Öte yandan tarımsal sistem yaklaşımı, agroforestry araştırma ve uygulamalarında başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Örneğin *"Agrofrestry Teşhis ve Dizayn Metodolojisi" (Diagnostik and Design Methodology, D&D)* Uluslararası Agroforestry Araştırmaları Konseyi **(ICRAF)** tarafından, tarımsal sistem yaklaşımı ile geliştirilmiş bir tekniktir. Bu örnekten hareketle, tarımsal sistem yaklaşımının sosyal ormancılık teknolojilerinin geliştirilmesinde kullanılması uygun ve gereklidir.

4.2.9.3.Kültürel Ekoloji Bakış Açısıyla Sosyal Ormancılık

Cadelina (1985) sosyal ormancılığın temellerini, *"Kültürel Ekoloji (Culturel Ecology)"* olarak geliştirdiği model üzerine kurmuştur. Kültürel ekoloji modelinde; sosyal bir düzlemin üç farklı noktasında, birbirleriyle karşılıklı etkileşimi olan üç değişken bulunmaktadır. Bu değişkenler; *çiftçiler veya geniş anlamıyla toprakla uğraşan ve geçimlerini bu şekilde sağlayan kişiler (farmer), teknoloji (technology) ve arazi/ormanlar (land/forest)* olmaktadır. Kültürel ekoloji modelinin işleyişi Şekil (5) 'de verilmiştir.

Cadelina, çiftçilerin ve toprakla uğraşan kişilerin uğraş verdiği faaliyetlerin *(örneğin; tarımsal faaliyetler, hayvancılık,vb. gibi)*, teknoloji ve arazi değişkenlerinden etkilendiğini belirtmekte ve tartışmaktadır. Örneğin, çiftçilerin karar alma mekanizmalarını bir değişken olarak *arazi*; toprak tipi ve niteliği, elde edilebilirliği, tarımsal ürünlere uygunluğu, gibi yönleriyle etkilerken *teknoloji değişkeni*, kullanılan tarımsal teknoloji, tarımsal bilgi düzeyi, ilaç ve gübre kullanımı gibi yönleriyle etkilemektedir. Bu temel iki değişken dışında, toprakla uğraşan kişilerin karar alma mekanizmalarını etkileyen unsur sosyal düzlemin boyutudur. Bu sosyal boyut hanehalkı düzeyinden yöresel toplum düzeyine *(örneğin; köy bazı)* ve buradan daha uzakta dış toplumlar *(örneğin; komşu köyler)* düzeyine kadar uzanmaktadır. Sosyal bir toplumun üyesi olarak bir çiftçinin ilk ve en yakından etkileneceği toplumsal düzey, içinde yaşadığı ailesi ve hanehalkıdır. Hanehalkının demografik yapısı, hanehalkı içerisinde üstlenilen görevler, toprakla uğraşan kişilerin karar alma mekanizmaları üzerinde etkili olmaktadır. Öte yandan aynı olayları bir toplumun yaşadığı yerleşim birimi düzeyinde *(örneğin; köy bazında)* düşündüğümüzde; toplumsal yapı ve normlar, gelenek ve görenekler, kültürel değerler, gelecekten beklentiler gibi toplumsal değişkenler, kırsal yöre insanlarının karar alma mekanizmalarını etkileyecektir. Bu teorik açıklamalardan sonra **Cadelina** (1985); sosyal ormancılık uygulamalarına değinmekte ve bu uygulamaların farklı toplumsal düzeylerde yapılacağını belirtmektedir. Örnek olarak, *toplumsal gruplar içerisinde yaşayan ve karar alma mekanizmaları birbirinden etkilenen hanehalklarından oluşan kırsal yöre toplumları için yapılacak olan sosyal ormancılık uygulamalarının hedef kitlesinin, belirli bir topluluk olacağını açıklamakta ve Güney Kore'deki köy koruluklarının işletilmesi ve yönetilmesi* örneğini vermektedir. Bu durumun temel nedeni, toplumsal yapının bireysel davranan kişilerden ziyade, topluluk düzeyinde yaşamaya alışmış kişilerden oluşmasıdır. Yani sosyal ormancılık uygulamalarının hedef kitlesi olarak karşımıza tek tek bireyler değil, toplum halinde yaşamlarını sürdüren insan kitleleri çıkmaktadır. Oysa, hanehalkı düzeyinde; *kaynakların*

Şekil (5) Sosyal Ormancılığın Kültürel Ekoloji Modeli (Cadeline, 1985)
Figure (5) Cultural Ecology Model of Social Forestry (Cadeline, 1985)

mülkiyet ve kullanım hakkının söz konusu olduğu ve bu yönde yasal düzenlemelerin yapılarak özel mülkiyetin yerleşmiş bulunduğu toplumlarda ve ülkelerde, sosyal ormancılık uygulamaları; tek tek kişileri ya da bireyleri hedef kitle olarak kabul eden yaklaşım şekliyle uygulanabilecektir. Hindistan'ın Gujarat Eyaleti'nde başarılı bir şekilde yürütülen bir sosyal ormancılık projesindeki *farm forestry* uygulamaları, bu yaklaşım şekline ait en çarpıcı örnektir.

Cadeline (1985), toplumsal düzeyin boyutunun değişebileceğini ve böylece daha geniş sosyokültürel etki düzeylerine ulaşılacağını belirtmektedir. Örnek olarak, bu toplumsal düzey; *eyalet, devlet ve uluslararası sosyal boyut* olarak karşımıza çıkabilecektir. Fakat böyle bir geniş çerçeve içerisinde, toplumsal etkileşimlerin hane halkı düzeyine kadar ulaşamayabileceğini de belirtmektedir.

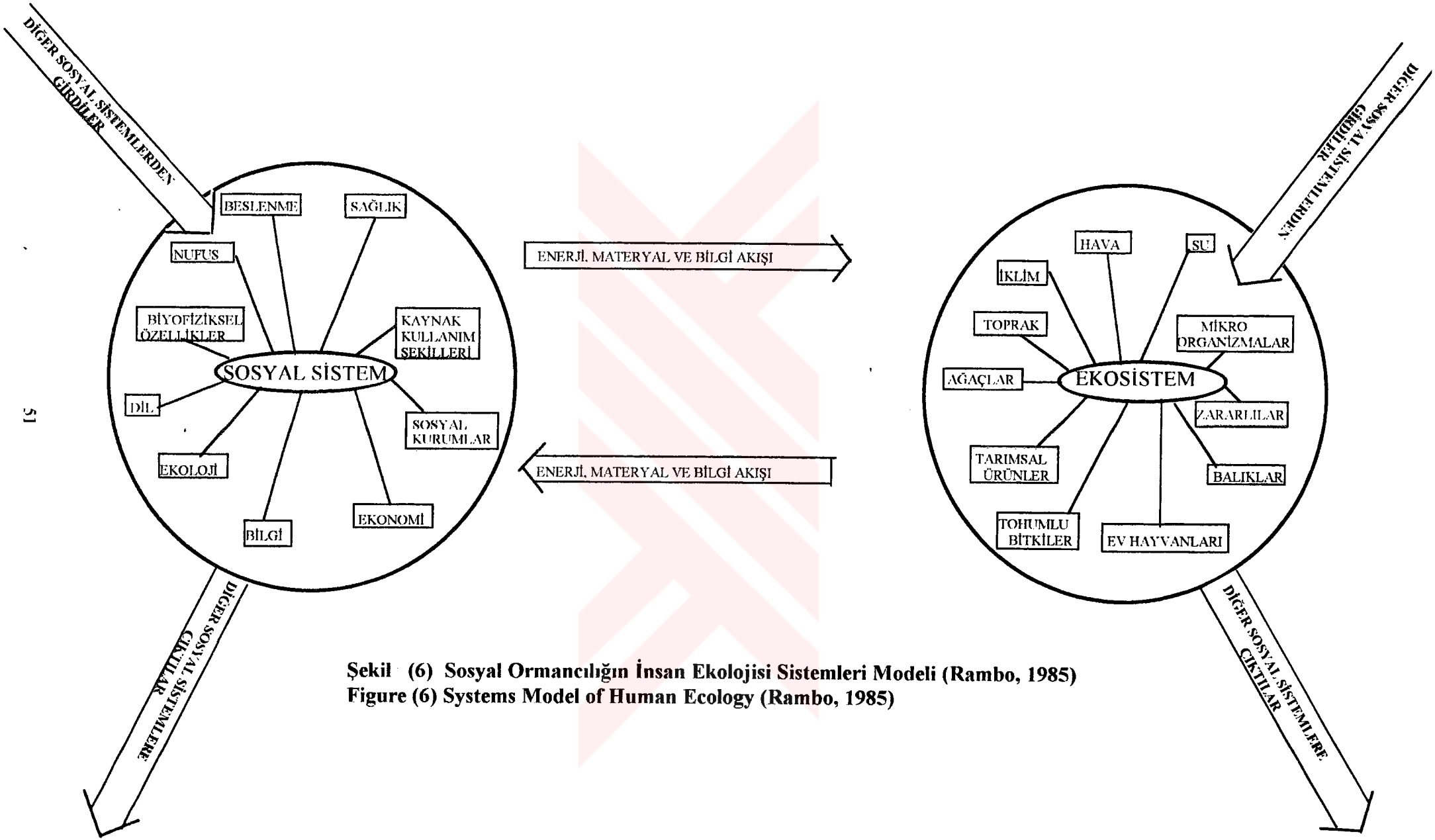
Cadeline (1985) çiftçilerin ya da toprakla uğraşan kişilerin karar alma mekanizmalarında etkili olduğunu belirttiği *olanaklar (oportunities)* ve *kısıtlar (contrainsts)* üzerinde de analizler yapmasına rağmen, modelin elemanlarının belirgin ve açık olmadığı öne sürülmüştür (Rambo, 1983, Alavalapati ve Gill, Tarihsiz). Model kırsal yöredeki kişilerin karar alma mekanizmaları üzerinde etkili olan biyofiziksel ve sosyal değişkenler üzerinde durmaktadır.

Bu model geniş nüfus hareketleri ve *(örneğin; göçler)* ve hızlı çevresel değişimlerin yaşandığı toplumlar ya da ülkeler için uygun bir model değildir. Ayrıca insan uğraşlarının çevre üzerindeki etki şeklini ve düzeyini *(örneğin; orman kaynakları üzerindeki etkisini)* ortaya koyamadığından dolayı, sosyal ormancılığın teorik temellerinin kurulmasında eksik ve yetersiz kaldığı belirtilmektedir (Rambo, 1983). Bu eksiklikleri gidermek ve insan yaşamının dünya üzerinde yarattığı çevresel değişimleri dikkat çekmek amacıyla yeni bir teorik model geliştirilmeye çalışılmıştır. **Rambo**, (1983, 1984, 1985) tarafından geliştirilen bu model, insan ve doğa ilişkilerini daha dinamik bir perspektiften bakmaktadır. Bundan sonraki konu başlığında açıklanmaya çalışılacak olan bu model *"insan ekolojisi"* üzerine kurulmuş bir modeldir.

4.2.6.4.İnsan Ekolojisi Bakış Açısıyla Sosyal Ormancılık

Rambo (1984); sosyal ormancılığın teorik temellerini; *"İnsan Ekolojisi Sistemleri Modeli" (Systems Model of Human Ecology)* üzerine geliştirmeye çalışmıştır. İnsan ekolojisi; insan toplulukları *(human society)* ile doğal çevre *(natural enviroment)* arasındaki ilişkileri konu alan ve bu alanda çalışmalar yapan bir disiplin olarak tanımlanmaktadır (Rambo, 1985; Rambo ve Sajise, 1984). Bu disiplin, çevresel etkilerin insan yaşamını nasıl etkilediğini, insanın doğaya nasıl uyum sağladığını ve insan aktivitelerinin çevreyi ne şekilde değiştirdiğini araştırmaktadır. Kırsal yörelerdeki toplumsal yapıya ve insan yaşamına ilişkin analizler, aynı disiplin çerçevesinde yapılmaktadır.

Rambo ' nun *"İnsan Ekolojisi Modeli"* iki alt sistemden oluşmaktadır. Bunları *"Doğal Ekosistem" (Natural Ecosystem)* ve *"Sosyal Sistem" (Human Social System)* olarak belirten Rambo; bu iki alt sistemin kırsal ekosistemin parçaları olduğunu açıklamaktadır. Şekil (6) 'da modelin işleyiş şekli verilmiştir. *Sosyal sistem*; nüfus, teknoloji, sosyal yapı ve ideoloji gibi elamanlardan oluşurken, *doğal ekosistem*; toprak, hava, su, iklim ve yaşayan organizmalardan meydana gelmektedir. **Rambo**, her iki alt sistem arasında *enerji, materyal ve bilgi alışverişi* şeklinde karşılıklı ilişki olduğunu belirtmektedir. Böylece alt sistemlerin içerisinde meydana gelebilecek herhangi bir değişiklik; enerji, madde ve bilgi akışına yansıyacağından, diğer alt sistemde de bir değişikliğin oluşmasına neden olacaktır. Değişimin yaşandığı alt sistem içinde yeni uyum ve değişimler yaşanacağından, diğer alt sistemde de yeni bir değişiklik oluşacaktır. Bu alt sistemin yeniden şekillenme durumuna göre oluşan enerji, materyal ve bilgi akışı ilk değişimin yaşandığı alt sisteme geri dönecektir *(feedback)*. Böylece, bu iki sistemin sonsuz bir ilişki zincirini yansıtan bir yapı içersinde bulunduğu görülecektir. Bunun yanında, her iki alt

Şekil (6) Sosyal Ormancılığın İnsan Ekolojisi Sistemleri Modeli (Rambo, 1985)
Figure (6) Systems Model of Human Ecology (Rambo, 1985)

sistem, aynı nitelik ve özellikteki diğer alt sistemlerle karşılıklı ilişki içindedir. Örneğin; bir sosyal sistem, komşusu olan diğer bir sosyal sistemden girdi alabilir veya bir ekosistem, yakınındaki ekosistem ile girdi alışverişinde bulunabilir.

Rambo (1983) ' nun *"İnsan Ekolojisi Sistemleri Modeli"*, alt sistemlerin girdi akışı ile ilgili dört önemli noktayı vurgulamaktadır. Bunlar; *(1) Ekosistemden sosyal sisteme girdiler, (2) Sosyal sistemden ekosisteme girdiler, (3) Sosyal sistem içerisinde oluşan bir değişime bağlı olarak, ekosistemin verdiği tepki ve bunun sosyal sisteme yansıması, (4) Ekosistem içerisinde oluşan bir değişime karşı, sosyal sistemin verdiği tepki ve bunun ekosistem içerisine yansıması* şeklindedir.

Rambo 'nun geliştirmeye çalıştığı model; sosyal sistem ile ekosistem arasındaki ilişkilerin birleşik, karmaşık ve dinamik bir yapıda olduğunu gözler önüne sermektedir. Öte yandan model daha önce irdelenen *"Kültürel Ekoloji Modeli"* nin eksik yönlerini değinmesi açısından anlamlı yönleri bulunmaktadır. Zira, **Cadeline** (1985) tarafından geliştirilmeye çalışılan *"Kültürel Ekoloji Modeli"* nde insan tarafında meydana getirilen çevresel değişimler, ihmal edilmemiş durumdadır.

Rambo (1983) 'nun modeli sosyal ormancılığın çok yönlü ve karmaşık yapısının açıklanmasında geniş teorik temel vermesine rağmen, pratik alana yansıtılmasında güçlük çekilmekte ve bu yüzden ütopik bir teori olarak kalmaktadır. Bundan sonra açıklanacak olan ve **Alavalapati&Gill** 'in **Duncan** 'dan yararlanarak geliştirdikleri *"Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli" (Social Forestry Ecological Complex)* teorik olduğu kadar, pratik bilgiler sunması açısından anlamlı bir modeldir.

4.2.6.5.Sosyal Ormancılık ve Ekolojik Bileşim Modeli

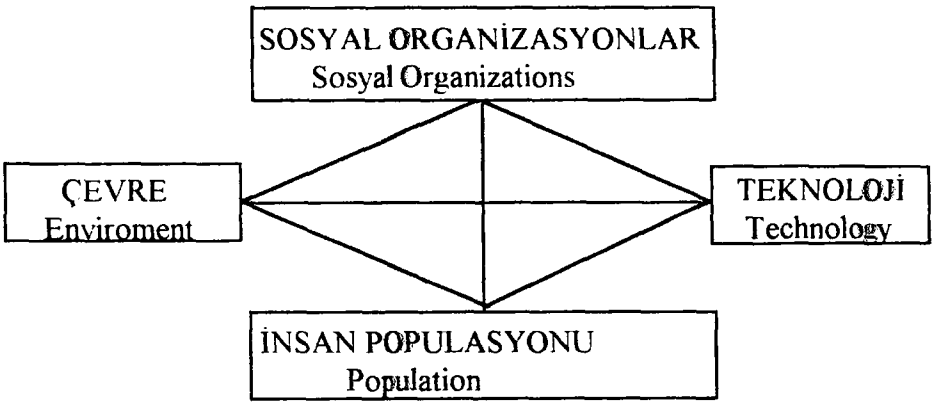
Alavalapati ve Gill; **Duncan** (1959) 'ın *"Ekolojik Bileşim Modeli" (Ecological Complex)*' nde sosyal ormancılığın teorik çalışmalarında kullanılabilecek yararlı araçların bulunduğunu belirterek, bu özellikler ile **Rambo** 'nun *"İnsan Ekolojisi Sistemleri Modeli"* ni basit ve anlaşılabilir bir tarza soktuğunu belirtmektedir.

Duncan ' ın *"Ekolojik Bileşim Modeli"* nde birbirleriyle karşılıklı etkileşimleri olan dört eleman bulunmaktadır. Bunlar;

(1) İnsan Populasyonu	*(Population)*	**(P)**
(2) Sosyal Kurumlar	*(Organization)*	**(O)**
(3) Çevre/Doğa	*(Enviroment)*	**(E)**
(4) Teknoloji	*(Technology)*	**(T)**

olmaktadır. Bu elemanlar İngilizce karşılıklarıyla kısaca "**POET**" şeklinde gösterilmektedir.

"Ekolojik Bileşim Modeli" öncelikle, fonksiyonel bir ekolojik ünite kurmakta ve *insan populasyonu, teknoloji ve sosyal kurumlar (organizasyonlar)* ile ilgili konuları ve aralarındaki ilişkileri test etmektedir. **Alavalapati ve Gill**; **Duncan** ' ın geliştirdiği modelin Şekil (7) 'deki gibi olduğunu belirtmekte ve modelin elemanlarına ait özet bilgileri aşağıdaki gibi vermektedir.

Şekil (7) Duncan ' ın Ekolojik Bileşim Modeli (Alavalapati ve Gill, Tarihsiz)
Figure (7) Duncan 's Ecological Complex (Alavalapati and Gill, Undated)

İNSAN POPULASYONU (Population => P)

İnsan populasyonu; ekolojinin önemli bir analiz elemanıdır. Bunu, bir nüfus kitlesi olarak da düşünmek mümkündür. Bu değişkenin, çeşitli niteliklerini; örneğin, *nüfus yoğunluğunu, nüfus artış oranını, nüfusun yaş gruplarına dağılımını, nüfus içindeki kadın-erkek oranını ve nüfus ile ilgili sosyokültürel faktörleri* analiz ederek, insanoğlunun çevre ve doğa **(E)** üzerindeki etkilerini belirlemek mümkündür. Örneğin; nüfus hızlı artan ülkelerde, çevre üzerinde günden güne artan yoğun bir baskı meydana gelebilecektir. İnsan populasyonunun az önce sayılan niteliklerini kullanarak, yaşam ortamı olan çevreye *hangi teknolojiler* **(T)** ve *hangi sosyal kurumlar/organizasyonlar* **(O)** aracılığı ile uyum sağladığını ortaya koymak olanaklıdır.

SOSYAL KURUMLAR/ORGANİZASYONLAR (Organization => O)

Sosyal kurumlar ya da organizasyonlar; var olan sistemin devamı için, değişen çevresel şartlara ve isteklere karşı yapılması gereken iş ve işlemleri üstlenen ve bunların uygulamasını yapan birimlerdir. Diğer bir deyimle, bir nüfus kitlesinin içinde yaşadığı çevreye destek olabilmesini ve çevresel dengenin sürdürülebilmesini sağlayan yapılardır. Bir nüfus kitlesinin içinde bulunduğu yaşam ortamında meydana gelen sosyal ve çevresel değişimlerin üstesinden gelebilmesini sağlayan uyum mekanizmalarıdır.

ÇEVRE (Environment => E)

Çevre; bu modelin içinde merkezi fonksiyonu üstlenmiş bir elemandır. İnsan yaşamı bu yapı içerisinde devam etmektedir. Çevre bir nüfus kitlesinin yaşamı için gerekli organik ve inorganik maddeleri (*hava, su, toprak, ormanlar, vb gibi*) içermekte ve bu nüfus kitlesinin bu maddeleri kullanım durumuna göre ona çeşitli tepkiler vermekte ya da kullanımını etkilemektedir. Öteyandan, çevre içerdiği kaynaklar açısından, gerek teknolojinin ulaştığı aşama ve gerekse insan nüfusunun miktarı ve bu nüfusun yaşam ortamına uyumunda, sınırları en az zorlanacak bir ekolojik elemandır (Poston ve Diğerleri, 1984).

***TEKNOLOJİ** (Technology - **T**)*

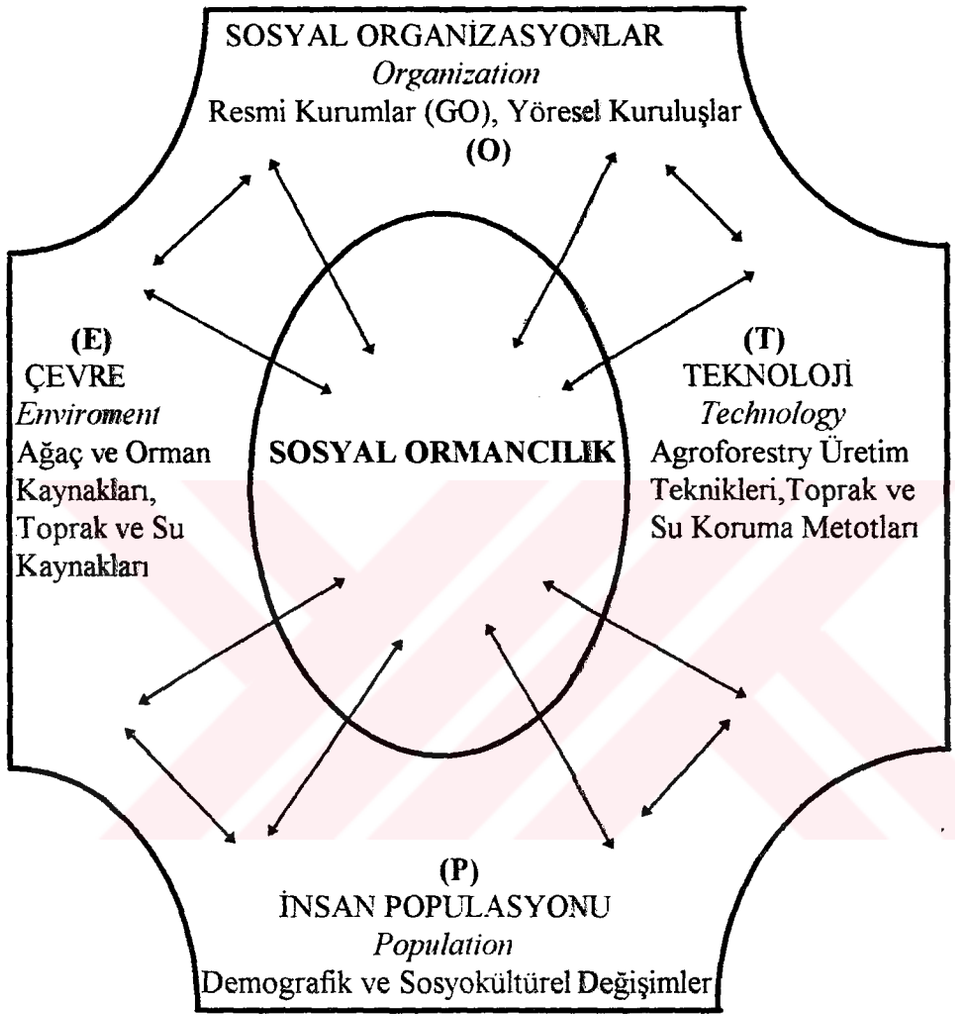
Teknoloji; insan populasyonun yaşam ortamı olan çevreye uyumunun sağlanmasında önemli bir yeri olan ekolojik elemandır. Teknoloji, günden güne gelişen ve artan yeniliklerle insan yaşamına kolaylıklar getirmektedir. **Lenski** (1970) teknolojiyi; *"İnsanoğlunun çevresinde bulunan kaynaklardan faydalanmak için kullandığı bilgiler, teknikler ve araçlar (information, techniques, tools)"* olduğunu belirtmektedir. **Sjoberg** (1965) ise; *"Bir sosyal sistemin işlemesi için kullanılan araçlar,enerji kaynakları ve bilgi birikimini"* teknoloji olarak tanımlamaktadır (Lenski ve Lenski, 1987). **Duncan** (1961) teknoloji kavramını; insanoğlunun ilk defa meydana getirdiği bilimsel yenilikler olamayacağını, insan yaşamı için gerekli gıda ve besinlerin üretilmesini kolaylaştıran ve bulunduğu çevreye uyumunu olanaklı kılan yaşamsal deneyimler ve aktivitelerin de teknoloji olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir.

Alavalapati ve Gill ; *"Ekolojik Bileşim Modeli"* nin sağlıklı bir şekilde anlaşılabilmesi için, bu modelin elemanları arasındaki karşılıklı ilişkilerin sergilenmesi gerektiğini belirtmektedir. Modelin bir elemanında meydana gelen değişim, diğer elemanların içinde ve elemanların karşılıklı ilişkilerinde değişimler yaratmaktadır. Bu durum, modelin elemanları arasındaki fonksiyonel dayanışma olduğunu göstermektedir. Modelin içinde statik bir denge çok nadir olarak gözlenmesine rağmen, herhangi bir değişimle ortaya çıkan sonuçlar, başka bir sistem içerisinde yeniden şekillenmekte ve böylece sistem yeni bir dengeye ulaşmaktadır (Duncan, 1961). Bu modelin herhangi bir elemanı, diğer sistemlerin ve özellikle komşu sistemlerin elemanlarının etkisine açıktır.

Alavalapati ve Gill, somut örnekler vererek **POET** değişkenlerinin ilişkilerini ortaya koymuşlar ve sosyal ormancılık için teorik bir model geliştirmişlerdir. Sözkonusu model *"Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli (Social Forestry Ecological Model)"* olarak tanımlanmaktadır. Modelin işleyiş şekli Şekil (8) ' de verilmiştir. Modelin işleyişine ait açıklamalara; *insan populasyonu* **(P)** ile *çevre* **(E)** arasındaki ilişkilerden başlanılmaktadır **(P ===> E)**. İnsanoğlu, dünya üzerinde ilk yaşantısına başladığında çevresindeki kaynakları *(toprak, su, orman kaynakları, madenler,vb gibi)* çeşitli amaçlar için kullanmaya ve yaşadığı ortamın çehresini değiştirmeye başlamış ve çevresel etkilerde bulunmuştur. Bu durum insan toplumlarının gelişim süreci ile analiz edildiğinde; avcılık ve toplayıcılık ile geçimlerini sağlayan ilkel toplumlardan, endüstriyel gelişmesini tamamlamış modern toplumlara kadar devam etmiştir. Hatırlanacağı üzere bu konularla bağ kuran açıklamalar, bundan önce *"ormancılığın gelişim evreleri"* konuları içinde incelenmiştir. İnsan nüfusunun hızlı bir şekilde artışı ve bu nüfusun çeşitli orman ürünleri gereksinimleri olması, orman kaynakları üzerinde giderek artan bir baskı oluşturmuştur. Diğer taraftan tarımsal ürün yetiştirmek üzere orman kaynaklarının yok edilmesi, ekonomik kalkınma süreci içerisinde bulunan ülkelerin sergiledikleri kalkınma öncelikleri *(barajlar ve hidroelektrik santralları yapımı için ormanların kesilmesi, çeşitli tarımsal ve endüstriyel bitkilerin yetiştirilmesinin desteklenmesi, tüketim ve ihraç için gereğinden çok orman alanının üretime açılması, vb gibi)*, insanoğlunun biricik yaşam ortamı olan çevrenin **(E)** bozulmasına ve gerilemesine tek başına öncülük etmemiş, fakat ağaç ve orman ile kaplı alanların günden güne azalmasına neden olmuştur. Bu açıklamalar; *Teknoloji ===> İnsan Populasyonu ===> Çevre* **(T ===> P ===> E)** ilişkileri olarak gösterilmelidir.

Yukarıda belirtilen gelişmeler sonucunda; *toprak erozyonu, sel felaketleri ve kuraklık, vb gibi* olumsuz çevresel olaylar meydana gelmiş, böylece; *Çevre* **(E)** kendi kendini yok etmeye başlamıştır. Bu durumu; *Çevre ===> Çevre* **(E ===>E)** olarak göstermek mümkündür.

Öncelikle insanoğlunun **(P)**, yaşadığı ortam olan çevreye **(E)** etkisi ve daha sonra çevrenin kendi iç dinamiği ile cevap verdiği bu olayların doğal sonucu olarak, dünya üzerinde *yapacak ve yakacak odun, hayvan yemi, gıda, vb gibi ekonomik niteliği olan ürünlerde kıtlıklar görülmeye, tarımsal verimlilik düşmeye, çevre kirliliği artmaya ve atmosferin yeşil sera (greenhouse) etkisi azalmaya* başlamıştır. Tüm bunlar insanoğlu için kritik sonuçları olan sorunlardır. Bu açıklamalar; *Çevre ----> İnsan Populasyonu* **(E===>P)** ilişkisini sergilemektedir.

Şekil (8) Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli (Alavalapati ve Gill, Tarihsiz)

Figure (8) Social Forestry Ecological Complex (Alavalapati and Gill, Undated)

İnsanoğlu; kendi yaşam ortamı içerisinde meydana gelen bu olumsuz değişimlere karşı tepki göstermeye ve mücadele etmeye hazır durumdadır. Dünya üzerinde, birçok ülkede ormanların azalması ve gelişigüzel yok olmasına karşı, tepkisel olarak çeşitli sosyal olaylar meydana gelmiştir. Yani, insanoğlu; ormanların azalması ve yok olmasına yönelik tepkisini sosyal olaylar ile cevap vermiştir. Günümüzde, birçok ülkede *çevresel duyarlılığın* oluşması ve bunun toplumsal bir eyleme dönüşmesi de bu şekilde olmaktadır. Örneğin Hindistan 'da 1973 yılında meydana gelen ve *"Chipko Hareketi"* olarak bilinen toplumsal hareket, halkın

ormanlara yönelik bakış açısını değiştirmiş ve halk devletten ağaçların insafsızca yok edilmesinin önüne geçilmesini istemiştir (Weber, 1989). Bu toplumsal hareketi, insanoğlunun sosyal kurumlara **(O)** yönelik hareketi olarak algılanmalıdır. Buradaki elemanlar arasındaki ilişki; *İnsan Populasyonu* ===> *Sosyal Kurumlar* şeklindedir **(P ===> O)**.

Afrika 'da kuraklığın yaygınlaşması, Asya 'da taşkın ve sel felaketlerinin artışı, ormansızlaşma ve çevre bozulmasının ulaştığı boyutu gözler önüne sermiş, bu olumsuz yaşam koşulları ile yüzyüze gelen insanlar, açlık ve yoksulluk içinde bir yaşam sürmeye başlamıştır. Çevre üzerindeki olumsuz değişimler, doğal yapının bozulması, bunun yanında birçok ülkede meydana gelen sosyal patlamalar, tüm ülkeler üzerinde etkili bir baskı oluşturmuş ve birçok uluslararası kuruluş, ülke kalkınması içerisinde ormancılık kalkınmasına özel önem vererek ***"sürdürülebilir kalkınma"*** *(sustainable development)* kavramı üzerine dikkatleri çekmişlerdir. Öte yandan uluslararası alanda faaliyet gösteren birçok kurum, kalkınma konularında AGÜ 'lere yardım etmek isteyen gönüllü kuruluşlar (NGO) ve ülke hükümetleri; hazırlanan raporlar, düzenlenen konferanslar ve çeşitli yasal düzenlemeler ile, *ormancılık kalkınması* üzerinde çaba göstermeye başlamışlardır. Bu durum ekolojik bileşim modeli elemanı olan sosyal kurumların, kendi içindeki dinamik ilişkisini sergilemektedir. Bu ilişki; *Sosyal Kurumlar* ===> *Sosyal Kurumlar* **(O ===> O)** şeklinde açıklanabilir. Örneğin; Hindistan ' da ortaya çıkan koşullar, 1978 yılında, Hindistan Ulusal Tarım Komisyonu **(NCA)** 'nun toplum kalkınması olarak sosyal ormancılık uygulamalarına başlamasına ve ormancılık örgütü içinde bu uygulamaları yapacak bir kurum oluşturmasına neden olmuştur. Ayrıca, 1980 yılında ormanlardan yararlanma şeklini düzenleyen yasalar uygulamaya konulmuş ve 1985 yılında bozulmuş ve verimsiz hale gelmiş ülke arazilerinin iyileştirilmesini üstlenecek bir kurum oluşturulmuştur.

Yukarıda oluşum şekilleri açıklanan kurum ve kuruluşlar; çevre üzerindeki olumsuz değişimlere karşı, uygun ormancılık teknolojilerini uygulama ve böylece toplumsal kalkınmaya hizmet etme görevini üstlenmiş olan, Sosyal *Kurumlar* **(O)** 'dır. Böylece ekolojik bileşim modelinin ilişkileri; *Sosyal Kurumlar* ===> *Teknoloji* ===> *İnsan Populasyonu* **(O ===>T ===>P)** şekline dönüşmektedir. Bu ilişkilerin anlamı; *sosyal kurumların uygun ve yararlı teknolojileri, insanların hizmetine sunmak suretiyle, ormansızlaşma ve çevre bozulmasını önlemeye çalışmaları ve böylece toplumsal kalkınmaya hizmet etmeleri* şeklindedir. Günümüzde dünyanın çeşitli bölgelerindeki birçok uluslararası kuruluş *(ICRAF Nairobi KENYA, RECOFTC Bangkok - TAYLAND, IDRC Ottowa / KANADA, ICRA / HOLLANDA, EPI HAWAI)*, dikkatlerini kalkınma için uygun teknolojiler üzerine yoğunlaştırmışlardır. Bugüne kadar bu kuruluşların çabalarıyla, araştırmaya dayalı birçok teknolojik bilgi elde edilmiştir. Bu teknolojik bilgiler arasında; *hızlı gelişen ağaç türleri, fidanlık ve ağaçlandırma teknikleri, agroforestry üretim teknikleri, toprak ve su koruma metotları, biyogaz üretiminde yararlanılacak bitki türleri yetiştirme teknikleri, uygun ısınma ve pişirme araçları kullanma teknikleri,halka yönelik yayım ve eğitim teknikleri* sayılabilir. Bu örnekler; *sosyal kurumların* kendi iç dinamiği ile geliştirdiği sonuçlar olmaktadır **(O ===> O)**.

Gerek geleneksel olarak var olan ve gerekse araştırma kuruluşları tarafından geliştirilen teknolojik bilgiler, halka doğrudan doğruya ulaştırılabileceği gibi, bu alanda hizmet veren yayım ve eğitim kuruluşları *(forestry extension)* aracılığı ile ulaştırılabilir **(T ===> P** veya **T ===> O ===> P)**. Eğer ikinci yol seçilirse, yani yayım ve eğitim çalışmalarının ormancılık örgütleri tarafından yapılması tercih edilirse, bu görevi üstlenen kurumun anahtar bir rolü olacaktır. Bu nedenle, kurumsal yapı içerisinde de bir değişiklik yapmak gerekecektir. Bu ilişkiyi; *Teknoloji* ===> *Sosyal Kurumlar* **(T ===>O)** ve *Sosyal Kurum* ===> *Sosyal Kurum*

(O ===> O) olarak göstermek mümkündür. Yayım ve eğitim çalışmalarını yürütmekle görevlendirilen kuruluşlar, ağaç ve orman kaynaklarının yetiştirilmesi, kullanılması ve işletilmesi konularında halka yararlı bilgiler verebilmeli ve daha önemlisi, halkın bu konularda -*varsa*- olumsuz düşüncelerini değiştirebilmelidir. Bu ilişki; *Sosyal Kurum* ===> *İnsan Populasyonu* **(O ===> P)** şeklindedir.

Teknolojinin ekosistem içerisinde çeşitli değişimler yarattığı ve insan populasyonun bulunduğu yaşam ortamına uyumunda kolaylıklar getirdiği daha önce açıklanmıştır. Sosyal ormancılık uygulamaları için teknolojik bilgi olarak kullanılan çeşitli agroforestry üretim teknikleri, toprak ve su koruma metotları, yapacak ve yakacak odun üretimini artıran uygulamalar, *çevrenin* **(E)** olumlu yönde gelişmesi ve iyileşmesine neden olmaktadır. Yani ilişki; *Teknoloji + İnsan Populasyonu ===> Çevre;* **(T + P ===> E)** olarak gözükecektir. Bu durum insanoğluna olumlu bir şekilde yansıyarak; *açlık, yoksulluk, gıda yetmezliği, vb gibi kritik sorunların* çözülmesine büyük katkı sağlayacaktır. Öte yandan; *kuraklık, sel felaketleri, vb gibi olumsuz çevre olayları azalacak*, ayrıca topraklar ıslah edilmiş olacaktır. Ağaç ve orman kaynaklarının artışı ile, insanların bu kaynaklara yönelik gereksinimleri (*yapacak ve yakacak odun, hayvan yemi, gıda, vb gibi)* karşılanabileceğinden, çevrenin insan yaşamına yönelik olumsuz etkileri ortadan kalkacaktır. *İnsanoğluna* **(P)** yansıyan bu olumlu gelişmelerin, yine insanın yaşadığı ortam olan *çevre* **(E)** içerisinde gerçekleştirildiği hatırlanmalıdır **(E ===> P)**.

Yaşam ortamı içinde meydana gelen bu olumlu gelişmelerin etkileri, yeni uyum mekanizmalarının ortaya çıkaracaktır. Örneğin, köylüler ürettikleri tarım ve orman ürünlerine pazar bulmak ve en iyi pazar fiyatı ile satabilmek maksadıyla, *kooperatif* kurma yoluna gidebileceklerdir. *Community forestry* uygulamalarının en çarpıcı örneklerinin bulunduğu Kuzey Kore 'de köylüler ürettikleri orman ürünlerini, kurdukları köy dernekleri *(Village Forest Associations)* aracılığı ile satmaktadırlar. Ayrıca Hindistan 'ın Batı Bengal Eyaleti 'nde, köylüler ürettikleri ürünleri; *Orman Ürünü Pazarlama Komiteleri (Forest Marketing Committees)* aracılığı ile pazarlamaktadır. Bu durum ekolojik bileşim içerisinde; *İnsan Populasyonu ===> Sosyal Kurum* **(P ===> O)** ilişkisini göstermektedir.

Modelin işleyişinde bundan sonraki aşama; üretilen orman ürünleri için yeni pazarlar bulunması amacıyla, örneğin kağıt fabrikalarının, lif levha endüstrilerinin ya da orman ürünü işleyen diğer endüstriyel tesislerin kurulması şeklinde olabilecek, böylece; hem *İnsan Populasyonu* **(P)**, hem de *Çevre* **(E)** üzerinde etkileri olan, yeni ilişkiler ortaya çıkacaktır.

Alavalapati ve Gill tarafından sosyal ormancılık için geliştirilen modelin en önemli avantajı basit, esnek ve anlaşılabilir nitelikte oluşudur. Bu model bir topluma ya da yerleşim birimine *(örneğin; mahalle, mezra, köy)* veya daha büyük boyutta *bölge* ya da *ülke* düzeyine uyarlanabilir. Unutulmaması gereken nokta, modelin; *İnsan Populasyonu* **(P)**, *Sosyal Kurum* **(O)**, *Çevre* **(E)** ve *Teknoloji* **(T)** olarak gösterilen dört elemanın, kendi içerisinde aynı nitelik ve yeknesaklık sergilemediğidir. Modelin elemanları içerisinde de karşılıklı rekabet ve çekişme bulunmaktadır. Örneğin, sosyal ormancılık uygulamalarında kırsal yöre insanlarını ağaçlandırma çalışmalarına katılması önerildiğinde, tüm insanlar aynı dayanışmayı sergilemeyeceklerdir. Bazı insanlar bu çalışmalara katılmak isterken, diğerleri katılmak istemeyeceklerdir. Diğer taraftan çevresel olumsuzluklara karşı bazı kurumlar ilgi gösterirken, diğerleri duyarsız davranabileceklerdir. Ayrıca, bazı ülkeler sosyal ormancılık uygulamalarına ilgi gösterirken, diğerleri üzerinde durulmasına bile gerek görmeyecektir. Yine bazı teknolojiler, insan yaşamı ve çevre için olumlu etki yaparken, diğerleri olumsuz etkiler

yaratabilecektir. Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür. Sonuç olarak; insanoğlu dünya üzerinde var oldukça, model bu dinamik çizgisi üzerinde işleyecektir.

4.2.7. Sosyal Ormancılığın Uygulama Şekilleri

Dünya ölçeğinde sosyal ormancılık ile ilgili kavram ve tanımların incelenmesinden sonra, üzerinde detaylı analizlerin yapılması gereken iki kavram ortaya çıkmaktadır. Bunlar; ***community forestry*** ve ***farm forestry*** kavramlarıdır. Kavramları anlaşılabilir hale sokmak için;öne çıkardıkları bakış açılarının ortaya konması ve uygulama alanındaki konumlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Community forestry ve *farm forestry* kavramlarının uygulama alanındaki konumlarını belirleyen dört ana unsur vardır. Bunlar; *katılım şekli (participation), orman mülkiyetinin niteliği (land tenure), orman kaynağının işletme ve yönetim şekli (forest management and exploitation) ve faydalanma hakkı*, olmaktadır. Bu unsurların, ekonominin cevap arama durumunda olduğu temel sorularla yakın ilişkisi vardır. Hatırlanacağı üzere, bir ekonominin cevap arama durumunda olduğu temel sorular; *(a) Hangi mallar üretilmelidir ?, (b) Ne kadar üretilmelidir ?, (c) Hangi teknoloji ile üretilmelidir ?, (d) Bölüşüm nasıl olmalıdır ?*, şeklindedir. Bu sorulara; *(e) Hangi mülkiyet üzerinde üretilmelidir ?* ve *(f) Üretim kim tarafından yapılmalıdır ?* soruları da eklendiğinde, *community forestry* ve *farm forestry* kavramlarının anlamları netleşecektir. Böylece, community ve farm forestry kavramları, gereksinim duyulan malların *(yapacak ve yakacak odun, hayvan yemi, gıda ürünleri, vb gibi)* mevcut kaynaklarla, kimler tarafından, hangi mülkiyet üzerinde üretilecek ve bölüşüm nasıl olacak, sorularının yanıtlanması ile belirginleşecektir.

Sosyal ormancılık tanımlarının analizinin yapıldığı bölümde, uygulamada seçilen yaklaşım şekillerinden *halkın katılımı (people's participation)*, üzerinde en çok durulan yaklaşım şeklidir. Bu katılım, üretimin kim ya da kimler tarafından yapıldığına ya da yapılacağına açıklık getirmektedir.

Weirsum (1984); sosyal ormancılık uygulamalarında, orman idaresi ve halkın katılım ölçütüne göre, dört özel durumun var olduğunu belirtmekte ve bu dört özel durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır;

(1) ***Participatory Forestry***; Halkın en basit katılım şeklidir. Bu katılım şeklinde ormancılık örgütü uyarıcı bir aktif rol üstlenerek, halkın katılımını sağlamaya çalışmaktadır. Örneğin, herhangi bir orman kaynağından, halkın yapacak ve yakacak odun ihtiyacını karşılamaya yönelik bir uygulama düşünüldüğünde, *orman kaynağının yönetim ve işletme görevi orman idaresinde kalırken; halkın katılımı, koruma ve bazı silvikültürel uygulamalarda işgücü sağlanması* şeklinde kendini göstermektedir.

(2) ***Village Forestry***; Ormancılık örgütünün icra görevinden ziyade, *danışmanlık* görevi üstlendiği bir katılım şeklidir. Bu katılım şeklinde halk ya da toplum, yapılacak olan görevlerin daha fazlasını üstlendiği taraftır. *Village forestry*, köy bazında bütün toplumu hedef kitle olarak kabul eden uygulamaları ile kendini göstermektedir. Halkın bir orman kaynağından yararlandırılması ya da bu orman kaynağından, bazı temel gereksinmelerin karşılanmasına yönelik bir sosyal ormancılık uygulaması düşünüldüğünde, *orman idaresinin katılımı danışmanlık görevi ile sınırlı kalırken, halkın katılımı orman kaynağının yönetim ve işletilmesini üstlenmek* şeklinde ortaya çıkmaktadır. Öteyandan; orman işletme ve yönetimine

ilişkin plan ve projeler orman köylüleri tarafından hazırlanmakta ve yapılması gereken silvikültürel uygulamalar yine orman köylüleri tarafından yapılmaktadır.

(3) ***Community Forestry***; Yukarıda açıklanan *village forestry* uygulamalarının özel bir formu olan katılım şeklidir. Buradaki katılımcılık köy bazından ziyade, belirli bir orman köylüsünün katılımı ile sınırlıdır. Bu form daha çok dağınık yerleşime sahip köyler *(örneğin; mahalleler olarak dağınık)* ya da aynı köy içerisinde gelir ya da mülkiyet açısından farklılığı olan insan kitlelerini, hedef kitle olarak kabul eden uygulamalarla kendini göstermektedir.

(4) ***Farmer's Forestry***; Bu katılım şeklinde ağaç ve orman kaynaklarının yönetim ve işletmesini, bir köy halkı ya da toplumsal gruptan ziyade, toprakla uğraşan küçük çiftçiler, fakir hane halkları veya bunların üyeleri üstlenmektedir. Yani, *katılımcılık geniş bir halk kitlesi ya da belirli bir toplumsal kitle doğrultusunda değil, küçük gruplar veya kişiler* düzeyindedir.

Weirsum (1984) tarafından verilen bu *dört durum* incelendiğinde, *ilk üç katılım şeklinde* benzer anlam ve özelliklerin bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü, sosyal ormancılık uygulamaları için belirlenen hedef kitlenin sayısal olarak katılım düzeyi, bir köy ya da kırsal toplumu *(community)* içine alan boyutlardadır. Ayrıca, ilk üç katılım şekline ait uygulamalarda, kaynakların kontrol ve yönetimini, *bireylerden* ziyade *toplum* üstlenmektedir. Öte yandan, daha önemlisi *kaynakların mülkiyeti toplumda ya da devlet kuruluşlarında kalmakta, bireysel ya da özel mülkiyet* söz konusu olmamaktadır. Fakat, ilk üç katılım şeklinde, yönetim açısından farklılıklar bulunmaktadır. Yine ilk üç katılım şekline ait uygulamaların başlatılmasında, *aktif rol üstlenen taraf orman idaresi ve onun profesyonel üyesi olan ormancılar* olmaktadır. Fakat, orman idaresi ve ormancıların görevi; toplumsal hareketi uyarmak, başlatmak ve bu harekete kolaylıklar sağlamak şeklinde sınırlanmaktadır. Bu açıklamalardan sonra *ilk üç katılım şekline* ait uygulamaları, ***community forestry*** kavramı altında gruplandırmak gerçekçi bir yaklaşım olmaktadır.

Weirsum 'un sosyal ormancılık uygulamalarına halkın katılım şekline göre yaptığı ayrımın dışında, bazı yazarlar *community forestry* kavramı ve uygulamalarını çeşitli ülke örnekleri ile açıklamaktadırlar. **Rubigio** (1985a); *community forestry* uygulamalarını, Hindistan ve Nepal 'de olduğu gibi *Panchayatlar* tarafından köy koruluklarının işletilmesi olarak örneklendirmekte ve sosyal ormancılığın özel bir uygulama formu olduğunu açıklamaktadır. **Foley ve Barnard** (1984) benzer şekilde, *community forestry* programlarının ve bu programlara ait uygulamaların, *kırsal yörede orman köylerinde yaşayan insan toplulukları tarafından devlet arazileri ve köy ortak alanları üzerinde orman kurulması ve ağaç yetiştirilmesine yönelik uygulamalar* olduğunu belirtmektedir.

Son olarak, **Weirsum** 'un katılım şekillerinin dördüncüsü olan *farmer's forestry*; katılım şekli üzerinde durmak gerekmektedir. Birçok yazar bu katılım şekline ait uygulamaları, *farm forestry* olarak adlandırmaktadır. **Rubigio** (1985a) *farm forestry* kavramını; *bireysel ya da hane halkı düzeyindeki katılım ile yapılan sosyal ormancılık uygulamaları olduğunu*, Hindistan ve Filipinler 'deki gibi, küçük ölçekli koru ya da küçük orman parçacıklarında ağaç yetiştirme çalışmaları ile kendini gösterdiğini ifade etmektedir. **Foley ve Barnard** (1984); *farm forestry* uygulamalarının *community forestry* uygulamalarından farklı olduğunu belirterek, *kırsal yöredeki kişilerin kendilerinin ya da devletin hüküm ve tasarrufu altındaki arazilerde, gerek kendi tüketimleri ve gerekse ticari amaçlar için, orman kurmaları ve ağaç yetiştirmelerine ilişkin uygulamaların, farm forestry uygulamaları olduğunu* ifade etmektedir.

Community forestry ve *farm forestry* uygulamalarının yapıldığı araziler, katılımcı kişilerin ya da toplumların kendi tasarruf hakkının bulunduğu araziler olabileceği, mülkiyeti *devlete* ya da *hazineye* ait araziler olabilmektedir. Arazi mülkiyeti kişilerin ya da toplumların kendi tasarruflarında olmayıp, sadece *community forestry* ve *farm forestry* uygulamaları için kendilerine tahsis edilmiş arazi niteliğinde ise, *iki tür mülkiyet* söz konusu olmaktadır. Bunlar; ***arazi mülkiyeti*** *(land tenure)* ***ile ağaç ve orman mülkiyeti*** *(tree tenure)* olarak adlandırılmaktadır. Sosyal ormancılık uygulamalarının yapıldığı birçok ülkede, devlet ve hazine arazileri, kırsal yöredeki kişilere ya da toplumlara ağaç yetiştirmeleri ve orman kurmaları için tahsis edilmektedir. Bu tahsis işleminde, arazi mülkiyeti devletin kendisinde kalırken, ağaç ve ormanın mülkiyeti kişiler ya da toplumda kalmakta ve hukuki düzenlemeler yapılarak karşılıklı olarak anlaşma sağlanmaktadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan sonra; Dünya ölçeğinde, sosyal ormancılığın, iki farklı uygulama şeklinin olduğu belirtilmelidir. Bunlar; ***community forestry*** *(toplum ormancılığı)* ve ***farm forestry*** *(çiftlik ormancılığı)* uygulamalardır. Bunların dışında kalan ve daha önceki bölümlerde de söz edilen kavramların bilimsel niteliği bulunmamaktadır.

Community forestry *(toplum ormancılığı)* ve ***farm forestry*** *(çiftlik ormancılığı)*, sosyal ormancılığın ana uygulama şekilleri olmasına rağmen, bazı ülkelerde ele alınan ve uygulanan sosyal ormancılık programları ve projelerinin içerisinde, ülkenin ormancılık sorunlarının niteliği, ormansızlaşmanın ulaştığı boyut ve kırsal yoksulluğun şiddetine göre, yine sosyal ormancılık uygulama şekilleri olarak nitelendirilmesi gereken uygulamalara da yer verilmektedir. Kırsal yoksulluğu önlemek maksadıyla; gelir getiren ve gıda güvenliği sağlayan çalışmalar *(income generating & food security)* bu uygulama şekillerine en çarpıcı örnektir. Bunların yanında, bazı ülkeler orman içlerine düzensiz ve bilinçsiz yerleşimleri önlemek maksadıyla, orman içi yerleşim programları uygulamaktadır. Öte yandan, çeşitli ülkelerde ormanlardan aşırı ve düzensiz yararlanmalar, hızlı bir ormansızlaşma ve çevre bozulmasına neden olmaktadır. Bazı Afrika ve Latin Amerika Ülkeleri ile, Asya-Pasifik Rejyonu 'nda bulunan ülkelerde, bu durumu rahatlıkla görmek mümkündür. Ormansızlaşma ve çevre bozulmasını belirli sınırlarda tutmak isteyen ve tropikal orman rezervlerini korumak isteyen ülkeler, tampon zon orman yönetimi *(buffer zone management)* uygulamalarını çeşitli sosyal ormancılık projelerinde yer vermektedir (Gilmour ve Blockhus , 1993).

Böylece ana başlıklar halinde sosyal ormancılığın uygulama şekilleri ;

- ***Toplum ormancılığı*** *(community forestry)* ***uygulamaları,***
- ***Çiftlik ormancılığı*** *(farm forestry)* ***uygulamaları,***
- ***Orman içi yerleşim*** *(land tenure)* ***sorunlarının çözümlenmesi,***
- ***Gelir artıran*** *(income generating)* ***ve gıda güvenliği*** *(food security)* ***sağlayan uygulamalar,***
- ***Tampon zon orman yönetimi*** *(buffer zone forest management)* ***uygulamaları***

olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.8.Sosyal Ormancılığın Uygulama Aşamaları

4.2.8.1.Etüd-Envanter ve Sorun Analizi (EE&SA)

Sosyal ormancılık çalışmalarının başarısı; kırsal yörede var olan ormancılık sorunlarının sağlıklı bir şekilde tespitine ve bu sorunlara ilişkin uygun çözüm yollarının bulunmasına bağlıdır. Sosyal ormancılık uygulamalarına başlanılmadan önce, kırsal yapıyı tanımlayan ve kırsal yöre hakkında bilgi edinilmesini olanaklı kılan çalışmalara; *Etüt-Envanter ve Sorun Analizi* **(EE&SA)** çalışmaları denilmektedir.

Etüt-envanter ve sorun analizi çalışmaları, *fiziki* veya *idari* açıdan, bir kırsal ünite olarak tanımlanmış ya da ayrılmış alanlar üzerinde yapılmaktadır. Bu çalışmaların, kırsal alan olarak temel aldıkları baz, yerleşim birimleri olarak, *mahalle veya mezra, köy, kasaba, ilçe ve il*, ya da fiziki olarak *havza ya da bölge* olabilmektedir.

Klasik etüt-envanter ve sorun analizi çalışmalarında bilgi toplama teknikleri olarak *gözlem, anket, sosyal survey, istatistiki analiz ve literatür çalışmaları* kullanılmaktadır (Ergil, 1971; Pratt ve Loizos, 1992; Nichols, 1991). Bu tekniklerin birbirlerine göre farklı yönleri vardır. Etüt-envanter ve sorun analizi çalışmaları esnasında, birden fazla bilgi toplama yöntemini aynı anda kullanmak mümkündür. Örneğin; anket tekniği ile bilgiler toplanırken, gözlem çalışmalarıyla, anket çalışmalarından elde edilen bilgilerin doğrulanması ve desteklenmesi gerekmektedir.

Bugüne kadar sosyal ormancılık uygulamalarında, yukarıda belirtilen etüt-envanter ve bilgi toplama teknikleri denenmiş ve kullanılmıştır. Geleneksel niteliği olan bu teknikleri kullanan kişiler, çeşitli sorunlar ile karşılaşabilmektedir. Çalışmalar uzun zaman gerektirmekte, istenilen sonuçlar kısa sürede elde edilememekte ve yapılan çalışmaların maliyeti yüksek olmaktadır. Çalışmalar genellikle ankete dayandıkları için, olaylar ve sonuçlar araştırıcının inisiyatifi doğrultusunda gelişmekte ve anketler gereksinim duyulan bilgileri arzulanan düzeyde sağlayamamaktadır. Sosyal ormancılık çalışmalarında kullanılabilecek alternatif araştırma teknikleri araştırıcılar ya da planlayıcılar ile, kırsal yöre insanları arasında doğrudan, yoğun bir iletişimin kurulmasına olanak verebilmeli; kısa zaman süresi içerisinde, daha az maliyetle, doğru ve eksiksiz bilgiler sağlayabilmeli; geniş bir bilgi birikimi avantajı sağlayarak, sosyal ormancılık uygulama sürecinin yönü ve çizgisini ortaya koyabilmelidir.

Yukarıda belirtilen sorunlar ve bu sorunları ortadan kaldırabilecek alternatif araştırma tekniklerinin geliştirilmesine yönelik arayışlar, *"Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (Rapid Rural Appraisal* ,**RRA**)" ni ortaya çıkarmıştır. Bu teknik son yıllarda, birçok ülkedeki sosyal ormancılık plan ve projelerinin formülasyonu ve dizaynında kullanılmıştır (Chambers, 1987; Beebe, 1987; Grandstaff ve Grandstaff, 1987; Apichatvullop ve Arkadaşları,1992; Pratt ve Loizos,1992). En kısa tanımıyla RRA; *kırsal yöre şartlarının yoğun, tekrarlı ve hızlı bir hareket tarzı ile öğrenilmesi sürecidir.* Sosyal ormancılık çalışmaları için özellikle geliştirilmiş olan *RRA Tekniği* 'nin, diğer sosyolojik araştırma alanlarında kullanılan bilgi toplama tekniklerden bazı farklılıkları ve üstünlükleri vardır. Aslında bu farklılık ve üstünlükler daha çok *anket tekniği* ile ilgilidir. Çünkü RRA çalışmalarında, kendi başlarına ayrı bilgi toplama teknikleri olan *gözlem ve mülakat* (ya da *röportaj*), RRA tekniğinde de kullanılmaktadır.

Son yıllarda sosyal ormancılık alanında yaşanılan gelişmeler, *Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği* **(RRA)** 'ni, *"Katılımcı Kırsal Değerlendirme Tekniği (Participatory*

Rapid Rural Appraisal, PRA)" şekline dönüştürmüştür. Bu dönüşümde en etkili unsur, *"katılımcılık (participation)"* olmuştur. Çünkü RRA çalışmalarında, çeşitli uzmanlık alanlarına sahip bir ekip, kırsal yöre şartlarını analiz ediyor ve teşhis edilen sorunlara göre çözüm önerileri geliştirerek, uygulanacak plan ve projeleri hazırlıyordu. Fakat son yıllarda, sosyal ormancılık çalışmalarından elde edilen deneyimler, *katılımcılığın* sosyal ormancılık çalışmalarının bütün aşmalarında olması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Araştırıcı ekibin kırsal yöredeki sorunları teşhis ederek, bir toplantı ile insanlara; *"Karşılaştıklarımız sorunları teşhis ettik ve işte bunlar. Buna göre şu çözüm önerilerini geliştirdik. Bunları sizlerle beraber uygulayacağız..."* demek yerine, *"Hep beraber içinde yaşadığımız ve karşılaştığımız sorunları belirleyeceğiz. Bu sorunların uygun çözüm yollarını, beraberce yine biz bulacağız. Yapacağımız uygulamalarla, çözümlere hep beraber ulaşacağız. Elde edeceğimiz sonuçları ve faydaları beraberce paylaşacağız..."* demek, *"Katılımcı Kırsal Değerlendirme Tekniği (PRA)"* nin, *"Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (RRA)"* den farklılığını koymaktadır (Chambers ve Guijt, 1995; Vochten ve Mulyana, 1995; Johansson, 1995).

Ülkemizde bazı sosyal ormancılık projelerinin etüt-envanter ve sorun analizi aşamalarında değişik tekniklerden yararlanılmıştır. Bunlar arasında *(OGM - GTZ) Türk - Alman Ormancılık Projesi* ' de kullanılan *"Hedefe Yönelik Proje Planlaması"* ve *Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi* 'de kullanılan *"Sor - Sap - Çöz Tekniği"* belirtilmeye değerdir.

Etüt-envanter çalışmalarında; analiz edilen *"alan"* ya da *"yerleşim birimi"* nin; tanımlanmasına *(mevkii, topografya, iklim, jeolojik yapı ve toprak durumu, su kaynakları, vejetasyon, vb gibi)*, kültürel ve sosyoekonomik şartların belirlenmesine *(yerleşim tarihi, nüfus, hane halkı büyüklüğü, etnik kompozisyon, din ve inanç sistemi, eğitim, beslenme ve sağlık, geçim kaynakları, köy yönetim şekli, haberleşme, altyapı, pazarlama, gelir-gider durumu, vb gibi)*, ve arazi kullanım şekline *(arazi mülkiyeti, tarım, mera, orman gibi üretim alanlarına dağılımı, kırsal uğraşı düzenleri, yetiştirilen tarımsal ürünler, hayvancılık, ağaç ve orman ürünleri kullanımı, vb gibi)* ilişkin bilgiler toplanmaktadır. Bu etüt-envanter bilgileri; sorun analizi (S&A) ve sorunlara müdahale yönteminin belirlenmesinde yol gösterici olmaktadır. Sorun analizi çalışmasıyla, kırsal yörede var olan sorunlar teşhis edilmekte ve hedef kitleye göre önceliklendirilmektedir. Bu önceliklere göre, kısal yapıya müdahale şekli ortaya konmaktadır. Müdahale şekli; sosyal ormancılık uygulamalarının planlanacak ve projelendirilecek çalışma konularıdır. Kırsal yapıya müdahale şeklinin belirlenmesi ile, temel politika olarak genel harekat tarzı ortaya konmuş olmaktadır.

4.2.8.2.Planlama ve Projelendirme (P & P)

Kırsal yapıda müdahale edilecek konular ve sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik öneriler, sosyal ormancılık plan ve projelerinin dizaynında kullanılmaktadır. Yani sorunların niteliğine göre geliştirilen çözümler çerçevesinde plan ve projeler hazırlanmaktadır.

Örneğin; *gelir düşüklüğü ve gıda güvenliği, yapacak ve yakacak odun kıtlığı, otlatma alanlarının azlığı gibi sorunlar* tanımlanmış ise; bu sorunların çözümü için; *gelir artıran ve gıda güvenliği sağlayan teknolojik uygulamalar, agroforestry üretim teknikleri, tarımsal üretim teknikleri, çiftlik ormancılığı, toplum ormancılığı, hayvancılığın geliştirilmesi, el ve ev zanaatları uygulamaları* önerilmiş olabilir. Tüm bu öneriler, planlanacak ve projelendirilecek çalışma konularıdır.

Planlama ve projelendirme çalışmalarında; hangi kırsal sorunların, ne kadar kaynak ile *(özellikle; finansman)*, ne şekilde *(teknoloji)*, kimin tarafından ve hangi süre içinde çözümleneceği ya da uygulanacağı belirlenmektedir. Bu soruları yanıtlamak üzere çeşitli planlama tekniklerinden ve proje değerlendirme kriterlerinden yararlanılmaktadır. Proje değerlendirme kriterleri arasında ***Basit Karlılık Oranı*** *(Simple Rate of Return)*, ***Geri Ödeme Süresi*** *(Pay-back Period)*, ***Net Bugünkü Değer*** *(Net Present Value)*, ***İç Karlılık Oranı*** *(Internal Rate of Return)*, ***Fayda-Masraf Oranı*** *(Benefit-Cost Ratio)*,***Arazi Hasıla Değeri*** *(Soil Expectation Value)* olarak sayılabilir (Christophersen, 1993)

Yine bu aşamada hazırlanan plan ve projelerin uygulama başarısını ölçmek ve yapılan kırsal kalkınma çalışmalarının sonucunu belirlemek üzere, çalışma yapılan alanının niteliğine göre *izleme ve değerlendirme kriterleri* konulmaktadır.

Kırsal kalkınma alanında yapılan planlama ve projelendirme çalışmaları, *ülke ekonomisinin planlama* aşamasında yer alan, *proje analizi* aşaması ile eş değer bir çalışmadır.

4.2.8.3.Yürütme ve Uygulama (Y&U)

Sosyal ormancılık plan ve projeleri hazırlandıktan sonra uygulamaya konulacaktır. Bu aşamada hazırlanan plan ve projelerin kim yada kimler tarafından yürütüleceği ve uygulanacağı yanıtlanması gereken soru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bazı ülkeler sosyal ormancılık uygulamalarını yapmak üzere, çeşitli kurum ve kuruluşları ülke yönetim yapısı içerisinde oluşturmuştur *(Government Organization,* **GO***)*. Bu kurum ve kuruluşlar var olan ormancılık sorunlarının niteliğine göre örgütlendirilmiş, görev ve sorumlulukları belirlenmiştir.

Sosyal ormancılık uygulamaları, farklı ormancılık alanlarında görev üstlenmiş kurum ve kuruluşlarca tek tek yapılabileceği gibi, ormancılık sorunlarının niteliğine göre, birden fazla plan ve projenin yer aldığı, *entegre bir sosyal ormancılık projesi* içerisinde de ele alınabilir. Bu tür bir sosyal ormancılık projesi, çeşitli kurum ve kuruluşların görev aldığı, bir örgütsel yapıyı zorunlu kılar. Bu nedenle, uygulanacak plan ve projelerin başarısı için çok iyi koordinasyon ve işbirliği ortamının kurulması gerekmektedir.

Bunların yanında, yukarıda belirtilen uygulama şekillerinden farklı olarak, sosyal ormancılık plan ve projeleri, kamusal niteliği olmayan kurum ve kuruluşlar tarafından da yürütülmekte ve uygulanmaktadır *(Non Governmental Organization,* **NGO***)*. Gelişmekte olan birçok ülkede, kırsal kalkınma için çaba harcayan gönüllü kurum ve kuruluşlara rastlanmaktadır. Ülkemizde bu nitelikteki kuruluşlara; *Türkiye Kalkınma Vakfı* (**TKV**). Türkiye Ağaçlandırma, Erozyonla Mücadele ve Doğal Varlıklar Koruma Vakfı (**TEMA**) örnek olarak gösterilebilir.

Öte yandan bazı ülkeler; gerek sosyal ormancılık çalışmalarının finansmanının sağlanması ve gerekse bu alanda uygun teknolojilerin ülkeye kazandırılması bakımından, uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bazı kuruluşları devreye sokarak, sosyal ormancılık uygulamaları yapmaktadır. Uluslararası niteliği olan bu tür kuruluşlar; Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı *(***FAO**, *Food and Agriculture Organization of United Nations)*, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (**UNESCO**, *United Nation Education, Scientific and Cultural Organization)*, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı *(***UNCTAD**;

United Nations Conference on Trade and Development), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (**UNEP**, *United Nation Environment Programme)*, Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü (**UNIDO**, *United Nations Industrial Development Organizations)*, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (**UNDP**, *United Nations Development Programme)*, Dünya Gıda Programı (**WFP**, *World Food Programme)*, Dünya Gıda Konseyi (**WFC**, *World Food Conference)*, Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (**IFAD**, *Council International Fund For Agricultural Development)*, Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Örgütü (**IUCN**, *International Union for the Coservation of Nature and Natural Resources)*, Uluslararası Agroforestry Araştırmaları Konseyi (**ICRAF**, *International Council for Research in Agroforestry)*, şeklindedir. Bunların yanında, dünyanın çeşitli bölgelerinde, sosyal ormancılık konularında araştırma ve eğitim çalışmalarını yapan çeşitli kuruluşlar da bulunmaktadır. Bu kuruluşlara örnek olarak; Tayland 'da **RECOFTC** (*Regional Community Forestry Traning Center)*, Kenya 'da **ICRAF** *(International Council for Research in Agroforestry)*, Hollanda 'da **ICRA** *(International Course for Agicultural Development Oriented Research in Agriculture)*, İngiltere 'de **AERDD** *(Agricultural Extension and Rural Development Department)* gösterilebilir.

Kırsal kalkınma çalışmaları için hazırlanan plan ve projelerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, çok iyi bir yürütme organizasyonun kurulması gerekmektedir. Bu plan ve projeleri uygulayacak yönetim biriminin, üzerinde çalışılan kırsal alan içerisinde oluşturulması ve çalışmalarda görev alan personelin, çalışma yapılan kırsal yerleşim birimlerinde ikamet etmesi zorunludur.

4.2.8.4.İzleme ve Değerlendirme (İ&D)

Sosyal ormancılık çalışmalarında uygulanmakta olan plan ve projelerin, planlandığı gibi yürütülüp yürütülmediği *izleme* çalışmalarıyla, hedeflenen sonuçlara ulaşılıp ulaşılmadığı da *değerlendirme* çalışmalarıyla anlaşılmaktadır. İzleme ve değerlendirme, bir sosyal ormancılık plan ya da proje uygulama dönemi içerisinde yapılan çalışmaların, iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yardımcı olan bir yönetim aracıdır.

Sosyal ormancılık çalışmalarının temel amacı; ortaya konulan kaynakları, belirli çalışma süresi içinde, arzulanan sonuçlar haline getirmek ya da dönüştürmektir. Bu bağlamda, sosyal ormancılık uygumaları olarak çeşitli plan, proje ve programlar bazında; *kısa vadeli amaçlar* olarak *çıktılar* elde edilmekte, *orta vadeli amaçlar* olarak, belirli *sonuçlara* ulaşılmakta ve *uzun vadeli amaçlar* olarak da, çeşitli *etkiler* meydana getirilmektedir. Öte yandan farklı düzeylerde olan bu amaçları gerçekleştirmek için, çeşitli girdiler kullanılmaktadır.

İzleme ve değerlendirme ile ilgili konuların sağlıklı bir şekilde anlaşılabilmesi için, sosyal ormancılık uygumaları ile elde edilen *çıktılar*, *sonuçlar* ve *etkiler* kavramlarının kısaca açıklanmasında yarar vardır:

ÇIKTILAR *(Output)*; Bir amaca ulaşmak için, bir çalışmaya tahsis edilen girdilerden, çalışmaların ürünü olarak çeşitli mal ve hizmetlerin elde edilmesidir. Örneğin; bir sosyal ormancılık projesinin çıktıları ***fiziksel çıktılar olarak*** *yapacak ve yakacak odun, yem bitkileri, çeşitli tarımsal ürünler olabileceği gibi,* ***hizmetler olarak*** *erozyon kontrolu, rekreasyon, çeşitli eğitim ve kurslardan geçirilmiş kişi sayısı, verilen kredi miktarı, vb gibi* olabilir. Burada belirtilmesi gereken husus, bir sosyal ormancılık çalışması ile elde edilen çıktının, diğer bir sosyal ormancılık çalışmasının girdisi olabileceğidir. Örneğin, *bir mera ıslah projesinin*

çıktısı olarak düzenli ve yeterli miktarda yem bitkileri elde edilmeye başlanmış olabilir. Fakat, *elde edilen yem bitkileri aynı zamanda hayvansal üretimin bir girdisi* olacaktır.

SONUÇLAR *(Effects)*; Sosyal ormancılık çalışmalarıyla elde edilen çıktıların kullanılmasıyla meydana gelen sonuçlardır. Örneğin; *bir mera ıslah projesinin çıktısı olan yem bitkisi, ot verimini artıracağından, hayvansal verimin artışı* gibi bir sonuç meydana getirecektir. Sosyal ormancılık çalışmalarında ele alınan plan, proje ve programların sonuçları, bu çalışmaların yürütme ve uygulama aşamasında oluşmaya başlar ve çalışmaların tamamlanma aşamasına kadar sürer. Bazı sonuçlar ise, çalışmaların tamamlanmasından sonra ortaya çıkar.

ETKİLER *(Impacts)*; Sosyal ormancılık çalışmalarının uygulama aşamasından sonra meydana gelen sonuçların yarattığı etkilerdir. Bunlar geniş anlamı ve boyutu olan, uzun vadeli amaçların gerçekleştirilmesini olanaklı kılan sonuçların ifadesidir. Sosyal ormancılık çalışmalarının yarattığı etkiler, bu çalışmalardan faydalanan kişilerin yaşam koşullarında meydana gelen değişiklikleri atıfta bulunmaktadır. Bir sosyal ormancılık projesinin, bu projeden yararlanan kişilerin yaşam standardında yarattığı değişikliler olarak; *gelir seviyesinin yükselmesi, beslenme ve sağlık koşullarının iyileşmesi, kalkınmanın planlanması ve karar vermede hedef grupların daha geniş katılımı, kişilerin kendine güven kapasitelerinin artması,* örnek olarak gösterilebilir. Böylece sosyal ormancılık çalışmalarının etkileri; *tek tek kişiler ve hane halkı düzeyinde gelir, gündelik yaşam, beslenme ve sağlık koşullarındaki değişiklikler olarak oluştuğu gibi, toplumsal olarak kırsal yerleşim birimi ya da ülke düzeyinde, iyileştirilmiş sosyoekonomik ilişkiler* olarak ortaya çıkar.

Burada hemen vurgulanmalıdır ki, sosyal ormancılık çalışmalarıyla elde edilen *çıktılar*, bu çıktıların getirdiği *sonuçlar* ve bu sonuçların yarattığı *etkiler*; çalışılan alanın niteliğine, büyüklüğüne ve hepsinden önce *plan, proje ve programların saptanmış olan amaçlarına* bağlıdır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan sonra, sosyal ormancılık çalışmalarında izleme ve değerlendirme kavramlarının, hangi anlama geldiğini ve ne şekilde yapıldığını, aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

İZLEME *(Monitoring)*; Bir çalışmanın yürütme ve uygulamasının; *girdilerin temini, hedeflenen çıktılar, mevcut iş planı ve gereksinim duyulan diğer işlemler açısından, hazırlanan plana göre ilerleyip ilerlemediğinin, bu çalışmayı üstlenmiş yönetim organı tarafından sürekli ve periyodik olarak gözden geçirilmesi ve teftiş edilmesidir.* İzleme kavramı ve bu ad altında yapılan çalışmaların temel amacı; yönetim organlarının bütün kademelerine çeşitli geri besleme *(feed back)* bilgilerinin sağlanarak, etkin ve verimli bir uygulama süreci yaratmaktır. İzleme, uygulama süreci içerisinde başarısızlık ve kısıtların oluştuğu durumlarda, zamanında düzeltme yapılmasını olanaklı kılar. İzleme, kırsal kalkınma çalışmalarının yönetim ve sorumluluğunu üstlenmiş birimlerin, bütün kademelerinde yapılması gereken bir idari aktivitedir.

DEĞERLENDİRME *(Evaluation)*; Saptanan amaçların niteliğine göre, sosyal ormancılık çalışmalarında hangi noktalara ulaşıldığının ortaya konulmasıdır. Değerlendirme; sosyal ormancılık çalışmalarının sonuçları ve etkilerinin ölçüldüğü ve bu alanda yapılan uygulamaların durum tespitinin yapıldığı bir çalışmadır. Değerlendirme çalışmaları, uygulama süreci içerisinde yapılan çalışmaların geliştirilmesi ve iyileştirilmesine olanak sağladığı gibi,

gelecekte yapılacak olan sosyal ormancılık çalışmalarının şekillenmesine yön verecek bilgileri de sağlamaktadır.

Sosyal ormancılık çalışmaları, orman alanları içinde ya da bitişiğinde yaşayan insanların refah ve mutluluğunun artırılmasını hedeflediğinden, bu ad altında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde; farklı gelir seviyesinde bulunana insanlar için; *hangi sonuçların (orta vadeli amaçlar)* ve *hangi etkilerin (uzun vadeli amaçlar)* oluştuğunun, bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışmalarının değerlendirilmesinde, yapılan uygulamalardan; *kimlerin ?, ne kadar ? ve nasıl ? faydalandıkları* ortaya konulmalıdır.

Sosyal ormancılık çalışmalarının değerlendirilmesi, birbirini tamamlayan üç aşamada yapılmaktadır. Bunlar;

(1) **Süregelen Değerlendirme** *(Ongoing Evaluation);* Sosyal ormancılık çalışmalarının uygulama süreci esnasında, herhangi bir aktivitenin gelecekte beklenen *çıktıları*, *sonuçları* ve *etkileri* oluşturacak şekilde, yürütülüp yürütülmediğinin belirlenmesidir. Süregelen değerlendirme saptanan amaç ve politikaların, seçilen yürütme ve uygulama stratejilerinin, yeniden gözden geçirilip düzeltilmesini olanaklı kılan bilgileri sağladığı gibi, gelecekte yapılacak planlama ve projelendirme çalışmalarına yön gösterecek bilgilerin elde edilmesini olanaklı hale getirir. Öteyandan *süregelen değerlendirme*, sosyal ormancılık çalışmaların ikinci aşaması olan, planlama ve projelendirme safhasında yapılan varsayımların ve kurulan hipotezlerin hala geçerli olup olmadığını ve saptanan amaçlara ulaşmak için, bir düzeltmeye ihtiyaç olup olmadığını test eder. Bunun yanında uygulama süreci içerisinde, beklenmeyen olaylarla karşılaşılmış olabilir. Süregelen değerlendirme, bu ve bunun gibi durumları ortadan kaldırmada yardımcı olmaktadır.

(2) **Son Değerlendirme** *(Terminal Evaluation)*; sosyal ormancılık olarak uygulanan plan, proje ve programların, *yürütme ve uygulamalarının bitiminden 6 veya 12 ay sonra yapılan* bir değerlendirme şeklidir. Son değerlendirme, kısa vadeli sonuçlar ve etkiler getiren konular dikkate alınarak yapılmaktadır. Bu tür konulara; *kredi kullanımı ve ormancılık yayım ve eğitim çalışmaları*, örnek olarak gösterilebilir. Eğer birbirini takip eden plan ve proje dönemleri var ise, bir diğer döneme başlanılmadan önce, bu tür bir değerlendirme çalışmasının yapılması gereklidir. Son değerlendirme, bundan sonra yapılacak olan genel değerlendirme çalışmasının yerini alacak şekilde yapılmaktadır.

(3) **Genel Değerlendirme** *(Ex-post Evaluation)*; sosyal ormancılık plan, proje ve programlarının *yürütme ve uygulamasının bitiminden birkaç yıl sonra, sosyal ormancılık çalışmalarının fayda etkilerinin oluştuğunda, tüm kalkınma süreci ve dönemini ele alan* bir değerlendirme çalışmasıdır.

Son değerlendirme ve genel değerlendirme çalışmalarının iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlar; *(1) Sosyal ormancılık çalışmaları olarak uygulanan plan, proje ve programların başarılarının ölçümü, (2) Gelecekte yapılacak sosyal ormancılık çalışmaları için deneyim ve derslerin elde edilmesidir.* Bu yüzden değerlendirme çalışmaları; ülke kalkınması içerisinde hala varsayımlar şeklinde yer alan kırsal kalkınma konularının, gerek planlayıcılar ve gerekse yöneticiler tarafından öğrenildiği bir süreç olmaktadır (IFAD, 1986; FAO/RAPA, 1988).

4.2.9.Sosyal Ormancılık ve Yayım & Tanıtım *(Extension)*

Yayım ve tanıtım; kişilerin sahip oldukları düşünceleri algılayarak, iyi kararlar almasına yardımcı olmak amacıyla yapılan bilinçli haberleşmelerdir (Ban ve Hawkins, 1988). Ormancılıkta yayım ve tanıtım; *halkın istekli ve gönüllü olarak ağaç dikmesi ve ormanların yönetilmesi süreci* olarak tanımlanmıştır (Mahony, 1987). Ayrıca yayım ve tanıtım; *yöresel işbirliği ile kaynakların nasıl harekete geçirileceğini, kalkınmada ortaya çıkan engellerin nasıl aşılabileceğini ve bu konularda hangi hüner, davranış ve bilginin var olduğunu ve bunların yöresel koşullar ile nasıl bütünleştiğini gösteren karşılıklı bir öğrenim süreci* olarak da tanımlanmaktadır (Sim ve Hilmi, 1987). Yayım ve tanıtım; *insanların sorunlarını ve gereksinimlerini dinleyerek, kendilerine yardımcı olmalarını sağlamak üzere yapılan çalışmalar* şeklinde de tanımlanmıştır (Malla ve Arkadaşları, 1988). En geniş anlamıyla yayım ve tanıtım; *bir eğitim sürecidir.* Yayım ve tanıtım; kırsal yörede orman kaynakları içinde yaşayan kişilere, çevrelerindeki kaynakları verimli bir şekilde kullanmalarını sağlayacak bilgilerin ulaştırıldığı sistem ya da hizmet şeklidir (Guatam, Tarihsiz). Yayım ve tanıtım sistemleri; insanlar ile bağlantı kurar, onlara bilgi verir ve ikna eder. Yine bu sistemler, *kırsal yöre insanları* ile *araştırıcılar:yöneticiler:liderler* arasında, bilgi akışını sağlarlar (Falconer, 1987).

Sosyal ormancılık uygulamalarında yayım ve tanıtımın amaçları;

- Kırsal yörede yaşayan kişilerin, yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve kendi kendilerine yeterli bir yaşama düzenine kavuşturulması,
- İçinde bulundukları sorunları tanımlamaları, bu sorunlara yönelik bakış açılarının geliştirilmesi, çözümsüz sorunlar olarak görmelerinin engellenmesi,
- Doğrudan kendi geleceklerini ilgilendiren kalkınmayı sağlayabilmek için sahip oldukları kabiliyetlerin geliştirilmesi,

olmaktadır.

Bu amaçlara:

- Kırsal yöre halkının bilgi temeli, becerileri ve karar verme kabiliyetleri karşılıklı haberleşme çalışmaları ile geliştirilerek,
- Sorunların çözümüne yardımcı olacak yaşam bilgisi *(örnek olarak; fiyatlar, kredi, pazarlar, teknik bilgi)* verilerek ya da kalkınma için gerekli araç ve gereçler sağlanarak,
- Kırsal yöre insanlarını işbirliği içerisinde bulunmalarını teşvik ederek, yaptıkları ya da geliştirdikleri örnek uygulamaları yaygınlaştırarak,
- Kırsal kalkınma ve sosyal ormancılık ile ilgili yerel halk kuruluşlarını kurmalarını ve örgütlenmelerini *(Örneğin;köy kalkınma birliği, orman köyleri kalkınma kooperatifi, vb gibi)* sağlayarak,

- Halkın kendilerine olan güvenlerinin geliştirilmesine yardımcı olarak ve içinde bulundukları zor durumun bir kader olmadığı ve değiştirme olanağı olduğunu inandırarak,

ulaşılabilir.

Yayım ve tanıtımın ana özellikleri;

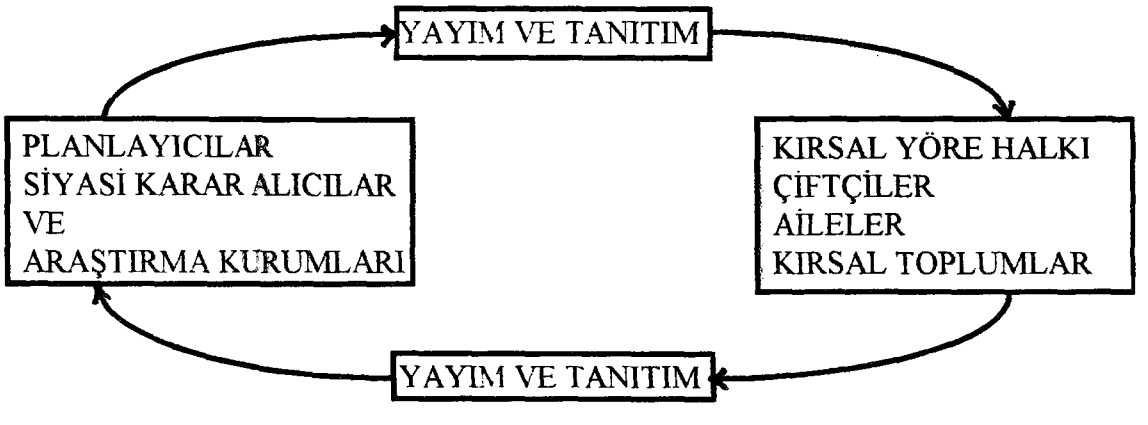
- Kırsal yöre halkına yönelik bir eğitim sürecidir.
- Kırsal yöre sorunlarının çözümüne katılarak, kırsal halk ve toplumlar ile belli sonuçlara ulaşmak için yapılmaktadır.
- Elde edilen başarılı sonuçları ve yapılan uygulamaları belirleyerek, bunları diğer kişilere anlatmak görevini de üstlenmektedir.
- Kırsal yöre halkının *"yöresel bilgi ve becerilerinin"* yayım ve eğitim teknisyenlerince öğrenilmesidir.

Yayım ve tanıtımın prensipleri;

- Yayım ve tanıtım insanlar için değil, insanlarla birlikte yapılmalıdır. Kırsal yöre halkı, kendi yaşamı süreci içinde çeşitli kararları almaktadır. Kırsal yöre halkına, karar alma mekanizmalarını etkileyecek yeni bilgi birikimi *bir yayım programı* ile sunulurken, bu programları güvenmesi ve hatta bu programın dizaynında yardımcı olması sağlanmalıdır.

- Yayım ve tanıtım; kırsal kalkınma ve sosyal ormancılık çalışmalarının hedef kitlesi olan kişilere yönelik olarak yapılabilir. Bu çalışmalar kapsamındaki her uygulama, kırsal yöre halkına hizmet için vardır.

- Yayım ve tanıtımın aşağıdaki gibi iki yönlü bağlantısı vardır;

Yayım ve tanıtım bilgi ya da birikimin kırsal yöre insanlarına basit bir şekilde tek yönlü aktarımı değildir. Aynı şekilde çeşitli düşünce ve bilgilerin onlardan alınmasıdır (Smith, 1993).

Yayım ve tanıtım sosyal ormancılık plan ve projelerinin tüm uygulama aşamalarında kullanılan bir halkla ilişkiler *(public relation)* aracıdır.

4.3.SOSYAL ORMANCILIK VE TÜRKİYE

4.3.1.Türkiye Ormancılığına İlişkin Temel Analizler

4.3.1.1.Türkiye Ormancılığı 'nın Genel Durumu

Ülkemizdeki *insan-orman* ilişkilerindeki gelişmeler, dünyanın diğer ülkelerindeki gelişmeler ile benzer nitelikler taşımaktadır. Anadolu toprakları üzerinde yeşeren uygarlıklar, ülke ormanlarını uzun yıllar çeşitli amaçlar için kullanmıştır. Bu kullanımlar, genellikle *serbest ve gelişigüzel yararlanmalar* şeklinde olmuştur.

Anadolu daha tarih öncesinde, özellikle ormancılığın *"barınma ve beslenme evresi"* nde geniş ormanlardan arınmış ve ormanların yok edildiği yerlerde, yine aynı ortam içerisinde bulunan bazı otsu bitki tohumları, özellikle buğdaygil ve baklagil bitkileri kültüre alınmıştır. Bu şekilde tarla kültürlerine dayanan tarımsal üretim doğmuştur. Anadolu insanı, bütün tarih çağları içinde *rençper (çiftçi = farmer)* sıfatıyla, tarım ve hayvancılık ile uğraşarak varlığını sürdürmüş ve geçimini sağlamıştır (Tunçdilek, 1978). Öte yandan, bu uğraşlar içerisinde *Anadolu İnsanı*, gereksinim duyduğu *yapacak ve yakacak odunu* ülke ormanlarından serbestçe yararlanarak temin etmiştir. Kuşkusuz bu açıklamalar *"düzensiz ağaç kesime evresi"* nin yaşandığına dair göstergelerdir.

Birçok uygarlık döneminde olduğu gibi, ormanlardan yapılan aşırı ve düzensiz yararlanmalar *Osmanlı İmparatorluğu* döneminde de devam etmiştir. Devletin ormanlara yönelik ilgisi *tersane, tophane ve darphane gibi kurumlar ile saray ve diğer kamu yapılarının gereksinmelerinin karşılanmasını güvence altına almak* amacıyla ortaya çıkmıştır. Böylece, halk tarafından bazı ormanlardan *düzensiz ağaç kesimi* yasaklanmıştır (Evcimen, 1978) Devlet tarafından sınırlandırılan alanlar dışında kalan ormanlarda, *Cibal-i Mubaha* anlayışı ile yararlanma serbest bırakılmıştır. Bu yararlanma anlayışı *düzensiz ağaç kesiminin* yaşandığını gösteren diğer bir örnektir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminin 1550-1600 yılları arasında, Anadolu 'da çeşitli *ayaklanmalar ve isyanlar* olmuştur. Bu isyan ve ayaklanmalardan zarar gören halk, o günkü koşullar içerisinde yaşamını sürdürdüğü köy ve kasabaları terk ederek, Anadolu içlerine ve özellikle kendini güvende hissedebileceği *orman alanları içerisine* göç etmiştir. Böylece, *barınma ve beslenme evresine* benzer şekilde, yeni bir yerleşim harekatı başlamış ve orman köylerinin ilk oluşumu gerçekleşmiştir (Anıl,1974). Bu olaya kadar *düzensiz ağaç kesimi evresi* yaşanmasına rağmen, geçici bir süre *barınma ve beslenme evresi* yeniden yaşanmaya başlanmıştır. İsyanlar nedeniyle, orman içlerine göç eden halk; bir taraftan barınabileceği mesken yapımı için yapacak odun temin ederken, diğer taraftan gündelik geçimini sağlayacağı tarımsal alan için *açmacılık* yapmıştır. Kuşkusuz *açmacılık metodu*, Avrupa 'daki *brandwirschaft metodu* ile aynı amacı taşımakta ve zaman açısından aynı yıllara rastlamaktadır. Avrupa Ülkeleri 'nde, *brandwirschaft* metodu tarımsal alana ihtiyaç duyan halkın baskısı ve fizyografik düşüncenin bunu desteklemesi ile uygulanmıştır. Ülkemizde ise, isyanlar ve iç savaşlardan kaçan halkın orman içlerine göç etmesi, *açmacılık* metodunun yapılma nedeni olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ormanlardan düzensiz yararlanmanın önlenmesine yönelik çabalar, 1839 yılında *Tanzimat Fermanı* ' nın ilanı ile başlamıştır (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989). Tanzimat Fermanı 'nın ilanı ile, Ticaret Nezaretine bağlı *ilk ormancılık örgütü* kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu, ormanların korunması ve yönetilmesine ilişkin genel kuralları saptamak üzere, 1856 yılında Fransa 'dan iki ormancı uzman istemiştir. Bu uzmanlar, o güne kadar eğitim ve teknik uygulamadan yoksun olan ülke ormancılığının, bu alanda var olan sorunlarını çözmek ve 1839 yılında kurulan ormancılık örgütünü etkin bir hale getirmek için çalışmalara başlamıştır. Bu çalışmaların ilk örneği, 1857 yılında İstanbul 'da açılan ormancılık okulu olmuş, ormancılık örgütünün iyileştirmesi ve ormanlarının keşif raporlarının hazırlanmasının başlatılmasıyla devam etmiştir (Evcimen, 1978).

1858 yılında *Kanunname-i Arazi* ile orman alanlarına ilişkin ilk hukuksal düzenlemeler yapılmıştır. Bu kanun ile ormanlar; *Miri Ormanlar, Cibali Mubaha Ormanları, Köy ve Kasabalara Mahsus Ormanlar* olarak ayrıma tabi tutulmuş; *Miri Ormanlar* ve *Cibali Mubaha Ormanları* 'nda kimseye tapu verilemeyeceği ve özel mülkiyete konu edilemeyeceği, ormanlarda zaman aşınımına itibar edilemeyeceği esasları getirilmiştir (Anon (2), 1993).

1870 yılında ilk yazılı ormancılık mevzuatı olan *"Orman Nizamnamesi"* yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, ilk yazılı ormancılık mevzuatı olma ve herkesin serbestçe faydalandığı *"Cibali Mubaha Ormanlarını"* devlet mülkiyetine katması özellikleri ile önemli bir kanundur. Buna karşılık kanun, devlet ormanlarından köy kasaba halkının kişisel ihtiyaçları ve pazar satışları için, belirli kayıtlara bağlı olarak bedelsiz yararlanmayı kabul etmiştir. Böylece *1870 Orman Nizamnamesi*, ülkemizde *düzensiz ağaç kesimi evresini sona erdirmeyi hedefleyen* ilk yasal düzenleme olmuştur.

Fransa 'dan gelen uzmanların katkılarıyla *ormancılık eğitiminin başlatılması, örgütsel yapının iyileştirilmesi ve ormancılığın planlı işletmecilik şeklinde yapılmasına yönelik düzenlemeler* zaman içerisinde gelişme göstermiştir. Ormancılık eğitimine önce 1892 'de *"Halkalı Ziraat Okulu"* nda, daha sonra 1909 'da *Hoca Ali Rıza Efendi* 'nin çabası ile, Bahçeköy 'de kurulan *Yüksek Orman Okulu (Orman Mektebi Alisi)* 'nda devam edilmiştir (İnal, 1968; Evcimen, 1978; Eryılmaz, 1993). Ayrıca, 1917 yılında devlet ormanlarının işletme planlarına göre işletilmesini zorunlu hale getiren, *"Ormanların Usulu İdare-i Fenniyeleri Hakkında Kanun"* un yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesi ile, Adapazarı İli Hendek İlçesi *"Set Köyü"* civarındaki ormanların amenajman planı yapılmış ve bu plan ülkemizin ilk orman amenajman planı olmuştur (Eraslan, 1992).

1920 yılında TBBM 'nin kuruluşu ile ulusal kurtuluş mücadelesi verilirken, halkın orman alanlarından yararlanmasını düzenlemek için ormancılık konusuna da ilgi gösterilmiş, *39 Sayılı Baltalık Kanunu* ile orman köylerine hane başına *2 'şer* ha baltalık verilmesi öngörülmüştür. Fakat, bu kanun ile hak kazanan kişilerin köylerinin yakınında yeterli miktarda devlet ormanı bulunmayışı, köylülere baltalık ayrılması işlemini yürütecek sayıda teknik eleman olmaması, mevcut baltalıkların köylülerin gereksinimlerini karşılayamaması ve sınırlarının belirtilmemiş olması gibi nedenlerle beklenen sonuçlar alınamamıştır (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989).

Cumhuriyetin ilanından sonra ormancılık alanında yapılan yasal düzenlemeler; *"484 Sayılı Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Kanunu"* ve *"504 Sayılı Türkiye 'de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulu İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanun"* lar olarak kendilerini göstermiştir. *484 Sayılı Kanun* ile *1870 Orman Nizamnamesi* 'ne dönülmüş, *504*

Sayılı Kanun ile devletin dışındaki kişi ve kuruluşlara ait ormanlardan yapılan yararlanma düzene sokulmak istenmiştir. Bu girişimler devletin, bir yandan kendi mülkiyetindeki ormanları tekniğinin gereklerine uygun biçimde işletmeyi hedeflediğini, diğer yandan devletten başkasına ait ormanlarda yapılan yararlanmanın, düzenlenmesine yönelik kurallar getirdiğini göstermektedir. Ancak devlet, kendi ormanlarından düzenli yararlanmayı sağlayamadığı gibi, kendi mülkiyeti dışındaki ormanlar üzerindeki denetleyici gücünü istediği biçimde kullanamamıştır. *504 Sayılı Kanun* ile getirilen hususlar, 1925 yılında çıkartılan *526 Sayılı Kanun* ile hafifletilmiştir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989). Bu açıklamalar, ülke ormancılığının düzensiz *ağaç kesimi evresinden* kurtulamadığını ve hala bu evreyi yaşadığını ortaya koymaktadır.

1937 yılı ormancılıkta yasal ve örgütsel açıdan önemli düzenlemelerin yapıldığı bir yıldır. Bu düzenlemeler;*"3116 Sayılı Orman Kanunu"*, *"3204 Sayılı Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu"* ,*"3157 Sayılı Orman Koruma Teşkilatı Kanun"* ları ile kendini göstermiştir (Kaygancıoğlu ve Arkadaşları, 1976). *3116 Sayılı Orman Kanunu* ile ormanlar, ulusal ekonominin önemli kaynaklarından biri olarak kabul edilmiş, devlet ormanlarının bütün toplumun yararına olacak şekilde devlet tarafından işletilmesi öngörülmüş, devletten başkasına ait ormanlar üzerinde devletin gözetim ve denetiminin sağlanması hedeflenmiştir. *3204 Sayılı Kanun* ile, 1839 yılında kurulan ormancılık örgütüne, *Genel Müdürlük* düzeyinde hükmi şahsiyet verilmiştir. Ormancılığın gelişim evreleri açısından, burada vurgulanacak nokta *3157 Sayılı Kanun* ile kurulan, *"Orman Koruma Teşkilatı"* olmaktadır. Bu kanun ile ülke ormanlarının kolluk kuvvetle korunması hedeflenmiş ve bu görev *"orman koruma kıtalarına"* verilmiştir. Bu noktadan itibaren ülke *"düzensiz ağaç kesimi evresi"* nden, *"ormanı koruma evresi"* ne geçmiştir. Zira devlet bir taraftan yasal ve örgütsel düzenlemeler ile düzensiz ağaç kesiminin göstergeleri olan; *ormanlarda hayvan otlatılması, tarımsal alan elde etmek maksadıyla açmacılık yapılması ve orman kaynaklarının izinsiz kullanılmasını kolluk kuvvetleri ile önlemek* istemiştir. Öte yandan, *3116 Sayılı Orman Kanunu* 'nda izlenen ormancılık politikaları ormanları tüm toplumun hizmetinde kullanmayı amaç edinmiş ise de, orman içinde veya kenarında yaşayan köylülere bazı ayrıcalıklar tanımıştır. Geçekten *3116 Sayılı Orman Kanunu*, devlet ormanlarının ürünlerinden parasız yararlanmayı ilke olarak kaldırmış olmakla beraber, devlet ormanlarının içinde veya bu ormanlara *5 km* uzaklıkta bulunan köylülere *1/4 tarife bedeli ile* yapacak ve yakacak odun verilmesini kabul etmiştir. Bu tür yararlanma haklarının kapsamı 1938 yılında çıkarılan *3444 Sayılı Kanun* ile genişletilmiş, devlet ormanlarının ürünlerinden yararlanacak olan köyler için öngörülen uzaklık *5 km* 'den *10 km* 'ye çıkartılmış ve zati ihtiyaçlardan alınacak para miktarı *1/4 tarife bedelinden 1/10 tarife bedeline* indirilmiştir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989). Temel amacı, ormanlardan serbestçe yararlanmayı önlemek olan bu tür yasal düzenlemeler, 1956 yılında yürürlüğe giren *6831 Sayılı Orman Kanunu* ' nda da yerini almıştır.

3116 Sayılı Orman Kanunu devlet ormanlarının sınırlarının belirlenmesi maksadıyla, kadastro çalışmalarının başlatılmasına yönelik hükümlere de yer vermiştir. Böylece devlet, düzenli ve planlı ormancılığın *sahibi ve sınırları belirli alanlarda* yapılmasını hedeflemiştir. *3116 Sayılı Orman Kanunu* 'nun getirdiği devlet mülkiyeti ve işletmeciliği görüşü, 1945 yılında çıkartılan *4785 Sayılı Kanun* ile daha da ağırlık kazanmış ve bazı istisnalar dışında bütün ormanlar devlet mülkiyetinde toplanmıştır. Ancak çıkan tepkiler üzerine, 1950 yılında yürürlüğe konulan *5658 Sayılı Kanun* ile devletleştirilen ormanlardan bir kısmının sahiplerine geri verilmesi hedeflenmiştir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1989).

Ülke ormancılığının *koruma ormancılığı* ağırlıklı bir yapıya yönelişi, 1945 yılında çıkarılan *4767 Sayılı Kanun* ile netlik kazanmıştır. *4767 Sayılı Kanun* ile 1937 yılında kurulan *orman koruma teşkilatı* kaldırılmış ve bu kuruluşun görev ve yetkileri devlet orman işletmelerine devredilmiştir. Böylece, ülke ormancılık örgütü *ormanları işletmek görevi* ile birlikte *ormanların korunması görevini* de üstlenmiştir.

İlk orman amenajman planının 1917 yılında yapılmasından sonra, ülke ormanlarının amenajman planları ile işletilmesine yönelik çalışmalar, 1946 yılında sonuç vermiş ve tüm ülke ormanlarının *"I. Devre Orman Amenajman Planları"* hazırlanmıştır. Bu planlama çalışmaları sonucunda, Türkiye Orman Varlığı ' nın *10.2 milyon ha* olduğu belirtilmiştir. Bu sonuç, ülkenin düzenli ve planlı ormancılığa geçişinde önemli bir aşamadır. Bu yıllardan itibaren ülkemizde *"koruma ormancılığı evresi"* ile birlikte, *"teknik ormancılık evresi"* ne doğru yönelişe girilmiştir. Zira, 1952 yılında ilk ormancılık araştırma biriminin Bolu 'da kurulması ve bu birimin 1955 yılında Ankara 'ya taşınarak *"Ormancılık Araştırma Enstitüsü"* haline dönüşmesi ve ilk defa tüm ülke ormanlarının amenajman planlarının yapılması, ormancılığın araştırma ve uygulama olarak *teknik ormancılığa* yöneldiğini göstermektedir. Ayrıca, ilk defa *"Türkiye Ağaçlandırma Teknik Kongresi"* nin 1955 yılında Ankara 'da yapılması, *teknik ormancılığa* yönelişin diğer bir göstergesidir (Anon (1), 1993).

1956 yılında, *"6831 Sayılı Orman Kanunu"* yürürlüğe girmiştir. *6831 Sayılı Orman Kanunu*, daha önce yürürlükte olan *3116 Sayılı Orman Kanunu* ve bu kanuna ek olarak hazırlanan *5653 Sayılı Orman Kanunu* ile getirilmiş olan ormancılık politikası esaslarını aynen benimsemiştir *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun getirdiği bir diğer önemli yasal düzenleme; *orman köylerinin kalkınmalarının desteklenmesidir* (Çağlar, 1986; Özdönmez ve Arkadaşları, 1989).

Ülkede, önce 1937 yılında *3157 Sayılı Kanun* ile *"Orman Koruma Teşkilatı"* nın kurulması, daha sonra 1945 yılında *4767 Sayılı Kanun* ile bu kuruluşun görev ve yetkilerinin devlet orman işletmelerine devredilmesiyle ağırlık kazanan *"koruma ormancılığı"* anlayışının sonuçları, zaman içinde görülmeye başlamış ve orman kanunun yasakladığı suçları işleyen kişilere çeşitli cezai müeyyideler verilmiştir. Örneğin, 1960 yılında Türk Ceza Kanunu ve diğer özel kanunlarla mahkum olan 178803 kişinin 55320 kişisini yani % 31 'ini ve özel kanunlarla mahkum olan 89566 kişinin % 62 'sini, tek başına orman suçundan mahkum olanlar teşkil etmektedir (İnal, 1971). Fakat, ilki *1950 tarih* ve *5677 Sayılı Kanun* ve sonra *1954 tarih* ve *6385 Sayılı Kanun* ile genel af çıkartılmış ve orman suçlarının affi yoluna gidilmiştir (Anon (2), 1993). Benzer şekilde *6831 Sayılı Orman Kanunu* ' nun geçici 5. maddesi ile, 1 Mart 1954 'den itibaren 15 Ağustos 1956 tarihine kadar olan orman suçları affedilmiştir (Kaygancıoğlu ve Arkadaşları, 1976). Ayrıca, 1958 tarihinde yürürlüğe giren *7132 Sayılı Kanun* ile, orman suçları için tekrar af çıkartılmıştır (Anon (2), 1993). Tüm bu örnekler *ormanı koruma evresinde*, inişli-çıkışlı bir yolun izlendiğini göstermektedir. 1950-1958 yılları arasında dört defa af çıkartılmasının nedenleri, 1945 yılından itibaren çok partili rejime girildikten sonra, siyasi amaçlı olarak orman kanunlarında çok kısa aralıklarla değişiklikler yapılması, özellikle orman kanunlarında orman tarifinin sık sık değiştirilmesi ve orman alanlarını başka alanlara tahsisini olanaklı kılan hükümlere yer verilmesidir.

1960 yılında ülkenin siyasi bünyesinde meydana gelen değişikliğin sonucunda, yeni bir anayasa hazırlığına girişilmesi, ormancılıkla ilgili konular üzerinde yeniden durulmasına olanak sağlamıştır (İnal, 1971). 15.10.1961 tarihinde yürürlüğe giren yeni anayasanın; 37, 38 ve 137 'nci maddeleri ormancılığa ilişkin hükümleri içermektedir.

1963 yılında planlı kalkınma dönemine geçilmesi ile birlikte, orman amenajman planlarının 10 yılda yenilenmesi hedeflenmiş ve 1963 - 1972 yılları arasında tüm ülkenin orman amenajman planları hazırlanarak bu hedefe ulaşılmıştır (Eraslan, 1992).

1969 yılı, Türkiye Ormancılığı 'nda örgütsel açıdan önemli gelişmelerin yaşandığı bir yıldır. Zira bu yıla kadar, Türkiye 'deki ormancılık örgütünün ülkenin ve ormancılığın sorunları gereği hangi görevleri üstleneceği netlik kazanmaya başlamış ve bu görevleri Genel Müdürlük düzeyindeki bir örgüt ile yapılamayacağı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle 1969 yılında, *"Orman Bakanlığı"* ile birlikte *"Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü* **(AGM)***"* nün kuruluşu yapılmıştır. 1970 yılında Bakanlık çatısı altındaki örgütlenmeler, *"Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü* **(ORKÖY)***"* ve *"Orman Ürünleri Sanayii Kurumu Genel Müdürlüğü* **(ORÜS)***"* nün kurulması ile devam etmiştir. Daha sonraki yıllarda *"Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü* **(MPG)** *"* nün kuruluşu ile, Bakanlık örgütlenmesi tamamlanmıştır.

1970 yılında, *1255 Sayılı Kanunla 1961 Anayasası* ' nın 131 'nci maddesi değiştirilmiş ve *"Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş yerler ile, tarım ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklar ve yerleşim yerleri dışında orman sınırlarında daraltma yapılamaz"* hükmü eklenmiştir. Böylece açmacılık yapılarak tarımsal alan haline dönüştürülmüş orman alanlarının, orman sınırları dışına çıkartılması olanaklı hale getirilmiştir (Anon (2), 1993). Orman sınırlar dışına çıkarma işlemine yasal statü tanınması, *" düzensiz ağaç kesimi evresi "* nde ormansızlaşmanın temel nedeni olan *"açmacılık"* eyleminin devlet tarafında kabul edilmesi ve affedilmesi anlamına gelmektedir. Bu durum teknik ormancılık evresine ulaşmakta engel teşkil eden, *"kadastro ve mülkiyet sorunları"* nın çözümsüz hale gelmesinin temel nedenidir. 1970 yılında yapılan anayasa değişikliğinin ardından 1973 yılında, *1779 Sayılı Kanunla* orman suçları tekrar affedilmiş ve *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun bazı maddelerini değiştiren *1744 Sayılı Kanun* ile orman sınırı dışına çıkarmanın genel esasları ortaya konmuştur.

1969 yılında ilk kuruluşu gerçekleştirilen *Orman Bakanlığı*, kapatıldığı yıl olan 1981 yılına kadar, bünyesindeki kuruluşlar (OGM, AGM, ORKÖY, MPG, ORÜS) ile ülkeye hizmet verme çabasında olmuştur. **OGM**; *amenajman, silvikültür, yol şebeke planları ile düzenli ve teknik orman işletmeciliğini uygulamaya çalışırken,* **AGM**; *ağaçlandırma - erozyon kontrolu - mera ıslah projeleri ile teknik içeriği olan uygulamalar* yapmıştır. Öte yandan **ORKÖY**; *orman köylerinde yapmış olduğu etüt ve envanter çalışmalarından sonra, il ya da ilçe bazında, içerisinde gelir ve gıda güvenliği sağlayan projelerin de bulunduğu orman köyleri kalkınma planlarını* hazırlamış ve uygulamaya koymuştur. Ayrıca **MPG**; *milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve orman içi dinlenme yerleri uygulamalarını, teknik detayı olan projelerle yapma çabasında* olmuştur. Bu ormancılık uygulamaları 1839 yılından beri hizmet veren ormancılık örgütünün, hangi örgütsel yapı bazında bulunacağını ve hangi ormancılık görevlerini üstleneceğini belirlemiştir. Böylece ülke ormancılığının, *koruma ormancılığı* evresinden, *teknik ormancılık* evresine doğru yönelişinin hız kazandığı görülmektedir.

1980 yılında ülkenin içinde bulunduğu sosyal, siyasal ve ekonomik sıkıntılar, *"12 Eylül Harekatı"* nın yapılma zorunluluğunu getirmiş ve yeni bir anayasa hazırlığı başlatılmıştır. 1981 yılında kabul edilen anayasada, ormancılığa ait hükümler *56 , 63 , 169* ve *170* 'nci maddelerde yerini almıştır. Bu maddelerden 169 'ncu madde; *ormanların korunması ve geliştirilmesine ait hükümleri* içermekte olup, 1961 anayasasının 131 'nci maddesinden farklı

olarak; *orman suçları için genel ve özel af çıkartılamayacağını, 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş yerler ile, tarım ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen alanlar ve yerleşim yerlerinin dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamayacağına* ilişkin hükümler getirmiştir. Orman köylüsünün korunması ve desteklenmesi konularına değinen *170* 'nci madde, bir taraftan *orman içi ve kenarında yaşayan köyler halkının kalkındırılması* yönünde hükümler getirirken, diğer taraftan *31/12/1981 tarihinden önce orman niteliğini kaybetmiş arazilerin, orman sınırlar dışına çıkartılarak değerlendirilmesi ve orman köylerinin kısmen ve tamamen bu yerlere yerleştirilmesi ya da yerinde kalkındırılmaları mümkün olmayan köylerin orman sınırları dışına çıkarılmasına ilişkin* hükümler getirmiştir. Böylece, *Celali İsyanları* ile ilk oluşumu yaşanan orman köylerinin yerleşim sorunu, günümüze kadar gelmiş ve anayasa hükümleri içerisinde yer almıştır. *Düzensiz ağaç kesimi evresinin* bir göstergesi olan *açmacılık* eyleminin yasalarda suç sayılmasına rağmen, *belirli tarihten önce orman niteliğini kaybetmiş orman alanlarının orman sınırları dışına çıkarılmasının yasal olarak olanaklı hale getirilmesi*, orman alanlarına yönelişi hızlandırmıştır.

1981 yılında, *"2384 Sayılı Orman Bakanlığının Tarım Bakanlığına Devri Hakkında Kanun"* ile *Orman Bakanlığı* kapatılmış ve diğer hizmet birimleri (AGM, ORKÖY, MPG) *Orman Genel Müdürlüğü* çatısı altında toplanmıştır.

1983 yılında, anayasanın getirdiği hükümler çerçevesinde; *"2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu"* ile, *"2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun"* yürürlüğe konmuştur. *2873* ve *2924 Sayılı Kanunlar, 6831 Sayılı Orman Kanunu* 'ndan sonra yürürlüğe konulan ormancılık *ihtisas* kanunlarıdır. Fakat, bu kanunları uygulayacak birimler kapatıldığından ya da etkin bir konumda bulunmadığından, her iki kanunun uygulamalarında gecikmeler olmuştur.

Örgütsel düzeyi hakkında sıkıntılar çeken ormancılık örgütü, bu sıkıntıları aşma çabasını 1985 yılında çıkarılan *"3234 Sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"* ile gidermiştir. Bu kanun ile ORKÖY hariç, *Orman Bakanlığı* döneminde faaliyet gösteren hizmet birimleri *OGM* çatısı altında yerini almıştır. 1991 yılına kadar, ormancılığa ilişkin görevler OGM bünyesinde yürütülmüştür. 1991 yılında, *9/8/1991 Tarihli 442 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname* ile Orman Bakanlığı ikinci kez kurulmuştur. Bakanlık bünyesinde ana hizmet birimleri olarak: *Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü (AGM), Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY), Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü (MPAG)*; bağlı kuruluş olarak: *Orman Genel Müdürlüğü (OGM)* ve ilgili kuruluş olarak: *Orman Ürünleri Sanayii Kurumu Genel Müdürlüğü (ORÜS)* yer almıştır.

1993 yılında ormancılık ile ilgili kuruluşlar, üniversiteler ve araştırma kurumlarının katılımı ile toplanan *"I. ORMANCILIK ŞURASI"* nda, ormancılık sorunlarının tartışıldığı görülmektedir. Bu toplantıda ülke ormancılığı irdelenmiş ve ormancılık sorunlarına çözüm yolları aranmıştır.

1995 yılında *"4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu"* yürürlüğe girmiştir. Ağaçlandırma yatırımlarının finansman sorununu çözmek gibi bir fonksiyon üstlenen bu kanun, bu işlevinin yanında ormancılık örgütü dışındaki kurum ve kuruluşlara ağaçlandırma ve erozyon kontrolu konularında çeşitli görevler vermiştir. 4122 sayılı kanunla birlikte Orman Bakanlığı 'na bağlı ana hizmet birimlerinin (AGM, ORKÖY, MPAG) *ihtisas kanunları* tamamlanmış olmaktadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalarda, başlangıçtan günümüze kadar ülke ormancılığının gelişimi açıklanmaya ve *Türkiye Ormancılığı* 'nın gelişim evreleri açısından hangi noktada bulunduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Türkiye Ormancılığı 'nın kronolojik seyri, bu araştırmanın EKLER BÖLÜMÜ ' nde EK.1 ' de verilmiştir.

Gelişim evreleri açısından Türkiye Ormancılığı, aşağıdaki dönüm noktalarından geçmiştir;

- 1937 yılına kadar, ormanlardan *düzenli yararlanmayı* sağlamaya çalışan politikalar izlenmiş olmasına rağmen, *"Cibali Mubaha"* zihniyeti ile ormanlardan serbestçe yararlanmanın önüne geçilememiştir. 1937 yılında çıkarılan kanunlarla, *"koruma ormancılığı"* ağırlıklı bir ormancılık uygulanmaya başlanmıştır.

- *Koruma ormancılığı* etkili sonuçlar vermiş, orman kanunlarının yasak saydığı fiilleri işleyenler cezalandırılmıştır. Fakat *1950* ve *1958* yıllarında çıkarılan *af kanunları* ile, koruma ormancılığından sapmalar olmuştur.

- 1950 ' lili yıllardan itibaren *teknik ormancılığa* doğru yöneliş hız kazanmıştır.

- Orman köylerinin ormanlardan yararlanma haklarının kabul edilmesine, özellikle yapacak ve yakacak ihtiyaçlarının karşılanması yönünde yasal düzenlemeler yapılmasına rağmen *kaçakçılık, açmacılık, otlatma,* gibi suçlar her dönem işlenmiş ve önlenememiştir.

- İlki 1970 yılında *1255 Sayılı Kanun* ile 1961 Anayasası 'nda yapılan değişiklik, diğeri 1981 Anayasası 'na getirilen hükümler gereği, açmacılık yapılan alanların orman sınırları dışına çıkarılmasına olanak tanınmış, böylece *düzensiz ağaç kesimi evresinin* yaşandığı devlet tarafından kabul edilmiştir.

- Ormanın tanımında ve orman sınırları dışına çıkarma ile ilgili maddelerde sık sık değişiklikler yapılması nedeniyle, orman kadastrosu çalışmaları bitirilememiş, kadastro-mülkiyet sorunları içinden çıkılamaz bir hale gelmiştir.

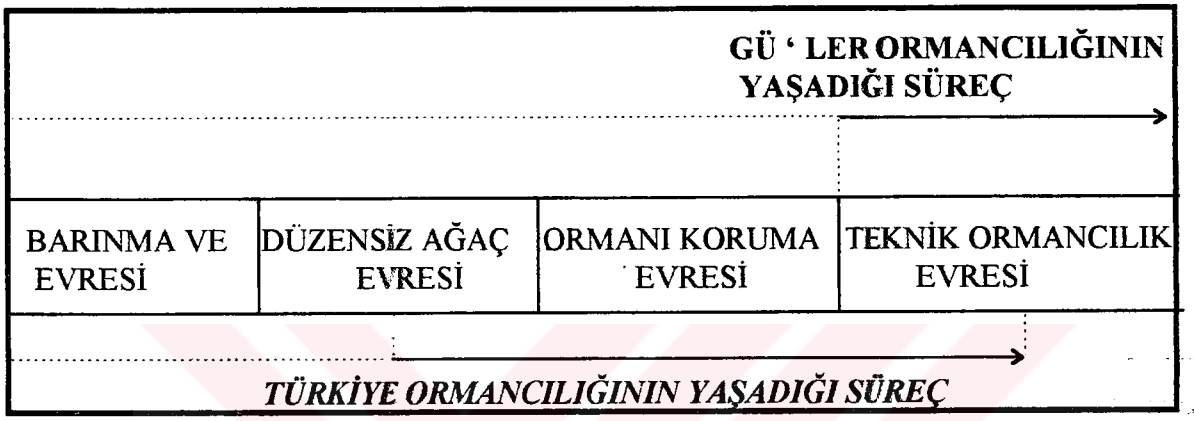
- Planlı, teknik ve rasyonel ormancılık yapılması yönünde çabalar gösterilmesine rağmen, inişli çıkışlı ormancılık politikalarının izlenmesi, *teknik ormancılık* anlayışının yerleşmesini engellemiştir.

- Ülkenin gelişmekte olan bir ülke olması, kırsal nüfusun aşırı kalabalıklığı, nüfusunun büyük bir kısmının tarımsal üretimden gelir sağlaması ve orman köylerinde yaşayan insanların orman kaynaklarına bağımlılığı, ormancılık uygulamalarının şekillenmesinde ve ormancılık örgütünün hangi görevleri üstleneceğinin belirlenmesinde etkili olmuştur.

Tüm bunlar *teknik ormancılık evresine* ulaşmayı geciktiren olaylardır. Fakat *"düzensiz ağaç kesimi"* ve *"ormanı koruma evreleri"* nin göstergelerine rağmen, teknik ormancılık olarak belirli noktalara ulaşılmıştır. Bugün *ormanların amenajman planları ile işletilmesi, üretim ve pazarlama konularında belli noktalara gelinmesi, fidanlık, ağaçlandırma, erozyon kontrolu,*

mera ıslah çalışmaları ve silvikültürel uygulamaların uygun teknolojiler kullanılarak yapılması ***teknik ormancılık*** yönünden varılan noktalardır. Bunlar, GÜ 'lerin ormancılık teknikleri ve teknolojileri ile karşılaştırıldığında, yeterli düzeye ulaşılamadığı ortaya çıkmaktadır.

Ormancılığın gelişim evrelerine göre *Türkiye Ormancılığı; düzensiz ağaç kesimi, ormanı koruma ve teknik ormancılık evrelerini birlikte* yaşamaktadır Şekil (9). Ülkenin kalkınması ve ormanlar üzerindeki sosyal baskının azalması ile *düzensiz ağaç kesimi* evresinden çıkılacak ve *teknik ormancılık* evresine geçilecektir.

Şekil (9) Ormancılığın Gelişim Evrelerine Göre Türkiye Ormancılığı
Figure (9) The Progress Phases of Forestry in Turkey

Ormancılık tiplerine göre ***Türkiye Ormancılığı*** 'nı değerlendirmek için, ormancılık politikalarının ve uygulamalarının analiz edilmesi gerekmektedir. *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası* 'nın *"Ormanlar ve Orman Köylüsü"* başlığı altında verilen *169* ve *170. Maddeleri*, ormancılığa ilişkin temel politikaları içermektedir. *169. maddede* ormanların korunması ve gençleştirilmesine; *170. maddede* ise orman köylüsünün korunmasına yönelik hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca, *3800 Sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 3234 Sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 6831 Sayılı Orman Kanunu, 2924 Sayılı Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun, 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu* analiz edilmesi gereken kanunlar olmaktadır. Bu analiz bu kapsamda yapılmış ve araştırmanın EKLER bölümünde, EK . 2 'de verilmiştir.

Türkiye Ormancılığı 'nın ilk çekirdek örgüt ve mevzuat yapısı 1937 yılında ortaya çıkmıştır. Çünkü, 1937 yılında *3116 Sayılı Orman Kanun* ve *3204 Sayılı Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun* yürürlüğe girmiştir. *3116 sayılı Orman Kanunu*, 1956 yılında yürürlüğe giren *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun oluşumuna öncülük etmiştir. Bugün *6831 Sayılı Orman Kanunu* incelendiğinde, *ihtisas* kanunlarının ele aldığı konuların bu kanun kapsamında da yer aldığı görülmektedir. Örneğin, *2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun 13. Madde de ; 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu 25. Madde* de; 4122 *Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu*

Seferberlik Kanunu 57 'den 63 'e kadar olan maddeler de karşılık bulmaktadır. Bu açıklamaları *3234 Sayılı OGM Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun* ile *3800 Sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Kanun* arasında yapılacak incelemelerle geliştirmek mümkündür. *OB Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu* çerçevesinde AGM, ORKÖY ve MPAG 'ne verilen görevler, *3234 Sayılı OGM Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun* 'da da yer almakta ve OGM 'nin görevleri arasında sayılmaktadır.

Burada belirtilen kanunların birbirlerini destekleyen ve dengeleyen özellikleri bulunmaktadır. Örneğin, ihtisas kanunlarının uygulamada finansmanını sağlayan fonlar *(Ağaçlandırma Fonu, ORKÖY Fonu, Milli Parklar Fonu) 6831 Sayılı Orman Kanunu* ile kurulmuştur. Bugün, gerek mevzuat ve gerekse örgütsel açıdan Türkiye Ormancılığı, *ihtisas orman kanunları ve örgütleriyle* yürütülen bir yapıdadır.

Ormancılık tipleri açısından: *2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu* ***kent ormancılığı***, *2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun* ***sosyal ormancılık*** ile ilgili kanunlardır. Diğer kanunlar birden fazla ormancılık tipini ilgilendiren maddeleri içermektedir. Bu nedenle *mevzuat* açısından Türkiye Ormancılığı *tek bir ormancılık tipi* ile tanımlanamamaktadır.

Türkiye Ormancılığı *uygulama* alanındaki görüntüsü ile değerlendirilecek olursa: *Orman Bakanlığı 'nın kentsel yerleşim birimlerinde yeşil kuşak ağaçlandırmaları yapması, toplumun ormanlara yönelik rekreasyonel talepleri için mesire ve orman içi dinlenme yerleri, milli parklar, tabiat parkları ve tabiat anıtları tesisi etmesi* ***kent ormancılığına*** ilişkin bulguları ortaya koymaktadır. Öte yandan, *ağaçlandırma çalışmaları ile orman varlığını artırma ve enerji ormanı tesisi çalışmaları* ***endüstriyel ormancılığın*** bulguları olmaktadır. Bunların yanında *orman alanlarında hayvan otlatma ve tarla açama, kaçakçılık ve orman yangınları gibi orman varlığını azaltan olayların önlenmesi için yapılan uygulamalar* ***koruma ormancılığı*** olarak karşımıza çıkmaktadır. *Orman alanları içerisinde yaşayan insanların sorunlarının çözümüne yönelik uygulamalar ve bu çerçevede orman köylerinde yapılan destekleme ve kalkındırma çalışmaları* ***sosyal ormancılık*** uygulamaları olmaktadır.

Dört farklı ormancılık tipine ait özellik ve belirtiler Türkiye Ormancılığı 'nda bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye 'de: *sosyal ormancılık uygulamalarını ve yaklaşımlarını yapmaya çalışan, bunların yanında endüstriyel ormancılık ve kent ormancılığına ilişkin uygulamaların da bulunduğu koruma ormancılığı ağırlıklı bir ormancılık "* vardır.

4.3.1.2.Türkiye Ormancılığı 'nın Sorunları

Türkiye ' de uygulanacak ormancılık şeklini belirlemek için, ülke ormancılığının genel sorunlarının incelenmesi gereği duyulmuştur. Bugün Türkiye Ormancılığı 'nın; *ormancılık üretim ve işletmeciliği, kadastro ve mülkiyet, ağaçlandırma ve erozyon kontrolu, sosyoekonomik ormancılık sorunları* yanında, ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik açmazlarından kaynaklanan *uzun dönem planlamının yokluğu ya da istikrarsızlığı, yönetsel ve örgütsel, iktisadi ve mali sorunları* bulunmaktadır.

(1) UZUN DÖNEM PLANLAMANIN YOKLUĞU YA DA İSTİKRARSIZLIĞI

Türkiye 'nin ormancılık politikası ve sahip olduğu liste itibariyle doğrudur. Fakat amaç, hedef ve araçların önceliklerinin ve kapsamlarının, Dünya ve Ülke ölçeğinde ortaya çıkan

değişimlere, araştırma sonuçlarına ve edinilen birikimlere paralel olarak yeteri hızda geliştirilememektedir. Ayrıca Türkiye Ormancılığı 'nda *uzun dönemli kararlar gerçekleştirilmemekte, bazı öneriler yeterli birikim ve deneyim sağlayabilecek ölçülerde hayata geçirilmemekte, dolayısıyla sistemin geri besleme olanaklarının kısıtlı kalarak, ormancılıkta belirsizlik hakim* olmaktadır (Geray, Tarihsiz). Ormancılığın bir bütün olarak yani sektör düzeyinde sahip olduğu planlar *Ormancılık Ana Planlarıdır.* Bunların sonuncusu 1990-2009 dönemini kapsamaktadır. Bu planlarda asıl olarak *arz-talep dengesi üzerinde ve fiziksel anlamda durulmakta,* bunun yanında istihdam olanaklarının genişletilmesi de önemsenmektedir. Fakat beş yıllık kalkınma planındaki üst düzey hedeflerin ancak bir bölümü dikkate alınabilmiştir. Bunların yanında *döviz tutumu, bölgesel gelir farklılıkları, katma değer ve teknoloji sorunları* üzerinde durulmamaktadır Geray, 1993b).

Ormancılık uygulamalarına temel teşkil eden planlar **OGM** açısından: *orman amenajman planları, yol şebeke planları, işletme planları, silvikültürel planlar ve bunların uygulama detayını belirleyen projeler* (gençleştirme projeleri , enerji ormanı projeleri) olurken, **AGM** açısından: *ağaçlandırma makro planları, havza planları ya da projeleri ve bunların uygulama detaylarını belirleyen ağaçlandırma, erozyon kontrolu ve mera ıslah projeleri* olmaktadır. **ORKÖY** açısından; *il ve ilçe düzeyinde kalkınma planları, sektör planları ve bunların uygulama detaylarını ortaya koyan tip projeler* söz konusudur. Ayrıca, **MPAG** 'nin de, kendi görev alanına özgü uygulama projeleri bulunmaktadır. Son yıllarda tüm bu plan ve projelerin hazırlanması ve uygulanmasında sorunlar bulunmaktadır. Ayrıca uzun dönem plan ve politikaların oluşmasına veri sağlayan istatistikler ve envanter bilgileri güncel değildir.

(2) YÖNETSEL, ÖRGÜTSEL VE UZMAN PERSONEL EKSİKLİĞİ SORUNLARI

1969 yılına kadar ormancılık hizmetleri OGM ile yürütülmüş, 1969 yılında OB 'nın kurulması ile ormancılık sorunlarının çözümüne yönelik yeni bir örgüt yapısı oluşturulmuştur. Ormancılık örgütü, 1980 ' li yıllarda *Bakanlık düzeyindeki* örgüt yapısından, *Genel Müdürlük düzeyindeki* örgüt yapısına dönüşmüştür. Bazı ormancılık görevleri örneğin; *ORKÖY hizmetleri, orman yolu inşaatları* ormancılık dışı kurumlara verilmiştir. 1991 yılında ormancılıkta yaşanan yeni bir reorganizasyon ile, ikinci kez *Bakanlık düzeyinde* bir örgütlenme başlamıştır. Bakanlık ve Genel Müdürlüklerin merkez teşkilatlarının kurulmasında herhangi bir sorunla karşılaşılmazken, taşra teşkilatlarının oluşturulmasında çeşitli sorunlar yaşanmıştır. OGM dışında diğer birimlerin taşra teşkilatı hala tartışılmaktadır ve oturmuş değildir. Ayrıca, yönetsel ve örgütsel açıdan uygulama birimleri arasında sağlıklı diyalogların kurulamadığı zamanlar olabilmektedir. Farklı görevleri ve çalışma konuları olan birimler, bugüne kadar yaptıkları ya da yapacakları uygulamaları paylaşmakta zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Örneğin ağaçlandırma, erozyon kontrolu ve mera ıslah çalışmaları, AGM 'nin finansman sorununu bir ölçüde çözümleyebilen *"4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu"* nun 1995 yılında yürürlüğe girmesine kadar, OGM tarafından yapılmıştır. *4122 Sayılı Kanun* ile oluşturulan finansman mekanizması ile ağaçlandırma ve erozyon kontrolu çalışmaları hız kazanmıştır. 1997 yılında yöneticilerin kişisel hırs ve çekişmeleri, ağaçlandırma çalışmalarının finansman mekanizmasını bozacak yönde gelişmiş ve AGM tarafından yapılan ağaçlandırma çalışmaları durma noktasına geldiği gibi, OGM yıllık uygulama programlarına ağaçlandırma çalışmalarını da almıştır.

Bugün ormancılık örgütü bürokratların, politikacıların ve girişimcilerin kısa dönemli çıkar niyetiyle baktığı bir sektör olmuştur. Bunun nedeni OB' nın yatırım, araç, personel, harcama olanakları yönünden dev örgütlerden biri oluşu ve kırsal kesimde yaygınlığı ve

etkinliğidir. Bu nedenlerle ormancılık örgütleri 1968 'den beri başlatarak şu ya da bu siyasasının aracı yapılmak istenmektedir (Geray, 1993b).

OB 'nın özellikle planlama ve projelendirme çalışmalarında uzman personel eksikliği vardır. Orman amenajman planları, ağaçlandırma etüt-proje çalışmaları, ORKÖY kalkınma plan ve projelerini hazırlayacak uzman personel yok denecek kadar azdır.

(3) İKTİSADİ VE MALİ SORUNLAR

Ülke ekonomisi 1980 'li yıllardan sonra yeni bir yapılanma süreci içerisine girmiştir. Bu süreç istikrarlı bir çizgi üzerinde yürümediğinden, çeşitli ekonomik sıkıntılarla karşılaşılmaktadır. Devlet ancak cari giderlerini karşılayabilmekte, yatırımlar için kaynak bulmakta zorlanmaktadır. Ormancılık birimleri, yaşanılan ekonomik krizlerden etkilenmektedir. Örneğin; *vergi gelirlerinden beslenen genel bütçe kaynakları, ağaçlandırma ya da orman köylerinin kalkındırılması çalışmalarına* aktarılamamaktadır. Devlet harcamaları ve yatırımlardaki öncelik sırası, ormancılık alanına kaynak aktarımını engellemektedir. Bu nedenle ormancılık yatırımlarında ***finansman*** sıkıntısı çekilmektedir.

(4) ORMANCILIK ÜRETİMİ VE ORMAN İŞLETMECİLİĞİ SORUNLARI

Ormancılıkta üretim yönetimi amenajman, silvikültür ve orman işletme tekniği esasları çerçevesinde hazırlanan planlarla yapılmaktadır. Bu böyle olmasına rağmen, halen orman amenajman planı ile işletmeye alınan ormanların, işletme amaçlarının tespit edilmemiş olması veya genel ifadeler taşıması işletmecilik açışından büyük eksikliktir. Ülke düzeyine yayılı bulunan işletmeler hem biyolojik, hem sosyolojik özellikler yönünden farklılıklar arz etmektedir. Bunun anlamı bütün orman ünitelerinde aynı işletme politikasının, aynı amaç dizisinin ve ağırlığının geçerli olamayacağıdır (Geray, 1993b). Bu planlama sorunu nedeniyle, ülkemizde ormancılık üretim ve işletmeciliği, basit bir *"odun ürünü hasadı"* şeklinde yapılmaktadır.

(5) KADOSTRO VE MÜLKİYET SORUNLARI

Bu güne kadar, 20.2 milyon ha olarak bilinen orman alanının ancak 4 milyon ha alanının kadastrosu yapılmış ve mülkiyet sorunu çözülebilmiştir. 16 milyon ha orman alanının kadastro ve mülkiyet sorunu çözülememiştir. Yani ormancılık örgütü ülke orman alanının 1/5 'ine sahip çıkabilmiş, geriye kalan 4/5 orman alanının mülkiyetine hakim olamamıştır. Orman niteliğini kaybetmiş alanların orman sınırı dışına çıkarılması olanaklı hale getiren hukuksal düzenlemeler çerçevesinde orman kadastro komisyonları, orman alanlarının sınırlarının tespiti yerine orman niteliğini kaybetmiş alanların orman sınırı dışına çıkarma işlemini yapmaktadır. Arazi sınıflamasına göre *orman olarak muhafaza edilmesi gereken bu yerlerin, orman sınırları dışına çıkarılması ile ormandan tarım arazisi elde etmenin olanaklı olduğu düşüncesi, tüm ülkeye yayılmakta ve birbirleri ile bütünlük sağlamayan parçalı ve dağınık orman alanları* ortaya çıkmaktadır.

(6) AĞAÇLANDIRMA VE EROZYON KONTROLU SORUNLARI

Türkiye 'nin sahip olduğu orman alanının *% 56 'sı* verimsiz ve bozuk niteliklidir. Orman alanının yarıdan fazlasını oluşturan bu alanlarda *üretim faktörleri* atıl durumdadır. Bozuk orman alanlarının *7,5 milyon ha* ' ı ağaçlandırma ile ormancılık üretimine sokulabilmesi

mümkündür (Anon (4), 1980). Normal kuruluşta sayılan *8,8 milyon ha* orman alanının *6,2 ha verimli koru ormanı* olup, genel orman alanının % 30 'unu oluşturmaktadır. Yani Türkiye ormancılık üretimi, ülke genel alanının ancak 1/3 'ü kadar bir alanda yapılmaktadır (DPT, 1985). Normal kuruluşta görülen 1,9 milyon ha orman alanı da ağaçlandırmaya konu olacağından, orman rejimi içerisinde yer alan 13.2 milyon ha alan ağaçlandırma objesi olup, bu alanın 10 milyon ha 'ı fiziki bakımdan ağaçlandırılabilecek niteliktedir (Ürgenç ve Boydak, 1985). Bunların yanında orman rejimi dışında kalan 6 milyon ha arazi, orman dışı ağaçlandırmalara söz konusudur. Toplam olarak 20 milyon ha bulan atıl ve boş kapasitedeki bu alanlar, ülke ekonomisi açısından üretim kaybı olduğundan, ağaçlandırılma zorunluluğu vardır. Türkiye genel alanının 1/5 'ini oluşturan potansiyel ağaçlandırma alanlarının ağaçlandırma ile ormancılık üretimine sokulma gerekçesi, bu alanların sadece atıl ve boş kapasitede olması değildir. Ülkemizde ağaç ve orman kaynakları günden güne azalmakta ve doğal denge her geçen gün bozulmaktadır. Bu nedenle ağaçlandırma çalışmaları ile birlikte, erozyon kontrolu ve mera ıslah çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

(7) SOSYOEKONOMİK ORMANCILIK SORUNLARI

Ekonominin temel sorunları nedeniyle ortaya çıkan *enflasyon, işsizlik, milli gelirin düşüklüğü, gelir dağılımının düzensizliği* gibi olaylar, belirli toplum kesitlerine ***yoksulluk*** getirmektedir. Bu sıkıntılar insanlara çeşitli yönelişlere sokmaktadır. Örneğin, kentsel çevrede emek geliri ile geçimlerini sağlamaya çalışan kişiler, gelirlerinin düşüklüğü nedeniyle ikinci bir ek iş *(şoförlük, işportacılık, vb. gibi)* yapmaya yönelerek, yetersiz olan gelirlerini artırmaya çalışmaktadır. Ya da göç ettikleri kırsal yöre ile hala ilişkilerini sürdüren insanlar *gıda ve beslenme güvenliklerini*, kırsal yöreden temin ettikleri kurutulmuş sebze, konserve ve bakliyat ürünleri ile kapatmaya çalışmaktadırlar. Ekonomik sıkıntılarını gideremeyen insanlar ise, ya yoksulluk içinde bir yaşam sürdürmeyi kabullenmekte ya da ülkede *siyasal ve toplumsal istikrarsızlık yaratacak yönelişlere* girmektedir.

Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sorunların kırsal yöre insanlarına etkileri, kentsel çevrede yaşayan insanlar gibi benzer nitelikler taşımasına rağmen, bu sıkıntılara karşı gösterilen *tepki* ve *uyum* birbirinden farklıdır. Çünkü, kırsal yöre insanları ekonomik sıkıntılara karşı çevrelerindeki kaynakları (*tarımsal araziler, ormanlar, meralar, su kaynakları*), kendi yaşam koşulları ile uyumlu hale getirmeye çalışmakta ya da bu uyumu kuramadığında tek çözüm olarak büyük kentlere göç etmektedir.

Ülke kalkınması bölümünde AGÜ 'lerin *hızlı nüfus artışı, kırsal nüfusun aşırı kalabalıklığı, tarımsal verimliliğin düşüklüğü* gibi özelliklerle kendilerini gösterdikleri ifade edilmiştir. AGÜ nitelikleri, Türkiye 'de de bulunmaktadır. Zira, ülke nüfusunun büyük bir kısmı kırsal yörede barınmakta ve geçimlerini tarımsal üretimden sağlamaktadır. Kalkınmada tarım sektörü, üretim artışı ve kapital birikimi açısından öncü sektör olmasına rağmen, kalkınma yolunda alınan mesafe ile istihdamın sanayi ve hizmetler sektörüne kaydırılamaması, her AGÜ 'de olduğu gibi ülkemizde de sorunlar yaratmaktadır. Bu nedenle son yıllarda, Türkiye 'nin *hem kırsal* ve hem *de kentsel çevresi* sıkıntı içindedir. İç göç nedeniyle kırsal yöre insanlarının sorunları kentlere taşınmış, kentlerin varoşları ve gecekondu semtlerinde ekonomik sıkıntıları aynı olan ve kısa zamanda bir araya gelerek, toplumsal patlamalara ve ülkeyi siyasal istikrarsızlığa götürebilecek insan kitleleri oluşmuştur. Zira kırsal yörede dağınık yerleşim birimlerinde birbirlerinden haberi olmadan yaşayan insanlar, kentlere göç ettiklerinde yaşadıkları ekonomik sıkıntıların sadece kendilerine özgü olmadıklarını görmekte ve aynı sıkıntıları paylaşan insanlar kısa zamanda kaynaşma ve birleşme zemini bulabilmektedir.

Kısacası, kentsel çevrede yaşanan sosyoekonomik sorunların kökleri kırsal yörelere uzanmaktadır. Sosyoekonomik ormancılık sorunları da bu kapsam içinde ormancılığa yansımış sorunlardır.

4.3.1.3. Türkiye'de Uygulanacak Ormancılık Şekli

Orman Bakanlığı 'nın örgüt yapısı içerisinde yardımcı birimler olarak: *Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı* (APKK), *Personel Daire Başkanlığı, Bütçe Dairesi Başkanlığı, Yayın Dairesi Başkanlığı*; ana hizmet birimleri olarak: AGM, ORKÖY, MPAG; bağlı birim olarak: OGM; *ilgili birim olarak*: ORÜS kurumu bulunmaktadır.

Ormancılığın sorunları ve ormancılık örgütünün yapması gereken görevler açısından, bugünkü örgütsel yapının oluşma nedenlerini şu şekildedir :

* *Orman varlığını korumak, verimli ormanları işletmek, orman kadastrosu çalışmalarını yapmak, ülkenin orman ürünleri gereksinimini karşılamak gibi görevler* OGM 'nin çalışma alanına giren konular olup, bu görevlerin yürütülmesinde ortaya çıkan sorunların çözümü OGM 'ye aittir.

* *Bozuk ve verimsiz orman alanlarının ağaçlandırmalarla verimli hale getirilmesi, erozyonun kontrolu ve mera ıslah çalışmaları, tohum ve fidan üretimi* gibi konular AGM 'nin kurulma nedeni olup, bu sorunların çözümü AGM 'nin görev alanındadır.

* *Orman içi ve kenarında yaşayan insanların sosyoekonomik sıkıntıları nedeniyle ortaya çıkan ormancılık sorunları* ORKÖY 'ün kurulma gerekçesi olup, bu alandaki ormancılık uygulamaları ORKÖY 'ün çalışma alanına girmektedir.

* Ülke insanlarının orman alanlarına yönelik rekreasyonel talebini karşılamak, tabiat varlıklarını korumak, av ve yaban hayatı çalışmalarını yürütmek amacıyla MPAG kurulmuş olup, bu alana giren sorunların çözümü MPAG 'ne aittir. Ülke ormancılığının genel sorunlarının, mevcut örgütsel yapı içerisinde, hangi birimler tarafından çözülmesi gerektiği Şekil (10) 'da gösterilmiştir.

Ormancılığın genel sorunları çerçevesinde, *Türkiye 'de nasıl bir ormancılık uygulanacaktır?* Bu sorunun yanıtı bu günkü örgütsel yapı içinde farklı ormancılık görevlerini üstlenmiş birimlerin yaptıkları uygulamalar, ormancılık tipleri ile ilişkiye getirildiğinde bulunabilmektedir. Böylece hangi birimin hangi *ormancılık tipini ya da tiplerini* uygulayacağı ortaya çıkmaktadır. Şekil (11) 'de Orman Bakanlığı 'na bağlı birimlerin hangi ormancılık tiplerini uygulayacağı verilmiştir. Böylece *sosyal ormancılığın uygulama çerçevesini ve bu alanda görev alacak kurumlar* da ortaya çıkmaktadır.

OB çatısı altındaki kurumların ***ormancılık tiplerine*** göre yapacakları uygulamaları aşağıdaki gibi vermek mümkündür;

OGM;	* *Endüstriyel Ormancılık,* * *Kent Ormancılığı,* * *Sosyal Ormancılık,* * *Koruma Ormancılığı*	**AGM**;	* *Endüstriyel Ormancılık,* * *Sosyal Ormancılık*

ORKÖY; * *Sosyal Ormancılık,* **MPAG**; * *Kent Ormancılığı,*
* *Koruma Ormancılığı,*

S O R U N L A R	GÖREVLİ BİRİM	GÖREV DAYANANAĞI
UZUN DÖNEM PLANLAMANIN YOKLUĞU	OB APKK	3800 Sayılı OB Teş. ve Görev. Hakkında Kanun
YÖNETSEL,ÖRGÜTSEL VE UZMAN PERSONEL EKSİKLİĞİ SORUNLARI	OB APKK VE PERSONEL DAİRE BAŞKANLIKLARI	3800 Sayılı OB Teş. ve Görev. Hakkında Kanun
İKTİSADİ VE MALİ SORUNLAR	OB BÜT. DAİRESİ	3800 Sayılı OB Teş. ve Görev. Hakkında Kanun
ORMANCILIK ÜRETİMİ VE ORMAN İŞLETMECİLİĞİ SORUNLARI	OGM	3234 Sayılı OGM Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun 6831 Sayılı Orman Kanun
KADOSTRO VE MÜLKİYET SORUNALARI	OGM	3234 Sayılı OGM Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun 6831 Sayılı Orman Kanunu
AĞAÇLANDIRMA VE EROZYON KONTROLU SORUNLARI	AGM	3800 Sayılı OB Teş. ve Görev. Hakkında Kanun 4122 Sayılı Milli Ağaç. ve Erozyon Kont Sefer. Kanunu
SOSYOEKONOMİK ORMANCILIK SORUNLARI	ORKÖY	3800 Sayılı OB Teş..ve Görev. Hakkında Kanun 2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun
TABİAT VARLIKLARINI KORUMA VE AV-YABAN HAYATI SORUNLARI	MPAG	3800 Sayılı OB Teş. ve Görev. Hakkında Kanun 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu.

Şekil (10) Türkiye Ormancılığının Genel Sorunları ve Çözümünde Görev Alacak Birimler

Figure (10) The General Problems of Turkish Forestry and Institutional Functions

Ormancılığın sorunları ve çeşitli ormancılık uygulamaları, yukarıda verilen ormancılık tipleri içerisine konulduğunda daha somut noktalara ulaşılmaktadır. Yani;

OGM' nin;

ENDÜSTRİYEL ORMANCILIK olarak;

** verimli ormanların işletilmesi,*
** toplumun orman ürünleri talebinin karşılanması,*

KORUMA ORMANCILIĞI olarak;

** orman kadastrosunun yapılması,*
** ormanların biyotik ve abiyotik zararlılara karşı korunması,*
** muhafaza ormanlarının ayrılması ve korunması,*

SOSYAL ORMANCILIK olarak;

** orman köylerinin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanması,*
** orman köylüsüne istihdam ve iş olanaklarının sağlanması,*
** orman içi ve kenarı köylerin yerleşim sorunlarının çözümlenmesi,*
** toplum ormancılığı **(community forestry)** uygulamaları,*
** çiftlik ormancılığı **(farm forestry)** uygulamaları,*

AGM' nin;

ENDÜTRİYEL ORMANCILIK olarak;

** bozuk orman alanlarının ağaçlandırılması,*

KENT ORMANCILIĞI olarak;

** kentler ve kasabalarda yeşil kuşak ağaçlandırmaları ve çevre ormanları kurulması,*

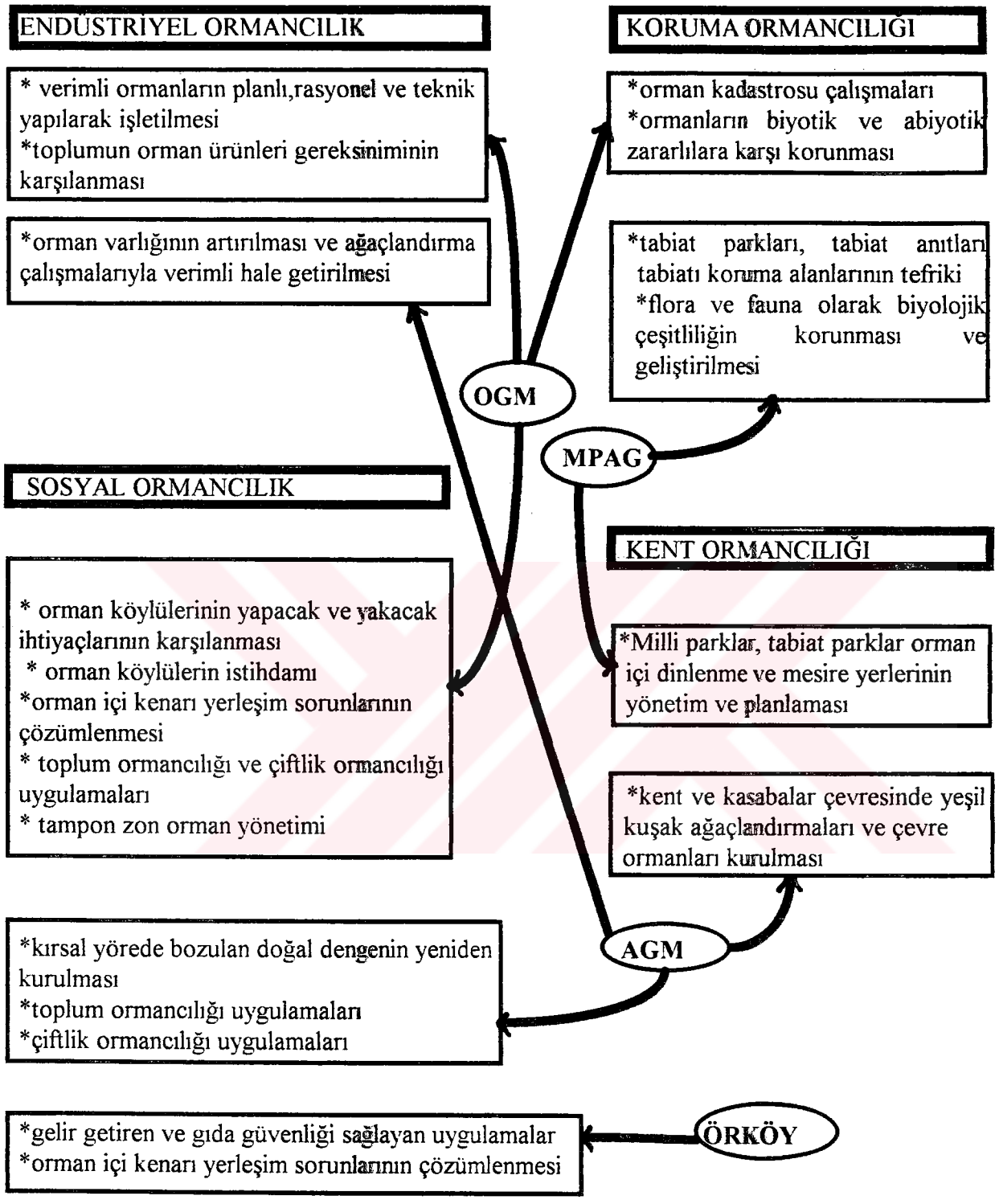
SOSYAL ORMANCILIK olarak;

** toplum ormancılığı **(community forestry)** uygulamaları,*
** çiftlik ormancılığı **(farm forestry)** uygulamaları,*
** kırsal yörede bozulan doğal dengenin kurulmasına yönelik çalışmalar,*

ORKÖY 'ün;

SOYAL ORMANCILIK olarak;

** orman içi ve kenarı köylerin yerleşim sorunlarının çözümlenmesi,*
** orman köylerinde gelir artırıcı, gıda güvenliği sağlayıcı uygulamalar yapması,*

Şekil (11) Ormancılık Tiplerine Göre Kurumsal Görevler
Figure (11) Institutional Functions of OB within Forestry Types

MPAG ' nin;

KENT ORMANCILIĞI olarak;

* *milli parklar, tabiat parkları, tabiat alanları, orman içi dinlenme yerleri, mesire yerleri vb gibi alanların işletilmesi ve yönetilmesi,*

KORUMA ORMANCILIĞI olarak;

* *tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanlarının yönetimi ve korunması,*
* *flora ve fauna olarak biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi,*

şeklinde ormancılık uygulamalarını yapması gerekmektedir. Böylece *her ormancılık örgütünün kendi görev alanında yapacağı uygulamalarla, Türkiye 'ye özgü ormancılık tipi* ortaya çıkmaktadır.

4.3.2.Türkiye Ormancılığı ' nda Sosyal Yaklaşımlar

Türkiye Ormancılığı 'ndaki sosyal yaklaşımlar, ormancılığın gelişim süreci içinde önemli dönüm noktaları dikkate alınarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Sosyal yaklaşımlara ilişkin kronoloji, araştırmanın EKLER BÖLÜMÜ ' nde EK-3 ' de verilmiştir.

4.3.2.1. İlk Dönem (Başlangıçtan-1956 Yılına Kadar)

İlk ormancılık örgütünün kuruluşu ve ormancılık alanındaki ilk hukuksal düzenlemelerin başlangıcı ile sosyoekonomik ormancılık sorunları gündeme gelmeye başlamıştır. 1839 yılında Ticaret Nezaretine bağlı ilk ormancılık örgütü İstanbul 'da kurulmuş ve *Kanunname-i Arazi* adlı yasa çıkarılmıştır. Bu yasa, bu güne kadar herkesin serbestçe yararlandığı ormanların bazılarının çeşitli kişi ve kurumlara ait olduğunu, fakat *Cibali Mubaha* olarak ayrılan ormanlardan *serbest yararlanmanın* devam edebileceğini belirtmiştir. 1870 yılında *Orman Nizamnamesi* devlet ormanlarından izinsiz ağaç kesilmesini, ormanlardan izinsiz olarak taş, toprak, taze ve kuru yaprak, maden gibi şeylerin çıkarılmasını, belli alanlar dışında odun kömürü yapılmasını, izinsiz hayvan otlatılmasını yasaklamış, bu suçları işleyenler ve kasten orman yakanlar hakkında çeşitli cezalar tertip etmiştir. Ayrıca, daha önce herkesin serbestçe faydalandığı ve Kanununname-i Arazi 'de *Cibali Mubaha* adı ile anılan ormanları devlet mülkiyetine katmıştır. Buna karşılık devlet ormanlarından, köy ve kasaba halkının kişisel gereksinmeleri ve pazar satışları için belirli kayıtlara bağlı olarak bedelsiz yararlanmayı kabul etmiştir (Evcimen, 1987; Özdönmez ve Arkadaşları, 1989).

Ormanlardan serbestçe yararlanmaya alışkın olan halkın *"Orman Nizamnamesi"* ile verilen yararlanma haklarına uyum sağlamaması nedeniyle, TBMM Hükümeti tarafından 1920 yılında, *"39 Sayılı Baltalık Kanunu"* çıkarılmıştır. Bu mevzuat, 1924 yılında çıkarılan *"484 Sayılı Devlet Ormanlarında Köylülerin İntifa Kanunu"* ile yürürlükten kaldırılmış *ve orman köylülerinin devlet ormanlarından yararlanma hakları konusunda* tekrar *Orman Nizamnamesine* dönülmüştür.

1937 yılında *"3116 Sayılı Orman Kanunu"* yürürlüğe girmiştir. *3116 Sayılı Kanun* devlet ormanlarından parasız yararlanmayı kaldırmış, fakat orman içi ve kenarında yaşayan

kişilerin ormanlardan yararlanma konusunda belirli haklara sahip olduğunu belirtmiştir. Kanunun *17,18,19* ve *20.* maddeleri bu yönde yapılan düzenlemeleri içermektedir. 17 'nci madde de: *"bir yerden diğer bir yere nakledilecek ve topluca köy kuracak göçmenlere, yer sarsıntısı, yangın, sel gibi haller yüzünden topluca felakete uğramış muhtaç köylülere ve ormanların içinde ve dışında oturanlardan, ormanlara zararı olduğu ve oturdukları yerlerde yeniden orman yetiştirileceği için, bu kanun gereğince başka tarafa nakledilen köylerden muhtaç bulunanlara, yapacakları; ev, ahır ve samanlık için, bir defaya mahsus olmak üzere, en yakın ormanlardan kerestelik ağaç ve istedikleri taktirde mevcut istiflerden, yalnız kesme ve taşıma masrafları karşılığında tomruk ve kereste verilebilir"* denilmiştir. 18 'nci madde de: (a) *Ormanların içinde ve orman sınırlarına 5 km uzaklıkta bulunan köylülere, 1 / 4 tarife bedeli ile en yakın devlet ormanlarından kerestelik ağaç veya kesme ve taşıma masraflarını da karşılamak suretiyle istif yerlerinden tomruk ve yakacak odun verilebileceği,* (b) *Yine aynı nitelikleri olan köylülerin, orman idaresi hesabına piyasa satışları için kesip istif yerlerine taşıdıkları kerestelik odunların % 25 'inin, yakacak odunların % 100 ' e kadar varan kısmının pazar yerlerine götürerek satmak şartıyla verilebileceği,* (c) *İstihsal mıntıkaları içinde küçük zanaatlar ile meşgul olan kişilere artırmasız satış yapılabileceği* belirtilmiştir. 19 'ncu madde de: *Ormanların bulundukları ve bu ormanlara bitişik olan ilçeler içindeki muhtaç köylülere, zati ihtiyaçları için kesme, taşıma masrafları ile tarife bedeli ödenmek şartıyla, tomruk verilebileceği gibi, aynı bölgedeki cami, okul ve köy yollarındaki köprülerin yapılması ve onarılması için, kesme ve taşıma masrafları alındıktan sonra, bu ormanların istif yerlerinden tomruk veya orman memurlarının göstereceği yerlerden ağaç verilebilir* denilmiştir. 20 'nci maddede ise: *Her türlü tali orman ürünümün artırmayla satılabileceği gibi, geçimleri öteden beri bu ürünleri toplayıp satmaya bağlı olan, 18 'nci maddede gösterilen mesafe dahilindeki köylere tarife bedelini ödemek şartıyla, belirli süreler içerisinde çeşitli orman tali ürünlerini toplayıp çıkarmalarına izin verilebilir* denmiştir. Öte yandan aynı kanunun 42 'nci maddesinde: *devlet ormanlarından hayvan otlatılmasının, belirli esaslar dahilinde hazırlanacak otlatma planlarına göre mümkün olduğu* ifade edilmektedir. Orman köylülerinin zati yapacak ve yakacak ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili hükümlerin ağır bulunması ve özellikle köylerin ormana olan uzaklıklarının *5 km* olmasıyla bazı köylerin bu haklardan yararlanamaması ve verilen yapacak ve yakacak odunlar karşılığında *1/4 tarife bedelinin* ödenme zarureti, yakınmalara neden olmuştur. Bu yüzden 24/3/1950 tarih ve *5653 Sayılı Kanun* ile hak sahibi köylerin ormana uzaklığı *10 km* ' ye çıkarılmış, ödenecek para miktarı *1/10 tarife bedeline* düşürülmüştür.

Bu dönem sosyoekonomik ormancılık sorunlarının oluşumuna zemin hazırlamıştır. Ormanlardan serbestçe yararlanmanın önlenmesine yönelik düzenlemelerle birlikte, orman köylülerine ormanlardan yararlanma konusunda bazı haklar verilmiştir. Fakat ormanlardan serbestçe yararlanmayı alışkanlık haline getirmiş olan halkın bu alışkanlığını sürdürmek istemesi, ormancılık politikalarında inişli ve çıkışlı bir yol izlenmesi, getirilen sosyal yaklaşımların amacına ulaşmasını engellemiştir.

4.3.2.2. 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 13. Maddesi İle Yapılan Uygulamalar (1956-1970 Yılları)

1956 yılında, *"6831 Sayılı Orman Kanunu"* nu yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun sosyoekonomik sorunların, orman köylülerinin *yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanması* ve *orman köylülerinin işlendirilmesi* ile çözülemeyeceğinden hareketle, ormancılık uygulamaları içerisine yeni bir sosyal yaklaşım anlayışı getirmiş ve ilgili kanunun 13. maddesinde şu şekilde yer almıştır;

"Devlet ormanları içinde ve kenarında bulunup da, civarındaki ormanlardan geçimlerinin sağlanmasına imkan olmayan köylerde ve dağınık evlerde oturanlardan;

(A) Bulundukları yerlerde muhitin icaplarına göre ve muhtelif suretlerle kalkınmaları mümkün görülenlere, Ziraat Vekaletinin izni ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ' ndan kalkınma kredisi açılır. Kalkınma kredisi için, 20 yıl müddetle Ziraat Vekaleti bütçesine senelik miktarı 50 milyon liradan aşağı olmamak şartıyla, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası sermayesine mahsuben, ayrıca tahsisat konulur. Kalkınma kredisinin miktarı, faiz nispeti, müddeti ve diğer şartları Ziraat, İktisat ve Ticaret Vekaletleri ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından müştereken tayin edilir.

(B) Bulundukları yerlerde kalkındırılmasına imkan olmayacağı anlaşılanların daha müstahsil bir hale getirilmeleri gayesiyle ve kendi istek ve menfaatleri üzerine başka yere kalkındırılmalarına, İcra Vekilleri Heyetince karar verilebilir. Bu taktirde, bunların bıraktıkları gayrimenkullar, orman mefhumuna girer. Bu malların umumi hükümler dairesinde takdir edilecek bedelleri, sahiplerine ödenir veya nakil ve yerleştirmeler, İskan ve Toprak Kanunları hükümlerine göre yapılır. Bu iç iskan işi, Devlet ve Ziraat Vekaletleri Heyetince tasdik edilecek plana göre yapılır."

13. maddesi ile hedeflenen uygulamaları yapmak üzere örgütsel düzenlemelere ve kalkınma kredilerinin verilmesine ilişkin çalışmalara girişilmiştir. Örgüt olarak 1957 yılında OGM bünyesinde *"Köy Kalkınma Şubesi"* kurulmuştur. Bu şube daha sonra *"Köy Kalkındırma Dairesi"* ne dönüştürülmüş, 1964 yılında *"Orman Köyleri Kalkındırma Dairesi"* olarak *Köy İşleri Bakanlığı* 'na bağlanmıştır. Bir ara adı *"Orman Köyleri Dairesi"* olarak değiştirilen birim, 1971 yılı sonunda lağvedilmiş ve ödeneğin kullanımı bu bakanlığın *"Proje ve Uygulama Dairesi "*ne devredilmiştir. 13 madde ile tanımlanan 20 yıllık süre 1972 yılında sona erdiğinde bütçeden yeni ödenek ayrılmamış, daha önce verilen kredilerden geri dönen ödeneklerle, bireysel kredi uygulaması sürdürülmüştür. Başlangıçtan itibaren 1980 yılına kadar 13. madde ile kurulan *"Fon"*dan, maddenin uygulama süresi içerisinde 29,5 milyar kaynak aktarımı yapılmıştır (Çağlar, 1986).

A bendinde yer alan kalkınma kredisi uygulamaları değerlendirildiğinde *gözetilen amaçlara çoğunlukla ulaşılamadığı, yersel ve toplumsal yönlerden birbirleriyle bağlantısı olmayan uygulamalarla önemli boyutta kaynak harcandığı* ortaya çıkmaktadır. Sorunlar orman köylerine yönelik etüt ve envanter çalışmalarıyla *analiz edilmemiş, kalkınma öncelikleri belirlenememiş* ve sadece tek tek aile ya da kooperatiflerin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi ile yetinilmiştir. Kalkınma kredilerinin kullandırılmasında yaşanılan koordinasyonsuzluk, tek elden sorunlara eğilen köklü bir örgütün bulunmayışı, sorumlulukların yerine getirilmeyişi ve finansman sorunlarının çözülmeyişi uygulamalara etkinlik kazandıramamıştır. Ayrıca, *B bendinde* yer alan *orman köylülerinin nakledilmesi* ile ilgili geniş çaplı bir uygulama yapılamamıştır. Fakat, kazanılan tecrübe ve deneyimler kurulma aşamasında olan ORKÖY için yararlı sonuçlar vermiştir (DPT, 1985; Çağlar, 1986).

13. madde uygulamaları dışında, *3116 Sayılı Orman Kanunu* 'nda orman köylüsünün orman alanlarından faydalanmasına ilişkin hukuksal düzenlemeler, *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nda da yer almıştır. Bu kanun kapsamında *3116 sayılı Orman Kanunu* 'nun 17 'nci maddesi

33. Madde de, 18 'nci maddesi 31. maddede, 19 'ncu maddesi 32 'nci maddede formüle edilmiştir. Aynı kanunun 20 'nci maddesi de 7 'nci maddede yerini almıştır. Ayrıca, *3116 Sayılı Orman Kanunu* ' nun 18 ' nci maddesinin (b) fikrasında yer alan *"orman hizmetlerinde çalışan kişilere yapılacak yardımlar"* 34 'ncü maddede genişletilerek yer almıştır. Bunların yanında, 40 'ıncı maddede *çeşitli ormancılık işlerinde orman köylülerine ve bunların kurdukları kooperatiflere öncelik verileceği*, 39 'ncu madde de *"Devlet ormanlarından yapılacak istihsalden 31, 31 ve 33 'ncü maddelerden istifade edenlerin ihtiyaçları öncelikle karşılanacağı"* belirtilmiştir. Öte yandan, *3116 Sayılı Kanunun* otlak ve mera işlerini düzenleyen hükümleri *6831 Sayılı Kanun* 'un *20, 21* ve *22* 'nci maddelerinde yerini almıştır.

Bu dönemde 13. madde dışındaki uygulamalar değerlendirildiğinde: *orman köylülerinin çeşitli ormancılık faaliyetlerinde işlendirildiği, istihsal işlerinde çalışan kişilere tanınan yasal hakların verildiği, orman köylüsünün yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılandığı, fakat otlatmanın düzenlenmesi ile ilgili hükümlerin uygulanamadığı ve orman alanlarında düzensiz otlatmanın devam ettiği* görülmektedir.

4.3.2.3. I.ORKÖY Dönemi (1970-1982 Yılları)

ORKÖY dönemine ait sosyal yaklaşımların ormancılık uygulamaları, içerisinde özel bir önemi bulunmaktadır. ORKÖY, 21 Şubat 1970 tarihinde şu temel felsefe ile kurulmuştur;

"ORKÖY, klasik bir banka gibi tarımsal kredi veren kuruluş değil, kırsal kalkınma teknikleriyle yapılacak ilçe kalkınma planlarının öngöreceği proje önerilerini temel alarak, orman köylüsünün kalkındırılmasını katkıda bulunmayı amaçlayan ve bunun için orman ürünlerinin satışından da beslenen ***Orman Köyleri Kalkınma Fonu*** *' nu, yine orman ürünü üreten orman köylüsüne akılcı ve sistemli bir şekilde dönüştürülmesini sağlayacak bir Genel Müdürlük olacaktır."* (DPT, 1985).

8/6/1971 Tarih ve 1595 Sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun 'unun 3. maddesinin 17 ve 18 ' nci fikralarında ORKÖY ' ün görevleri;

"Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve genişletilmesi amaçlarını gerçekleştirmek için, devlet ormanları içinde veya bitişiğinde oturan köylülerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlamak maksadıyla, kalkınma havzalarında yapılacak etüt, araştırma, plan, proje ve programlarının hazırlanması işlerine katılmak ve hizmetleriyle ilgili olanları uygulamak "

"Orman içi veya bitişiğinde oturan köylülerin kalkındırılması ile ilgili özel mevzuata göre, mevcut ve ileride tesis edilecek her çeşit kredi ve yardım kaynaklarının en iyi şekilde bu nitelikteki hizmetlere yöneltilmesi ve gözetilmesiyle, işletilmesinde devletle köylülerin işbirliğini sağlayacağı tedbirleri almak ve uygulamak " şeklinde belirtilmiştir.

ORKÖY 'ün kurulmasından hemen sonra *Dünya Gıda Programı* 'nın *"(DGP/346) Ormancılıkta Daimi İşgücü Tesisi Projesi"* ni uygulamaya başlamıştır. Öte yandan ORKÖY 1971 yılında, *görev ve çalışma yönetmeliği* ile *fon yönetmeliklerinin* çıkmasını beklemeden, kalkınma projelerinin hazırlanmasına temel teşkil edecek etüt ve envanter çalışmalarını başlatmıştır. 20/06/1973 tarihinde *1744 Sayılı Kanun* ile *"Devlet ormanları içinde ve bitişiğinde oturan halkın kalındırılmasına katkıda bulunmak amacıyla, OB emrine bir fon teşkil edilmiştir"* denilerek ORKÖY 'e *finansman kaynağı* oluşturulmuştur. 1973 yılında

"ORKÖY Görev ve Çalışma Yönetmeliği " nin, 1974 yılında da *"Orman Köyleri Kalkındırma Fonu Yönetmeliği"* nin yürürlüğe girmesi ile ORKÖY, bir taraftan sosyoekonomik etkinlikler için temel alınacak etüt, plan ve projelerin hazırlanması, diğer taraftan ülke düzeyinde uygulama yapacak birimlerin kurulması çabalarına girmiştir.

Bu çabalar sonucunda ORKÖY 1981 yılı itibariyle ülke bazında; *25 Bölge Müdürlüğü, 45 Başmühendislik, 32 Etüt, Plan ve Proje Heyeti, 128 Proje Mühendisliği* ile çalışan bir kurum yapısına ulaşmıştır. On yıllık süreç içerisinde (1972-1982) bu örgütsel yapı ile ORKÖY; *13632 köyü kapsayan 381 ilçenin Orman Köyleri Kalkınma Planı, 1945 köy ile 30 ilçeyi kapsayan 3 İl Planı, 47 köyü kapsayan 39 ilçenin Pilot Köy Planı ve 26 adet Sektörel Plan* hazırlamıştır. Ayrıca *Fon Bütçe* ' ye dayalı olarak faizli veya faizsiz; *ferdi kredi olarak 11,2 milyar TL, kooperatif kredileri olarak 3 milyar TL* kaynak aktarımı yapmıştır. Bunların yanında, *hibe* olarak verilen kaynak aktarımları da bulunmaktadır (Nasırlı, 1985; Çağlar, 1986).

OB 'nın kapatılması sonucunda ORKÖY 1982 yılında Genel Müdürlük düzeyindeki örgüt yapısından Daire Başkanlığı düzeyine indirilmiş OGM 'ye bağlanmıştır. Böylece Türkiye Ormancılığı ' ndaki sosyal yaklaşımların en çarpıcı örneği olan ORKÖY örgüt, personel ve yürütülen hizmetler açısından gerileme dönemine girmiştir.

ORKÖY ile yapılan sosyal yaklaşımlar değerlendirilecek olursa;

(1) ORKÖY Türkiye Ormancılığı 'ndaki sosyal yaklaşımların en farklı ve en çarpıcı örneğidir.

(2) *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun *13 ' ncü maddesi* ile yapılan uygulamalardaki eksiklikleri gidermiş, köklü ve tek elden sorunlara eğilen bir örgüt yapısına ulaşabilmiştir.

(3) Finansman kaynağı ve bu kaynağın sürekliliğinin sağlanması için, *"Orman Köyleri Kalkındırma Fon"* unun kurulması yerinde bir yaklaşım olmuş, *ormandan alınanın tekrar ormana ve orman köylüsüne* verildiği bir finansman sitemi oluşturulmuştur.

(4) İlk yıllarda etüt-envanter, projelendirme ve planlama çalışmalarında çeşitli sorunlarla karşılaşılmasına rağmen, zaman içerisinde bu konularda yetişmiş ve uzmanlaşmış elemanların artmasıyla sorunlar giderilmiştir.

(5) Ormancılık uygulamalarında, farklı bakış açısı olan uzmanlaşmış bir teknik eleman kadrosu oluşmuştur.

(6) Ağırlıklı olarak gelir artırıcı ve gıda güvenliği sağlayan *(besi ve süt inekçiliği, besi ve süt koyunculuğu, besi ve yumurta tavukçuluğu, seracılık, meyvacılık)*, yapacak ve yakacak odun kullanımını azaltan *(dam örtülüğü, ısıtma ve pişirme araçları)* uygulamalar yapılmıştır.

(7) Yöresel kaynakların değerlendirilmesini olanak sağlayan kooperatif uygulamaları *(odun istihsali ve pazarlama, maden suyu şişeleme, süt toplama merkezi ve mandıra tesisi)* yapılmıştır.

(8) Türkiye 'deki tüm il ve ilçelerin *"ORKÖY Hizmetlerinde Öncelik Sıralaması"* yapılarak, politik baskılardan uzak bir çalışma ortamı yaratılmak istenmiştir.

Yukarıda, ORKÖY döneminde yapılan çalışmaların olumlu yanları verilmiştir (Çağlar, 1986). Bu olumlu sonuçlara rağmen, aynı dönemin şu eksiklikleri bulunmaktadır;

(1) Sosyoekonomik ormancılık sorunlarına, orman köylerinin kalkındırılması amacıyla yaklaşılmıştır. Bütünüyle köy kalkınması, ormancılık örgütünün boyutunu aşan özel bir çalışma alanıdır.

(2) Üretim artıran proje uygulamalarıyla ekonomik değeri olan ürünler elde edilmiş, fakat *pazarlama mekanizması* kurulamamıştır. Bu nedenle, *özellikle ferdi kredi verilerek uygulanan tip projelerde üretim sürekliliği* sağlanamamıştır.

(3) Orman köylüsü ile doğrudan iletişim sağlayacak *ilişki mekanizması* oluşturulmamış, halkla ilişkiler araçlarından yeterince yararlanılmamıştır.

(4) *"Katılımcılık" (participation)* prensibi *özkaynak katılımı* dışında, proje uygulama başlangıcından, proje uygulama sonuna kadar düşünülmemiştir.

(5) Kalkınma planları için, ülke ya da bölge bazında kaynak aktarımında öncelik ya da yıllık programları gerçekleştirme açısından bir bütünleştirme yapılamamıştır. Bu nedenle, birçok kalkınma planı süresi içerisinde uygulanamamıştır.

(6) Sosyal ormancılık yaklaşımları yapılmamıştır.

4.3.2.4. ORKÖY Sonrası Dönem (1982-1986 Yılları)

1980 'li yıllarda, ormancılıkta sosyal yaklaşımlarda ilginç gelişmelerin yaşandığı yıllardır. 1982 yılında Daire Başkanlığı düzeyine indirilerek OGM 'ye bağlanan ORKÖY, 1984 yılında *212 Sayılı KHK* ile lağvedilmiş ve görevleri *Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı* ' nda yeni örgütlenen *"Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü"* ne verilmiştir. Bu reorganizasyondan sonra orman köylerine yönelik uygulamalar, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı 'nın *"Destekleme Şube Müdürlükleri "* aracılığı ile yapılan kaynak aktarımları biçiminde sürmüştür (Çağlar, 1986).

ORKÖY 'ün ormancılık dışında yer alan bir kurum içerisinde görev yapmaya başlamasıyla, 1970 'deki kuruluş temelinden sapmalar olmuştur. Orman köylerinin sorunlarına *"ova köyleri"* nin sorunları gibi yaklaşılmış, *"tarımsal kalkınma"* ağırlıklı uygulamalara yönelinmiştir. Etüt ve envanter çalışmaları bir tarafa bırakılmış, uygulama süresi biten ya da revizyonu gereken *kalkınma planları* yenilenmemiştir. *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun *13.maddesi* ile başlayan ve ORKÖY ile hız kazanan ormancılık uygulamalarına ilgi göstermeye başlayan orman köylüsü, bu uygulamalardaki gerilemenin nedenini anlamakta güçlük çekmiştir. Sonuç olarak ORKÖY, ormancılık dışı bir kurum içerisinde erimeye başlamıştır.

1982 yılında Anayasa 'nın 170. maddesi, orman köylerini yakından ilgilendiren bazı hükümler getirmiştir. 170. maddenin iki ana uygulama hedefi bulunmaktadır. Bunlar;

(1) *Orman içi ve bitişiğindeki halkın geçim seviyesinin yükseltilmesi,*

(2) *32/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi, bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması, orman içindeki köyler halkının kısmen ve tamamen bu yerlere yerleştirilmesi,*

olmaktadır. Bu hedefleri gerçekleştirmek üzere 1983 yılında, *2896 Sayılı Kanun* ile *6831 Sayılı Orman Kanunu 'nun 2 'nci maddesinde* değişiklik yapılmış ve *"2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun"* yürürlüğe konmuştur. 1986 yılında *3302 Sayılı Kanun* ile *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun 2 'nci maddesinde yeni bir değişiklik yapılmıştır. Sözkonusu madde:

(A) *Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiç bir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makiliklerle örtülü yerlerden, tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler,*

(B) *31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antep fıstığı, çam fıstığı) gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanlarının,*

orman sınırları dışına çıkarılmasını hükme bağlamıştır. OGM kadastro komisyonları, bu hükümler çerçevesinde uygulamalar yapmaya başlamıştır. *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun *2/A ve 2/B* maddelerine göre yapılan kadastro çalışmalarının, *2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun* ile yakın ilişkisi ve uygulama bağlantısı vardır. Çünkü, *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun 2/A ve 2/B uygulamaları ile orman sınırları dışına çıkarma işlemi yapılırken, *2924 Sayılı Kanun* hükümleri çerçevesinde bu yerlerin orman köylüsüne satış işlemi gerçekleştirilecektir. Fakat, gerek orman kadastrosu işlemlerinin yavaş yürümesi ve gerekse *2924 Sayılı Kanun* 'un uygulamasına ilişkin yönetmeliklerin geç hazırlanması (Sözkonusu yönetmelik, kanunun 1983 yılında yürürlüğe girmesinden sonra *6 Ocak 1986 gün ve 18980 sayılı Resmi Gazete* ' de ancak yayınlanmıştır) ve özellikle *2924 Sayılı Kanun* 'un uygulamasını yapacak bir birimin bulunmaması (Zira, ORKÖY başka bir kurum içerisinde) gibi nedenlerle, herhangi bir uygulama yapılmamıştır.

Öte yandan, bu dönemde 1983 yılında *2896 Sayılı Kanun* ile *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun zati yapacak ve yakacak odun işlerini düzenleyen 31, 32 ve 33 'ncü maddelerinde değişiklik yapıldığı görülmektedir. Bu değişiklik gerçekten önemli olup şu şekildedir: Daha önce ormana 10 km mesafedeki tüm köylerin ihtiyaçları karşılanırken *bu kanun ile mesafe ayrımı yapılmamış, **verimli veya verimsiz orman*** olup olmadığı dikkate alınmaya başlanmıştır. *Mülki hudutlarında verimli devlet ormanı bulunan köylerin* yapacak odun ihtiyaçları daha önce 1/10 tarife bedeli verilirken bu değişiklik ile tarife bedeline kesme, taşıma, istif masrafları dahil edilerek; yakacak odunlar ise ***maliyet bedeli*** ile verilmeye başlanmıştır. Yeni ev ve tamir ihtiyacı ayrımı yapılmıştır. Tamiratlar maliyet bedeli ile verilmeye başlanmıştır. Yeni evlere 10, tamir ihtiyaçlarına 5 yıllık süreler getirilmiştir. *Mülki hudutlarında verimsiz devlet ormanı bulunan köylerin* zati yapacak ve yakacak odun ihtiyaçları ise, ***maliyet bedeli*** ile karşılanmaya başlanmıştır. Bu değişikliklerle *köylüye verilecek zati yapacak ve yakacaklarda* sınırlama getirilmiştir.

4.3.2.5. Sosyal Ormancılık Yaklaşımları (1986-1992 Yılları)

1987 yılında *3373 Sayılı Kanun* ile 6831 *Sayılı Orman Kanunu* 'nun 31 ve 32. maddelerinde *zati yapacak ve yakacak odun alma hakkı olan orman köylülerinin, bu haklarını karşılığı olan nakit parayı alarak* kullanabileceklerine ilişkin değişiklik yapılmıştır.

ORKÖY 'ün ormancılık dışı bir kurum içerisinde etkinliğini kaybetmesi sonucunda,1986 yılında ülke gündemine ***sosyal ormancılık*** kavramı girmiştir. Ülkemizde, orman köylüsünün ormancılık politikaları içerisinde yer almadığı, halka rağmen ormancılık yapıldığı, bu nedenle ormancılık politikalarında değişikliklere gidilmesi gerektiği belirtilmiştir (Sağkaya, 1986 a; 1986 b ; 1986 c). Özellikle, *Hindistan* ve *Güney Kore* örnekleri verilerek, Dünya Ormancılığı 'ndaki gelişmeler aktarılmış ve Türkiye Ormancılığı 'nda da bu yönde uygulamaların yapılması önerilmiştir (Sağkaya, 1986 d;1986 e; Kamiloğlu, 1987 a; 1987 b; 1987 c). Bu gelişmelerin yanında, Mersin, Konya, İzmir, Manisa ve Kastamonu illerinde *sosyal ormancılık* olarak adlandırılan örnekler de görülmeye başlanmıştır (Bozatlı, 1987a; 1987b). Öte yandan oluşumu farklı nedenlere dayanan örnekler de, ülke ormancılığının gündeminde yerini almıştır. *Bergama İlçesi Kozak Yaylası* 'nda köylüler tarafından işletilen *Fıstıkçamı Meşcereleri*, bu örneklerden birisi olup, sosyal ormancılık kavramı bu örnekle bağdaştırılmıştır (Öztekin, 1986; Özer, 1986). Öte yandan, *Çal İlçesi* 'nde *"özel ormancılık ya da özel ağaçlandırma"* adı altında vatandaşlar tarafından yapılan ağaçlandırma çalışmaları, ülke gündeminde yerini alan diğer bir çarpıcı örnektir (Gümüştop, 1985; Akın, 1986; Özkahraman, 1986; 1987; Tolunay 1987). Bu yıllarda, *sosyal ormancılık* kavramının belirtilen örneklerle tartışıldığı görülmektedir (Varışlıgil, 1987; Demirel,1989).

Sosyal ormancılığın teorik içeriğine yönelik tartışmalar birlikte OGM tarafından dış kaynaklı projeler olarak çeşitli uygulamalar da yapılmaya başlanmıştır. Bunlardan bazıları: *"Değişik Ekolojilerdeki Bozuk Orman Alanlarında Yenilebilir Mantar Türleri Araştırma ve Uygulama Projesi (1987-1991)"* , *"OGM-GTZ Türk-Alman Ormancılık Projesi (1987-Devam ediyor)"* , *"Türkiye Kavakçılığı Geliştirme Projesi (1987-1992)"* , *"OGM-UN Dünya Gıda Programı (DGP) 6 İlde Ağaçlandırma Erozyon Kontrolu ve Mera Islah Projesi (1987-1993)"* şeklindedir. Bu projelerin farklı amaçları ve uğraş alanları olmasına rağmen, sosyal ormancılığın gelişimi ile yakın ilgisi olmuştur. *Değişik Ekolojilerdeki Bozuk Orman alanlarında Yenilebilir Mantar Türleri Araştırma ve Uygulama Projesi*, orman köylülerinin yenilenebilir mantar yetiştirmek suretiyle gelir sağlayabilecekleri amacından yola çıkarak, 5 yıl içerisinde 76 *Orman İşletme Müdürlüğü* 'nde çeşitli uygulamaların yapılmasını hedeflemiştir. *Türk-Alman Ormancılık Projesi* Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğü 'ne bağlı *Dirgine, Devrek ve Yenice Orman İşletme Müdürlükleri* bünyesinde seçilen *6 orman köyünde, sosyal ormancılık uygulama modelleri* kurmaya başlamış ve bazı modellerin (*yenilebilir mantar yetiştiriciliği, çevre ağaçlandırmaları, kavakçılık, mera ıslahı çalışmaları, özel ağaçlandırma*) uygulamasını yapmıştır. *Türkiye Kavakçılığı Geliştirme Projesi* teknik çalışma konuları yanısıra, halk kavakçılığının geliştirilmesini ve özel kavak fidanlarının kurulmasını hedeflemiştir. *6 İlde Ağaçlandırma,Erozyon Kontrolu ve Mera Islah Projesi* Kastamonu,Tokat, Çorum, Erzincan, Elazığ ve Adıyaman İllerinde ağaçlandırma, erozyon kontrolu ve mera ıslah çalışmalarının yapılmasını ve bu faaliyetlerde çalışan işçilere gıda yardımında bulunulmasını öngörmüştür (Ulukanlıgil, 1992).

Sosyal ormancılık projelerinin başarısında, ormancılık yönetimi ve uygulamalarını üstlenen kişilerin *bakış açılarının yetersizliğinin* önemli olduğunun görülmesi üzerine, sosyal ormancılık kavramı üzerine eğitim ve ülkeye özgü modellerin oluşturulmasını sağlayacak proje

uygulamalarına gereksinim duyulmuştur. Bu gerekçe ile 1992 yılında *"(FAO-Türkiye) Türkiye 'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi (1992-1993)"* ve *"(GCP-TUR-045-SWE) Türkiye 'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi (1992-Devam ediyor)* uygulanmaya başlanmıştır.

Sosyal ormancılık ile ilgili bu projelerin uygulamaları devam ederken, Orman Bakanlığı ile birlikte ve ORKÖY 'ün ikinci kez kuruluşu gerçekleşmiş ve yeni bir sosyal yaklaşım safhası olarak algılanması gereken bir dönem başlamıştır.

4.3.2.6. II' nci ORKÖY Dönemi ve Günümüz Ormancılığı (1992- ....)

1991 yılında *442 Sayılı KHK* ile OB ikinci kez kuruluşu ile AGM, ORKÖY ve MPAG yeniden örgütlenmeye başlamıştır. AGM ve MPAG örgütlerini kısa zamanda kurarken, ORKÖY 'ün örgütlenme sürecinde bazı zorluklar olmuştur. Çünkü, ORKÖY ormancılık dışı bir kurum içerisinden ayrılarak örgütlenmiştir.

Sosyal ormancılık uygulamaları açısından ORKÖY 'ün kuruluşu kadar önemli olan diğer bir kurumsallaşma, *Ormancılık Araştırma Müdürlükleri* bünyesinde olmuştur. Ormancılık Araştırma Müdürlüklerinin *"Bölgesel Araştırma Kurumları"* şeklinde örgütlenmeleri sağlanırken, bu kurumlar bünyesinde *"Orman Halk İlişkileri ve Sosyal Ormancılık Araştırmaları Başmühendislikleri" de* kurulmuştur.

Aynı yıllarda bazı sosyal ormancılık projeleri, planlama ya da uygulama aşamasındayken ve projelerle ilgili seminer ve toplantılar yapılırken, ORKÖY uygulamaları ile sosyal ormancılık projelerinden elde edilen deneyimlerin, sağlıklı bir şekilde analiz edilmesi ve bu çerçevede politika ve stratejilerin oluşturulması gerektiği önerilmiştir (Tolunay, 1993). Ayrıca 1993 yılında toplanan *"I. Ormancılık Şurası"* nda *"ORMAN HALK İLİŞKİLERİ KOMİSYONU"*, ORKÖY ve sosyal ormancılık uygulamaları ile ilgili kararlar almıştır. 1994 yılında İ.Ü. Orman Fakültesi *"Akademik Genel Kurulu"* , sosyal ormancılık konusunda *"Fakülte Görüşü"* nün saptanmasına karar vermiş ve bunu 02/05/1994 tarihli raporu ile kamuoyuna duyurmuştur (Anon (5), 1994). Ayrıca ormancılığın sosyal yaklaşım safhalarından *"I. ORKÖY Dönemi (1970-1982)"* ve *"Sosyal Ormancılık Yaklaşımları Dönemi (1986-1992)"* karşılaştırılmaya ve ORKÖY uygulamaları karşısında sosyal ormancılığın konumu sorgulanmaya başlanmıştır. Özellikle ORKÖY 'ün sosyal ormancılık uygulamalarını yıllardan beri yapan bir kurum olduğu öne sürülmüştür (Anon (5), 1994).

1992 yılından önce uygulanan ve başarı düzeyleri düşük kalan sosyal ormancılık projeleri yanında proje tanımlaması, planlama ve projelendirmede kullandığı teknikler, yürütme ve uygulama şekli, izleme ve değerlendirme yöntemleri açısından sağlam temellere oturtulduğu gözlenen yeni bir projenin uygulamaya konulduğu görülmektedir. Bu proje; *"Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi"* dir.

Bugünkü durum itibariyle ORKÖY I. nci kuruluş dönemindeki çalışma temposu ve düzeninden uzaktır. Bunun nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

(1) 1982 yılında yaşanılan reorganizasyondan sonra etkinlik ve verimliğini kaybettiği gibi, hizmet isteği olan bir kurum yapısından uzaklaşmış bir şekilde OB bünyesine dönmüştür.

(2) 1970 ' li yıllarda kurumda var olan çalışma heyecanı, personelinin küstürülmesinden sonra son bulmuştur.

(3) ORKÖY etkisiz ve verimsiz hale getirildikten sonra orman köylerinde sosyal, ekonomik ve demografik özellikler açısından birçok değişiklikler olmuş ve ORKÖY bu değişikliklere ayak uyduramamıştır.

(4) Yerleşim sorunlarının çözümlenmesi amacıyla, orman sınırları dışına çıkarılacak yerlerin komisyon teşkili ile orman köylüsüne satışını sağlayacak uygun personel yapısı yoktur.

(5) Yıllar önce yapılan etüt-envanter verilerine dayalı olarak hazırlanan kalkınma planları güncelliğini yitirdiğinden ve yenileri hazırlanmadığından planlı ve programlı uygulamalar yapılamamıştır.

(6) Etüt-envanter, planlama ve proje hazırlama konularını bilen eleman sayısı yok denecek kadar azalmıştır.

(7) Genel bütçe kaynaklarının kıtlığı ve fon bütçe kaynaklarının yetersizliği nedeniyle, yeni uygulamalara başlayamamıştır.

(8) Politik hesaplar nedeniyle, siyasal iktidarların baskısı altında kalınmaktadır.

(9) Taşra teşkilatı bünyesinde, gerek teknik personel ve gerekse yardımcı eleman yetersizdir.

4.3.3.Türkiye'de Sosyal Ormancılık Uygulamalarına İlişkin Temel Analizler

4.3.3.1.Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli ve Uygulama Çerçevesi

Sosyal Ormancılık ve Dünya bölümünde; sosyal ormancılık üzerine geliştirilen teorik bakış açıları incelenmiş ve bunlar arasında **Alavalapati & Gill** tarafından geliştirilen *"Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli"* nin basit, esnek ve anlaşılabilir bir model olduğu belirtilmiştir. Bu model ile, Türkiye 'ye özgü *sosyal ormancılık bakış açısı* geliştirmek mümkündür.

Modelde birbirleriyle karşılıklı etkileşimleri olan dört eleman; *population, organization, environment, technology* (**POET**) bulunmaktadır. Bu elemanları, Türkiye 'ye özgü anlamlarıyla şu şekilde eşlendirmek mümkündür;

Population =	**P**	= **İnsan**	*;Orman Köylüsü*
Organization =	**O**	= **Sosyal kurumlar**	*;ORKÖY,AGM,OGM,TKV,TEMA,vb gibi*
Environment =	**E**	= **Çevre**	*;Orman,mera,toprak,su,hava,vb. gibi*
Technology =	**T**	= **Teknoloji**	*;Bilimsel ya da geleneksel bilgi ve uygarlık birikimi.*

Modelin işleyişi, modelin elemanları (**P, O, E ,T**) ilişkiye getirilerek açıklanmıştır. Türkiye için geliştirilecek modelde de aynı yol izlenmiştir. Konuyu daha anlaşılabilir hale getirmek için, modelin elemanlarının özelliklerini ve sistem içerisindeki fonksiyonlarını açıklamak gerekmektedir.

İNSAN (Orman Köylüsü => **P**)

Orman alanları içerisinde yaşamlarını sürdüren *"orman köylüleri"* (**P**), *"Türkiye Orman Ekositemi"* nin bir parçasıdır. Orman köylülerinin; demografik, ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerini inceleyerek, çevre ve ormanlar üzerindeki etkilerini belirlemek mümkündür. Bu etki olumlu ya da olumsuz yönde olabilir. Olumlu etki *kaynak kullanımının rasyonel olduğunu, olumsuz etki çevre bozulması ve ormansızlaşmanın dolayısıyla, kırsal yoksulluğun var olduğunu* ortaya koyar. Bu olumsuzlukları analiz ederek *orman köylüsünün* çevreye ve orman alanlarına (**E**), hangi kurumlar aracılığı ile (**O**) ve hangi teknolojileri (**T**) kullanarak uyum sağlayacağını belirlemek mümkündür.

SOSYAL KURUMLAR (*OGM, AGM, ORKÖY, TKV , TEMA =>O*)

Sosyal kurumlar; orman kaynakları ve orman köylerinde değişen şartlara ve isteklere karşı, yapılması gereken iş ve işlemleri üstlenen ve bunların uygulamalarını yapan birimlerdir. Başka bir deyimle insanları içinde yaşadıkları ortama destek olmasını ve çevresel dengenin sürdürülmesine yardımcı olan ***devlet kuruluşları*** (*Government Organization*, **GO**) ya da ***sivil toplum örgütleri*** (*Non Governmental Organization* , **NGO**) 'dir. Devlet kuruluşlarına ormancılık içinden; OGM, AGM, MPGM, ORKÖY, KHGM; sivil toplum örgütlerinden; TKV, TEMA örnek olarak gösterilebilir.

ÇEVRE (*Orman, mera, toprak ve su kaynakları, vb gibi => E*)

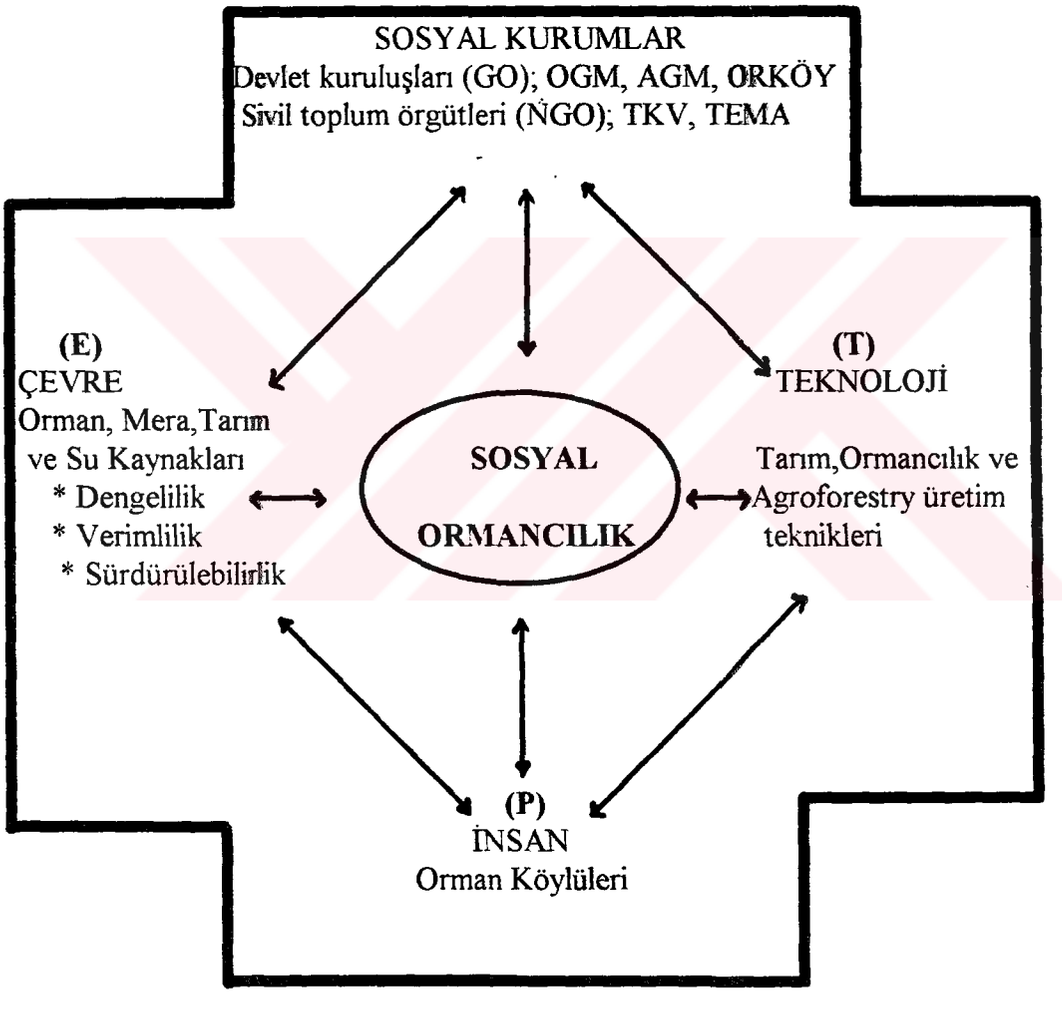
Çevre; modelin içerisinde yer alan temel eleman olup, konu gereği orman kaynakları olarak düşünülmelidir. Orman köylüsü (**P**), orman alanları içinde yaşamını sürdürmekte ve orman kaynaklarını çeşitli amaçlar için kullanmaktadır. Yapacak ve yakacak odun temini, tarımsal üretim ve otlatma bu kullanımlardan bazılarıdır. Çevre (**E**) orman kaynaklarının kullanım şekline ve yoğunluğuna göre, çeşitli tepkiler vermektedir. Olumlu tepkiler insan yaşamının çevre ile uyumlu olduğunu, olumsuz tepkiler ise çevresel dengenin bozulduğunu göstermektedir. *Kuraklık, taşkınlar, sel felaketleri, erozyon, tarımsal verimliliğin düşüklüğü, mera alanların verimsizliği* çevrenin olumsuz tepkilerine örneklerdir. Bu olumsuz tepkiler, insan yaşamını doğrudan etkileyerek *gıda güvenliğinin bozulması, gelir düşüklüğü ve yoksulluk* gibi sonuçlar getirmektedir.

TEKNOLOJİ (*Bilimsel ve geleneksel bilgi birikimi =>T*)

Teknoloji; orman köylüsünün yaşam ortamı olan çevresi ve orman alanlarına uyumunda kullanılacak olan teknik ve bilimsel bilgileri içeren ve bunların hangi araç ve gereçlerle kullanıldığını ortaya koyan yaşamsal deneyimlerdir. Çevreye uyumun sağlanmasında orman köylüsünün kendi kendisine bulduğu yaşam deneyimleri, *geleneksel teknoloji* (*traditional technology*) olarak kullanılabileceği gibi, bilimsel araştırmalar ve deneyimlerle elde edilen yeni teknolojilerinde kullanılması mümkündür. Tarım, ormancılık ve agroforestry üretim teknikleri teknoloji kullanımına ait örneklerdir.

Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli 'nin temelinde sistem yaklaşımı vardır. Sistemi somut olarak *bir orman köyü, fiziksel sınırları ile bir havza veya bütünüyle bir ülke* olarak düşünmek mümkündür. **Alavalapati** ve **Gill** tarafından geliştirilen modelin Türkiye 'ye uyarlanmış hali, Şekil (12) 'de verilmiştir. Modelin dört elemanı Türkiye sınırları içerisinde sürekli etkileşim halindedir. Bir elemandaki değişim diğer elemanlara anında yansımakta ve sistem farklı bir yapılanmaya yönelmekte ve yeni bir sistem olarak değişen dengesini tekrar kurmaktadır.

Sistemin işleyişi ***insan*** (*orman köylüsü* ===> **P**) ile, ***çevre*** (**orman alanları ===> E**) arasındaki ilişkilerden başlamaktadır. Türkiye üzerinde yaşam başladığında, insanlar çevrelerindeki kaynakları (*toprak, su, madenler, orman, mera, vb gibi kaynaklar*) kullanmaya

Şekil (12) Türkiye Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli (Alavalapati ve Gill ' den uyarlanmıştır.)

Figure (12) Social Forestry Ecological Complex of Turkey (Adapted from Alavalapati and Gill)

başlamıştır. Nüfusun artışı ile diğer kaynaklarda olduğu gibi, orman kaynakları üzerindeki baskıda artmaya başlamıştır (**P ===> E**). 1500-1600 yılları arasında yaşanılan iç savaşlar ve

ayaklanmalar sonucunda, insanlar güvenlik açısından daha emin olan orman alanları içerisine yönelmişlerdir (Anıl, 1974). Bu yönelişle ortaya çıkan yeni yerleşimlerde insanlar, tarımsal alan elde etmek için orman alanlarını açmışlar *ev, ahır ve samanlık gibi* yapıların inşaatı için gerekli keresteyi ormanlardan karşılamışlardır **(P ===> E)**. Halkın çevrelerindeki orman kaynaklarına gelişigüzel kullanımları devam ederken, ilk ormancılık örgütünüm kuruluşu (1839) ve ormancılık alanındaki ilk yasal düzenlemelerin (*1858, Kanunname-i Arazi; 1870, Orman Nizamnamesi*) başlamasıyla, ormanlardan faydalanmayı düzenleyici hükümler getirilmiş ve halkın *Cibali Mubaha* zihniyeti ile ormanlardan gelişigüzel yararlanması önlenmek istenmiştir **(O ===> P)**. Orman alanlarından, orman köylüsünün faydalanmasına yönelik yeni düzenlemeler yapılmasına rağmen (*39 Sayılı Baltalık Kanunu, 484 Sayılı Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu*), ormanlardan düzensiz ve bilinçsiz yararlanma devam etmiştir. Ülkedeki büyük bir nüfus kitlesinin tarımsal üretimden gelir sağlaması nedeniyle, orman alanları *açmacılıkla* tarımsal alana dönüştürülmüştür **(P ===> E)**. Bu aşamaya kadar sistemde, *insan* **(P)** ve *çevre* **(E)** elemanlarının etkili konumda olduğu ve olayların *çevre ve ormanlar* aleyhine geliştiği belirtilmelidir. *Sosyal kurum* olarak devlet **(O)**, çeşitli fonksiyonları icra etse bile etkili olamamıştır. Öte yandan, orman köylülerinin çevrelerine uyum sağlayacak hiçbir teknolojik önlemin **(T)**, devlet **(O)** tarafından ele alınmadığı dikkate değerdir. Orman köylülerinin orman alanlarına yönelik olumsuz etkileri *kuraklık, taşkınlar, sel felaketleri, toprak erozyonu gibi* çevresel olayların başlamasına neden olmuş ve böylece orman köylüsünün yaşam ortamı kendi kendine yok etmeye başlamıştır **(E ===> E)**. Bunların sonucu olarak *tarım ve mera alanlarında verim azalmış, yapacak ve yakacak odun temini için daha uzaktaki orman kaynaklarına gidilmeye başlanmış, su kaynakları yok olmaya yüz tutmuştur.* Çevresel dengenin bozulması ile ortaya çıkan bu olaylar, öncelikle orman köylüsüne yansımaktadır **(E ===> P)**. 1937 yılında, orman alanlarından düzensiz faydalanmanın önlenmesi için orman *köylüsüne yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanması, otlatma izni, işlendirme* gibi bazı haklar verilirken (*3116 Sayılı Orman Kanununun 17, 18, 19, 20 'nci maddeleri*) **(O ===> P)**, ormanların korunmasına yönelik örgütsel düzenlemelere de (*3157 Sayılı Orman Koruma Teşkilatı Kanunu*) gidilmiştir **(O ===> O)**. Sadece ormanların korunmasına yönelik önlemler alarak ve orman köylülerine belirli faydalanma hakları vererek, ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önlenemeyeceğinin anlaşılması üzerine, orman köylüsünün kalkınmasını da yardımcı olacak hukuksal (*6831 Sayılı Orman Kanunu 'nun 13 'ncü maddesi ile orman köylülerine kalkınma kredisi verilmesi*) ve örgütsel (*OGM bünyesinde Köy Kalkınma Şubesi 'nin kurulması*) düzenlemeler yapılmıştır **(O ===> O)**.

Sistemin işleyişi çevre ve ormanlar **(E)** aleyhine devam ederken, devlet **(O)** açmacılıkla tarımsal alana dönüştürülmüş orman alanları ile, tarım ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar görülen alanların orman sınırları dışına çıkarılmasını olanaklı kılan (*1961 Anayasası 'nın, 131 'nci maddesinde değişiklik yapan 1255 Sayılı Kanun*) yasal düzenlemeler yapmıştır **(O ===> O)**. Böylece devlet **(O)**, *açmacılıkla kazanılan orman alanlarının orman köylüsüne verilmesinin olanaklı hale getirilmesinin yanında, tarım ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar görülen yerlerin, orman sınırları dışına çıkarılmasını sağlayarak, çevre bozulması ve ormansızlaşmaya kendi elleriyle katkıda bulunmuştur* **(O ===> O)**.

Ormancılık örgütünde kurumsal bir değişikliğe gidilmesiyle (*1969 yılında OB 'nın kuruluşu*), sistemin bu güne kadar işleyişini farklı bir konuma sokacak önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin ilki, *ORKÖY Genel Müdürlüğü* 'nün kuruluşudur. Zira, bu aşamaya kadar *devlet* **(O)**, *orman köylülerinin* **(P)**, orman alanlarına uyumunu sağlayacak *teknolojileri* **(T)**, ormancılık uygulamaları içerisine sokamamıştır. ORKÖY 'ün kurulmasıyla

(O ===> O), sistemin elemanlarından *çevre* **(E)** lehine gelişecek ilişkiler başlamıştır. ORKÖY 'ün yapacağı görevlerin belirlenmesinden sonra (*1973, ORKÖY Görev ve Çalışma Yönetmeliği*), orman köylerinde etüt ve envanter çalışmaları başlamıştır **(O ===> P)**. Orman köyleri; *demografik, sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri* ile tanımlanmış, hangi köylerde (*önceliklendirme*), hangi faaliyetlerin (*kırsal yapıda müdahale edilecek sorunlar*) yürütüleceği ve hangi teknolojilerin kullanılacağını değinen plan ve projeler hazırlanmıştır **(O ===> T)**. Bunların uygulanmasıyla, bu güne kadar sistemin işleyişinde etkili olamayan teknoloji **(T)** elemanı devreye girmiş ve sistem ***sosyal kurum*** *(ORKÖY)* ***=> teknoloji*** *(T)* ***=> insan*** *(P)* = ***çevre*** *(ormanlar) (E)* ilişkisini sergileyen bir yapıya dönüşmüştür **(O ===> T ===> P ===> E)**. Bu ilişkinin anlamı; *ORKÖY 'ün* **(O)** *insanların yaşadıkları çevreye uyumunda kullanılabilecek uygun ve yararlı teknolojileri orman köylüsüne götürerek, çevre bozulması ve ormansızlaşmaya neden olan olayları önlemek ve böylece orman köylülerinin kalkınmalarına yardımcı olmak* şeklinde yorumlanabilir. ORKÖY 'ün bu amaçla yaptığı çalışmalar doğrultusunda, ormanlar üzerindeki baskı azalmaya başlamış ve çevre kendisini toparlama süreci içerisine girmiştir.

ORKÖY 'ün çalışmalarıyla sistem orman alanları ve orman köylüsü lehinde gelişimini sürdürürken, 1980 'li yıllarda yaşanılan kurumsal reorganizasyon, sistem içinde olumlu yönde gelişen ilişkileri gerileme dönemine sokmuştur. Bu gerilemenin nedeni; ORKÖY 'ün, önce 1982 yılında Daire Başkanlığı düzeyine indirilmesi, daha sonra 1984 yılında ormancılık dışı bir kurum içerisinde etkinliğini kaybetmesidir **(O ===> O)**. Bu olay ORKÖY 'ün yaptığı uygulamalara ait sonuçların, çevre ve ormanlar üzerinde olumlu etkiler yaratarak (*ormansızlaşma, kuraklık, sel felaketleri, erozyonun azalması*), tekrar orman köylüsüne yarar sağlayacak bir geri dönüşümün (*tarımsal verimliğin artışı, üretim ve gelir artışı, vb gibi*) başladığı bir aşamada meydana gelmiştir. ORKÖY 'ün bu şekilde harcanmasına *ormancılık örgütü* (Özen, 1985; Alpacar, 1985; Beyazit, 1985) ve *orman köylüsü* (Çağlar, 1986) büyük tepki göstermiştir. 1982 yılı başlarında ORKÖY 'ün kapatılma söylentilerinin yaygınlaşması üzerine, binlerce orman köylüsü ve muhtarı, tek tek ve toplu olarak devlet yöneticilerine telgraf çekerek üzüntülerini iletmişlerdir (Çağlar, 1986). Bu hareket, 1973 yılında Hindistan 'da meydana gelen *"Chipko Hareketi"* (*halkın, ormanların insafsızca kesilmesini protestosu*) ile aynı konumda olmasa bile, orman köylülerinin ORKÖY 'ü sahip çıkmaları adına, anlamlı bir toplumsal harekettir **(P ===> O)**.

ORKÖY ile 1970 yıllarında başlayan ve sistem içerisinde teknoloji **(T)** unsurunu yer veren uygulamalar yanında, ORKÖY 'ün kurulmasından önce başlayan ve günümüze kadar gelen orman köylülerinin orman alanlarından yararlanma haklarını belirlemeye yönelik düzenlemeler, sistemin işleyişini etkilemeye devam etmiştir. Bu düzenlemelerde devlet **(O)**, önce orman köylülerinin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanmasında kısıtlamalar getirmiş (*1983 yılı; örneğin 31 ve 32 'nci maddelerde verilen haklardan yararlanacak köylerin, ormana olan uzaklıklarının 10 km olması yerine, mülki hudutları içinde verimli devlet ormanının bulunup bulunmadığı ve 1/10 tarife bedeli yerine, maliyet bedeli ile zati ihtiyaç verilmesi*), daha sonra isteyen kişiye bu hakkın mal yerine, parasal olarak ödenebileceğini hükme bağlamıştır **(O ===> E ===> P)**. B yararlanma hakları, ormanların yetişmesinde hiçbir katkısı olmayan kişilere, sadece orman köylüsü olması nedeniyle doğuştan verilen haklar olarak düşünmek mümkündür. Bu yararlanma hakları orman köylülerini üretkenlikten uzaklaştırmakta ve emin iki elemanı olan *çevre* **(E)** ve insan **(P)** zarar görmektedir. Sosyal kurum olarak devlet, bu işleyişe aracı olmaktadır. Çünkü, orman köylüsü **(P)**, *ormanların sonsuza dek kalacağı ve ormanlardan yararlanma haklarının her zaman*

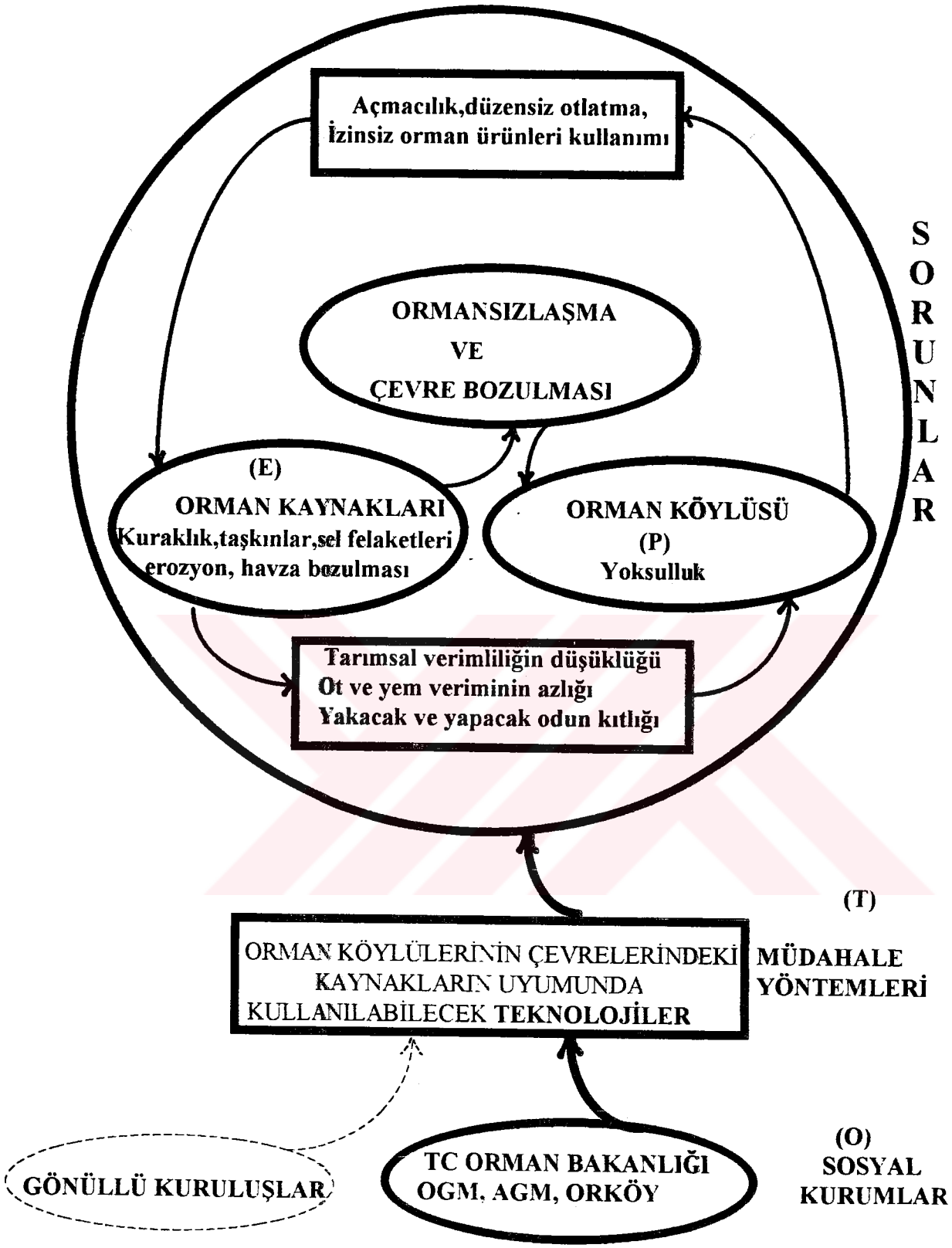
kendilerine sağlanacağı düşüncesiyle, gerek çevresel dengenin kurulması ve gerekse orman varlığının artırılmasına yönelik çabalara girmemektedir.

Öte yandan devlet **(O)**, 1982 anayasasında yapılan yeni bir hukuksal düzenleme ile (*31.12.1981 tarihinden önce orman niteliğini kaybetmiş yerler ile, tarım ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen yerlerin orman sınırları dışına çıkartılması*), çevre bozulması ve ormansızlaşmaya neden olacak uygulamalara yeniden girmiştir **(O ===> E)**. Sosyal kurum olarak devlet **(O)**, 1983 yılında *"2924 Sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun"* u yürürlüğe koymuş olsa da, bu kanunu uygulayacak bir kurumun yokluğu nedeniyle, uygulama alanında her hangi birşey yapılamamıştır.

Modelin elemanlarından çevre (*ormanlar* ===> **E**) ve insan (*orman köylüleri* ===> **P**) lehine olayları yönlendirmeye çalışan kurum olan ORKÖY 'ün kapatılmasından sonra, 1986 yılında ormancılık örgütünün **(O)** yeni arayışlarıyla, ülke gündemine *sosyal ormancılık* kavramı girmiştir. Ormancılık örgütü **(O)** 1987 yılından itibaren, sosyal ormancılık ile ilişkili projeler uygulamaya başlanmıştır **(O ===> O)**. Bu projelerde orman köylülerinin yaşadıkları çevreye uyumunda kullanılabilecek teknolojiler (*yenilebilir mantar üretimi, kavakçılık, çevre ağaçlandırmaları, mera ıslahı ve yem bitkileri üretimi gibi*), araştırılmaya başlanmıştır. Birçoğu demostrasyon niteliğinde olan bu projelerin uygulamalarından yeni tecrübe deneyimler henüz elde edilmeye başlanmışken, ormancılık örgütünde yeni bir kurumsal değişiklik yaşanmış ve 1992 yılında ORKÖY 'ün ikinci kez kuruluşu gerçekleşmiştir **(O ===> O)**.

Sosyal kurumlar **(O)** bu şekilde değişimlerini sürdürürken, modelin önemli iki elemanı olan ***insan*** (*orman köylüsü* =>**P**) ve ***çevre*** (***ormanlar*** =>**E**), karşılıklı olarak ilişkilerini sürdürmekte ve birbirlerine çeşitli tepkiler vermektedir. Orman köylüsü orman kaynakları üzerindeki baskısını sürdürmekte, sosyal kurum (*ormancılık örgütü*) her elemanın lehine olacak teknolojileri uygulayarak orman köylülerinin bulundukları çevreye uyumu yerine, *yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanması ve açmacılıkla tarımsal alan haline dönüşmüş yerlerin orman sınırları dışına çıkarılmasına yönelik uygulamaları* yapmaktadır. Öte yandan, bugün ormancılık örgütü **(O)** sistemin dengesi için gerekli olan teknolojilerin **(T)**, neler olduğunu belirleyememektedir. Bu alanda çözümler üretmesi ve bunları uygulamaya koyması için oluşturulan örgüt olan ORKÖY ise, personel ve finansman sorunlarıyla uğraşmaktadır. Fakat ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önlenmesine yönelik uygulamaların, bazı başarılı örnekleri dikkate değerdir. *"Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi"* bu başarılı örneklerden birisidir. OB 'nın ele aldığı **(O ===> O)** ve uygulamaya koyduğu bu proje, ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önlenmesi için, uygun teknolojileri araştırmakta **(O ===> T)** ve uygulamaya koymaktadır **(O ===> T ===> E)**. Bu proje, insan **(P)** ve çevre **(E)** arasındaki ilişkileri düzenleyecek ip uçları vermektedir.

Sonuç itibariyle ***çevre*** **(E)** ve ***insan*** **(P)** arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde, çeşitli arayışlar ve uygulamaların varlığına rağmen, bütün olaylar *ormanlar* ve *orman köylüsü* aleyhine gelişmektedir. Ülkemizde tüm orman köylerinde kaynak kulanım sorunu vardır. Orman kaynakları ile birlikte kırsal yöredeki tüm kaynakların kalkınmada kullanılmasında, gözetilmesi gerekli ilkeler olan *dengelilik (stability), verimlilik (productivity)* ve *sürdürülebilirlik (sustainability)* ilkeleri gerçekleşmemektedir. Sosyal kurum **(O)** olarak OB 'nın, sistemin işleyişini müdahale etmesi gerekmektedir. Bu müdahalenin nasıl yapılacağı Şekil (13) 'de gösterilmiştir.

Şekil (13) Türkiye ' de Sosyal Ormancılığın Genel Uygulama Çerçevesi
Figure (13) General Application Framework of Social Forestry in Turkey

Geçmişte yaşanılan tecrübe ve deneyimler *(I.ORKÖY Dönemi)* ile, günümüzün başarılı proje uygulamaları *(bazı sosyal ormancılık ve kırsal kalkınma projelerinden elde edilen deneyimler)*, geleceğe yönelik politika ve stratejilerin oluşturulmasına yön verecektir. Bu konuda geçmiş yıllarda başarılı sonuçları olan uygulamalarda kullanılan teknolojiler **(T)**, bir birikim olarak OB 'nın önünde durmaktadır.

Bu sonuçlardan sonra; Türkiye Ormancılığı 'nın yönetimi ve uygulamasını üstlenmiş kurum olan OB 'nın önünde iki seçenek vardır. Bunlar;

I. Seçenek; ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önüne geçmek ve orman köylerinde yaşayan insanların **(P)** çevrelerine **(E)** uyumunda kullanılacak uygun teknolojileri **(T)** bağlı kurumları aracılığı ile **(O ===>** *OGM, AGM, ORKÖY)* sistemin içinde uygulamak,

II. Seçenek; orman köylüsü **(P)** ile orman kaynakları **(E)** arasındaki ilişkileri düzenleyecek önlemler yerine, bugün olduğu gibi klasik yaklaşımlarla *(orman köylülerine zati yapacak ve yakacak odun verilmesi, klasik ağaçlandırma çalışmaları, klasik ORKÖY uygulamaları, vb gibi)* sistemin işleyişini kendi haline bırakmak,

I 'nci seçenek sosyal kurumlar olarak **(O)**; OGM, AGM ve ORKÖY 'ü sistemin içinde etkinleştirerek, uygulayacakları teknolojilerle **(T)** *ormansızlaşma ve çevre bozulmasının* önüne geçilmesini sağlayan bir yol olurken, *II 'nci seçenek* ormansızlaşma ve çevre bozulmasının devamı ve *orman köylüsünün yoksul düşmesi* anlamına gelmektedir.

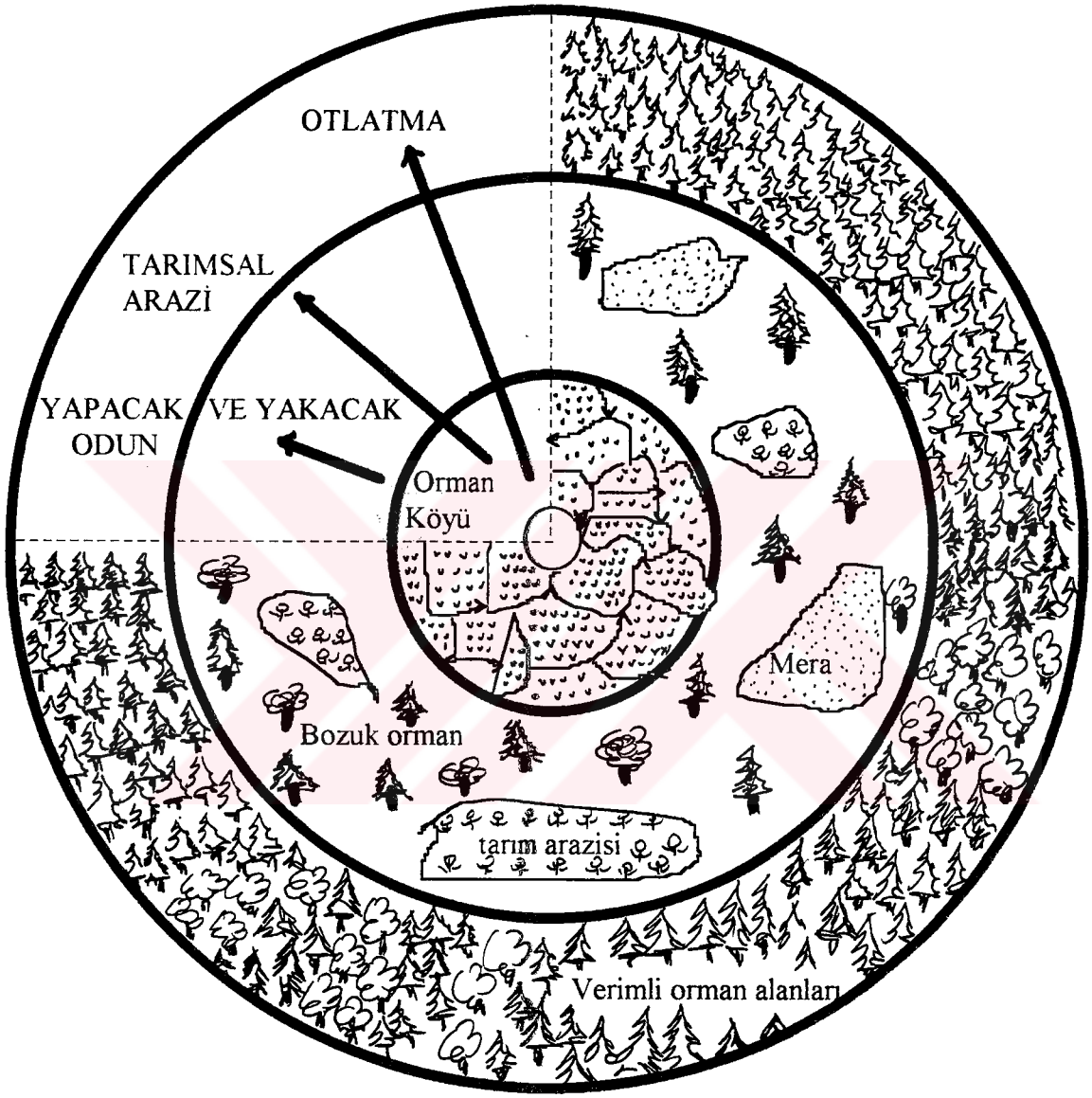
Bu araştırmada *I 'nci seçeneğin* tercih edildiği varsayılmakta, bu seçeneğin uygulamasına yönelik modeller geliştirilmektedir. Bunun için öncelikle *"Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli"* nin bir orman köyünde uyarlaması yapılacak, orman köylerindeki arazi kullanım şeklinin ormancılığa ve orman alanlarına yansıma şekli irdelenecek, sorunların çözümüne yönelik politika ve stratejiler geliştirilecektir. Arazi kullanım şekline göre geliştirilen sosyal ormancılık uygulama elemanları ve bunlara ait teknolojiler, orman köylerine nasıl müdahale edileceğini ve hangi sosyal kurumların (OGM, AGM, ORKÖY), hangi görevleri üstleneceğini belirleyecektir.

4.3.3.2.Orman Köylerinde Tipik Arazi Kullanımı ve Orman Köylerine Müdahale Şekli

Bu güne kadar ülke kalkınmasındaki başarısızlıklar ve tarım, hayvancılık, orman endüstrisi sektörlerindeki yanlışlıklar ormancılık sektörünü yakından ilgilendirmiştir. Ormancılığın en önemli somut darboğazı olan *"orman köylüsüne ilişkin problemler"* tarım ve hayvancılık sektörlerindeki hatalı ekonomik politikalar nedeniyle azalmamış, aksine artmıştır. Bu durum ormanlara, giderek daha çok parçalanan, sınırları gerileyen, daha yoğun yasadışı faydalanmaya konu olan, daha çok insanın geçim kaynağı olarak hedeflediği bir doğal kaynak niteliğinin kazandırmıştır (Geray, 1993b).

Türkiye 'nin neresinde olursa olsun, herhangi bir orman köyü arazi kullanımı açısından incelendiğinde, üç farklı arazi kullanımının olduğu görülmektedir. Şekil (14) 'de bir köyün yerleşim merkezinden başlayarak verimli ormanların sınırına kadar, tipik arazi kullanım şekli verilmiştir. Bu görünümün ortaya çıkışında, sosyal ormancılık ekolojik bileşim modelinin

elemanları olan; *çevre (ormanlar E) ve insan (orman köylüsü P)* etkili olmaktadır. Sosyal ormancılık uygulamaları için sorun analizi ve orman köylerine müdahale şekli *(intervention)*, bu arazi kullanımı dikkate alınarak yapılmalıdır. Arazi kullanımının üç farklı bölümüne ait özellikler aşağıda açıklanmıştır. Arazi kullanım şekline ait özellikler, köyün *orman içi* veya *orman kenarı* köy olmasıyla değişebilmektedir.

Şekil (14) Orman Köylerinde Tipik Arazi Kullanımı
Figure (14) Characteristic Land Using Pattern in Forest Villages

I.KULLANIM ALANI (*İskan Alanları ve Tarımsal Araziler)*

Bu kullanım alanı; *ev, ahır, samanlık, ambar, kümes* gibi bina ve tesislerin bulunduğu yerleşim alanından *(households)* başlayarak, tarımsal kullanıma konu olan arazilerin son

bulduğu sınıra kadar devam etmektedir. Ev, ahır, samanlık, ambar, kümes gibi bina ve tesisler yerleşimin ilk başladığı yıllardan itibaren yapılmaya başlanmış, zamanla nüfusun artmasıyla genişleyerek, toplu bir *yerleşim alanı* konumuna ulaşmıştır. Orman köylüsü, estetikten uzak bir inşaat tarzı ile yapılan bu bina ve tesisler içerisinde yaşamını sürdürmektedir. Orman köylüsü için bu bina ve tesislerin estetiği değil, kullanımın basitliği önemlidir. Eğer, arazi kadastrosu geçmiş ise bu bina ve tesisler, köy yerleşim yerleri olarak ayrılmış ve orman köylüsünün mülkiyetine geçmiştir. Fakat, yerleşim biriminin bulunduğu alanda arazi kadastrosu geçmesine rağmen, yeni yerleşim alanına ihtiyaç duyularak *hazine ya da orman arazisine* yeni yapı ve tesisler yapılmış olabilir. Bu duruma birçok orman köyünde rastlanılmaktadır. Böylece ilk sorun olarak *yerleşim sorunu (orman alanında işgal ve faydalanma)* karşımıza çıkmaktadır. Bu izinsiz yerleşimi, *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun 17 'nci maddesi yasak saymış ve 93 'ncü maddesinde de ceza yaptırımları getirilmiştir.

Öte yandan, köy yerleşim birimi içerisinde bütün köyün ortak kullanımında olan; *okul, cami, sağlık evi, köy konağı* gibi yapı ve binalar ile *yol ve köprü* gibi tesisler de bulunmaktadır. Bunların bir kısmının mülkiyeti köy tüzel kişiliğinde *"kamu malı"* halinde, diğerleri ise devletin tasarrufunda *"orta malı"* niteliğindedir.

I ' nci kullanım alanı iskan olarak kullanılmasına rağmen, hemen hemen her hanenin, küçük bahçe tarımına uygun bir bahçesinin *(homegareden)* olması nedeniyle, üretim fonksiyonuna da sahiptir. Ev, ahır, samanlık, kümes gibi yapı ve binalarla, küçük bahçe tarımının yapıldığı alan, orman köylüsünün yaşamını sürdürdüğü ortamı *(houeholds)* tamamlamaktadır. Böylece, her hanenin topluca bileşimi ile yerleşim birimi olarak *orman köyü* ortaya çıkmaktadır. Ahır, kümes, samanlık gibi tesisler hayvancılık *(livestock)* uğraşları için kullanılmaktadır. Küçük bahçe tarımının yapıldığı alanda ise günlük geçim için *(livelihood)*, mevsimine göre çeşitli sebze ürünleri yetiştirilmektedir. Ayrıca bu bahçe içerisinde, çeşitli meyve ağaçlarının *(orchard)* bulunduğunu ve bu yönde üretimin yapıldığı da belirtilmelidir. Orman köylüsü küçük bahçe tarımını yaptığı bu alanda, sebze ve meyve üretimini birlikte yapılabilmesini sağlayan bir üretim tekniği *(multistrata homegarden)* kullanmaktadır. Böylece, orman köylüsü kendisinin bulduğu geleneksel teknoloji ile *(traditional technology veya traditional practice)* yaşadığı ortama **(E)**, uyum sağlamaya çalışmaktadır. Burada açıklanan geleneksel teknoloji **(T)** ile uyum, her orman köyünde aynı olmayabilir. Türkiye'de, bu uyumun sağlanmadığı orman köyleri bulunmaktadır. Bu nitelikteki orman köylerine, *müdahale* I 'nci kullanım alanından başlayacaktır. Görevli ***sosyal kurum; (O) ===> ORKÖY ===> teknoloji (T => besi ve süt sığırcılığı ya da koyunculuğu, yem bitkileri üretimi, meyvacılık, ev bahçeciliği (homegarden), yem bankası (fodder bank) gibi uygulamalar) ===> orman köylüsü (P)*** olacaktır.

Öte yandan yerleşim alanı içerisinde ev, ahır, samanlık gibi yapıların inşaatı için, yetersiz malzeme ya da fazla miktarda kereste kullanımı sözkonusu olabilir. Ayrıca, ısınma ve pişirme için odundan yararlanılıyor olabilir. Tüm bunlar, I 'nci kullanım alan içerisinde müdahale edilecek konulardır. Görevli ***sosyal kurum; (O) ===> ORKÖY ===> teknoloji (T => dam örtülüğü, ısıtma ve pişirme araçları projeleri)*** olacaktır. I 'nci kullanım alanında yerleşim biriminin diğer sorunları da analiz edilerek, bu sorunların çözümüne yönelik *müdahale şekilleri* de geliştirilebilir. Örneğin bunlar eğitim, sağlık gibi temel konulardan seçilebilir. Fakat, bu müdahalelerde devletin diğer kurumları (örneğin, *Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı)* görev alacaktır. Tüm bunların yanında, var olan bir üretim potansiyelinin canlandırılmasına yönelik uğraşlar, örneğin; *halıcılık, seracılık, motorlu dokumacılık, orman ürünleri endüstrisi gibi* müdahale konuları, yine I 'nci kullanım alanı içerisinde uygulanacaktır. Görevli **sosyal**

kurum; (O) ===> ORKÖY ===> teknoloji (T) ===> orman köylüsü (P). Bu uygulamalar bu araştırma içerisinde, Türkiye 'de sosyal ormancılık şekillerinin ***gelir artıran*** *(income generating)* ***ve gıda güvenliği*** *(food security)* ***sağlayan uygulamaları*** olarak adlandırılmıştır.

I' nci kullanım alanının tarımsal üretim amacıyla kullanılan arazi kısmı da bulunmaktadır. Bu alanlarda sebze, meyve gibi günlük tüketimi olan ürünlerden çok, endüstriyel nitelikli ürünler *(tahıl, tütün, patates, vb gibi)* yetiştirilmektedir. Aslında bu alanlar, ormanlardan *açmacılık* yapılarak tarımsal alana dönüştürülmüş alanlardır. Açmacılığın ilk yapıldığı yıllarda toprağın humus açısından zenginliği nedeniyle, tarımsal verimlilik arzulanan düzeydedir. Fakat, zamanla bu verim hızla düşmektedir. Zira, açmacılık yapılarak kazanılan bu araziler tarıma uygun araziler değildir. Fakat Türkiye ' de tarımsal alanlar, sürekli orman alanlarına doğru gelişme göstermiş, yasalar bu gelişmeyi destekleyecek yönde çıkarılmıştır. I 'nci kullanım alanındaki tarımsal araziler orman köylüsünün mülkiyetine geçmiş ya da geçmesi söz konusu arazilerdir. *2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanunun* 'un 3 'ncü maddesinde *"Orman kadastro komisyonlarınca orman sınırları dışına çıkartılan yerler, Orman Bakanlığı ' nın talebi üzerine hazine adına tescil edilir. Bu yerler, bu kanun hükmü uygulanmak kaydı ile Orman Bakanlığı 'nın emrine geçer."* denilmektedir. *2924 Sayılı Kanun* ' un 10 ' ncu maddesi; *2/B kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan yerlerden; otlak, yaylak ve kışlakların, orman köylerine bir bütün olarak hayvancılıkta kullanılmak üzere tahsis edileceğini;* 11 ve 12 'nci maddeleri ise; *aynı uygulama çerçevesinde orman sınırları dışına çıkarılmış yerlerden, tarım alanına dönüştürülmüş arazilerin veya binaların toplu olarak bulunduğu yerleşim alanlarının, kullananlara rayiç bedeli üzerinden satılacağını* hükme bağlamıştır. *2924 Sayılı Kanuna* göre, sözkonusu yerleri kullananlara satış işleminin yapılabilmesi için, öncelikle *3402 Sayılı Kadastro Kanununa* göre kadastrolarının, *Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü* tarafından yapılması gerekmektedir. Kadastro çalışmaları esnasında, araziyi kullanan kişilerin isimleri kadastro tutanağının beyanlar hanesine yazıldıktan sonra, hak sahiplerine Orman Bakanlığı tarafında *"Arazi Kullanma Belgesi"* verilecek ve bu belgenin verilmesinde sonra en geç iki yıl içerisinde, rayiç bedelleri tespit edilerek orman köylüsüne satışları yapılacaktır. Bu kanun hükümlerinin uygulamasını yapmak üzere, orman kadastro komisyonları tarafından orman sınırları dışına çıkarılan arazilerin kadastrolarının yapılmasına, 1992 yılından itibaren başlanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlanmasına değin kadastro çalışması biten yerlerin, rayiç bedel üzerinden orman köylüsüne satılmasına yönelik bir uygulama, ORKÖY tarafından yapılmamıştır. Fakat gelecek yıllarda ORKÖY tarafından, orman içi yerleşim sorunlarının çözümüne yönelik uygulamaların yapılacağı beklenmektedir. Orman içi yerleşim sorunlarının çözümüne yönelik uygulamalar, Türkiye Ormancılığı ' nın ve Türkiye ' de uygulanacak *sosyal ormancılık uygulama modellerinin en zoru, en kuşkulu bakış açısı ve üzerinde en çok tartışma yapılacak olanıdır.* Anayasa ve yasalarla getirilen düzenlemeleri kaldırmak ve geriye döndürmenin zorluğu yanında, orman köylüsüne bu uygulamaların yapılamayacağını anlatmak çok güçtür. Yeni Zelanda ' da çıkarılan yasalar ve yapılan uygulamalar gibi, devlet tarafından köylünün kullandığı araziyi satın alarak orman alanına dönüştürmek, ülke ekonomisinin içinde bulunduğu sıkıntılar nedeniyle zordur. Çözüm, mevcut yasaların getirdiği uygulamaları hızlandırmak, orman dışına çıkarılan arazilerin kullanımına ilişkin yeni yasal kurallar getirmek ve bu arazilerin kullanımına uygun toprak işleme ve üretim tekniklerini, orman köylülerine öğretmektir. I 'nci kullanım alanında ortaya çıkan bu sorun, bu araştırma kapsamında Türkiye 'de sosyal ormancılığın uygulama şekillerinden ***orman içi yerleşim sorunlarının çözümlenmesi*** *(land tenure)* olarak adlandırılmıştır.

I. kullanım alanı içerisinde açmacılıkla yapılarak, orman köylüsünün mülkiyetine geçmiş ya da *2924 Sayılı Kanun* ile orman köylüsüne satılacak araziler, tarımsal üretim amacıyla kullanılan arazilerdir. Fakat bu arazilerin, tarımsal üretimde kullanılmalarında sorunları bulunmaktadır. Çünkü, bu araziler arazi kabiliyet sınıfı açısından IV ' ncü ya da V ' nci sınıf arazilerdir. V 'ncü sınıf araziler tarımsal üretim açısından *marjinal* arazilerdir. Eğimleri % 12-18 arasındandır (Balcı, Tarihsiz). V 'nci sınıf araziler ise, orman olarak kullanılması gerekirken, tarımsal üretime konu olmuş arazilerdir. Gerek IV. ve gerekse V. sınıf araziler, uygun toprak işleme metotları kullanılmadığında verimliliklerini kısa zamanda kaybedebilecektir. Orman içi yerleşim sorunlarının çözümüne yönelik uygulamalarla birlikte, I 'nci kullanım alanı içerisinde yer alan bu arazilere müdahale;

- Uygun toprak işleme metodlarının orman köylüsüne öğretilmesi,
- Eğimli arazilerin teraslanarak *agroforestry üretim tekniklerinin* uygulanmasına olanaklı hale getirilmesi,
- Ürün seçimi *(örneğin; toprak koruyucu ürünler, yem bitkileri)* ve üretim tekniği açısından uygun teknolojilerin kullanılması *(örneğin; dry farming => kuru tarım tekniği),*

şeklinde olacaktır. Bu amaçla yapılacak uygulamalar *Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi* 'nde olduğu gibi, ormancılık dışı kurumların işbirliği ile *(örneğin; KHGM, TÜGEM)* yapılabilir. Orman köylülerinin kullandığı geleneksel agroforestry üretim teknikleri, bu konuda ilk örnek olarak alınabilir. Bunlardan I 'nci kullanım alanı için önerilebilecek olanlar;

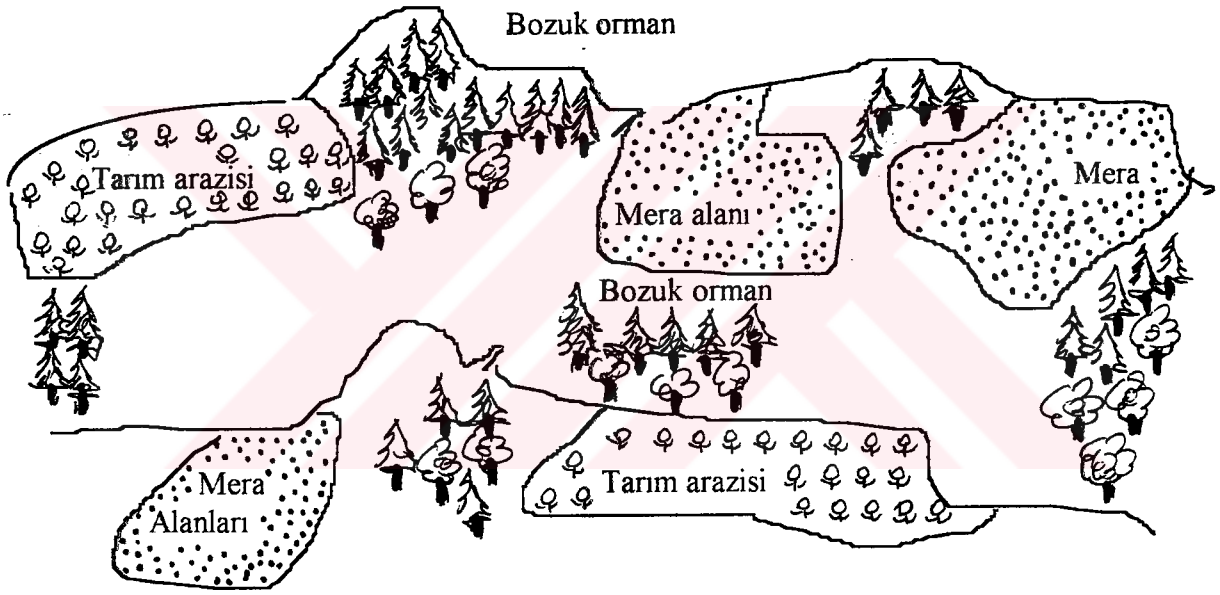
- ***Sınır** (tarla kenarı) **ağaçlandırmaları** (baundary planting)*: Kullanılacak türler *örneğin; dut, ceviz, badem, iğde, vb gibi* . İki uygulama şekli vardır. Bunlar;
  - ***İç sınır** (tarla kenarı) **ağaçlandırmaları** (internal baundary planting)*
  - ***Dış sınır** (tarla kenarı) **ağaçlandırmaları** (external baundary planting)*
- ***Yem bankaları** (fodder bank*): Kullanılacak türler örneğin; *yonca, fiğ, mısır, yulaf ve diğerleri,*
- ***Blok plantasyonlar** (block plantation).* Kullanılacak türler örnek olarak; *kavak, fıstıkçamı, meyve ağaçları, diğer orman ağacı türleri vb gibi.*

olmaktadır. Türkiye 'de bu gibi örnekleri, birçok orman köyünde görmek mümkündür. Bunların model içindeki işleyişleri; ***sosyal kurumlar (O) ===> AGM, ORKÖY ===> teknoloji (T) ===> orman köylüsü (P)*** şeklindedir. Bu uygulamalar, bu araştırma içerinde sosyal ormancılığın ***çiftlik ormancılığı** (farm forestry)* uygulamaları olarak adlandırılmıştır.

II.KULLANIM ALANI (Açmacılık Yapılan Araziler, Meralar ve Bozuk Orman Alanları)

Bu kullanım alanının ortaya çıkışında, yeni tarımsal alan elde etmek isteyen orman köylüsünün, orman alanlarına yönelişi etkili olmaktadır ***(orman köylüsü ===> P ===> orman***

alanları ===> *E*). Orman köylüsü, bir orman alanında açmacılık yapmak istediğinde farklı yöntemler kullanmaktadır. Zaten I 'nci kullanım alanının yakınında bulunan bu alanlardaki orman örtüsü, yapacak ve yakacak odun temin etmek amacıyla azaltılmış ya da yok edilmiştir. Bu yöneliş bir anda değil, belki her yıl tek bir orman ağacını kesmek suretiyle gerçekleşmektedir. Yasadışı bir kullanım ile, ekolojik yapısı bozulmaya başlayan orman parçalarının ortadan kaldırılması zor olmadığı gibi dikkat çekici de değildir. Yani orman alanlarında *açmacılık*, gecekondu yapar gibi bir anda ortaya çıkmamaktadır. Önceleri birkaç metre ile başlayan bu açma işlemi genişleyerek, dekarlara ve hatta hektarlara ulaşmaktadır. *Mülkiyet rejiminin oturmamış olması, orman ve arazi kadastrosunun yavaş yürümesi, OGM ' nin orman alanlarını kontrol ve denetimdeki yetersizlikleri,* açmacılığın yapılmasını kolaylaştıran etkenlerdir. Ayrıca orman köylüsü, açmacılık yaptığı yerin sahibi olduğunu göstermek için arazi ıslah yöntemleri kullanmakta, çevresini çitle çevirmekte ve orman ağacı olmayan ağaç türlerinin fidanlarını *(örneğin; zeytin, meyve ağaçları, kavak gibi)* dikmektedir *(P* ===> *T* ===> *E)*. Sonuçta; eğim ve toprağın uygun olduğu alanların tarımsal araziye dönüştürüldüğü, geride parçalı ve dağınık orman alanlarının kaldığı bir arazi kullanım şekli ortaya çıkmaktadır Şekil (15) .

TARIM, ORMAN VE MERA ALANLARI BİRBİRİNE GİRMİŞ DURUMDADIR...

Şekil (15) Orman Köylerinde Tipik Arazi Kullanımına Göre II. Kullanım Alanının Görünümü
Figure (15) The Appearance of Second Using Area in Forest Villages

Orman köylüsünün II 'nci kullanım alanına bir diğer yönelişi, otlatma amacıyladır. Orman köylüleri otlatma için, II 'nci kullanım alanı içerisinde bulunan mera ve bozuk orman alanlarını tercih etmektedir. *6831 Sayılı Orman Kanunu* ' nun 20, 21, 22 ' nci maddelerinde otlak ve mera işlerini düzenleyen hükümler bulunmasına ve bu amaçla *"Ormanlarda ve Orman İçinde Bulunan Otlak Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatma Yönetmeliği"* çıkarılmasına rağmen, *"Otlatma Planları* ile, düzenli otlatma yapıldığı söylenemez. Zira,

orman işletme şeflikleri iş yoğunluklarını öne sürerek, bu yönde yapılacak uygulamalara ilgi göstermemektedir. Böylece orman köylüleri kendi bildiklerince otlatma yapmaktadır.

Orman köylüsünün ***açmacılık*** ve *otlatma* için yöneldiği kaynak, içinde yaşadığı çevrenin doğal bir elemanıdır. Fakat, bu kaynağın orman olarak kullanımı onu ilgilendirmemektedir. Amacı; günlük geçim *(daily subsistence)* ve gıda güvenliğini *(food security)* emniyet altına almaktır. Bu gerekçe ile içinde yaşadığı çevreyi kullanmaktadır ***(P ===> E)***. Sosyal kurum olarak OGM bu kullanımı önlemek isterken ***(O ===> P)***, diğer bir sosyal kurum ***(O)*** olan yasama organı (TBMM), açmacılık yapılan arazilerin orman köylüsüne tahsisini sağlayacak düzenlemeler yapmaktadır. Bu duruma, birçok ülkede yönetim çekişmesi *(conflict management)* denmektedir. Bugün, ülkemizde çeşitli kurumlar arasında orman alanlarının kullanımına ilişkin yönetim çekişmesi vardır. Bu yönetim çekişmesi ormancılık uygulamalarına *çözümsüzlük* getirmiş, sosyal ormancılık ekolojik bileşim modeline şu şekilde yansımıştır: ***O ===> OGM*** ormanları korumak istemekte, orman köylüsünün işlediği suçlara ceza yaptırımları uygulamaktadır. ***P ===> orman köylüsü***; ceza yaptırımlarına boyun eğmekte, fakat orman idaresine güveni sarsılmaktadır. Açmacılık yaptığı alanlar kendi mülkiyetine geçse bile, tarımsal verimliliğin düşüklüğü nedeniyle yine yoksul düşmektedir. ***E ===> çevre*** ; orman kaynakları azalmakta ve doğal denge bozulmaktadır.

Orman Bakanlığı II 'nci kullanım alanı içerisindeki parçalı orman alanlarında, *ormancılık* yapma çabasındadır. Fakat, yapılan çalışmalarından sonuç alınamamaktadır. Örneğin, AGM tarafından *endüstriyel ağaçlandırmalar*,OGM tarafından *gençleştirme ve enerji ormanı tesisi* gibi ormancılık uygulamaları yapılamamaktadır. Bu nedenle ormancılık uygulamaları II 'nci kullanım alanı içinde sıkışmaktadır. II 'nci kullanım alanı içinde, orman kaynakları üzerindeki *sosyal baskının* azaltılması için ***tampon zon orman yönetimi*** *(buffer zone forest management)* adıyla bilinen bir doğal kaynak yönetim modeli geliştirilmiştir. ***Tampon zon orman yönetimi:*** *orman köylerinin yakınındaki orman alanlarında, arazi kullanımının sınırlandığı ve bu alanın kendi kendine yeniden gelişmesine yön verildiği, bunların yanında kırsal toplumlara çeşitli faydaların da sağlanmaya çalışıldığı bir arazi yönetim şeklidir*. Bu uygulamalarda orman köylüleri ile bir araya gelinerek; *açmacılık, izinsiz orman ürünü kullanımı ve düzensiz otlatmanın* çevre ve ormanlar üzerindeki etkileri *(taşkınlar, sel felaketleri, kuraklık)* ve bu etkilerin orman köylüsüne yansıması *(tarımsal verimliğin düşüklüğü, yoksulluk)* tartışılmaktadır. Bozulan doğal dengenin yeniden kurulması ve orman köylüsünün çevresine uyumunun sağlanması için çözümler üretilmektedir.

Türkiye 'de tampon zon orman yönetimi *verimli ormanların bulunduğu III 'ncü kullanım alanının korunması ve ormansızlaşmanın bu sınırda tutulması* için kullanılabilecek bir yönetim aracıdır. Zira, *II 'nci kullanım alanı* dinamik bir yapı ile sürekli olarak *III ' ncü kullanım alanına* hareket etmektedir. *Tampon zon orman yönetiminin amacı* bu hareketin önüne geçmektir. Bu alan içerisinde ele alınacak sosyal ormancılık modelleri; *orman içi yerleşim sorunlarının çözümlenmesi (land tenure), çiftlik ormancılığı (farm forestry) uygulamaları, toplum ormancılığı (community forestry) uygulamaları, otlatma yönetimi (grazing management), orman tali ürünleri ve su ürünlerinden faydalanma yönetimi (secondary forest products management)* olabilecektir.

III.KULLANIM ALANI (Verimli Orman Alanları)

Orman örtüsünün insan etkisiyle bozulmadığı verimli orman alanları bu alan içerisinde yer almaktadır. Ormanlar alan itibariyle bir bütünlük içinde olup, II 'nci kullanım alanındaki

gibi parçalı ve dağınık bir yapıda değildir. Ayrıca köy yerleşim merkezlerinden belirli uzaklıkta olduğundan, insan baskısından uzaktır. Ormansızlaşmaya neden olan insan etkileri, yok denecek kadar azdır. Bu sorunların azlığı nedeniyle, III 'ncü kullanım alanında *teknik ormancılık* yapmak mümkündür. Yapılan silvikültürel uygulamalarda, istenilen sonuçlar alınabilmektedir. Fakat III 'ncü kullanım alanı, II 'nci kullanım alanında meydana gelen olaylar nedeniyle, tehlike altındadır. Çünkü II 'nci kullanım alanı sürekli olarak, III ' ncü kullanım alanına doğru hareket halindedir.

4.3.4.Türkiye'de Sosyal Ormancılığın Olası Uygulama Şekilleri

Orman köylerindeki arazi kullanımı ve bu arazi kullanımının orman alanlarına yansıma şekli, orman köylülerinin sorunları ve orman alanlarından beklentilerine göre, Türkiye 'de sosyal ormancılığın olası uygulama şekilleri aşağıda ayrı başlıklar halinde verilmiştir. Bu araştırma; sosyal ormancılık uygulamalarının köy bazında yapılmasını ve tüm uygulama modellerinin eş zamanlı olarak yürütülmesini önermektedir.

4.3.4.1.Orman İçi Yerleşim *(Land Tenure)* Sorunlarının Çözümlenmesi

Açmacılık ile kazanılmış arazilerin, orman dışına çıkarılmasının olanaklı hale getirilmesinin başlangıcı, *1961 Anayasası* ' nda değişiklik yapılmadan çıkarılan *"663 Sayılı Kanun"* dur. 1966 yılında, Anayasa Mahkemesi *"663 Sayılı Kanun"* u anayasaya aykırı bulunularak iptal etmiştir. 1970 yılında, *"1255 Sayılı Kanun"* ile anayasa değişikliğine gidilmiş ve 1961 Anayasası ' nın 131. maddesine *"663 Sayılı Kanun"* ile hedeflenen değişiklik dahil edilmiştir (Anon (2), 1993) ;

"Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten, önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerler olan; tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla; şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz."

Yasal değişikliğin yapıldığı tarih 1970, anayasanın yürürlüğe girdiği tarih 15/10/1961 'dir. Yasa değişikliğindeki en büyük açmaz, 10 yıl önce orman niteliğini kaybetmiş alanların, bu niteliğini kaybettiğinin nasıl tespit edileceğidir. Bu hükümler çerçevesinde, orman sınırları dışına çıkartmanın esasları 1973 yılında *"6831 Sayılı Orman Kanunu"* nun bazı maddelerini değiştiren *"1744 Sayılı Kanun"* ile belirtilmiştir. 1974 yılında *"Orman Kadastrosu Yönetmeliği"* ve *"Orman Sınırları Dışına Çıkarılacak Yerler Hakkında Tüzük"* ün yürürlüğe konması ile, orman sınırları içerisinde yer alan *tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanları ile, kasaba ve köy yapılarının bulunduğu yerler* orman sınırları dışına çıkarılmaya başlanmıştır.

"Açmacılık ve işgal" ile kazanılan orman alanlarının, orman köylüsüne verilmesini olanak sağlayan yasal düzenlemeler 1982 Anayasası 'nda da yer almıştır. 1974-1994 yıllarını kapsayan 20 yıllık dönem boyunca, *385 962 ha* alan, orman niteliğini yitirdiği gerekçesiyle, orman dışına çıkarılmıştır (Yüksel, 1996). Orman dışına çıkarılan bu alanlar; *1744 Sayılı Kanunun* 2 'nci maddesi ve *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun 2/B uygulamalarının bir sonucudur.

Orman sınırları dışına çıkarılan alanların, rayiç bedel ile orman köylüsüne satışı söz konusudur. Fakat, 1992 yılına kadar bu alanların orman köylüsüne satışını olanaklı hale getiren *hukuki düzenlemeler* yapılmadığı gibi, bu işlemleri yapacak *örgütsel mekanizma* da kurulamamıştır. Bu durumun nedenlerini, şu şekilde sıralamak mümkündür;

(1) *2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun*, 01/ 01/1984 tarihinde yürürlüğe girmiş, fakat bu kanun hükümlerini uygulayacak kurum olan ORKÖY kapatılmış ve ormancılık dışı bir kurum içerisinde etkinliği olmayan bir konumda görev yapmak durumunda kalmıştır.

(2) Gerekli olan yasal düzenlemeler süratli bir şekilde yapılamamış, yapılsa bile hukuki açıdan anayasa ile çelişen yönleri ortaya çıkmış ve iptali yönüne gidilmiştir.

(3) Orman sınırı dışına çıkarma ve çıkarılan yerlerin orman köylüsüne satışına yönelik detayın zorluğu kadar, bu uygulamalarda çıkar ve menfaat ilişkisinin doğduğu ya da doğabileceği endişesi, bu uygulamaların yavaş ve isteksiz bir şekilde seyretmesine neden olmuştur.

(4) ORKÖY bünyesindeki personelin, orman içi yerleşim sorunlarının tarihsel gelişimini ve bunların çözüm yollarını geliştirecek bilgi ve birikimi yoktur. Öte yandan ORKÖY personelinin, orman içi yerleşim sorunlarını çözmeye yönelik uygulamaları yapabilecek uzmanlık kapasitesi de bulunmamaktadır.

(5) Siyasi otoriteler bu konuyu, istedikleri şekilde kullanmışlardır.

1983 yılında çıkarılan *2924 Sayılı Kanun* 'un uygulamasını hayata geçirmek için, *"Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik"* hazırlanmış ve 6 Ocak 1988 gün ve 18990 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe konmuştur. Bu yönetmelik hükümlerinde ortaya çıkan eksiklikler nedeniyle, yeni bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulmuş ve bu düzenleme 1991 yılında, *2924 Sayılı Kanun* 'da değişiklikler yapan *3763 Sayılı Kanun* ile gerçekleştirilmiştir. 3763 Sayılı Kanunun getirdiği hükümler çerçevesinde, yeni bir yönetmelik hazırlanmış ve bu yönetmelik 9 Eylül 1992 gün ve 21340 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

1992 yılında ORKÖY 'ün yeniden kurulmasıyla, orman köylülerinin yerleşim sorunlarının çözümüne yönelik görevler, bu kuruma verilmiştir. ORKÖY aynı yıl *Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (TKGM)* ile bir protokol imzalayarak, *1744 Sayılı Kanun* ' un 2 'nci ve *6831 Sayılı Kanun* 'un 2/B maddeleri ile orman dışına çıkarılan yerlerin, arazi kadastrosunun yapılması için girişimde bulunulmuştur. 1992-1995 yılları arasında, 60 000 ha alanın arazi kadastrosunun yapılması programlanmıştır. Fakat, 1993 yılında *Anayasa Mahkemesi* aldığı *1992 48* ve *1993/14* sayılı kararları ile, *2924 Sayılı Kanun* 'da değişiklik yapan *3763 Sayılı Kanun* 'un 11 'nci maddesinin 3 'ncü fıkrasında yer alan ve *TKGM* tarafından yapılacak kadastro çalışmaları esnasında *"kullanan kişilerin isimlerinin kadastro tutanağının beyanlar hanesine yazılması"* hükmünü iptal etmiştir. Bu yasal boşluk, 1995 yılında çıkarılan ve *2924 Sayılı Kanun* 'da değişiklik yapan, *4127 Sayılı Kanun* ile doldurulmaya çalışılmış ve orman dışına çıkarılan alanların tespit edilecek rayiç bedel üzerinden *"kullanan kişiye"* değil, *"sadece, o köyde ikamet eden orman köylüsüne"* satılacağı hükmü getirilmiştir (Anon (2), 1993; Yüksel, 1996).

Bu kanun doğrultusunda yapılacak uygulamaların temel esaslarını ortaya koyan yönetmelik, 31 Temmuz 1997 gün ve 23066 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik hükümleri çerçevesinde, ORKÖY Genel Müdürlüğü, orman içi yerleşim sorunlarının çözümüne yönelik uygulamalar yapacaktır. Bu sosyal ormancılık modelinin uygulamasındaki görevli kuruluşlar; OGM, ORKÖY ve TKGM 'dir. Uygulama boyutunda görevler şu şekildedir;

OGM; orman sınarları dışına çıkarılacak arazilerin kadastroları, OGM kadastro komisyonları tarafında yapılacak ve köy bazında uygulaması biten dosyalar ORKÖY Genel Müdürlüğüne gönderilecektir.

ORKÖY; orman kadastro çalışmaları kesinleşen ve orman sınırları dışına çıkarılan alanların *arazi kadastrosunu* TKGM 'ne yaptıracaktır.

TKGM; orman sınırları dışına çıkarılan arazilerin arazi kadastrosunu yapacak ve ORKÖY Genel Müdürlüğüne gönderecektir.

ORKÖY; arazi kadastrosu yapılan arazileri tespit edilen rayiç bedel üzerinden, orman köylüsüne satışını yapacaktır.

Orman sınırları dışına çıkarılmış tarımsal araziler, çiftlik ormancılığı uygulamalarının yapılması geren arazilerdir. Bu arazilerin *klasik tarım arazisi olmadığı* orman köylüsüne anlatılmalı ve *uygun toprak işleme yöntemleri* kullanılarak agroforestry üretim tekniklerinin uygulanması sağlanmalıdır. Açmacılıkla kazanılan ve mevcut yasalara göre orman sınırları dışına çıkarılarak orman köylüsüne rayiç bedel üzerinden satılan araziler için, uygun toprak işleme yöntemlerinin kullanılacağına dair *taahhüt ve senet* alınmalıdır.

4.3.4.2.Gelir Artıran *(Income Generation)* ve Gıda Güvenliği *(Food Security)* Sağlayan Uygulamalar

Gelir artıran ve gıda güvenliği sağlayan uygulamalar, ORKÖY Genel Müdürlüğü tarafından yapılacaktır. Uygulamalar için gerekli finansman kaynağı ORKÖY Fonu 'dur. Daha önceki yıllarda ORKÖY, orman köyleri kalkınma planları içinde yer alan *"tip projeler"* ile başarılı uygulamalar yapmıştır. Uygulamaların tek eksikliği pazarlama mekanizmasının kurulamamasıdır. Bu tür uygulamaların *bireysel ya da kooperatif* düzeyinde *katılım* ile yapılması mümkündür.

ORKÖY tarafından geliştirilen, gelir artıran ve gıda güvenliği sağlayan uygulamalara ilişkin proje türleri ve kapasiteleri Tablo (6) 'da verilmiştir. Bu sosyal ormancılık modelinin uygulamasında üstlenilecek olan görevler şu şekildedir;

KATILIMCI KİŞİ; Gelir ve gıda güvenliği açısından *yoksul* ve kendisine önerilen projeyi uygulama da *istekli* olması gerekmektedir.

ORKÖY; Uygulamayı yapacak kişinin gelir ve gıda güvenliği açısından zor durumda olduğunu belirlemeli ve önerilen projeye göre ihtiyaç duyulan finansmanı ORKÖY Fonu 'ndan sağlamalıdır.

Tablo (6) Gelir Artıran ve Gıda Güvenliği Sağlayan Proje Örnekleri
Table (6) The Projects of Income Generating and Food Security

PROJE TÜRLERİ	PROJE KAPASİTESİ
(1) Dam Örtülüğü	Uygun Miktar
(2) Isıtma ve Pişirme Araçları	1 Takım Kuzine Soba
(3) Biyogaz Tesisi	1 Komple Tesis
(4) Fenni Arıcılık	20 Kg-50 Kg Verim
(5) Süt Sığırcılığı	2 Baş Sığır
(6) Süt Koyunculuğu	30-40 Baş Koyun
(7) Besi Sığırcılığı	10 Baş
(8) Besi Koyunculuğu	50 Baş
(9) Besi Kuzuculuğu	75 Baş
(10) Besi Tavukçuluğu	1000 Baş
(11) Yumurta Tavukçuluğu	500 Baş
(12) Anaç Tavukçuluğu	1500 Baş
(13) Halıcılık	1 - 2 Tezgah
(14) Motorlu Bez Dokuma	1 - 2 Tezgah
(15) İpek Halıcılık	1 - 2 Tezgah
(16) Motorlu Kesim Aletleri	1 Takım
(17) Antep Fıstığı Üretimi	5 Dekar
(18) İpek Böcekçiliği	2 Kutu P.H.
(19) Seracılık	1 Adet (500 M2)
(20) Dağcılık	5 - 10 Dekar
(21) Meyvecilik	5 - 10 Dekar
(22) Narenciye	5 - 10 Dekar
(23) Gülcülük	1 - 2 Dekar
(24) Zeytincilik	5 Dekar
(25) Yayla Bağcılığı	5 Dekar
(26) Kıyı Balıkçılığı	1 Sandal
(27) Zeytin Salamura	2 - 5 Ton/Yıl
(28) Muz Tesisi	2 Dekar
(29) Çilekçilik	2 Dekar
(30) Tarla Sebzeciliği	2 Dekar

4.3.4.3.Çiftlik Ormancılığı *(Farm Forestry)* Uygulamaları

1983 yılından sonra çıkarılan ağaçlandırma yönetmelikleri, *hazine arazileri ve bozuk orman alanlarının* gerçek ve tüzel kişilere tahsisini olanaklı hale getirmiştir. *4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu* ve bu kanunun uygulama şekline ait yönetmelik ile, *6831 Sayılı Orman Kanunu 'nun* 57 ve 63 maddeleri *çiftlik ormancılığı* uygulamalarının mevzuat dayanaklarıdır. Uygulamalara ***katılım***, *bireyler ve hanehalkı* düzeyindedir. Uygulamaların yapılacağı arazinin mülkiyeti, ***birey ya da hanenin*** *kendi mülkiyetindeki arazi, devlet ormanı, hazine arazileri ve orman sınırları dışına çıkarılarak orman köylüsüne satışı yapılan arazilerdir.*

Çiftlik ormancılığı uygulamalarının yapılacağı araziler, tamamen ormancılık üretimine tahsis edilebileceği gibi *(örneğin, orman ağacı türleri ile koruluk kurulması)*, kavak plantasyonları, fıstıkçamı bahçeleri şeklinde de tesis edilebilir. Mülkiyetin niteliği, üretim alanlarına tahsisatı belirlemektedir.

Mevzuat açısından devlet ormanı ve hazine arazilerinde, klasik tarım ürünlerinden ziyade *asli orman ağacı türlerini* kullanmak zorunludur. Fakat *ceviz, kestane, vb gibi ağaç türlerini* kullanmak olanaklıdır. Özel ağaçlandırma yönetmelikleri hazine ve orman alanlarında tesis edilen ağaçlandırmalar altında ikinci tür olarak; *defne, güveyotları, kekik, gebere, adaçayı, kuşburnu, menengiç ve benzeri tıbbi ve aromatik bitkilerle, süs ve boya bitkilerinin* yetiştirilmesine izin vermeye başlamıştır (22 Ekim 1996 tarih ve 22795 Sayılı Resmi Gazete ' de yayınlanan Ağaçlandırma Yönetmeliği).

Çiftlik ormancılığı uygulamalarında agroforestry üretim teknikleri olarak; ***sınır ağaçlandırmaları*** *(tarlaların kenarında ağaç ve ağaççıkların yetiştirilmesi)*, ***blok plantasyon*** *(örneğin; kavak ile)*, ***yem bankaları*** *(örneğin; yonca ve fiğ ile)*, ***alley ürün yetiştirme teknikleri*** *(örneğin; meyve ağaçlarıyla kurulan bir alanda alt kültür olarak mısır, bakla, soya fasulyesi)* uygulanabilir.

Ülkemizde Bergama Kozak Yaylası ' nda bulunan fıstıkçamı mesçereleri, bir çiftlik ormancılığı örneğidir. Çal yöresindeki vatandaşların *bireysel ya da hane halkı düzeyinde katılımla*, kendi arazileri, devlet ya da hazine arazileri üzerinde yaptıkları ağaçlandırmalar çiftlik ormancılığı olarak tanımlanmalıdır.

Çiftlik ormancılığı uygulamalarında faydalanma, *işletme ve yönetimi* üstlenen kişi ya da hane halkına aittir. Bu faydalanmada, çiftlik ormancılığının yapıldığı araziden; *yapacak ve yakacak odun, hayvan yemi, çeşitli gıda ve gelir getiren ürünler (ceviz, kestane, fıstıkçamı, vb gibi)* elde edilmektedir.

Çiftlik ormancılığı uygulamalarının yürütülmesinde, üstlenilecek olan görevler şu şekildedir;

MEGM; Uygulamanın yapılacağı alan hazine arazisi ise, başvuruda *bulunan katılımcı kişiye* bu araziyi tahsis etmelidir.

OGM; Uygulamanın yapılacağı alan orman arazisi ise, başvuruda bulunan *katılımcı kişiye* bu araziyi tahsis işlemini yapmalıdır.

AGM; Uygulayıcı kişinin kredi talebi olması üzerine, gerekli olan finansmanı Ağaçlandırma Fonu' ndan sağlamalı ve danışmanlık görevi yapmalıdır.

KATILIMCI KİŞİ; Kendi mülkiyetinde ya da tahsis edilen alan üzerinde *çiftlik ormancılığı* uygulamalarını yapmalıdır.

4.3.4.4.Toplum Ormancılığı *(Community Forestry)* Uygulamaları

Eraslan; Türkiye' de bütünlüğünü kaybetmiş ve parçalı orman alanlarının oranının % 6 olduğunu ve bu alanın *1 milyon 212 bin ha alana* tekabül ettiğini belirtmektedir. Bu alanların kurtulması ve ihya edilerek yeniden kazanılması için Anayasa' nın 169. maddesinin getirdiği

irtifak hakkı tesisi hükmünden yararlanılarak, ormanları korumanın ve genişletmenin kamu yararına olduğu gerekçesine dayanılmak suretiyle, her köyün sınırları içerisine giren sorunlu orman alanlarında, *Köy Tüzel Kişiliği* olarak orman kurulmasını önermektedir. Bu orman alanlarını 6831 Sayılı Orman Kanunu 'nun Üçüncü Fasıl' ındaki *"Hükmü Şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Ormanlar"* statüsüne göre işlem yapılabileceğini, aynı kanunun 45. maddesi gereğince bu ormanların kadastrosunun *Orman Kadastro Komisyonları* tarafından ve 46. maddeye göre *Amenajman ve Ağaçlandırma Planları* 'nın orman idaresi tarafından yapılmasının mümkün olduğunu belirtmektedir. Böyle bir uygulama ile her köyün, yararlandığı ormanları koruyarak kendilerine gelir orman ürünleri sağlayacaklarını ifade etmektedir (Eraslan, 1987; 1989).

Toplum ormancılığı uygulamalarının mevzuat dayanakları, çiftlik ormancılığı uygulamalarında olduğu gibi; *4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu ve kanuna ait yönetmelik ile, 6831 Sayılı Orman Kanunun 57 - 63. maddelerine dayalı olarak yürürlüğe konulan "Özel Ağaçlandırma Yönetmeliği"* dir. Bu mevzuatlar köy tüzel kişiliklerinin *devlet ormanı ve hazine arazilerinde* ağaçlandırma yapmalarına ve orman kurmalarına olanak sağlamaktadır.

Toplum ormancılığı uygulamalarını en tipik örneği, *köy tüzel kişilikleri tarafından yapılan ağaçlandırma ve orman kurma* çalışmalarıdır. Küçük bir alanda rekreasyon, çevresel güzellik için yapılan ağaçlandırmalar, ***köy koruluğu*** *(community woodlot)* olarak adlandırılmaktadır. Fakat toplum ormancılığı yapacak ve yakacak odun temini, çevresel dengenin korunması için yapıldığında gerçek anlamına kavuşmaktadır. Toplum ormancılığı uygulamaları; devlet ormanı ve hazine arazilerinde yapıldığında *iki tür mülkiyet* gündeme gelmektedir. Bunlar; ***toprak mülkiyeti*** *(land tenure)* ve ***ağaç serveti mülkiyeti*** *(tree tenure)* olmaktadır. Uygulamalarda ***toprak mülkiyeti*** hazine ya da devlette, ***ağaç serveti mülkiyeti*** köy tüzel kişiliğinde kalmaktadır. Öte yandan, işletme ve yönetim köy tüzel kişiliğinin kendisi tarafından üstlenilmekte ve *yararlanma* ***tüm toplum veya köy*** olarak yapılmaktadır.

Ülkemizde toplum ormancılığı uygulamalarında, hazine ya da devlet ormanından tahsis edilecek olan araziler köy tüzel kişiliği olarak tahsis edilmeli, ormanın işletme ve yönetimi köy tüzel kişiliklerine verilmelidir. Toplum ormancılığı uygulamalarında *teknik yardım* orman idaresi tarafından yapılmalıdır.

Bu sosyal ormancılık modelinin uygulamalarında görev alacak kurumlar;

OGM ; toplum ormanı kurulacak alan devlet ormanı ise, bu alanın tahsis işlemini talep eden köy tüzel kişiliğine yapmalıdır.

MEGM; toplum ormanı kurulacak alan, hazine arazisi ise bu alanın tahsisini talep eden köy tüzel kişiliğine yapmalıdır.

AGM ; uygulamalarının yapılacağı alan için gerekli finansmanı *Ağaçlandırma Fonu* 'ndan sağlamalı ve teknik yardımda bulunmalıdır.

Köy tüzel kişilikleri tarafından yapılacak *toplum ormancılığı* uygulamalarına ait projeler, orman idaresi tarafından hazırlanmalıdır. Ağaçlandırmalarında kullanılacak türler, asli orman ağacı türleri olabilir. ***Çal Yöresinde*** köy tüzel kişilikleri tarafından *kızılçam ağaç türü* kullanılarak yapılan ağaçlandırmalar, bu konuda çarpıcı bir örnektir (Tolunay, 1987). Öte

yandan, gelir getirici özelliği olan ağaç türleri ile yapılan toplum ormancılığı uygulamaları da bulunmaktadır. Ege ve Akdeniz Bölgelerinde kurulan fıstıkçamı plantasyonları, bunlara örnek gösterilebilir. Tablo (7) 'de yıllar itibariyle toplum ve çiftlik ormancılığı uygulamaları verilmiştir.

Toplum ormancılığı uygulamalarında; *tahsis olunan orman alanının başka amaçlarla kullanılmayacağına, satmak suretiyle değerlendirilemeyeceğine, ormanın amenajman ve işletme planları dahilinde işletileceğine, tutulacak tüm kayıt ve defterler ile, bu orman alanında yapılacak teknik işlerin her an denetleneceğine ve bu konularda kusurlu bulunana kişilerin cezalandırılacağına ilişkin* konular dikkate alınmalıdır.

Tablo (7) Yıllar İtibariyle Yapılan Toplum ve Çiftlik Ormancılığı Uygulamaları (AGM, 1997)

Table (7) Community and Farm Forestry Applications in Turkey in Last Ten Years (AGM, 1997)

YIL	ORMAN ARAZİSİ Dekar	HAZİNE ARAZİSİ Dekar	TAPULU ARAZİ Dekar	TOPLAM Dekar
1986	1 390	0	0	1 390
1987	1 110	0	0	1 110
1988	5 655	0	0	5 655
1989	2 224	360	39	2 623
1990	7 927	0	2 655	10 582
1991	9 191	1 625	2 065	12 881
1992	5 463	1 994	1 512	8 969
1993	3 905	141	1 122	5 168
1994	11 833	2 369	322	14 564
1995	10 415	7 465	3 664	21 544
1996	22 706	2 465	1 692	26 863
1997	34 426	16 516	5 029	55 971
TOPLAM	116 245	32 935	18 140	167 320

4.3.4.5. Tampon Zon Yönetimi *(Buffer Zone Management)*

Tampon zon; köy yakınındaki bitişik orman alanlarında arazi kullanımının sınırlandığı ve bu alanın kendi kendine yeniden gelişmesine yön verildiği, bunun yanında çevrelerindeki kırsal toplumlara çeşitli faydaların sağlandığı, bir arazi yönetim şeklidir.

Tampon zon orman yönetimi uygulamalarının yapılacağı alan orman köylerinde tipik arazi kullanım şekline göre, ***II. Kullanım Alanı*** içerisinde yer almaktadır. Bu alan arazi kullanımı açısından orman köylüsü ile, ormancılık örgütleri (OGM, AGM) arasında çatışmanın yaşandığı alandır. Orman köylüsü bu alan içinde; *açmacılık,, kaçak kesim, düzensiz ve izinsiz otlatma yapmakta ve orman yan ürünlerini toplamak* istemektedir. Mevcut yasalar izinsiz yapılan bu yararlanmayı suç saymaktadır. Kaynakları koruyarak düzenli bir şekilde orman köylüsünü orman alanlarından yararlandırmak, *tampon zon orman yönetimi uygulamaları* ile

mümkündür. Böylece *ormansızlaşma ve çevre bozulmasının* II. kullanım alanı içerisinde durdurulması ve verimli orman alanlarına yansıması önlenmiş olacaktır.

Ülkemizde tampon zon orman yönetiminin iki ana uygulama şekli bulunmaktadır. Bunlar; *(1) Otlatma yönetimi, (2) Orman içi su ürünleri ve orman yan ürünlerinden yararlanmanın düzenlenmesi* olmaktadır.

Otlatma Yönetimi *(Grazing Management)*

OGM tarafından *6831 Orman Kanunun 20, 21, 22 ' nci maddeleri* ve *"Ormanlarda ve Orman İçinde Bulunan Otlak, Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatma Yönetmeliği "* ne göre uygulanacaktır.

Orman İçi Su Ürünleri ve Orman Yan Ürünlerinde Faydalanma Yönetimi *(Secondary Forest Products Management)*

Orman içi su ürünleri, yenilebilir mantar, kekik, adaçayı, keçi boynuzu, vb gibi orman yan ürünlerinin belirli planlar dahilinde orman köylüsüsün yararlanmasına izin verilmesine ilişkin uygulamalardır. *6831 Sayılı Orman Kanunun 37 'nci maddesi ve ilgili yönetmelikler* bu uygulamaların dayanaklarıdır.

Tampon zon orman yönetimi uygulamalarında orman köylüsü; *tampon zon içinde açmacılık, kaçak kesim, izinsiz otlatma yapmayacağını ve orman yan ürünlerini bilinçsiz ve izinsiz toplamayacağını* taahhüt edecektir. Bu modelin uygulanması OGM tarafından yapılacaktır.

Tampon zon orman yönetiminde uygulama yapılan alanın niteliğine göre; *orman içi yerleşim sorunlarının çözümlenmesi, çiftlik ormancılığı ve toplum ormancılığı* uygulamalarına da yer verilebilir. Uygulamaların niteliğine göre çeşitli kurum ve kuruluşlar görev alacaktır.

V. VAK'A ÇALIŞMALARI *(CASE STUDIES)*

Dünya ve Türkiye Ölçeği 'nde yapılan kavramsal ve teorik analiz çalışmalarından sonra, sosyal ormancılık uygulamalarını somut örneklerle karşılaştırma olanağı sağlanmak için, iki vak'a çalışması üzerinde çalışılmıştır. Bu vak'a çalışmalarının kapsamlı köy raporları, araştırmanın EKLER bölümünde EK- 4.1 ve EK- 4.2 'de verilmiştir.

5.1.Örnek Vak'a (1); BAN KLONG TAKIEN (Tayland)

5.1.1.Giriş

Ban Klong Takien; *Chachoengsao İli, Tha Takeap İlçesi, Ban Tha Kan Köyü* ' nün bir mahallesidir. Köyün yerleşimi ve kuruluşu eski, mahalleninki çok yakın zamanlara dayanmaktadır. Mahalle, devlete ait ormanların *"açmacılık"* yapılarak yok edilmesiyle kurulmuştur.

Yoğun nüfus baskısı ve artan orman ürünleri talebi, *Ban Klong Takien* çevresindeki ormanları günden güne azaltmaktadır. Köyün yakın çevresindeki ormanlarda kereste değeri olan ağaç türleri yok olmakta ve ormanlardaki kaçak kesim artarak devam etmektedir. Düzensiz ve kaçak avlanma nedeniyle, av hayvanları ve yaban hayatı yok olmaktadır.

Köydeki insanların temel geçim kaynakları tarımsal uğraşılardır. Her yıl aynı ürünlerin yetiştirilmesi ve uygun olmayan toprak işleme yöntemlerinin kullanılması, tarımsal verimliliği azaltmaktadır. Verimli tarım arazilerindeki topraklar, *muson yağmurları* ile yıkanmakta ve yanlış toprak işleme metotları bu sürecin her yıl tekrarlanmasına neden olmaktadır. Tarımsal üretimin azalmasından dolayı, köylülerin ekonomik koşulları her geçen gün kötüleşmektedir. Köylüler; gündelik yaşamlarını sürdürebilmek ve tarım uğraşları yapabilmek için yüksek faiz oranlarında borç para almakta ve çoğu zaman bunu geriye ödeyememektedirler. Sonuç itibariyle köylüler *yoksullaşmaktadır.*

Hükümet, köylülerin sosyoekonomik şartlarının iyileştirilmesi için yeterli olamamaktadır. Köylülerin *devlet ormanları üzerindeki baskısı ve orman kaynaklarına olan bağımlılığı azaltılabilirse* ***ormanlar korunacak ve çevresel dengenin yeniden kurulmasına*** yardımcı olunacaktır.

5.1.2.Köyün Genel Tanıtımı

Bang Klong Takien; Tayland ' ın batısında, *Chachoengsao İli, Thatakeap İçesi, Ban Tha Khan Köyü* ' nün 11 mahallesinden birisidir. Bu mahalle, *Chachoensao Yabanhayatı Araştırma Merkezi* ' ne *(Wild Life Research Center)* 16 km uzaklıktadır. *Ban Klong Takien; kuzeyden devlet ormanları, batıdan Klon Takien deresi, güneyden Klong Thalamad deresi ve doğudan Klon Thalamad deresi ve devlet ormanları* ile çevrilidir. Mahallenin genel alanı, tarımsal alanlar ve yerleşim alanları dahil olmak üzere 7,500 rai ' dir.

Ban Tha Khan Köyü ' nün % 80 ' i düz arazilerden, geriye kalan % 20 ' si ise çeşitli yükseklikteki *dağ, tepe ve bayırlardan* oluşmaktadır. Köyün içerisinden, *Khao Talat Dağı* ' ndan doğan *Klong Siyat Dere* ' si geçmektedir. Ayrıca, köy içinden geçerek diğer derelerle birleşen çeşitli derecikler de vardır. *Ban Klong Takien,* deniz seviyesinden 100-150 metre yükseklikte kurulmuş, hafif eğimli ve düz bir topografyaya sahip bir yerleşim birimidir. Mahalle

içerisinde; birisi mahallenin batı kenarına sınır çizen *Klong Takien Kanalı*, diğeri doğu tarafından geçen *Klong Talamad Kanalı* olmak üzere, iki kanal bulunmaktadır. *Klong Talamad Kanalı* mahallenin batı kısmında *Klon Takien Kanalı* ile birleşmekte ve *Klong Siyad Deresi* ' ne dökülmektedir.

İklim olarak; *yağmurlu mevsim, kuru soğuk mevsim ve kuru sıcak mevsim* olmak üzere üç mevsim görülmektedir. *Yağmurlu mevsim*; Haziran ayından Kasım ayının sonuna kadar sürmekte ve en yoğun yağışlar bu mevsimde Eylül ayında görülmektedir. *Kuru soğuk mevsim*; Kasım ayının sonlarında başlamakta ve Şubat ayına kadar devam etmektedir. *Kuru sıcak mevsim*; Mart ayından Mayıs ayına kadar sürmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 38 C ve yıllık yağış miktarı 1,258 mm 'dir. Tarım ve ormancılık çalışmaları yağmurlu mevsimde başlamaktadır.

Ban Klong Takien 'deki toprak tipi; *kırmızı kumlu balçık ve kahverengi kumlu balçık* karakterindedir. Köylüler tarımsal uğraşlarda, doğal ya da kimyasal gübre kullanmamaktadır. Yanlış toprak işleme metotları özellikle yağmurlu mevsimde, şiddetli yüzeysel toprak erozyonuna neden olmaktadır.

Ban Klong Takien 'de ana su kaynağı yağmurdur. Köylüler, yağmur sularını su tanklarında depolamakta ve bu suyu gerek içme ve gerekse pişirme ihtiyaçlarında kullanmaktadırlar. Diğer su kaynakları olarak iki adet doğal su akıntısı ve birkaç adet göl şeklinde su kaynağı bulunmaktadır. Yağmurlu mevsimde köylüler, *Klong Talamad* ve *Klong Takien* derelerinden akan yağmur sularını da kullanmaktadırlar. Yağmurlu mevsim dışındaki mevsimlerde dereler kurumakta ve köylüler içme ve kullanma suyunu *Klong Siyat Kanalı* 'ndan temin etmektedirler. Yağmur sularının oluşturduğu gölcüklerden sadece yağmurlu mevsimde su elde edilebilmekte, diğer mevsimlerde bu gölcükler kurumaktadırlar.

Köyün doğal vejetasyonu *kuru daim yeşil orman (dry evergreen forests)* ve *kuru yaprağını döken orman (dry deciduous forests)* olup, asli ağaç türü olarak *Tik* (*Tektona grandis*) içermektedir. Yoğun nüfus baskısı ve aşırı yapacak ve yakacak odun talebi, mevcut orman alanını mahalle genel alanının % 10 'na kadar düşürmüştür. Ormanda bulunan asli ağaç türleri; *Teng (Shorea obtusa), Rang (Shorea siamenis), Pradoo (Pterocarpus macrocarpus), Tabek ,Makaa, Maikheum, Mai Deang* olmaktadır.

Ban Klong Takien ' de, beş dağınık parça halinde toplam alanı 300 rai olan doğal orman bulunmaktadır. Bu ormanlardan köylünün izinsiz olarak ağaç kesmesi yasaklanmıştır.

5.1.3.Sosyoekonomik ve Kültürel Şartlar

Ban Klong Takien yerleşim tarihi eski olan *Ban Tha Khan Köyü* ' nün son yıllarda kurulmuş bir mahallesidir. *Ban Tha Khan Köyü* 'ne ilk yerleşim 1857 yılında başlamış ve 1984 yılında tamamlanmıştır.

Ban Tha Khan Köyü 'ne ilk yerleşim, askerlik hizmetinden kaçmak isteyen köylülerin *Chantaburi Vilayeti* 'den göç etmesiyle başlamıştır. İlk yerleşen köylüler ormanları keserek yok etmeye başlamışlardır. Nüfus çoğalmaya başladığında, hükümet köylülerin yapacak ve yakacak odun temin etmelerinde ve ulaşımlarını sağlayacakları yolun yapımında yardımcı olmuştur.

Ban Klong Takien Mahallesi ' nde ilk yerleşim 1974 yılında, birkaç ailenin göçüyle başlamıştır. Daha sonra 1982 yılında, göç eden ailelerin ilk yerleşenlerden arazi ve ev satın almalarıyla mahalle kurulmuştur. Mahallede en son yerleşim, 1984 yılında olmuştur. Köyün muhtar yardımcısı, halkın *malarya salgını* nedeniyle *Tayland* 'ın kuzey doğusundan göç ettiğini ifade etmiştir. Köye ilk gelen ve yerleşen kişiler, bu avantajlarını kullanarak doğal ormanları keserek tarımsal alana dönüştürmüşler ve daha fazla tarımsal alana sahip olmuşlardır.

Ban Tha Khan Köyü 'nün 1990 sayımına göre toplam nüfusu; 3,900 'dür. Bu nüfusun % 51.2 'si erkek (2,000) ve % 47.7 'si (1,900) kadındır. *Erkek-Kadın Oranı*; 105:100 'dür. *Ban Tha Khan Köyü* ' nde toplam hane sayısı 796 'dır.

Ban Klong Takien Mahallesi 'nin toplam nüfusu 520 olup, hane sayısı 117 'dir. Mahalle nüfusunun % 55 'si erkek (286), % 45 'i (234) kadındır. *Erkek-Kadın Oranı*; 122: 100 'dür. Ortalama hanehalkı sayısı *Ban Tha Khan Köyü* ' nde 5, *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde ise 4 'dür.

Ban Tha Khan Köyü 'nde çeşitli etnik gruplar bulunmakta ve bir arada yaşamaktadırlar. Bunlar; *(1) Thai Songlar, (2) Taylandlılar, (3) Laoslular, (4) Vietnamlılar, (5) Kamboçyalılar, (6) Çinliler ve (7) Hindistanlılar* şeklindedir.

Thai Songlar, köye ilk yerleşen etnik gruptur. Genel olarak *Laoslular* sayı açısından en fazla nüfusa sahip etnik gruptur. *Ban Klong Takien Mahallesi* ' nde ise, birkaç *Kamboçyalı* aile dışında en fazla nüfusa sahip etnik grup *Taylandlılar* 'dır.

Ban Tha Khan Köyü 'nde yaşayan insanların büyük çoğunluğu *budisttir*. Bunların yanında çok az *Müslüman ve Hıristiyan* gruplar bulunmaktadır. *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde ise, nüfusun *tamamı budisttir*. Mahallede *1 budist tapınağı* ve *4 rahip* vardır. Köylüler ayda 4 defa tapınağa gitmekte ve dua etmektedirler. *Ban Klong Takien* 'de yaşayan insanlar, Tayland 'da yaşayan diğer insanlar gibi, *Budist Orucu* 'nu tutmakta, *Budist Bayramı* 'nı ve *Thai Yeni Yılı* 'nı kutlamaktadır. *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde yaşayan kişilerin kendilerine özgü inançları da bulunmaktadır. Örneğin köylüler her yıl Mayıs ayı içinde yapılan *Roket Festivali* ' nde, Tanrı 'ya yağmur için dua etmektedirler. Ayrıca herhangi bir kişi, ormandan ağaç kesmek isterse ailesi ile toplanmakta, Tanrı 'ya bazı yiyecekler sunarak ağacın kesilmesine izin vermesi yönünde dualar etmektedir. Eğer Tanrı bu duaları kabul ederek, ağacın kesilmesine izin verirse ağaç kesilmektedir.

Ban Klong Takien ' de birçok insan okur-yazar değildir. Lise ve üniversiteye gitmiş kişi bulunmamaktadır. Mahallede bir ilkokul vardır, fakat bütçe yetersizliği nedeniyle öğretmen verilmemiştir. Bu yüzden okul kapalıdır. Okul çağına gelmiş çocuklar, yakındaki başka bir okulda eğitim görmektedirler. Önceleri ilköğretim 4 yıl üzerinden yapılırken, 6 yıla çıkarılmıştır. Köylüler, okul çağındaki tüm çocukların ilkokula gittiklerini ifade etmişlerdir.

Ban Tha Khan Köyü 'nde hiç bir sağlık tesisi bulunmamaktadır. Köyde sağlık konularında kabaca eğitim görmüş kişiler, hastalarla gönüllü olarak ilgilenmektedir. *Ban Klong Takien* 'de bulaşıcı hastalıklar olan; *difteri, dizanteri, verem, zührevi hastalıkların* bulunmadığı görülmüştür. *Ban Klong Takien* sıhhi tuvalet şartları açısından iyi bir durumda değildir. 117 hanenin, ancak % 5 ' inde tuvalet bulunmaktadır.

Köylülerin temel geçim kaynakları tarımsal uğraşlardır. Nüfusun sadece % 10 gibi bir kısmı hizmetlerde *(örneğin; şoför olarak)* çalışmaktadır. Resmi görevlerde devlet memuru olarak çalışan kişi, hemen hemen yok gibidir. Köylülerin % 20 'sinin hiçbir arazisi yoktur ve geçimlerini tarım işçiliğinden sağlamaktadırlar. Çiftçiler arasında işgücü kullanımı iyi düzeydedir. Karşılıklı olarak işgücü değişimi yapmaktadırlar. Köyde sadece *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde ücretli işçi çalıştırılmaktadır. Günlük ücret 60 *Baht* ' dır.

Ban Klong Takien Mahallesi 'nde bütün köylüler çiftçilikle uğraşmaktadır. Bu kişilerin % 50 'si arazi kiralayarak tarım yapmaktadır. Köyde, 3 adet bakkal dükkanı bulunmaktadır. Tarımsal çalışmaların yapılmadığı zamanlarda, büyük şehirlerde işçi olarak çalışılmaktadır.

Ban Tha Khan Köyü 'nde muhtarın başkanlık yaptığı, 4 muhtar yardımcısı ve 9 üyesi olan *bir kalkınma komitesi* bulunmaktadır. Muhtarın yardımcılarından 2 kişi *köyde yapılacak işlerin yürütülmesinde*, diğer 2 kişi ise *köyde huzur ve güvenliğin sağlanmasında* görev almaktadır.

Ban Tha Khan Köyü 'nde gönüllü kadın grubu bulunmaktadır. Fakat şu günlerde aktif çalışmalar yapmamaktadır. Ayrıca, çeşitli alanlarda kurulmuş dernekler bulunmaktadır, fakat aktif değillerdir.

Köydeki bütün hanelerde radyo bulunmaktadır. Köylülerin % 50 'si TV sahibidir. Pazara gittiklerinde zaman zaman gazete alırlar. Radyo ve televizyon boş zamanlarda vakit geçirmek için dinlenmekte ve izlenmektedir.

Ban Klong Takien Mahallesi 'nde ulaşım, stabilize yoldan sağlanmaktadır. Bu yolun mahalle içerisinde ulaşımı sağlayan kolları bulunmaktadır. *Ban Klong Takien* 'de birkaç hane halkı ulaşım aracına sahiptir. Arazi çalışmaları esnasında; *3 Pikap , 9 Motosiklet, 30 Bisiklet, 6 Etan traktör* olduğu tespit edilmiştir. Yağmurlu mevsimde yollar çamurlaşmakta ve kaygan bir hale gelmektedir. Bu nedenle bu mevsimde ulaşım araçları çalışmamaktadır. Köylüler, köy dışında herhangi bir yere gitmek için pikaplardan yararlanmaktadır. Tarımsal ürünlerin pazara ulaştırılmasında, köy dışından kamyon kiralanmaktadır. Okul çağındaki çocuklar okula pikapla gelip gitmektedirler.

Ban Tha Khan Köyü 'ne bağlı mahallelerden sadece *Ban Tha Klan Mahallesi* 'nde elektrik bulunmaktadır. *Ban Klong Takien* 'de elektrik bulunmamaktadır. Televizyon ve radyo gibi haberleşme araçlarının çalıştırılmasında, akü kaynaklarından yararlanılmaktadır.

Ban Klong Takien 'de 3 adet bakkal dükkanı bulunmaktadır. Bu dükkanlarda *çeşitli bakkaliye ürünleri, kurutulmuş balık, sebze ve et ürünleri* satılmaktadır. Köylüler, *Chacheangsao İli* 'ne bağlı ilçeler olan *Phanom Sarakham* ve *Sa Nom Chaikot* 'da tarımsal ürünlerini satmakta ve gereksinim duydukları ihtiyaç mallarını satın almaktadırlar. Genel olarak köylülerin ana yiyecek maddeleri; *pirinç, sebze, et, meyve, bambu kökleri, mantar ve balıktır*. Köylüler, yakacak odun gibi bambu kökleri ve mantar gibi ürünlerini mahallenin hemen yakınındaki ormanlardan toplamaktadırlar. Tükettikleri meyveleri kendi evlerinin bahçelerinde yetiştirmekte *(homegarden)* ya da pazardan satın almaktadırlar. Pirinç, et, balık gibi gıda ürünlerini ve giyim eşyalarını pazardan ya da mahalle içerisindeki bakkal dükkanlarından satın almaktadırlar.

Köylüler; *cassava, mısır* gibi tarımsal ürünleri doğrudan doğruya pazara ya da bu ürünleri işleyen fabrikalara götürerek satmaktadırlar. Tüccara herhangi bir satış yapılmamaktadır.

5.1.4. Arazi Kullanım Şekli

Ban Klon Takien Mahallesi 'deki değişik kullanımlar altındaki tüm araziler, *ulusal orman rezervi* içinde yer almaktadır. Tarımsal araziler de aynı niteliktedir. Köylüler geçmiş yıllarda ormandan açarak elde ettikleri araziler üzerinde; *pirinç ve kasava* yetiştirmeye başlamışlar, toprak verimliliğinin azalması ve su yetersizliği nedeniyle pirinç tarımını terk etmişlerdir. Bu nedenle yetiştirilen ana tarımsal ürün *kasava* 'dır. Fakat, son yıllarda küçük ölçekli de olsa *mısır, pamuk ve soya fasulyesi* tarımı yapılmaya başlanmıştır. Bugünkü arazi kullanma durumu Tablo (8) 'de verilmiştir.

Tablo (8) Ban Klong Takien ' de Bugünkü Arazi Kullanma Durumu
Table (8) Classification of Present Land Use in Ban Klong Takien

Kulanım Şekli	Alanı (rai)	Oranı (%)
Orman Alanı	300	13.3
Pirinç Alanları	50	2.2
Tarımsal Araziler	1,807	80.3
Yerleşim Alanı	65	3.0
Mango Bahçeleri	28	1.2
TOPLAM	2,250	100.0

Arazi çalışmalarından elde edilen bulgularda, mahalle içindeki arazilere ilk yerleşen kişilerin geniş orman alanlarını yok ederek işgal ettikleri ortaya çıkmıştır. Arazi sahiplilik durumuna göre *Ban Klong Takien* 'de bulunan köylülerin; *(1) topraksız kişiler, (2) 1-20 rai toprağa sahip kişiler, (3) 21-50 rai toprağa sahip kişiler, (4) >51 rai toprağa sahip kişiler* olarak gruplandırılmaları mümkündür Tablo (9). Büyük toprağa sahip kişiler arasında 4 kişinin 100 rai 'den daha fazla toprağı bulunmaktadır.

Tablo (9) Ban Klong Takien 'de Hanehalkı Sayısına Göre Toprak Sahipliliği Durumu ve Orman Alanı İşgali
Table (9) Forest Land Occupying Household in Ban Klong Takien

Sınıflandırma	*Arazi Miktarı (rai)*	*Hanehalkı Sayısı*	*Oranı (%)*
(1) Topraksız kişiler	< 1	66	56.4
(2) Küçük çiftçiler	1-20	9	7.7
(3) Orta	21-50	24	20.5
(4) Büyük çiftçiler	> 51	18	17.8
T O P L A M	-	117	100

Köylülerin tarımsal alanlar ve oturdukları evlerinin üzerinde, *mülkiyet hakkı* bulunmamaktadır. Çünkü bu araziler, hukuki olarak *devlet ormanı* niteliğindedir. Köylülerin işgal ettikleri araziler üzerinde hiçbir mülkiyet hakkı olmamasına rağmen, *İç İşleri Bakanlığı*'na bağlı olan *İlçe Vergi Dairesi*, işgal ettikleri arazilerin ölçü birimi olan *1 rai* başına her yıl 2,75 *Baht'rai yıl* ***arazi kullanma vergisi*** almaktadır. *Kraliyet Orman İdaresi* (RFD), orman alanları içerisinde yaşayan ve bu alanları işgal eden köylülerin mülkiyet haklarını tanımamaktadır. *Ban Klong Takien* 'deki köylüler orman idaresinin işgal ettikleri arazileri ellerinden alacaklarını düşünmektedir. Bu nedenle köylüler işgal ettikleri arazilerin tarımsal üretim için, iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalara yönelmemektedirler. İşgal edilen arazilerin mülkiyet ve sahiplilik durumu belli olmadığından, resmi olarak satılamamakta ve kredi almak için teminat olarak gösterilememektedir. Bununla birlikte, köylüler kullandıkları arazileri ihtiyaç duydukları zaman gayri resmi bir şekilde satmakta, fakat arazi fiyatları düşük düzeylerde kalmaktadır.

Ban Klong Takien 'de en önemli geçim kaynağı tarımsal uğraşılardır. Tayland 'ın değişik yörelerinde birçok tarımsal ürün yetiştirilmesine rağmen, mahallede en çok kültürü yapılan tarımsal ürün *kassava* ' dır. Birkaç hane halkı, kendi tüketimleri için *çeltik tarımı (pirinç)* yapmaktadırlar. Kassava, parasal gelir sağlayan *(cash crop)* bir tarımsal ürün olduğu için yetiştirilmektedir. Mahalle dışında ikamet eden fakat burada arazisi olan kişiler; *mısır, yerfıstığı ve kassava* tarımı yapmaktadır. Tarımsal çalışmalar; *arazi hazırlığı, ekim ya da dikim, ot alma ve çapa, ilaçlama, gübreleme gibi aktivitelerden* oluşmaktadır. Bu çalışmaları köylüler kendi işgüçlerini kullanarak yapmakta, fakat hasat esnasında işçi tutulmaktadır.

Mahallede köylülerin ağaçlandırma ya da ağaç yetiştirmeye yönelik bir çabaları bulunmamaktadır. Fakat, mevcut arazinin % 70 'ni sahip olan ve köy dışında ikamet eden *kişiler; rubber, okaliptüs ve mango türleri ile plantasyonlar* kurmuşlardır. Bununla birlikte, köyden bir kişi *mango* türüyle bir plantasyon oluşturmuş olup, henüz üretim çağına gelmemiştir. Arazilerin bulundukları konum *yukarı havza arazisi (upland)* olduğundan ve *Ban Klong Takien* 'de herhangi bir tarımsal sulama sistemi bulunmadığından, tarımsal üretim yağışlara bağlıdır. Yetersiz yağış, sürekli kültivasyon, düşük toprak verimliliği ve toprak erozyonu tarımsal verimliliğin az olmasının nedenleridir. Tarımsal üretim tekniği geleneksel metotlara dayanmaktadır. Makinizasyona gidilebilme olanakları varken, toprak işlemede hala hayvan gücünden *(manda ve öküz)* yararlanılmaktadır. Kassava, pirinç ve pamuk monokültür şeklinde yetiştirilmektedir.

Ban Klong Takien 'de sadece birkaç köylü; *manda, inek, domuz ve çeşitli kümes hayvanları* yetiştirmektedir. Manda ve öküzler tarımsal çalışmalarda kullanılmak üzere yetiştirilirken, diğerleri hane halkının tüketimi için beslenmektedir. Köyde hayvanları otlatacak *mera alanı* bulunmamaktadır. Büyükbaş hayvanlar; işlenmeyen tarım arazilerinde, yol kenarlarında ya da yakın çevredeki orman alanlarında otlatılmaktadır. Köylüler; dal ve yapraklarından hayvan yemi olarak yararlanılacakları ağaç türlerini yetiştirme çabası içine girmemektedirler.

Ban Klong Takien ulusal orman kaynakları içinde bulunan bir yerleşim birimidir. Bu yerleşim birimi ormanların *"açmacılık"* yapılarak yok edilmesiyle kurulmuştur. Mahallenin yerleşim sınırları dikkate alındığında, üç farklı arazi kullanım şeklinin varlığı hemen göze çarpmaktadır. *I. kullanım alanı;* yerleşim merkezi ve tarımsal alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. *II. kullanım alanı;* orman kaynaklarında halen devam etmekte olan açmacılık ve düzensiz ağaç kesiminin yarattığı sonucun bir görüntüsüdür. *III. kullanım alanı ise;* henüz

sosyal baskıdan uzak *verimli ormanların* ve *zengin yaban yaşamı* ile *tropikal biyolojik çeşitliliğin* bulunduğu alanlardır. Köylüler, her üç kullanım alanında bulunan ağaç ve orman kaynaklarından *gelişigüzel* yararlanmaktadır. Örneğin; *mantar, bambu kökleri, çeşitli meyve ağaçları ve yakacak odun gibi ürünler I. ve II. kullanım alanlarından* temin edilirken, *yapacak odun niteliğindeki ürünler III. kullanım alanından* sağlanmaktadır. Bu faydalanma düzensiz arazi kullanımı şeklinde olmaktadır.

Öte yandan, aynı orman kaynakları ülke ormancılık politikası amaçları doğrultusunda, ulusal orman idaresi tarafından (RFD) işletilmek ve korunmak istenmektedir. Özellikle, tropikal ormanların günümüzde taşıdığı değer nedeniyle, ülke orman idaresinin göreceği fonksiyon uluslararası öneme sahiptir. Fakat, orman alanları üzerindeki *"sosyal baskı"* orman kaynaklarının düzenli işletilmesini ve korunmasını engellemektedir. Sonuç olarak; *ağaç ve orman kaynakları yanlış kullanılmaktadır.* Bu yanlış kullanımın önüne geçmek için *sosyal ormancılık olarak müdahale edilmesi gereken konular* vardır.

Ban Klong Takien' de, köylülerin oturdukları evlerin % 86 ' sı bahçeye sahip, geriye kalan % 14 ' nünde herhangi bir bahçesi yoktur. Ev bahçeciliğinin (homegarden) yapıldığı alanlar 0.25 rai ' den 1 rai ' ye kadar değişmektedir. Köylüler, evlerinin bahçelerinde genellikle meyve ve sebze yetiştirmektedirler. Bununla birlikte, bazı köylüler; çeşitli ağaç türleri, tıbbi bitkiler ve çiçekler de yetiştirmektedirler. Bahçelerden elde edilen ürünler, yalnızca hane halkının tüketiminde kullanılmaktadır. Meyve ağaçları yağmurlu mevsimde dikilmektedir. Bahçedeki çalışmalar köylülerin kendi işgüçleriyle yapılmaktadır.

Ban Klong Takien 'de, köylüler tarımsal toprağa sahiplilik durumlarına göre 4 gruba ayrılmışlardır. Hane halklarının yıllık *gelir - gider durumları* da bu ayrıma göre hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda bazı grupların *yıllık gelir ve gider durumu* ***eksi*** çıkmıştır. Yıllık toplam gelirin hesabında *(hane içi yıllık gelir)*; ***tarımsal gelirler*** *(cassava, pirinç gibi tarım ürünlerinden elde edilen)*, ***tarım dışı gelirler*** *(köy içi ve dışında işçilik gelirleri)* dikkate alınmıştır. Yıllık toplam giderin hesabında; ***tarımsal harcamalar*** *(ilaç,gübre,tohum,vb gibi tüm giderler)*, ***hanehalkının temel giderleri*** *(yiyecek, içecek, giyim, eğitim, sağlık, vb gibi)*, ***borçlanma*** *(ana para ve faiz olarak)* dikkate alınmıştır. Bu dört gruba ait rakamlar incelendiğinde, gelecek yıl yapılacak tarımsal çalışmalar için işletme sermayesinin kalmadığı görülecektir. Bu nedenle köylülerin tekrar borçlanma yoluna gitmeleri kaçınılmaz olmaktadır.

5.1.5.Sorunlar ve Müdahale Yöntemi

5.1.5.1.Sorunlar

Ban Klong Takien 'de köylülerin, sosyoekonomik durumlarını doğrudan etkileyen çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Sorunları tanımlamak ve bunlara uygun çözüm yolları bulmak amacıyla, *Ban Klong Takien* 'deki köylüler iki ana hedef grubuna ayrılmıştır. Bu hedef grupları şu şekildedir;

(1) Topraksız köylüler *(Landless people)*,
(2) Orman alanı işgal eden köylüler *(Forest land occupying)*.

Her iki grubun karşılaştıkları sorunlar genel olarak şu şekildedir;

(1) Arazi kullanma hakkı ve arazi mülkiyeti *(Land/Land tenure)*,

(2) Sermaye yetersizliği *(Lack of capital)*,
(3) Gelir düşüklüğü *(Low income)*,
(4) Yapacak ve yakacak odun kıtlığı,
(5) Tarımsal verimliliğin düşüklüğü,

Bu sorunlar hane halkı ihtiyaçlarına göre Tablo 10 'da önceliklendirilmiştir.

Tablo (10) Ban Klong Takien ' de Hedef Gruplarının Gereksinim Öncelikleri
Table (10) Priority Needs of Target Groups for Ban Klong Takien

Öncelik Derecesi	*Gereksinimler*
1.Öncelik	* Arazi mülkiyet güvenliği
2.Öncelik	* Sermaye temini ve gelir güvenliği
3.Öncelik	* Yapacak ve yakacak odun temini ve toprak verimliliğinin artırılması

5.1.5.2.Müdahale Yöntemi

Kırsal yapıya müdahale her *iki hedef grubun* ***gereksinimlerinin*** yapılan ***önceliklendirmeye*** göre karşılanması şeklinde olacaktır. Bunlar;

1.Öncelik;	*Arazi tahsisatı ve mülkiyet güvenliği verilmesi,*
2.Öncelik;	*Para ve gelir üretmek,*
3.Öncelik,	*Yapacak ve yakacak odun üretmek ve toprak verimliğini artırmak,*

şeklindedir.

5.1.6.Çözüm Önerileri

Her iki hedef grubun karşılaştıkları problemler için çözüm önerileri aşağıda verilmiştir;

(1) *Arazi tahsisatının yapılması ve arazi mülkiyet hakkının verilmesi,*

(2) *Agroforestry üretim sistemleri;*
- (1) *Homegarden,*
- (2) *Alley ürün yetiştirme,*
- (3) *Sınır ağaçlandırmaları,*
- (4) *Blok plantasyonlar,*
- (5) *Yem bankaları tesisi,*

(3) *Toplum ormancılığı uygulamaları,*

(4) *Tampon zon orman yönetimi,*

5.2.Örnek Vak'a (2); KIZILAĞIL KÖYÜ (Türkiye)

5.2.1.Giriş

Kızılağıl Köyü; Bolu İli, Merkez İlçeye bağlı orman içi bir köydür. Köy eski bir yerleşime sahiptir. Türkiye'de bulunan 17 000 orman köyünde olduğu gibi *tarım, orman ve mera kaynaklarının kullanımında çeşitli sorunlar* bulunmaktadır. Yanlış arazi kullanımının çevresel denge üzerine yaptığı olumsuz etkiler, burada yaşayan insanlara *yoksulluk* getirmektedir. *Kızılağıl Köyü* halkının çevreye uyumunda kullanılabilecek sosyal ormancılık teknolojilerini araştırmak ve *uygun çözümlerle köye müdahale şeklini* belirlemek için, bu vak'a çalışması ele alınmıştır.

5.2.2.Köyün Genel Tanıtımı

Kızılağıl Köyü; *Batı Karadeniz Bölgesi* 'nde, *Bolu İli, Merkez İlçesi* 'ne bağlı bir orman içi köydür. Köy; *3 mahalle* üzerinde, *47 haneden* oluşmaktadır. Bolu 'ya 11 km, İstanbul 'a 247 km, Ankara 'ya 201 km uzaklıktadır.

Kızılağıl Köyü; Kuzeyde: Yığılca İlçesi, Doğuda: Pirahmetler, Ağaççılar, Kürkçüler köyleri, Güneydoğusunda: Çivril, Güneyinde: Paşaköy ve Yumrukaya, Güneybatısında: Elmalık Köyü, Batısında: Düzce İlçesi ile çevrilidir.

Kızılağıl Köyü dalgalı bir arazi şekline sahiptir. Köyün ortalama yüksekliği *1105 m* 'dir. Bu yükseklik nedeniyle köy, *"orta dağlık"* bir arazi yapısındadır. Köydeki araziler kuzeye doğru gidildikçe yükselmekte ve kuzeyde *Gökyarbaşı T.* (1628 m.) ve *Aksu T.* (1620 m.) gibi, yüksek tepelerin bulunduğu sıra dağlar ile çevrilmektedir. Köyün doğu sınırını *Açmalar Mevkii* 'nden çıkan ve *Kızılağıl Mahallesi* 'nin yanından geçerek *Çatak Mahallesi* 'ne gelindiğinde, diğer derelerle birleşen *Gerge Deresi (Karamanlar Deresi)* sınır çizmektedir. Köyün batısında, köy hudutları içerisinde olan ve civardaki köylerinde kullandığı *At Yaylası* (1150 m.) denilen düz bir arazi bulunmaktadır. Köy mülki hudutları içerisinde bulunana önemli tepeler; *Sinekler T. (1110 m.), Döngelli T. (1120 m.), Kocatepe (1130 m.), Ayıga T. (1165 m), Kurtini T. (1150 m.), İkizin T. (1165 m.), Kuzubaşı T. (1110 m.), Karga T. (1020 m.), Bekçisayvanı T. (1015 m.)* olmaktadır. Köy, doğu ve güneydoğusundan *Bolu Ovası* ' nın yer aldığı kapalı bir havzaya açılmaktadır.

Köy sınırları içerisindeki anakaya; *gnays* ve *şistlerden* oluşmuştur. Köy *"Türkiye Deprem Bölgesi Haritaları"* na göre, *2. derece tehlikeli deprem bölgesi* içerisinde yer almaktadır.

Bolu Yöresi 'nin iklimi *Batı Karadeniz* iklimi ile *Orta Anadolu* iklimi arasında geçiş özelliği gösterir. Doğu Karadeniz 'e göre *daha az yağış alır* ve bu bölgeye göre *daha az nemlidir*. Yağışlar en fazla *İlkbahar* ve *Sonbahar* mevsimlerinde olmaktadır. İl genelinde yıllık yağış ortalaması *700 mm.-1000 mm.* arasında değişmektedir. Bolu Meteoroloji Müdürlüğü 'nün iklim verilerine göre (İstasyon merkezi rakım; 742 m.) *en düşük sıcaklık Ocak (-31,5 C), en yüksek sıcaklık Temmuz (37,6 C)* olarak gerçekleşmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 10.1 C 'dir.

Kızılağıl Köyü su kaynakları açısından elverişli bir konumdadır. Su kaynakları orman alanları içerisinde bulunmaktadır. İçme suları isale hattı ile, çıktıkları kaynaklardan alınarak

mahallelere ulaştırılmış ve hanelere dağıtılmıştır. Bunun yanında *Karaman Mahallesinde* 1, *Çatak Mahallesinde* 1, *Kızılağıl Mahallesinde* 2 adet olmak üzere, herkesin kullanımına açık 4 adet çeşme bulunmaktadır. *Ayrıca At Yaylası* 'nda hayvanların içme suyu için kullanılan 3 adet çeşme bulunmaktadır.

Tarımsal sulamada köyün doğusundan akan *Gerge Deresi* kullanılmaktadır. Bu su kaynağından sadece *Kızılağıl Mahallesi* yararlanmaktadır. Diğer mahallelerin sulama şebekesi bulunmamaktadır. Var olan sulama tesisleri de yetersiz durumdadır. *At Yaylası* 'ndan doğan ve *Ayıga Tepesi* ' nin yanından geçerek *Çatak Mahallesi* 'nde *Gerge Deresi* ile birleşen su kaynağı, tarımsal sulamada kullanılabilecek *atıl* bir su kaynağıdır. Bu kaynağın kullanılması için, sulama tesislerinin yapılması gerekmektedir.

5.2.3.Sosyoekonomik ve Kültürel Şartlar

Kızılağıl Köyü 'nde ilk yerleşim, *XI. yüzyıl* sonlarından itibaren bölgeye *Selçuklu Türklerinin* hakim olmasıyla başlamıştır. Yöre *XII. ve XII. yüzyıllarda*, Türkmenlerin iskanına sahne olmuştur (Yücel, 1964). Yörenin gerçek anlamda Türkleşmesi, *Anadolu Selçuklu Devleti* 'nin 1243 tarihinde *Kösedağ Savaşı* 'da *Moğollara* yenilgiye uğraması ile başlar. Bu savaşta *Moğolların* önünden kaçan halk Anadolu 'nun, *Batı ve Kuzeybatı* kısımlarına girmiş ve buralarda göçebe nüfusun artmasına neden olmuştur. Bu dönemde *Bolu Yöresinin* yüksek kısımlarına 30 000 çadır *Türkmen* yerleşmiştir. Önceleri yörenin kuzeydoğu ve doğusundaki yüksek yamaçlarda, çadırlarda yaşayan bu göçebe halk, daha sonraları köyler kurmuşlardır (Togan, 1946; Gözenç, 1979). Bu dönemde Bolu 'da 24 tane köy kurulmuştur Kurulan köylerden birisi de *Kızılağıl Köyü* olmuştur. Bu aşamada sadece *Karamanlar Mahallesi* kurulmuştur.

Öte yandan XVI. yüzyılda yaşanan *"Celali İsyanları"*, Bolu Yöresi 'nde *orman içi yerleşmeleri* hızlandırmıştır (Anıl, 1974). Anahtar bilgi kaynaklarından elde edilen bilgiler, *Kızılağıl Mahallesi* 'ndeki ilk yerleşimin *XVI. yüzyılda* olduğunu belirtmektedir. Bu devirde *Bolu Sancak Beyi* olan *Şemsi Ahmet Paşa* 'nın bugünkü *Kızılağıl Mahallesi* 'nin bulunduğu yer ve At Yaylası 'nda, 1001 dekar arazisi bulunmaktadır. *Şemsi Ahmet Paşa* İstanbul 'a hükümette görev almak üzere köyden ayrıldığında, sahip olduğu arazileri ve *At Yaylası* olarak bilinen alanı XII. ve XIII. yüzyılda yerleşen *Türkmen Köyleri* 'ne vakfetmiştir (Gözenç, 1979). *Kızılağıl Köyü* 'nün yerleşiminde göçebe olarak yaşayan Türkmenlerin, *At Yaylası* olarak bilinen alana cazip bakmaları etkili olmuştur. Köy bugünkü haliyle *3 mahalle* üzerinde kuruludur. Mahalle düzeyinde haneler toplu haldedir.

1990 yılı sayımına göre Kızılağıl Köyü ' nün nüfusu 230 'dur. Bu nüfusun 129 'u (% 56.1) kadın, 101 ' i (% 43.9) erkektir. Kadın nüfus ile erkek nüfus arasındaki cinsiyet oranı; *Kadın : Erkek = 127 : 100* 'dür. Nüfusun azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Köyde özellikle merkez *Kızılağıl Mahallesi* ' nden, Bolu İli 'ne yaygın bir göç vardır. Göç nedeni *kaynakların yetersizliği ve şehirde iş bulma* isteğidir. *Kızılağıl Köyü* 'nde, ataerkil bir aile yapısı bulunmaktadır. *Karamanlar Mahallesinde* hane halkı büyüklüğü 6; *Kızılağıl ve Çatak Mahallelerinde* 5 'tir. Ortama hane halkı büyüklüğü; 4.9 olup, aynı hane içerisinde 2 ya da 3 aile bulunabilmektedir.

Köyde 2 ilkokul vardır. *Kızılağıl Mahallesi* 'ndeki ilkokulda 9, *Karamalar Mahallesi* 'ndeki ilkokulda 10 öğrenci öğrenim görmektedir. Her iki okulun 2 'şer dersliği ve 2 'şer öğretmeni vardır. *Çatak Mahallesi* 'nin okul çağındaki çocukları, 1,5 km uzaklıkta olan

Kızılağıl Mahallesi 'nde öğrenim görmektedir. Çocuklar okula yürüyerek gidip gelmektedirler. Genç ve orta yaşlı nüfusun tamamı *okuryazar* ya da *ilkokul* mezunudur. İlkokul sonrası eğitim komşu köy olan *Paşaköy İlköğretim Okulu* 'nda ya da Bolu 'daki öğretim kurumlarında yapılmaktadır. Köyden üniversiteye ve askeri okullara giden kişiler çıkmıştır.

Köylü, temel gıda olan ekmeğini kendisi yapmaktadır. Tahıllar hasat edildikten sonra un haline getirilmekte, bütün yıl boyunca kullanılmaktadır. Her hanede, ekmek ya da diğer pişirme amaçları için yapılmış *ev tipi fırınlar* vardır.

Bazı gıda ürünleri köylüler tarafından yetiştirilmektedir. Sebze türü ürünler, evlerin hemen önünde yer alan bahçelerde *(homegarden)* üretilmektedir. Bunlardan bazıları; *fasulye, bakla, marul, soğan vb. gibi* ürünlerdir. Köylüler, ürettikleri *et, süt, yumurta gibi* hayvansal ürünleri kendi tüketimlerinde kullanmaktadır. Gereksinimleri olan diğer ürünler *(örneğin; çay, şeker gibi),* olanaklar ölçüsünde Bolu 'daki pazarlardan satın alınmaktadır. Köylülerin düzenli ve dengeli beslenme alışkanlığı yoktur.

Haneler sağlık koşulları açısından elverişlidir. WC hane içerisindedir. Fakat kanalizasyon bulunmamaktadır. Bu nedenle, bulaşıcı hastalıklar gündeme gelebilir. *Kızılağıl Köyü,* il sağlık planlamasına göre *Alpagut Sağlık Ocağı* 'ndan yaralanmaktadır. Sağlık ocağı ulaşım açısından elverişsiz bir noktada olduğundan, köylüler tarafından tercih edilmemektedir.

Kızılağıl Köyü ' ndeki kişilerin temel geçim uğraşları tarım ve hayvancılıktır. Köyün orta dağlık bir arazi yapısının bulunması ve orman içi köy olması nedeniyle tarımsal alanlar sınırlıdır. Köy mülki hudutları içerisindeki *yayla (örneğin; At Yaylası)* ve *mera alanlarının* çokluğu, köylüleri hayvancılık uğraşlarının içerisine itmiştir. Bu nedenle hayvancılık önemli iş ve uğraş alanı olmuştur.

Genç nüfus, köydeki kaynakların azalması nedeniyle şehirlere göç etmektedir. Benzer olarak yaşlı nüfus, köyde var olan üretim potansiyelinin azaldığını ve bu nedenle yaşama cesaretlerinin kalmadığını beyan etmişlerdir.

Köy yönetiminden birinci derece sorumlu kişi *"muhtar"* dır. Köyün yönetiminde muhtara, 7 kişilik *"Köy İhtiyar Heyeti"* yardımcı olmaktadır. Köy kararları ihtiyar heyeti üyelerinin de katıldığı toplantılarda, oy birliği ile alınmaktadır. Alınan kararlar *köy karar defterine* işlenmektedir. Köyün gelir ve gider hesaplarının tutulduğu bütçe defteri çoğu yıllar açık vermektedir.

Kızılağıl Köyü 'ndeki hanelerin tamamında *radyo,* % 75 'inde de *televizyon* bulunmaktadır. Yurtta ve dünyada gelişen olaylar, bu iletişim araçlarından izlenmektedir. Köylüler, şehre gittiklerinde gazete almaktadırlar.

Köyün ulaşım amacıyla kullandığı yolun 7 km ' si asfalt, 4 km ' si stabilizedir. Köy yolu bütün yıl ulaşıma açıktır. Mahalleler arasında düzgün yollarla ulaşım bağlantıları vardır. Tarım arazilerine ulaşım, köy içerisinde bulunan tali yollardan yapılmaktadır. *Karamanlar Mahallesi* 'nin girişinde bulunan köprü dar ve keskin bir viraj üzerinde olduğundan ulaşımı güçleştirmektedir. Ulaşım aracı olarak minibüslerden ve traktörlerden yararlanmaktadır. Köyde elektrik mevcuttur. Tüm haneler elektrik dağıtım şebekesine bağlıdır. Bütün mahallelerde yeterli miktarda *içme suyu* vardır. Köydeki hanelerin tamamına yakınında telefon

bulunmaktadır. Posta, telgraf gibi haberleşme hizmetleri Bolu Posta İşletme Müdürlüğü ' nün gezici görevlileri tarafından verilmektedir. Köyde 3 adet *cami* ve 2 adet *çamaşırhane* bulunmaktadır. *Karamanlar Mahallesinde* kahvehane olarak da kullanılan 1 adet *köy odası* bulunmaktadır.

Köylüler, 10 yıl öncesine kadar *orman işçiliğinde* çalışmışlardır. Orman alanlarının azalması ve verimlerinin düşmesi ile orman işçiliği sona ermiştir.

Kızılağıl Köyü 'nde tarımsal uğraşlar ve hayvancılık uğraşlarından elde edilen gelirler hesaplanmış ve 1993 yılı fiyatları ile *tarımsal gelirin* 2 455 942 000 TL, *hayvancılık gelirlerinin* ise 836 550 000 TL olduğu bulunmuştur. *Ormancılık işçiliğinden* gelir elde edilmediğinden herhangi bir hesaplama yapılmamıştır. *Köy dışı gelirlerin* az olması ve tespit edilmesindeki güçlük nedeniyle, gelir hesabına katılmamıştır. 1993 yılı fiyatları ile, tarımdan hayvancılıktan elde edilen gelir toplamı; 3 282 492 000 TL olmaktadır. Bu toplam gelir, *safi yıllık gelirdir.* Yani üretim için gerekli *girdiler ve masraflar* çıkarılmıştır. Bu çerçevede köy bazında *aylık gelir*; 3 292 492 000 / 12 = 274 374 000 TL, *aylık kişi başına gelir*; 274 374 000 / 230 = 1 192 930 *TL/Ay/Kişi* olmaktadır.

Köylüler elde ettikleri tarımsal ve hayvansal ürünleri en yakın yerleşim birimi olan *Bolu Pazarı* 'na götürmektedir. İhtiyaç duydukları malları, yine aynı pazardan satın almaktadır. Üretilen patatesin büyük bir bölümü köy içi tüketimde kullanılmasına rağmen, bir kısmı Bolu 'da kurulan *patates pazarında* satılmaktadır. Hayvansal ürünler olarak pazara *canlı hayvan, yağ ve yoğurt* götürülmektedir. Tarımsal ürünlerden sebze ve meyve satışı yapılmamaktadır. Yetiştirilen pancar tohumu ve fideleri, Bolu 'da merkezi olan *"PAN Tohum,Islah ve Üretme AŞ"* ne satılmaktadır.

5.2.4.Arazi Kullanım Şekli

Kızılağıl Köyü bugünkü arazi kullanma şekli Tablo (11) 'de verilmiştir.

Tablo (11) Kızılağıl Köyü ' nde Bugünkü Arazi Kullanım Şekli
Table (11) Classification of Present Land Use in Kızılağıl Village

Kullanma Şekli	*Alanı (Da)*	*Alanı (%)*
Orman alanı	*8 610*	*70.1*
Tarım alanı	*2 755*	*22.4*
Çayır-mera	*800*	*6.5*
Bahçe	*85*	*0.7*
İskan	*40*	*0.3*
TOPLAM	***12 290***	***100.0***

Kızılağıl Köyü 'nde köylüler tarafından kullanılan kaynaklar; *orman kaynakları, mera alanları, su kaynakları, tarım alanları ve mevcut hayvan varlığıdır. Orman, mera ve su kaynakları* ortak kullanılan kaynaklardır. *Tarım alanları ve çiftlik hayvanları* ise sahipli

kaynak konumundadır. Bu kaynaklar *Kızılağıl Köyü* halkının yaşadığı **Çevre (E)** içindedir. Çevresel dengeyi bozan sonuçlar *(orman alanlarının azalması ve verimlerinin düşmesi, erozyon, tarımsal üretim düşüklüğü gibi)* kaynak kullanımının yanlış olduğunu göstermektedir. Yanlış kaynak kullanımı **İnsanlara (P)**; *gelir düşüklüğü, yapacak ve yakacak odun kıtlığı, ot veriminin azlığı* gibi olumsuz sonuçlar getirmektedir. Yanlış kaynak kullanımının önüne geçmek için uygun **teknolojileri (T), sosyal kurumlar** aracılığı ile **(O), orman köylüsüne (P)** götürmek gerekmektedir.

Kızılağıl Köyü 'nde tarımsal ürünlerin ekiliş miktarları Tablo (12) 'de verilmiştir. Rakamlara resmi kayıtlarda yer almayan tarımsal alan miktarı da dahil edilmiştir.

Tablo (12) Kızılağıl Köyü'nde Tarımsal Ürünlerin Ekiliş Miktarları
Table (12) Cropping Pattern in Kızılağıl Village

Tarımsal Ürünün Cinsi	*Alanı (Dekar)*
Buğday	*950*
Arpa	*520*
Patates	*850*
Şeker Pancarı Tohumu	*170*
Şeker Pancarı Fidesi	*120*
Yem Bitkileri;	
Yulaf	*80*
Fiğ	*30*
Yoncalık	*30*
Burçak	*5*
Sebze	*85*
T O P L A M	***2 840***

Kızılağıl Köyü 'nde işlenen arazinin 3 katı fazlalıkta traktör mevcuttur. Köydeki 2840 dekar tarım arazisini işlemek için 10 traktör yeterlidir. Oysa köyde 23 traktör vardır. Fazlalık 13 traktör, ölü bir tarımsal yatırımdır. Köy halkının çoğunluğu *Paşaköy Tarım Kredi Kooperatifi* 'ne üye olmasına rağmen, tarımsal girdi fiyatları ve faizlerdeki aşırı yükselme, gelir düzeyi düşük çiftçileri kooperatiften uzaklaştırmıştır. Üreticilerin tarımsal üretim konusunda bilgileri yetersizdir. Bu nedenle; *toprak işleme, münavebe, tohum kullanımı, gübreleme, zirai mücadele, hasat, depolama ve değerlendirme* konularında eğitilmeleri gerekmektedir.

Köy mülki hudutları içerisinde 800 dekar çayır ve mera alanının olması, hayvancılık uğraşları için elverişli bir ortam yaratmaktadır. Köyde, *kapalı ahır hayvancılığından* ziyade *salma hayvancılık* yapılmaktadır. Köylüler hayvan sayısı ve hayvansal ürünlerin üretim miktarları açısından geçmiş yıllarda daha iyi konumda olduklarını, son yıllarda özellikle yetiştirdikleri hayvan miktarlarında azalmalar meydana geldiğini belirtmişlerdir. 1980 'li yıllarda 500 adet olduğu belirtilen *tiftik keçisi* yok denecek kadar azalmıştır. Köyün kuzeybatısında, At Yaylası olarak bilinen mera alanı, hayvanların otlatmasında kullanılmaktadır. Mera alanı yoğun bir otlatma baskısı altında olduğundan ot verimi azalmıştır. Mera alanından faydalanmayı

düzenleyecek otlatma planının hazırlanması ve mera ıslah projesinin uygulanması gerekmektedir. Köyde büyükbaş hayvanlar yerli sığır cinsindedir ve verimleri düşüktür.

Köy mülki hudutları içinde bulunana 844.5 Ha orman alanın, *Çakmaklar ve Elmalık Serisi Orman Amenajman Planları* kapsamında planlaması yapılmıştır. *Çakmaklar Serisi Amenajman Planı* içerisinde 646.5 Ha, *Elmalık Serisi Amenajman Planı* içerisinde ise 198.0 Ha orman alanı bulunmaktadır. *Elmalık Serisi* içinde kalan 198.0 Ha alanın, 49.5 Ha 'ı *baltalık işletme sınıfındadır.* Böylece *844.5 Ha orman alanının 795 Ha 'ı koru, 49.5 Ha'ı baltalık* ormandır. Amenajman planları, bu plan döneminde tüm orman alanlarını bakım bloğuna almış ve son hasılat etası vermemiştir. Bu nedenle köylülerin orman işçiliğinden gelir sağlamaları mümkün görülmemektedir. *Kızılağıl Köyü* 6831 Sayılı Orman Kanunu 'na göre orman içi köy olduğundan, *zati yapacak ve yakacak odun* alma hakkı bulunmaktadır. 1984-1993 yılları arasında hak sahibi kişilere *253 M3 yapacak ve 634 Ster yapacak odun* verilmiştir. Köylüler, köy mülki hudutları içinde ormanların artım ve verimlerinin düşmesi ve özellikle amenajman planlarının üretim etası vermemesi nedeniyle, yapacak ve yakacak odun alamadıklarını ifade etmişlerdir. Köylüler orman *alanlarından mantar, yabani meyve, çeşitli tıbbi bitkileri* toplamaktadır. *Kızılağıl Köyü* 'nde orman kadastrosu 1991-1993 yılları arasında yapılmıştır. Arazi kadastrosunun yenilenmesi gerekmektedir. Zira, orman kadastrosu ile *105 Ha alan 2/B uygulaması* olarak orman sınırları dışına çıkarmıştır:

5.2.5.Sorunlar ve Müdahale Yöntemi

5.2.5.1.Sorunlar

Kızılağıl Köyü 'nde halkın sosyoekonomik durumunu ve orman kaynaklarının kullanımını etkileyen sorunlar bulunmaktadır. Haneler arasında gelir farklılığı açısından keskin sınırlar olmadığından, *tüm köy halkı hedef grup* olarak alınmıştır. Köyde karşılaşılan ***sorunlar*** şu şekildedir:

(1) Beslenme yetersizliği ve dengesizliği,

(2) Tarımsal verimliliğin düşük olması,

(3) Gelir düşüklüğü,

(4) Ot veriminin azlığı ve otlatmanın düzensizliği,

(5) Yapacak ve yakacak odun kıtlığı,

(6) Arazi mülkiyet güvenliğinin olmaması

(7) Sulama suyu azlığı,

Bu sorunlar hane halkı ihtiyaçlarına göre Tablo 13 'de önceliklendirilmiştir.

Tablo (13) Kızılağıl Köyü ' de Hedef Grubunun Gereksinim Öncelikleri
Table (13) Priority Needs of Target Groups of Kızılağıl Village

Öncelik Derecesi	*Gereksinimler*
1.Öncelik	Gelir ve gıda güvenliği
2.Öncelik	Toprak verimliliğinin azalması
3.Öncelik	Yapacak ve yakacak odun kıtlığı
4.Öncelik	Arazi mülkiyet güvenliği

5.2.5.2.Müdahale Yöntemi

Kırsal yapıya müdahale hedef grubun gereksinimlerini yapılan önceliklere göre karşılamak şeklinde olacaktır. Bunlar;

1.Öncelik;	*Para ve gelir üretmek,*
2.Öncelik;	*Tarımsal verimliliği artırmak,*
3.Öncelik,	*Yapacak ve yakacak odun üretmek ve toprak verimliğini artırmak,*
4.Öncelik	*Orman içi yerleşim sorunlarının çözümlemek,*

şeklindedir.

5.2.6.Çözüm Önerileri

Hedef grubun sorunları için, aşağıda belirtilen çözüm önerileri geliştirilmiştir;

(1) *Gelir getiren ve gıda güvenliği sağlayan uygulamalar,*

(2) *Çiftlik ormancılığı uygulamaları;*
- (1) *Bahçe tarımı (homegarden),*
- (2) *Alley ürün yetiştirme uygulamaları,*
- (3) *Sınır ağaçlandırmaları,*
- (4) *Blok plantasyonlar,*
- (5) *Yem bankaları tesisi,*

(3) *Toplum ormancılığı uygulamaları,*

(4) *Orman içi yerleşim sorunlarının çözümlenmesi,*

(5) *Mera ıslahı ve yönetimi,*

(6) *Tampon zon orman yönetimi,*

VI. BULGULAR

6.1.Temel Politika ve Stratejiler

Bu araştırmada sosyal ormancılık uygulamalarının ***köy bazında*** yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Çünkü;

- Köy, *kırsal yörede* genel idareye bağlı en alt idari birimdir.
- Gerek devletin işleyişi *(toplumsal idare, yönetim, vb gibi)* ve gerekse bazı ormancılık uygulamaları *(örneğin kadastro çalışmaları, ORKÖY uygulamaları, zati yapacak ve yakacak ihtiyaçlarının karşılanması, vb gibi)*, köy bazı dikkate alınarak yapılmaktadır.
- Köy, karşılıklı toplumsal ilişkilerin sürdüğü ve aynı ortamda yaşamak için kader birliği etmiş insan topluluklarının bulunduğu bir birimdir.
- Her köy kültürel değerleri, gelenek ve görenekleri ile kendisine özgüdür. Bu değerlere göre her köyün diğer toplumlara göre, kendisine özgü bir yapısı vardır.
- Kişiler arasında, ekonomik ilişki zincirinin en sık olduğu birim köy bazıdır.
- Çevre *(orman alanları => E)* ve insan *(orman köylüsü => P)* ilişkisinin, en iyi şekilde sergilendiği birimler köylerdir.

Sosyal ormancılık planları ya da projelerinin uygulama bazının köy olacağı önerilmesine rağmen, bazı plan ve projelerin *il, ilçe, vb gibi idari birimleri ya da fiziki sınırları olan bir havzayı içerecek şekilde* hazırlanması da mümkündür.

Etüt-envanter ve sorun analiz çalışmalarıyla ortaya konulan *"sorunlar"*, tek tek ve farklı zaman kesitleri içinde değil, eş zamanlı olarak görevli ve sorumlu tüm kurumları devreye sokarak çözümlenmelidir. Yersel dağılım ve zaman boyutu açısından bütünlük sağlamayan uygulamalar, kırsal sorunların sürekli olarak gündemde kalmasına neden olacaktır.

6.2.Sosyal Ormancılıkta Kurumsal Görevler

Orman İçi Yerleşim Sorunlarının Çözümlenmesi

İşgal ve faydalanma nedeniyle orman niteliğini kaybetmiş alanların kadastrosu OGM kadastro komisyonları tarafından yapılmalıdır. Orman dışına çıkarılan bu alanların *arazi kadastrosu*, ORKÖY tarafından Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü 'ne (TKGM) yaptırılmalıdır. ORKÖY orman ve arazi kadastrosu biten köylerde orman dışına çıkarılmış arazileri, tespit edilen rayiç bedel üzerinden orman köylüsüne satışını gerçekleştirmelidir.

Gelir Getiren ve Gıda Güvenliği Sağlayan Uygulamalar

Bu uygulamaları yapacak birim ORKÖY Genel Müdürlüğü 'dür.

Çiftlik Ormancılığı Uygulamaları

Uygulama yapılacak arazinin mülkiyet şekline göre çeşitli kurum ve kuruluşların görev ve sorumlulukları olacaktır. Çiftlik ormancılığı uygulanacak arazi devlet ormanı ise OGM, hazine arazisi ise Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından tahsis edilmelidir. Uygulamalarda teknik yardım ve finansman desteği AGM tarafından sağlanmalıdır.

Toplum Ormancılığı Uygulamaları

Uygulamaların yapılacağı arazinin mülkiyet şekline göre çeşitli kurumların üstleneceği görevleri vardır. Arazi devlet ormanı ise OGM, hazine arazisi ise Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından tahsis edilmelidir. Teknik yardım ve finansman desteği AGM tarafından verilmelidir.

Tampon Zon Orman Yönetimi

Uygulamaların asli sorumlusu OGM ve bu kurumun taşra kuruluşlarıdır. *Otlatma yönetimi* ve *orman tali ürünlerden faydalanma yönetimine* ilişkin plan ve projeler, orman işletme müdürlükleri ya da şeflikleri tarafından hazırlanmalıdır. Tampon zon orman yönetimi, orman köylerinde tipik arazi kullanım şekline göre *II. kullanım alanı* içerisinde uygulanacağından, bu alanda meydana gelen *açmacılık, kaçak kesim ve düzensiz otlatma gibi olaylar* OGM tarafından önlenmelidir.

6.3.Sosyal Ormancılık Uygulamalarında Finansman Kaynakları

Türkiye Ekonomisi 'nin içinde bulunduğu sıkıntılar, sosyal ormancılık uygulamaları için devletin temel gelirlerinden *finansman* ayrılamayacağını göstermektedir. Fakat, geçtiğimiz yıllarda çeşitli ormancılık uygulamalarına *(ağaçlandırma, milli parklar, orman köylerinin kalkındırılması gibi)* finansman kaynağı bulunmasına yönelik düzenlemeler, bu darboğazının çeşitli şekillerde aşılabileceğini işaret etmektedir. Günümüzde ormancılık yatırımları, bu finansman kaynakları ile yapılmaktadır. Örneğin *ağaçlandırma ve orman köylerini kalkındırma fonlarına*, çeşitli alanlardan finansman akışı sağlanmaktadır. Bu fonlar *ormandan alınanın tekrar orman ve orman alanlarına verildiği* bir mekanizma kurmaktadır. Orman köylüsüne satışı yapılacak arazilerden elde edilecek gelirlerin *orman köylerini kalkındırma fonuna* aktarılması, sosyal ormancılık uygulamaları için önemli bir finansman kaynağı olacaktır. Bu araştırma kapsamında geliştirilen bazı sosyal ormancılık uygulamaları için, OGM *Döner Sermaye* kaynaklarının da kullanılması önerilmektedir. Buna göre sosyal ormancılık uygulamaları için önerilebilecek finansman kaynakları şu şekildedir;

Orman İçi Yerleşim Sorunlarının Çözümü

Bu uygulamaların finansman kaynağı *ORKÖY FON* 'undan sağlanacaktır.

Gelir Getiren ve Gıda Güvenliği Sağlayan Uygulamalar

Bu uygulamaların finansman kaynağı *ORKÖY FON* 'undan sağlanacaktır.

Çiftlik Ormancılığı Uygulamaları

Bu uygulamaların finansman kaynağı *AĞAÇLANDIRMA FON* ' u olacaktır.

Toplum Ormancılığı Uygulamaları

Bu uygulamaların finansman kaynağı *AĞAÇLANDIRMA FON* ' u olacaktır.

Tampon Zon Ormancılık Yönetimi Uygulamaları

Tampon zon ormancılık yönetimi uygulamalarında *otlatma yönetimi ve orman tali ürünlerinin işletme ve yönetimi* gibi uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamaların finansman kaynağı *OGM Döner Sermaye bütçesidir.*

VII. TARTIŞMA

Kırsal yörede ***sosyoekonomik ormancılık sorunlarının*** ortaya çıkışı ve bunların ormancılığa yansımasını şu şekilde açıklamak mümkündür: *Temel ihtiyaçlardan* başlayarak *(örneğin; barınma,beslenme) lüks ihtiyaçlara* kadar geniş bir yelpaze çizen ***insan ihtiyaçlarının kıt kaynaklarla karşılanması*** ülke olarak ekonomiyi yöneten hükümetlerin, aile olarak her aile reisinin en başta gelen sorunudur. Eğer herhangi bir insan grubu ya da toplum kesiti, en azından temel ihtiyaçlarını karşılayacak kaynaklara sahip değil ise, bu kaynakları elde etmenin yollarını araştıracaktır. Bunu, hukuk düzenine saygı duyarak yapabileceği gibi, hukuk dışı yollara başvurarak yapması da bir olasılıktır. Bugün *ülkemizde orman içi ve kenarında yaşayan insanlar* aynı yolları denemektedir. ***Orman köylüleri*** geçimlerini veya en azından temel ihtiyaçlarını karşılamak için; *yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarını orman alanlarından karşılamakta, gıda ve gelir güvenliği için açmacılık yapmakta, hayvanlarını orman alanlarında otlatmakta, ormandan çeşitli ürünler toplamaktadır.* Kanunlar orman köylüsünün izinsiz olarak yaptığı bu davranışların suç olduğunu belirtmekte ve ceza yaptırımları getirmektedir. Sosyoekonomik sorunlar arasında, ticari ya da kısa yoldan para kazanma hırsı içeren davranışlar (örneğin; *kaçakçılık*) ya da öç alma ve sabotaj gibi eylemler (örneğin; *orman yangınları çıkarmak*) bulunmamaktadır. Orman alanlarına ekonomik sıkıntılar nedeniyle yapılan yönelişler, *sosyoekonomik sorunlar* olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü 'nün 1969 yılında kuruluşundan sonra 1970 yılında havza bazında *ağaçlandırma avan projeleri*, daha sonra 1970-1980 yılları arasında *ağaçlandırma uygulama projeleri* hazırlanmıştır (Ertaylan, 1986). Ağaçlandırma uygulama projeleri bir serinin potansiyel ağaçlandırma alanlarının tümünü ya da belirli bir bölümünü ele alacak şekilde dizayn edilmiştir. Bu projelerin uygulamalarına, 1980 'li yılların ortalarına kadar devam edilmiştir. 1980 'li yılların sonlarına doğru ağaçlandırma çalışmalarında finansman sorunu ortaya çıktığında, yıllık programlarda büyük düşüşler olmuştur. *4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Kanunu* 'nun yürürlüğe girdiği 1995 yılına kadar, ağaçlandırma ve erozyon kontrolu uygulamaları ile etüt proje çalışmalarında beklenen hedeflere ulaşılamamıştır. *4122 Sayılı Kanun* 'nun ağaçlandırma çalışmalarının finansman sorununu belli ölçüde çözmesiyle, daha önce projelendirilmiş olan ağaçlandırma sahalarında uygulamalara yeniden başlanmış ve etüt edilecek yeni potansiyel saha arayışına girilmiştir. Fakat, arazide yapılan incelemelerde ilk avan projeler ve ağaçlandırma uygulama projeleri gibi, ağaçlandırmaya uygun blok sahaların kalmadığı ve potansiyel ağaçlandırma alanlarının parçalı ve dağınık bir yapıda olduğu görülmüştür. Ağaçlandırılacak alanların böyle bir görünüm kazanmasının temel nedeni, *açmacılık* ile elde edilen tarımsal alanların, orman dışına çıkartılmasını olanaklı kılan yasa değişiklikleridir. Klasik ormancılık ve ağaçlandırma düşüncesine sahip kişiler, bu gibi sahaları gömemezlikten gelerek, ağaçlandırılacak potansiyel alan kalmadığını düşünmüşlerdir. *Ağaçlandırılacak potansiyel alanların parçalı ve dağınık bir yapı kazanmasının temel nedeni, ülkenin içinde bulunduğu sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlarının ormancılığa yansımasıdır.* Kırsal yörede ekonomik sıkıntılar nedeniyle, daha fazla tarımsal alana ihtiyaç duyulması ve bu ihtiyacın orman alanlarından ***açmacılık*** yapılarak karşılanmak istenmesidir. Ayrıca bu sonucun oluşumunda, *siyasal iktidarların orman niteliğini kaybetmiş yerlerin orman sınırları dışına çıkarılmasını olanaklı kılan yasal düzenlemeler yapmasının da önemli bir payı bulunmaktadır.* Bu açıklamalar, sosyal ormancılık uygulamalarının gelecek yıllarda ne denli önem kazanacağını ve vakit geçirilmeden ağaçlandırma çalışmalarının uygulama şekline dair, yeni politika ve stratejilerin gündeme getirilmesi gereğini ortaya koymaktadır. Zira bütünlüğünü kaybetmiş, parçalı orman alanları ***toplum ormancılığı*** (*community forestry*) uygulamalarının, açmacılık yapılarak tarımsal alana

dönüştürülmüş sahalar ise ***çiftlik ormancılığı*** (*farm forestry*) uygulamalarının yapılacağı objelerdir. Öte yandan; 1980 'li yıllarda ülke ekonomik politikalarına yansıyan *özelleştirme* rüzgarları, ormancılık uygulamalarında da kendini hissettirmiş, *özel ağaçlandırma* sloganıyla gerçek ve tüzel kişilerin ağaçlandırma çalışmalarında görev alabileceğine dair düzenlemeler yapılmıştır. Ortaya çıkışı ile farklı özellikleri olan *Çal Yöresi Özel Ağaçlandırmaları* bu uygulamalar için örnek gösterilmiştir (Tolunay, 1987). Sınırlı sayıda uygulamanın dışında Türkiye genelinde, bu uygulamaların başarısı düşük düzeylerde kalmıştır. *Rant gelirinin daha cazip olduğu günümüzde, özel sektörün uzun üretim dönemi ve düşük karlılığı olan ormancılık üretim alanına girmesi ve bu alana yatırım yapması beklenemez.* Ağaçlandırma Fonu 'ndan kredi verilerek uygulamaların cazip hale getirilmesine rağmen, *özel ağaçlandırma çalışmalarına* yeterince ilgi gösterildiği söylenemez. Çünkü, *kalkınmakta olan ve kırsal nüfusun büyük bir kısmının orman alanlarına bağımlı oluğu ülkelerde,* ***özel ağaçlandırma sloganından*** *daha çok sosyal ormancılığın uygulama elamanları olan* ***toplum ormancılığı*** *ve* ***çiftlik ormancılığı*** *uygulamalarının ele alınması ve bu yönde politikalara ağırlık verilmesi* gerekmektedir.

1991 yılında Orman Bakanlığı 'nın ikinci kez kuruluşundan sonra ORKÖY 'ün örgütlenme çabaları ve bazı dış kaynaklı sosyal ormancılık projelerinin uygulamaları devam ederken, İ.Ü. Orman Fakültesi *"Akademik Genel Kurulu"* sosyal ormancılık konusunda *"Fakülte Görüşü"* nün saptanmasına karar vermiş ve bunu 02/05/1994 tarihli raporu ile kamuoyuna duyurmuştur. Rapor; *sosyal ormancılığın tanımı, amacı ve uygulama şekillerine* dair açıklamalar yapmakta ve bu ad altında yapılacak ***bazı uygulamaların ülkeye zarar vereceğini*** *belirterek,* ***çeşitli uyarılar*** yapmaktadır. Raporda, genel ifade olarak sosyal ormancılık uygulamalarında güdülen amacın; *"Bazı orman alanlarının, tarımsal ve hayvansal ürün üretim amacına tahsisi edilmesi ve bu alanlarda tarım-ormancılık ve faaliyetlerinin koordine edilmesidir."* denilmektedir. Bu ifade sosyal ormancılık anlayışını yansıtmakta yetersizdir. Zira ***ülke gözetmeksizin tüm dünyada sosyal ormancılığın genel amacı***; *"kırsal yöre insanlarının neden olduğu ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önlenmesi"* dir. Yani, *orman alanlarının başka kullanım alanlarına tahsisi değil, orman alanlarının azalmasının* önlenmesidir. Gerçi orman içi yerleşim sorunu olan ülkelerde, bazı orman alanları orman köylülerinin iskanını sağlamak amacıyla tahsis edilmiştir. Fakat, bu ülkelerin kırsal yörelerinde orman içi yerleşimler, halk tarafından kendiliğince ve bilinçsiz bir şekilde yapılmaktadır. Ülkenin AGÜ olması, artan kırsal nüfusun *sanayileşme* ile kentlere çekilememesi, yerleşim sorununun kırsal yörede çözümlenmesini zorunlu hale getirmektedir. Özellikle Asya-Pasifik Rejyonunda yer alan ülkelerde uygulanan bazı sosyal ormancılık projelerinde, ormanları tahrip eden *düzensiz yerleşimi* önlemek için, *orman içi yerleşim sorunlarını çözen* uygulamalar yapılmıştır. Yukarıda sosyal ormancılıkta güdülen amacı belirten ifadenin yetersizliği ve eksikliğinden çok, Türkiye ' ye yönelik endişeleri dikkat çekicidir. Fakat Türkiye ' de az önce belirtilen ülkelerde gibi orman alanlarına yönelik belirgin bir yerleşim talebi yoktur. Çünkü, ülkemizde orman içi yerleşimler 1550-1600 yılları arasında yaşanılan isyanlar ile başlamış ve orman köyleri oluşmuştur (Anıl, 1974). Yani orman köyleri, orman alanları ve ormancılık uygulamaları içerisine yıllar öncesinden girmiştir. Ayrıca, ülkemizde anayasa ve kanunlar orman içi yerleşimleri haklı göstermek istercesine, orman vasfını kaybeden yerlerin orman sınırları dışına çıkartılmasına yönelik hükümlerle donatılmıştır. Bu nedenle Türkiye 'de sosyal ormancılığın amacı; *orman alanlarının başka kullanım alanlarına tahsisinden çok, ormansızlaşma ve çevre bozulmasını verimli ormanların sınırında durdurmak, orman niteliğini kaybetmiş ve hukuki olarak orman sınırları dışına çıkarılmış alanlarda ormancılıkla bütünlük sağlayan üretim tekniklerini uygulamak* olacaktır. Raporda sosyal ormancılık uygulamalarının, *"Nüfus yoğunluğu ve nüfus artışı yüksek ve buna karşılık ormancılık*

çalışmaları henüz teknik, yasal ve yönetsel düzenlemeler bakımından yeterli düzeye ulaşmamış ve orman mülkiyeti sağlam esaslara oturmamış gelişmekte olan bazı ülkelerde yaygın bir kullanım alanı bulmuştur." denilmektedir. Bu ifadeye göre Türkiye, sosyal ormancılık uygulamalarının yapılacağı ülkeler arasındadır. Öte yandan raporun, *"Sosyal ormancılığın ülkeden ülkeye değişen, çok farklı amaçlar taşıdığını"* belirtmesi yerinde bir saptamadır. Rapor, *"Sosyal ormancılık uygulamalarının büyük kısmının ülkemiz ormancılık örgütü tarafından orman köylülerinin kalkındırılması stratejisi altında uzun yıllardan beri, çeşitli etkinlikler ve uygulamalar şeklinde gerçekleştirildiğini ve bu günkü terminoloji ile ifade edilen sosyal ormancılık etkinliklerini büyük ölçüde içerdiğini"* belirtmektedir. Bu ifadenin Türkiye Ormancılığı 'nda bugüne kadar yapılan sosyal yaklaşımları, sosyal ormancılık uygulamaları ile bağdaştırması anlamlıdır. Rapor, sosyal ormancılık uygulamalarını iki kategoriye ayırmaktadır. Bunlar; (1) *Orman rejimi dışındaki tarım ve mera alanlarındaki üretim tekniklerinin değiştirilerek orman köylüsüne yeni tekniklerin öğretilmesi ve böylece bu alanlarda üretim verimliliğinin artırılması, aynı zamanda bazı küçük teknolojilerin (halıcılık, ipekçilik, dokumacılık, arıcılılık,vb. gibi) getirilmesi ile orman köylüsüne yeni geçim olanaklarının sağlanması*, (2) *Orman rejimi içindeki alanlarda bazı etkinlikler yoluyla ormanlara zarar vermeyecek biçimde orman köylülerine kontrollü yararlanma olanakları sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi* şeklinde belirtilmekte ve bu iki kategoriye giren uygulamaların yıllardan beri Türkiye 'de yapıldığı ifade edilmektedir. Bu açıklamalardan sonra yer alan, *"Ülkemizin özellikle ekolojik koşulları ve topografik yapısı nedeniyle ikinci kategoride yer alan uygulamalar dışında yeni bir takım yaklaşımlar (marjinal orman alanlarında sebze ve meyve bahçeleri oluşturulması, ormanlarda kapalılığı azaltarak otlatmaya olanak sağlanması, orman ağaçlarıyla tabakalı olarak tarım bitkileri yetiştirilmesi, makilerin orman ve hayvancılık kombinasyonu şeklinde kullanıma açılması, vb. gibi) düşünülüyor ise, bunun gelişigüzel bir kararla uygulamaya geçilmesi asla sözkonusu olmamalıdır."* ifadesi haklı yönleri olmasına rağmen, sosyal ormancılığı tümden bu yönde uygulamalar yapan bir ormancılık anlayışı haline sokmuştur. Raporun ileriki bölümlerinde yer alan *"İyi nitelikli olarak kabul edilen orman alanlarımızın kapalılık derecesi 0.7 ve daha fazla olanlarının ancak 1.6 milyon ha olduğu dikkate alındığında, ülkemizin orman varlığı bakımından ne kadar fakir olduğu anlaşılır. Hele bu ormanlarda kapalılığı daha açarak, altında tarım ürünleri yetiştirmek gibi bir uygulamayı düşünmek bile büyük bir çılgınlıktır."* cümlesi sosyal ormancılık uygulamalarını farklı bir mecraya sokmuştur. Kısacası *raporun ana teması ve sonuç bölümü "verimli ormanların kapalılığını bozarak, tarımsal ürün yetiştirilmesi ve otlatma yapılması "* üzerine kuruludur. Fakat, *rapor 20,2 milyon ha orman alanında düzensiz otlatma yapıldığını, orman yan ürünlerinden plansız ve bilinçsiz bir şekilde yararlanıldığını, OGM ' nin bu konularda yasal görevleri olmasına rağmen kayıtsız kalarak görev yapmadığını ya da yapamadığını* dikkate almamaktadır. Rapor çeşitli ülkelerde uygulanan *bazı agroforestry üretim tekniklerinin* Türkiye 'ye zarar vereceği yönüyle haklıdır. Örneğin agroforestry üretim teknikleri olan; *"shifting cultivation"* ve *"taungya"* nın ülkemizde sosyal ormancılık uygulamalarında yer verilmesi ormansızlaşmaya neden olabilecektir. Zaten *shifting cultivation* Türkçe 'ye *dönüşümlü kültivasyon* olarak tercüme edilebilir, fakat bu terimin orman köylülerinin yaptığı ***açmacılık*** eylemi ile aynı anlama geldiği unutulmamalıdır. Fakat agroforestry üretim tekniklerinden *"alley cropping", "home garden", "plantation crop combination"* gibi üretim teknikleri ülkemiz için anlamladır. Bunların ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önlenmesi, tarımsal verimliliğin artırılması için kullanılması ve uygulanması yerindedir. Öte yandan, raporun sosyal ormancılığın uygulama alanı olarak verimli ormanları seçeceği endişesi yersiz kaygıdır. Bu kaygının ortaya çıkışında çeşitli ülkelerde uygulanan sosyal ormancılık modellerinden hangilerinin ülkemize uygun olacağının *bilimsel araştırmalarla ortaya konulmaması* kadar, çeşitli yörelerde ülke gerçekleri ile

bağdaştırılmadan ve bilimsel temellere oturtulmadan acele ile yapılan uygulamalar da etkili olmuştur. Bu rapor, *İ.Ü. Orman Fakültesi* tarafından OB 'na sunulmuş ve özellikle konu ile yakından ilgisi bulunduğunu varsaydığı ORKÖY 'e göndermiştir. Sonuç olarak, *raporda yer alan keskin ifadeler nedeniyle sosyal ormancılık uygulamalarına daha da soğuk ve kuşku ile bakılmaya başlanmıştır.* Oysa *Fakülte Akademik Kurulu*, birkaç sayfalık rapor ile sosyal ormancılığı değerlendirmek yerine, bu alanda var olan bilgi birikiminin ülkeye kazandırılması ve bu yönde araştırmalara yönelinmesi yönünde önerilerde bulunsaydı, ülkenin sosyal ormancılık konusunda çok farklı yere gelebilirdi.

Ülkemizde 1986 yılından sonra uygulamaya konulan sosyal ormancılık projelerinin, özellikle *Türk-Alman Ormancılık Projesi Sosyal Ormancılık Uygulamaları* 'nın başarılı olduğu söylenemez. Bu projelerin başarısızlıkla sonuçlanmasında *sosyal ormancılık uygulamalarında acele edilmesi, geçmişte yapılan sosyal yaklaşımların değerlendirilmemesi ve sosyal ormancılık uygulamalarına yer verilme gerekçesi olan ormancılık sorunlarının sağlıklı bir şekilde ortaya konulmaması* etkili olmuştur. Öte yandan bu başarısızlıkta diğer bir etken, ormancılık yönetimi ve uygulamalarını üstlenmiş kişilerin sosyal ormancılık uygulamalarını kavrayamamaları ve bu uygulamamaların gereksiz olduğunu düşünmeleridir. Bu anlayışa varılmasının temelinde, ormansızlaşma ve çevre bozulmasının nedenlerinin teknik olduğu kadar sosyoekonomik yönlü olduğunun düşünülmemesi yatmaktadır. Fakat uygulaması süren iki proje, başarılı yürütülmelerinin yanında geleceğe yönelik tecrübe ve deneyimleri vermesi açısından anlamlı ve değerlidir. Bu projeler; ***GCP/TUR/045/SWE Türkiye 'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi*** ve ***3567/TU Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi*** 'dir. Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi *"Fırat Havzası 'ndaki kırsal fakirlik ve doğal kaynakların vasıflarına kaybetmesine dair önemli sorunları ele alan katılımcı doğal kaynak yönetim tekniklerini kullanan bir projedir."* Projenin ana amacı; *"Adıyaman, Elazığ ve Malatya İllerinin yüksek havzalarındaki; ormanların, mera ve tarım alanlarının geliştirilmesi ve üretkenliğinin korunmasıdır"* şeklinde belirtilmiştir. Proje Doğu Anadolu 'da doğal kaynakların idaresinde, köy topluluklarının ve çiftçilerin katılımlarını artırmak ve bu amaca ***"Sor-Sap-Çöz"*** olarak bilinen *katılımcı doğal kaynak planlaması tekniği* ile ulaşmak istemektedir. Projenin tüm sorumluluğu OB 'na ait olup *"entegre bir kırsal kalkınma projesi"* görünümündedir. Zira, projede öngörülen faaliyetler AGM, TÜGEM, KHGM, OGM, ORKÖY, TAGM tarafından yürütülmektedir. Ülkemizde, bu güne kadar altyapı sorunları belli ölçüde çözülen kırsal yörelerin kalkınma sorunlarının; *"mevcut kaynakların etkin ve verimli kullanımında"* yoğunlaşması nedeniyle, bu proje kapsamında yürütülen çalışmaların önemi ortaya çıkmaktadır. Proje, *kırsal kalkınma alanında yeni politika ve stratejilerin oluşturulması, kırsal alanda rasyonel arazi kullanımının sağlanması, kırsal yörelere hizmet götüren kurumların koordinasyonunu sağlayarak, entegre kırsal kalkınma çalışmalarının yürütülmesine ilişkin önemli deneyimleri* vermesi açısından anlamlıdır. Projenin planlama ve uygulama bazı olarak ana havzalar içinde yer alan *mikrohavzaları* seçmesi ve başlangıçta 6 mikrohavzanın planlamasını yaparak diğer mikrohavzaların planlamasını projede görev yapan kurumlara bırakması, gerek projenin ileriki uygulama yıllarında ve gerekse proje uygulamasının bitirilmesinden sonra ülkenin diğer bölgelerinde yapılacak kırsal kalkınma faaliyetlerinin yürütülmesine rehberlik edecek çeşitli modeller sunmaktadır. Bu modeller, özellikle son yıllarda ağaçlandırılacak potansiyel alan bulamadığını belirten AGM için yeni bir çalışma anlayışının kazanmasına yardımcı olacaktır. Böylece AGM, *klasik ağaçlandırma projeleri ile çalışan bir kurum yapısından, mikrohavza bazında ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önlenmesi için ağaçlandırma çalışmaları yapan bir kurum yapısına dönüşebilecektir.*

VIII.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada teorik analizler ve vak'a çalışmaları ile sosyal ormancılık uygulama şekilleri incelenmeye ve sosyal ormancılığın Türkiye açısından önemi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sosyal ormancılık, *AGÜ 'lere ve gelişmekte olan ülkelere* özgü bir ormancılık anlayışıdır. Çünkü, bu ülkelerdeki kırsal nüfusun orman kaynaklarına bağımlılıkları vardır. Ülke ormancılık örgütleri, görevlerini yaparken zorluklarla karşılaşmaktadır. Çünkü ormanların işletilmesinde toplum adına görev yapılırken, orman kaynaklarının içinde yaşayan kırsal nüfus ile çatışmalar gündeme gelebilmektedir. Yani, *aynı ülkenin iki farklı toplum kesitinin farklı taleplerinin kesişmesi* sözkonusudur. Ormancılık örgütleri, ormancılık politikaları çerçevesinde hareket ederken, yöresel halkın taleplerini dikkate alamamaktadır. Bu nedenle, saptanan genel hareket tarzı ile orman kaynakları işletilmeye çalışılmaktadır. Yöresel halkın talepleri dikkate alınmadığında, yaşamsal olarak bu taleplerin karşılanmasını kaçınılmaz gören kırsal yöre insanları, genel toplum taleplerini görmemezlikten gelerek kendilerinin geliştirdiği hareket tarzı ile orman kaynaklarını kullanmaktadır. Çatışan iki farklı toplumsal talep, orman kaynağının verimli bir şekilde işletilmesini engel olmaktadır. Sonuç: *ormansızlaşma, çevre bozulması ve doğal dengenin yok olmasıdır.* Bu sonuçları önlemek için yapılan ve genel toplum talepleri ile birlikte yöresel toplum taleplerini de dikkate alan ormancılık uygulamaları, ***sosyal ormancılık uygulamaları*** olarak nitelendirilmektedir.

Araştırmanın teorik analizi sosyal ormancılığın *çok geniş kapsamı ve içeriği olan bir terim* ***(comprehensive)*** *olduğunu, çeşitli bilimdalları ile çok yakından ilişkisi bulunduğunu ve bu bilim dallarından yararlandığını* ***(interdisciplinary)****,toplumsal katılım ile yapılan ormancılık çalışmalarına* ***(people's participation)*** *atıfta bulunduğunu* ortaya koymuştur. Sosyal ormancılığı en iyi açıklayan model **Alavalapati ve Gill** tarafından geliştirilen ***"Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli"*** dir. Bu model ile ***"Türkiye Sosyal Ormancılık Ekolojik Bileşim Modeli"*** geliştirilmiştir. Modelin esnek ve kullanışlı bir özelliği vardır. Orman Bakanlığı içinde geniş mesleki bakış açısı olan teknik personel, bu modeli rahatlıkla kavrayabilir ve sosyal ormancılık uygulamalarının ülke için önemini ve gerekliliğini kolaylıkla anlayabilir.

Sosyal ormancılığın iki ana uygulama şekli vardır. Bunlar; ***toplum ormancılığı*** *(community forestry)* ve ***çiftlik ormancılığı*** *(farm forestry)* 'dir. Fakat, ülkelerin ormancılık sorunlarına göre, farklı sosyal ormancılık modelleri geliştirilebilmektedir. Bu araştırma kapsamında Türkiye Ormancılığı için; ***orman içi yerleşim sorunlarının çözümlenmesi, gelir artıran ve gıda güvenliği sağlayan uygulamalar, tampon zon orman yönetimi uygulamaları*** birer sosyal ormancılık modeli olarak geliştirilmiştir.

Vak'a çalışmalarında, araştırma kapsamında geliştirilen sosyal ormancılık modellerinin uygulamaları yapılmıştır. Bu çalışmalar, sosyal ormancılığın dört uygulama aşamasından *"Etüt-envanter ve Sorun Analizi"* aşamasına kadar yapılan çalışmaları içermektedir. Bu aşamadan sonra *"Planlama ve Projelendirme"* aşaması ve bunu takip eden diğer aşamalar izleyecektir. Bu nedenle vak'a çalışmaları, *kırsal yapıda sorunların teşhis edildiği ve bu sorunların çözümü için kırsal yapıya müdahale şeklinin ortaya konulduğu* bir çalışma niteliğindedir. *Ban Klong Takien* vak'a çalışmasında, kırsal yapıya müdahale edilecek konular olarak geliştirilen sosyal ormancılık modelleri için bütçe ve finansman hesaplamaları yapılmıştır. *Kızılağıl Köyü* vak'a çalışması için bu tür hesaplamalara girilmemiştir. Çünkü, Türkiye

Ekonomisi 'sinin *enflasyonist* bir ortam içinde bulunması, yapılan hesaplamaları kısa zaman süreci içerisinde anlamsız hale sokmaktadır.

Bu araştırma, Türkiye Ormancılığı 'nın sosyoekonomik sorunlarının çözümüne yönelik farklı bir bakış açısı getirmektedir. Geliştirilen sosyal ormancılık modellerinin pratik uygulama alanına aktarılmasında çeşitli zorluklarla karşılaşmak mümkündür. Buradaki en önemli zorluk: ülke hükümetlerinin **(O)** bu modellerin uygulanmasında inançlı olması ve devleti işler hale getirmesidir. Bu yapılmadığı sürece, ***orman alanları*** **(E)** ile ***orman köylüsü*** **(P)** arasındaki ilişki, ülke aleyhine gelişecek ve *Orman Bakanlığı* **(O)** görevlerini yapamaz durumuna düşecektir.

Bu araştırma kapsamında geliştirilen sosyal ormancılık modellerin uygulama başarısı; *kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliğine, ülkenin sağlıklı ve akılcı kalkınma politikaları izlemesine* bağlıdır. Bu konularda ülkenin eksiklikleri vardır. Bu nedenle düzenli ve dengeli kalkınmanın sağlandığı bir ekonomik yapı kurulmalı ve işletilmelidir.

Araştırma çerçevesinde elde edilen sonuçlara göre, geliştirilen öneriler şu şekildedir;

(1) Bu araştırma kapsamında geliştirilen sosyal ormancılık uygulamalarının *köy bazında, eş zamanlı olarak, görevli tüm kurumları devreye sokarak yapılması* gerekmektedir.

(2) Tüm uygulamalar kendi *kendine yeterlilik* ve *kalkınmaya gönüllü katılım* düşüncesi ile yapılmalıdır.

(3) Sosyal ormancılık uygulamaları, tüm Türkiye 'yi baz alacak şekilde değil, *sorun analizi ve önceliklendirmeye* dayanan çalışmaların ortaya koyduğu, öncelik sırasına göre yapılmalıdır.

(4) Kadastro çalışmaları hızlandırılmalı ve kadastro çalışmaları biten yerlerde, orman içi yerleşim sorunlarının çözümüne yönelik uygulamalara hemen başlanılmalıdır.

(5) Ormancılıkla ilgili kurumların özellikle ORKÖY 'ün personel ve finansman sorunları çözümlenmelidir.

(6) AGM tarafından *klasik ağaçlandırma projelerinin* hazırlanmasından vazgeçilmeli, *havza rehabilitasyonunu* içeren *projeler* hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. *Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi* 'nin planlama ve projelendirme yöntemi ve uygulamaları, bu konuda en güzel örnektir.

(7) *Tampon zon orman yönetimine ilişkin* uygulamalar, pilot bölgelerden başlanarak yapılmalıdır.

(8) Orman köylerinin *yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik düzenlemeler*, belirli bir zaman süreci dikkate alınarak kaldırılmalıdır. Bunun gerekçeleri orman köylüsüne anlatılmalıdır..

(9) *Agroforestry* üretim teknikleri konusunda geniş kapsamlı bilimsel araştırmalar yapılmalıdır. Bu konuda öncelikle, orman köylerinde var olan *geleneksel*

agroforestry üretim teknikleri incelenmelidir. Agroforestry üretim tekniklerinden *"shifting cultivation"* (dönüşümlü kültivasyon) ve *"taungya"* ülkemizde uygulanmamalıdır.

(10) Sosyal ormancılık ile ilgili eğitim, araştırma ve uygulamaların yapılacağı bir birim olarak *"Sosyal Ormancılık Eğitim Merkezi"* kurulmalıdır.

(11) Ormancılık mensubu kişilere, sosyal ormancılık uygulamaları yapılmadan Türkiye'de teknik ormancılık yapabilmenin ve ormanları kurtarmanın başka yolu olmadığı anlatılmalıdır.

(12) Orman Bakanlığı bünyesindeki her birimin (OGM, AGM, ORKÖY, MPGM) hangi gerekçe ile kurulduğu ve Türkiye Ormancılığı içinde nasıl bir görev üstlendiği iyi bilinmelidir. Bu görevlerin farklı branşlarda yürütülmesine rağmen, *Türkiye Ormancılığı için bir bütün olduğu* anlatılmalıdır.

IX. ÖZET

Sosyal ormancılık dünya ormancılığının son yirmi yılında, gelişmekte olan birçok ülkede büyük ilgi ve kabul gören bir ormancılık anlayışıdır. Bu anlayış *Asya-Pasifik, Orta ve Güney Afrika, Latin Amerika Ülkeleri* 'nde çeşitli uygulama şekilleri ile kendini göstermiştir. Kavram olarak Türkiye Ormancılığı ' na 1986 yılında girmiştir. Bu kavramdan etkilenilmiş ve çeşitli uygulamalara yönelinmiştir. Fakat gerek ülke ormancılık sorunlarının ve gerekse geçmişte yaşanılan deneyimlerin sağlıklı bir şekilde analiz edilmemesi nedeniyle, ülke gerçekleriyle bağdaşan uygulamalar yapılamamıştır. Ormancılığın yeniden yapılanması önerilmesine rağmen, bu yapılanmanın ne şekilde olması gerektiği belirtilmemiştir.

Araştırma, *Dünya ve Türkiye Ölçeği* olmak üzere iki kapsamda yürütülmüş ve her iki kapsamın somut uygulama örnekleri olan, *vak 'a çalışmaları (case studies)* yapılmıştır. Böylece *Dünya ve Türkiye Ormancılığı* olarak, sosyal ormancılık uygulamalarını karşılaştırma olanağı sağlanmıştır.

Araştırmada teorik analiz ve vak'a çalışmalarında farklı materyal ve yöntem kullanılmıştır. Teorik analizlerin yapıldığı *Dünya Ormancılığı kapsamında*: ülkelerin ve uluslararası kuruluşların ormancılık politikası dokümanları, uluslararası çeşitli seminer, kongre ve toplantılara ait kararlar, sosyal ormancılık olarak uygulanan plan ve projelere ait dokümanlar ile izleme ve değerlendirme raporları, sosyal ormancılık ile ilgili kitap, dergi, broşür ve yayınlanmış çeşitli vak'a örnekleri materyal olarak kullanılmıştır. Teorik analiz bölümünün *Türkiye Ormancılığı kapsamında*: Türkiye Ormancılığı 'na ait ormancılık politikası dokümanları *(anayasa, hükümleri, kanunlar, yönetmelikler, tüzükler, vb gibi)*, çeşitli kongre ve toplantılarda alınmış kararlar *(I. Ormancılık Şurası, XI. Dünya Ormancılık Kongresi, vb gibi)*, sosyal ormancılık ile ilgili projelere *(Değişik Ekolojilerdeki Bozuk Orman Alanlarında Yenilebilir Mantar Türleri Araştırma ve Uygulama Projesi, (OGM-GTZ) Türk-Alman Ormancılık Projesi, Türkiye Kavakçılığı Geliştirme Projesi, (OGM-UN) Dünya Gıda Programı 6 İlde Ağaçlandırma Erozyon Kontrolu ve Mera Islah Projesi, (FAO-Türkiye) Türkiye 'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi, (GCP-TUR-045 SWE) Türkiye 'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi, (3567 TU) Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi)* ait dokümanlar; çeşitli kongre ve seminerlere sunulmuş tebliğler; sosyal ormancılık ile ilgili makaleler, materyal olarak kullanılmıştır. Dünya Ormancılığı ve Türkiye Ormancılığı 'nın teorik kısmının oluşturulmasında; *gözlem, literatür çalışması ve istatistiki analiz yöntemleri* kullanılmıştır. *Gözlem çalışmalarında*; sosyal ormancılık projeleri incelenmiş ve uygulama örnekleri yerinde gözlemlenmiştir. Örneğin Dünya Ormancılığı 'ndan; *(Save The Children US)* ***Agro and Comunity Forestry Project*** *(Nakon Sawan-Tayland), UNDCP (United Nation Fund for Drug Control Program)* ***Sam Mun Higland Development Project*** *(Changmai, Mae-Hong-Sorn, Tayland)* detaylı şekilde gözlemlenilen ve incelenen projelerdir. Öte yandan Türkiye' de; ***Türk-Alman Ormancılık Projesi, Türkiye ' de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi ve Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi***, en detaylı gözlem çalışmalarının yapıldığı proje örnekleridir. *Literatür çalışmaları*; sosyal ormancılığın ülke kalkınması, kırsal kalkınma konuları ile bağlantısının kurulması ve *gelişmiş ülkeler (GÜ)* ile *az gelişmiş ülkeler (AGÜ)* ormancılığına ilişkin irdelemelerde bulunulması için yapılmıştır. Bu çalışmalarda ormancılığın gelişim evreleri ve ormancılık tipleri incelenmiş, sosyal ormancılığın gelişimine öncülük eden olaylar değerlendirilmiş, sosyal ormancılık tanımları analiz edilmiş, sosyal ormancılık üzerine teorik bakış açıları sergilenerek, *Dünya Ormancılığı* 'ndaki sosyal ormancılık uygulama şekilleri ortaya konmuştur. *Türkiye Ormancılığı* 'na ait analizlere

ormancılık gelişim evreleri ile başlanmış, ormancılık politikaları ve uygulamaları analiz edilerek, ormancılık tiplerine göre *Türkiye Ormancılığı* 'nın konumu ortaya konulmuştur. Türkiye 'de, sosyal ormancılık uygulamalarının yapılmasının nedenlerini ortaya çıkarmak maksadıyla, Türkiye 'deki ormancılık sorunları analiz edilmiş ve uygulanacak ormancılık şekli ortaya konulmuştur. Sosyal ormancılık uygulamaları için sağlıklı politikaların oluşturulması için, öncelikle başlangıçtan günümüze kadar *sosyal yaklaşımlar* incelenmiş, sosyal ormancılık ekolojik bileşim modeli geliştirilmiş, sosyal ormancılığın genel uygulama çerçevesi çizilmiş, daha sonra sosyal ormancılık uygulama şekillerinin belirlenmesi için, orman köylerindeki tipik arazi kullanımı ve orman köylerine müdahale şekli ortaya konmuştur. Sosyal ormancılığın uygulama aşamaları, sosyal ormancılıkta kurumsal görevler, finansman kaynakları, sosyal ormancılığın darboğazları ve çözüm yolları eklenerek teorik bölüm sonuçlandırılmıştır.

Uygulama bölümünde iki vak'a çalışması bulunmaktadır. Bunlar; *Tayland* 'da *Ban Tha Khan Köyü* 'nün ***Ban Klong Takien Mahallesi*** 'nde, diğeri *Türkiye* 'de ***Kızılağıl Köyü*** 'nde yapılmıştır. Materyal olarak; köylere ait istatistiki kayıtlardan *(nüfus bilgileri, meteorolojik kayıtlar, geçmişte uygulanmış kalkınma plan ve projeleri, vb gibi)* yararlanılmış, metod olarak *"Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği (RRA)"* kullanılmıştır. Vak'a çalışmalarında, sosyal ormancılık uygulamalarının nasıl yapılacağı ve köylere hangi konularda müdahale edileceği belirlenmiştir.

Teorik analiz ve vak'a çalışmaları ile elde edilen bulgular değerlendirilmiş, konu genel çerçevesi ile tartışılmıştır. Sonuç bölümünde bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ve öneriler verilmiştir.

X. SUMMARY

Tez Adı : Sosyal Ormancılık ve Türkiye Açısından Önemi
Title of the Thesis : The Importance of Social Forestry for Turkey

Social forestry is a new concept which has seen interest and been accepted in world forestry for last 20 years. This concept came out with different applications methods *in Asia-Pasific, Middle South Africa, and Latins.* Starting in Turkey in 1986, this method affected *Turkish Forestry* in different ways and initiated different applications. But, because both national cicumstances and previous experiences haven't been analysed properly, any application hasn't been able to comply with national needs. Although it was recomended forestry to be reorganized, it hasn't been adviced HOW. This research has been made to describe *social forestry* term and to develop application models.

Resaerch has been proceeded on two ways as ***World Scale*** and ***Turkish Scale,*** supported with actual case studies for both. Thus, a comparison between the two scales has been enabled.

Different matarial and methods used for theoretic and case studies. In content of theoretical about *World Scale Forestry:* countries and international associations forestry policies, minutes belonging to some international seminars, congress and meetings; books, magazines, and some published case studies used as matarials. *For Turkish Scale theoretical analyses:* Turkish Forestry Policy documants *(constitution, sentences, rules, instuction, etc.);* resolutions from congresses and meeting about the subject (*I. Forestry Council, XI. World Forestry Congress, etc.),* documants about social forestry projects *(Research and Application Projece on Eadable Mushroom Species in Deatorted Forest Areas in Different Ecologies, OGM-GTZ Turkish- German Forestry Projects, Turkish Poplar Progression Project , OGM-UN Afforestation, Erosion Control and Pasture Improvement Project, FAO-Turkey Training Projece on Social Forestry in Turkey, GCP-TUR-045-SWE Developing of Appropriate Methods for Community Forestry in Turkey, 3567 TU Rehabilitation of Water Catcment Areas in Eastern Anatolia),* and articals on social forestry, used as materials. *Observation, literature study and stastical analysing methods* used to prepare theoretical part of the study. In this contex, social forestry projects examined on-the-site. On world forestry, Agro and Community Forestry Projece *(Save the Children-USA Nakon Sawan-Thailand)* are the ones which have been examined to the detail. On the other hand, in Turkey: Turkish-German Forestry Project, Development Projece of Suitable Social Forestry Models in Turkey, Rehabilitation of Water Catcment Areas in Eastern Anatolia are the ones.

Literature studies have been performed to examine the corelation between social forestry and highland/national development, and to study forestry differences between develop and underdeveloped countries. During these studies, development steps and types of forestry have been examined, events that led social forestry developments have been assessed; social forestry teams and descriptions of social forestry have been analysed, different point of view on social forestry have been displayed and social forestry practises have been put forward. Analyses on Turkish forestry started with development steps, forestry policies and their practices, present situation of Turkish forestry according to forestry types described. Regarding to point out reasons to practise in Turkey, forestry problems analysed and solutions offered. In order to be able to prepare proper policies, first history of social tendencies

examined, social forestry ecologic composition model devoloped, general practise of social forestry described; then typical use of land in the area and type of interference in forest villages found out. Giving the application steps of social forestry, institutional duties, explaining financial resources, problems and solutions in social forestry, theoretical section completed.

In practice there are two applications. These are ***Ban Klong Takien*** which is cluster of Ban Tha Khan Village in Thailand and ***Kızılağıl Village*** in Turkey. Objective of case studies are as follows;

- To know general fatures of the villages,
- To know socio-economic conditions of *Ban Klong Takien Cluster* and *Kızılağıl Village* and problems at the household level,
- To identify the problems regarding availability of forest resources and probable solutions.

Assessment method was ***RRA*** tecnique. The ***RRA*** technique includes;

(1) Interview,
(2) Direct obsevation and,
(3) Secondary data analysis.

Material used are statistic records kept by villagers, such as population, meteorologic records, previous development projects and plans. In case studies it's explained that how to practise social foresrty and under which circumstance villages would be interfered.

Information derived from theoretic analyses and case studies has been assassed and the overall subject discusssed. In *"Findings and Results"* section given the results of that research and suggestions for Turkish forestry.

XI. KAYNAKLAR

AGM,1997. *Özel Ağaçlandırma Çalışmaları*, OB-AGM Bülteni, Sayı: 49, Aralık 1997, Ankara, Türkiye

Akın, C., 1986. *Özel Ağaçlandırmalar*, Ağaçlandırma El Kitabı, Editör: İsmail Özkahraman, Ağaçlandırma ve Silvikültür Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, Türkiye.

Alavalapati, R.R., Janaki ve Gill, S. Dhara, Tarihsiz. *Social Forestry: A Conceptual and Theoretical Anallysis*, Staff Paper; 91-07, Department of Rural Economy, University of Alberta, Edmenton.

Alpacar, K., 1985. *Orman Köylülerinin Desteklenmesi*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 3, Anakara, Türkiye.

Anıl, Y., 1973. *Yukarı Çulhalı Orman Köyü 'nün Sosyoekonomik Dokusu*, Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları, Teknik Bülten Serisi No: 57, Ankara, Türkiye.

Anıl, Y., 1974. *Orman Köylerinin Oluşumuna Tarihsel Açıdan Bakış*, Ormancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi, Yıl: 1974, Cilt: 20, Sayı: 2, Ankara, Türkiye.

Anon (1), 1993. *Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Ön Çalışma Grubu Raporu*, I. Ormancılık Şurası, T.C. Orman Bakanlığı Yayınları, Cilt: I, Seri: 13, Yayın No: 006, Ankara, Türkiye.

Anon (2), 1993. *Ormancılık Mevzuatı ve Uygulama Ön Çalışma Grubu Raporu*, I. Ormancılık Şurası, T.C. Orman Bakanlığı Yayınları, Cilt:I, Seri:13, Yayın No: 006, Ankara, Türkiye.

Anon (3), 1993. *Orman Kadastro Çalışmaları Ön Çalışma Grubu Raporu*, I. Ormancılık Şurası, T.C. Orman Bakanlığı Yayınları, Cilt:I, Seri:13, Yayın No: 006, Ankara, Türkiye.

Anon (4), 1980. *Türkiye Orman Envanteri*, OGM Yayınları, Yayın No: 13/630, Ankara, Türkiye.

Anon (5), 1994. *Sosyal Ormancılık Konusunda Komisyon Raporu*, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Akademik Genel Kurulu, (Yayınlanmamıştır), İstanbul, Türkiye

Apichatvullop, Y. ve Arkadaşları, 1992. *Rapid Rural Appraisal for Community Forestry*, Lecture for Regional Training Course in Community Forestry Development Techniques (Jan. 20-Feb. 28, RFD), Bangkok, Thailand.

Arı, O., 1971. *Türkiye 'de Anket Metoduna Dayanan Sosyolojik Araştırmalar ve Uygulama Açısından Teori ve Kavramlar*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, D-11, Ankara, Türkiye.

Arnold, J. E. M., 1991. *Community Forestry: ten years in review*, Forests, Trees and People (FTPP), Community Forestry Note: 7, FAO, Rome, Italy.

Ayberk, S., 1992. *Tarımsal Ormancılığın Tanımı, Önemi*, Uygulama ve Araştırmalardan Örnekler, Kavak ve Hızlı Gelişen Yamancı Tür Orman Ağaçları Araştırma Müdürlüğü Dergisi, Yıl: 1992, Cilt: 1, Seri No: 18, İzmit, Türkiye.

Bachkheti, N.D. 1984. *Social Forestry in India: Problems and Prospects*, Birla Institute of Scientific Research, New Delhi, India.

Balcı, N., Tarihsiz. *Toprak Koruma Ders Notları* (Basılmamıştır), İ. Ü. Orman Fakültesi, İstanbul, Türkiye.

Ban, A., W., van der, Hawkins, H., S., 1988. *Agricultural Extension*, pp. 312

Beebe, J., 1987. *Rapid Appraisal: The Evaluation of the Concepts and The Definition of Issues*, (A Lecture for Proceedings of the 1985 International Conference on Rapid Rural Appraisal), Khon Kaen University, Thailand.

Beyazit, M., 1985. *ORKÖY 'ün Dramı*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl. 24, Sayı: 2, Ankara, Türkiye.

Bozatlı, A., 1987a. *Konya ' da Karma Ormancılık (Sosyal Ormancılık) Uygulamaları*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 2, Ankara, Türkiye.

Bozatlı, A., 1987b. *Konya ' da Karma Ormancılık Çalışmaları, Orman Mühendisliği Dergisi*, Yıl: 24, Sayı: 1, Ankara, Türkiye.

Cadelina, R. V., 1985. "*The Sociocultural Ecology of Social Forestry in the Philippines"in Community Forestry: Socio-Economic Aspects*, Edited by RAO, Y.S., N.P. Vergara and G.W. Lovelace, FAO Regional Office for Asia and the Pasific, Bangkok, Thailand.

Cernea, M. M. 1985. *"Alternative Units of Social Organization Sustaining Afforestation Strategies"*, in Putting People First: Sociological Variables in Rural Development, Edited by Cernea M. M., Oxford University Press, New York, USA.

Chambers, R., 1987. *Shortcut Methods in Social Information Gathering for Rural Development Projects*, (A Lecture for Proceedings of the 1985 International Conference on Rapid Rural Appraisal), Khon Kaen University, Thailand.

Chambers, R. ve Irene Guijt, 1995. *PRA-five years later; Where are we now ?*, Forests Trees and People Newsletter, No: 26/27 April, Bangkok, Thailand.

Christophersen, K., 1993. *Basic Economic Issues in Community Forestry*, (Unpublicated A Lecture) Regional Community Forestry Training Center, Bangkok, Thailand.

Conway, G., 1985a. *Agroecosystem Analysis*, Agricultural Administration, Elsevier Applied Science Publishers, No: 20, Great Britain.

Conway, G., 1985b. *Rapid Rural Appraisal and Agroecosystem Analysis: A Case Study from Northern Pakistan,* (A Lecture for Proceedings of the 1985 International Conference on Rapid Rural Appraisal), Khon Kaen University, Thailand.

Çağlar, Y., 1986. *Türkiye ' de Orman Köylerinin Kalkındırılmasına Yönelik Etkinlikler*, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Yayın No: 340, Ankara, Türkiye.

D'arcy, Davis-Case, 1992. *Report on a Consultancy in Monitoring and Evaluation, (13 September to 18 October 1992),* GCP/TUR/045/SWE Development of Appropriate Methods for Community Forestry in Turkey, Working Paper:1, Ankara, Türkiye.

Demirel, Ö., 1989. *Sosyal Ormancılık Uygulaması ve ORKÖY Modeli,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 26, Sayı:8, Ankara, Türkiye.

Dinler, Z.,1993.*Tarım Ekonomisi* (Üçüncü Baskı), Ekin Kitapevi Yayınları, Yayın No: 13, Divit Matbaası, İstanbul, Türkiye.

DPT, 1985. *V. Beşyıllık Kalkınma Planı Ormancılık Ö.İ.K. Raporu*, DPT Yayın No: 2006, Ö.İ.K. Yayın No: 310, Ankara, Türkiye.

DPT, 1993. *Yedinci Beşyıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonları El Kitabı,* Genelge 93/7, DPT Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı, Ankara, Türkiye.

Duncan, O.D., 1959. *"Human Ecology and Population Studies" in the Study of Population,* Edited by Hauser, P. M. ve O. D. Duncan, University of Chicago Press, Chicago, USA.

Duncan, O. D., 1961. *"From Social System to Ecosystem",* Sociological Inquiry, 31 (2), pp. 140 -149.

Duruöz, E. ve Arkadaşları, 1976. *Orman Köylüsünün Ormancılık Kesiminde ve Orman Bölge Müdürlüklerindeki Kentlerde İşlendirme Olanakları,* Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları, Teknik Bülten Serisi, No: 79, Anakara, Türkiye.

Eraslan, İ., 1987. *Ormandan Açılan Araziler İçindeki Orman Parçalarının İhya Edilmesi İçin Alınması Gerekli Yasal ve Teknik Önlemler,* İ. Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Cilt: Sayı: İstanbul, Türkiye.

Eraslan, İ., 1989. *3 Hektarın Altındaki ve Üstündeki Küçük Orman Parçalarının İhya Edilmesi İçin Alınması Gerekli Yasal ve Teknik Önlemler,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 4, Nisan 1989, Ankara, Türkiye

Eraslan, İ., 1992. *Türkiye'de Orman Amenajmanı ' nın Dünü Bugünü ve Yarını,* Ormancılığımızda Orman Amenajmanı ' nın Dünü, Bugünü ve Geleceğine İlişkin Genel Görüşme Tebliği, T.C. Orman Bakanlığı OGM Orman İdaresi ve Planlama Daire Başkanlığı, Ankara, Türkiye.

Ergil, G., 1971. *Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması (Rapor II),* DPT Yayınları, Yayın No: 999, İstanbul, Türkiye.

Ertaylan, Y., 1986. *Ağaçlandırma Etüt-Proje Çalışmaları*, Ağaçlandırma El Kitabı, Editör: İsmail Özkahraman, Gelişim Matbaası, Ankara, Türkiye.

Evcimen, B. S., 1978. *Türkiye ' de Orman Amenajmanı ' nın Gelişimi (I. Bölüm: İmparatorluk Dönemi)*, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 2403, Or. Fak. Yayın No: 249, İstanbul, Türkiye.

Eryılmaz, A. Y., 1993. *Ormancılık Öğretimi ve Bu Konuda Yapılmış Olan Yayınlar*, I. Ormancılık Şurası, T.C. Orman Bakanlığı Yayınları, Cilt: II, Seri: 13, Yayın No: 006, Ankara, Türkiye.

Falconer, J., 1987. *Forestry Extension, A Review of Key Issues*, Social Forestry Network Paper, 4e, ODI, London, England.

FAO, (Tarihsiz). *Forests, Trees and People*, FAO Forestry Topics Report No: 2, Rome, Italy.

FAO, 1978. *Forestry for Local Community Development*, FAO Forestry Paper No:7, Rome, Italy.

FAO/RAPA, 1988. *Participatory Monitoring and Evaluation (Handbook for Training Field Workers)*, FAO/RAPA Publication No: 1988/2, Bangkok, Thailand.

FAO/RAPA, 1992. *Selected Indicators of Food and Agriculture Development In Asia-Pasific Region, 1981-1991*, RAPA Publication 1992/15 Bangkok, Thailand.

Foley, G., ve Barnard, G., 1984. *Farm and Community Forestry*, Erathscan Tecnical Report, No:3, London, England.

Forrester, K., 1992. *Social Forestry in Turkey: An Overview, (Yayınlanmamış Bitirme Ödevi)*, School of Agricultural and Forest Sciences, University College of North Wales, Bangor Gwyneed, Wales.

Garret, P., 1984. *"The Relevance of Structural Variables for Farming Systems Research"*, Rural Sociology, 49 (4), pp.580-589.

Geray, U., ve Acun, E., 1980. *Orman Köylülerinin Kentlileşmesi ve Orman Köy İlişkileri (Safranbolu Örneği)*, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No:2640, O.F. Yayın No:279, İstanbul, Türkiye.

Geray, U., ve Görcelioğlu, E., 1983. *Tarım ve Orman Arazileri Kullanımında Karma Sistemler*, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri: B, Cilt: 33, Sayı: 1, Türkiye.

Geray, U., 1986. *Planlama Ders Notları* (Basılmamıştır), İ.Ü. Orman Fakültesi, İstanbul, Türkiye.

Geray, U., 1991. *Ekonomi*, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 3633, Or. Fak. Yayın No:408, İstanbul, Türkiye.

Geray, U., 1992. *Toplum Ormancılığı*, Türkiye ' de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Semineri Tebliği, (20-25 Temmuz 1992, Amasya-Vezirköprü), Türkiye.

Geray, U., 1993a. *Konya ' daki Proje Köylerinin (Bağrıkurt, Beykavağı, Küçükmuhsine) Sosyoekonomik Koşulları*, Tarım- Ormancılık İntegresyonu Olanakları ve Katılımları Hakkında Rapor, (Orijinalinden çoğaltma, Basılmamıştır), İstanbul, Türkiye.

Geray, U., 1993b. *Türkiye' de Orman Kaynakları Yönetiminin Geliştirilmesine İlişkin Sorunlar*, İ. Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Cilt: 43, Sayı: 2, İstanbul, Türkiye.

Geray, U., Tarihsiz. *Orman Kaynakları Yönetimi*, (Basılmamıştır), İstanbul, Türkiye.

Gilmour, D., A., ve Blockhus, J., M., 1993. *Buffer Zone Management: Concepts and Issues*, A Lecture Presented to Buffer Zone Management Consultation at RECOFTC, July 10-11 1993, Kasetsart University, Bangkok, Thailand.

Gözenç S., 1979. *Bolu Depresyonu ve Yakın Çevresinde Araziden Faydalanma (Land Use)*, İ. Ü. Yayınları: 2598, Coğrafya Enstitüsü Yayınları: 108, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, Türkiye.

Grandstaff, T.B., 1984. *"İnterdisciplinary Problem-Oriented Rural Research: Conceptual Framework and Methods" in Community Forestry Some Aspects*, FAO/RAPA Publications, Bangkok, Thailand.

Grandstaff, W.S., ve Grandstaff, T.B., 1987. *Semi-structured Interviewing by Multidisciplinary Team in RRA* (A Lecture for Proceedings of the 1985 International Conference on Rapid Rural Appraisal), Khon Kaen University, Thailand.

Guatam, M., Tarihsiz. *Indegenous Knowledge on Woodland Management: A Case Study of 2 hill villages of Nepal*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Gümüştop, E., 1985. *Çal İlçesi Özel Ağaçlandırmaları Hakkında Rapor*, Denizli, Türkiye.

Hadley, Melisca J., 1988. *"Extension Forestry: The Second Bridge*, The Forestry Chronicle 64 (3), pp.203-207

HDTM, 1994 (Şubat). *Başlıca Ekonomik Göstergeler*, T.C. Başbakanlık Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayınları, EKG. 02/2. 94, Ankara, Türkiye.

IFAD, 1986. *Monitoring and Evaluation Guiding Principles*, IFAD Publications, Via del Serafico 107, 00142, Rome, Italy.

İlkin, A., 1979. *Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi (Üçüncü Baskı)*, İ.Ü. Yayın No: 2691, İk. Fak. Yayın No: 453, İstanbul, Türkiye.

İlter, E., 1993. *Ormancılık Politikasının Formüle Edilmesi*, Bolu, Türkiye.

İnal, S., 1968. *Türkiye'de Ormancılık Yüksek Öğretimi,* İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 1270, Or. Fak. Yayın No: 123, İstanbul, Türkiye.

İnal, S., 1971. *Türkiye'de Anayasa-Ormancılık İlişkileri*, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No:1647, Or. Fak. Yayın No:171, İstanbul, Türkiye.

Johansson, Lars., 1995. *Reforming donor driven projects and state bureaucracies trough PRA,* Forests Trees and People Newsletter, No:26/27 April, Bangkok, Thailand.

Jones, J.R., and Prince, N., 1985. *"Farming Systems Research",* Human Organization, 44 (4), pp.321-331.

Kamiloğlu, M., 1987a. *Sosyal Ormancılık,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 1, Ankara, Türkiye.

Kamiloğlu, M., 1987b. *Hindistan ' da Agroforestry,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 3, Ankara.

Kamiloğlu, M., 1987c. *Güney Kore'de Köy Ormancılığı*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 5, Ankara, Türkiye.

Kamiloğlu, M., 1992. *Türkiye'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi,* Orman Bakanlığı Dergisi, Yıl:1, Sayı: 11, Ankara, Türkiye.

Kaygancıoğlu ve Arkadaşları, 1976. *Orman Kanunu İle İlgili Mevzuat*, Olgaç Matbaası, Ankara, Türkiye.

Lovelace, G.W., 1985. *"Human Ecology: A Conceptual Framework for Research and Development in Community and Social Forestry" in Community Forestry: Socio-Economic Aspects,* Edited by RAO, Y.S., N.P., Vergara and G.W., Lovelace, FAO Regional Office for Asia and the Pasific, Bangkok, Thailand.

Lenski, G., ve Lenski, J., 1987. *Human Societies: An Inroduction to Macrosociology,* MC Graw Hiil Book Company, New York, USA.

Lowry, S., Todd, 1977. *The Nature of Pre-Industrial Planning, Forestry and Long Range Planning,* (s. 18-31), edited by Frank J. Convey and Charles W. Ralston, School of Forestry and Enviromental Studies, Duke University, Durham, Nort Carolina, USA.

Mahony, D., 1987. *Forestry Extension Training in Somalia,* Social Forestry Network Paper, No: 4b, ODI, London, England.

Malla, Y., B., ve Arkadaşları, 1988. *Community Forestry for Rural Development in Nepal,* A manual for Training Field Workers, Nepal.

Manisalı, E., 1982. *Gelişme Ekonomisi (Üçüncü Baskı),* Ar Yayın Dağıtım, İstanbul, Türkiye.

Nair, N.P.K., 1993a. *An Introduction to Agroforestry*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Holland.

Nair, N.P.K., 1993b. *Agroforestry Issues in Community Forestry*, A Note of Sixty Certificate Course in Community Forestry at RECOFTC (Unpublished), Bangkok, Thailand.

Nasırlı, C., 1985. *ORKÖY Yatırımlarının Milli Ekonomiye ve Ormanların Korunmasına Katkısı*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 22, Sayı: 5, Ankara, Türkiye.

National Commission on Agriculture, 1976. *Report of the NCA-Part IX-Forestry*, Ministry of Agriculture, Goverment of India, New Delhi, India.

Nichols, P., 1991. *Social Surveys Methods (A Fieldguide for Development Workers)*, Development Guidelines, No: 6, (Editoried by B. Pratt), Oxfam, 274 Banbury Road, Oxford, England.

Noranha, R. ve Spears, J.S., 1985. *"Sociological Variables in Forestry Projects Design" in Putting People First:Sociological Variables in Rural Development*, Edited by Carnea M.M., Oxford University Press, New York, USA.

OAE, Tarihsiz. *Ormancılık Araştırma Enstitüsü Tanıtım Broşürü*, Ormancılık Araştırma Enstitüsü, Muhtelif Yayınlar Serisi, No: 46, Ankara, Türkiye.

Oakley, P. ve Garforth, C., 1985. *Guide to extension training*, FAO Training Series, No: 11, FAO, Rome, Italy.

Ohe, von der, W., 1991. *Socioeconomic Surveys as an Essential Source of Basic Information for Deciding on Social Forestry Activities in Forest Villages*, Lecture for Rural Development and Community Forestry in Turkey, Seminar (11-12 March 1991), Turkish-German Forestry Project, Ankara, Türkiye.

ORÜS, 1991. *Orman Ürünleri Sanayii Kurumu Genel Müdürlüğü 1980-1990 Faaliyetleri*, Gelişim Matbaası, Ankara, Türkiye.

Özer, Ö., 1986. *Bir Seminer ve Yeni Ufuklar*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 5, Ankara, Türkiye

Özdenmez, M., İstanbullu, T., Akesen. A., 1989. *Ormancılık Politikası*, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 3553, Or. Fak. Yayın No: 401, Taş Matbaası, İstanbul, Türkiye.

Özkahraman, İ., 1986. *Açık Köşe*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl; 23, Sayı; 1, Ankara, Türkiye.

Özkahraman, İ., 1987. *Çal İlçesi Ağaçlandırmalarını Yerinde Gören Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren ' e Özel Ağaçlandırmalarla İlgili Bilgi Arzettim*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 1, Ankara, Türkiye.

Öztekin, T., 1986. *Kozak Fıstıkçamı Meşçereleri,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 3, Ankara, Türkiye

Pelinck, E., P.K., Manandhar ve R.H.Gecolea, 1984. *Forestry Extension Community Development in Nepal,* Unasylva, 36 (143), pp.2-7, Nepal.

Poston ve Diğerleri, 1984. *"Sociological Human Ecology: Theoretical and Conceptual Perspectives", in Sociological Human Ecology: Contemporary Issues and Applications,* Edited by Miclin, M. and M. H. Choldin Boulder: Westriev Press.

Pratt, B. and Loizos, P., 1992. *Choosing Research Methods (Data Collection for Development Workers),* Development Guidelines, No: 7, Oxfam, 274 Banbury Road, England.

Rambo, A.T., 1983. *Conceptual Approaches to Human Ecology,* East-West Environment and Policy Institute, Resaerch Report No: 14, Honolulu, Hawaii, USA.

Rambo, A.T., 1984. *"Community Forestry-The Second View"in Community Forestry Some Aspects,* FAO/RAPA Publications, Bangkok, Thailand.

Rambo, A.T., 1985. *Applied Human Ecology Research on Asian Agricultural Systems,* Paper presented at the EAPI/MURCEP Workshop on Human Ecology Research on Agroecosystems, Nonjing Institute of Environmentel Sciences of MURCEP, Chiana (9-18 September, 1985).

Rambo, A.T., Sajise, E.P., 1984. *An Introduction to Human Ecology Research on Agricultural Systems in Southeast Asia,* East-West Environment and Policy Institute, University of Philippines, Las Bantos, Philippines.

Rao, Y., S., 1993. *Forestry Profiles,* Forest News, Tigerpaper, Vol: XIX-XX, FAO/RAPA, Bangkok, Thailand.

Rebugio, L.L., 1985a. *"Social Forestry: For What and For Whom ?,* Tropical Forests, 2 (3), pp.28-35.

Rebugio, L.L., 1985b. *"A Brief Analysis of Socio-Economic Contsraints to Social Forestry in the Philippines" in Community Forestry: Socio-Economic Aspects,* Edited by RAO, Y.S., N.P. Vergara and G.W.Lovelace, FAO Regional Office for Asia and the Pasific, Bangkok, Thailand.

Redhouse Sözlük, 1984. *İngilizce-Türkçe Sözlük (11.Baskı),* Redhouse Yayın Evi, İstanbul, Türkiye.

Sağkaya, A. 1986a. *Sosyal Ormancılık,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl:23, Sayı, Ankara, Türkiye.

Sağkaya, A. 1986b. *Hindistan Ormancılık Politikasındaki Gelişmeler,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 8, Ankara, Türkiye.

Sağkaya, A. 1986c. *Ormancılıkta Politika Değişikliği,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 8, Ankara, Türkiye.

Sağkaya, A., 1986d. *Dünya Ormancılığında Neler Oluyor?,* Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 9, Ankara, Türkiye.

Sağkaya, A., 1986e. *Sili'de Ormancılık Faaliyetleri*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 23, Sayı: 12, Ankara, Türkiye.

Saltık, A., 1992. *Sosyal Ormancılık Bağlantılı Kırsal Kalkınma Çalışmaları*, GCP / TUR / 045 / SWE Türkiye'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi Semineri Tebliği (20-24 Temmuz 1992), Vezirköprü, Amasya, Türkiye.

Savaş, F.V., 1979. *Kalkınma Ekonomisi (İkinci Baskı),* İ. İ. T. İ. A. Nihad Sayar Yardım Vakfı Yayınları, No:315/547, İstanbul, Türkiye.

Schmell, W.R., 1986. *"The Farming Systems Approach to Developing Appropriate Technologies for Agroforestry Systems"in Proceedings of the 1986 International Agroforestry Short Course,* Edited by Eitemiller, D. R. and D. L. Lynch., Colorado State University, Forth Collings, Colorado, USA.

Shaner ve Arkadaşları, 1982. *Farming Systems Research and Development Guidelines for Developing Countries,* Westview Press, Boulder, Colorado, USA.

Sim, D., ve Hilmi, H., A., 1987. *Extension in Forestry,* FAO Forestry Paper, No: 80, FAO, Rome, Italy.

Smith Verity, 1993. *Extension in Community Forestry (Unpublished Lecture),* Paper Presented to Sixty Certificate Course in RECOFTC, Bangkok, Thailand.

Stevens, P.R., Çançin, O., 1992. *Toplum Ormancılığı*, Orman Bakanlığı Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 11, Ankara, Türkiye.

Sumluctrat, W. ve Diğerleri, 1987. *Summary Report of The Rapid Rural Appraisal Conference,* (Proceedings of The International Conference on Rapid Rural Appraisal), Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand.

TDK, 1983. *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Yayın No: 505/1, Ankara, Türkiye.

Tiwari, K.M., 1983. *Social Forestry in India*, Natraj Publishers, Dehradun, İndia.

Togan, Z., V., 1946. *Umumi Türk Tarihine Giriş,* İstanbul, Türkiye.

Tolunay, A., 1987. *Özel Orman İşletmeciliği ve Özel Ağaçlandırmalar (Çal Örneği),* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Ekonomisi Anabilimdalı, İstanbul, Türkiye.

Tolunay, A., 1993. *Sosyal Ormancılıkta Dün, Bugün ve Yarın ya da Sosyal Ormancılıkta Ne Yapmalı?*, Sosyal Ormancılık Üzerine Eğitim Projesi Semineri (Konya-1993), Konya, Türkiye.

Tunçdilek, N., 1978. *Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları*, İ.Ü. Yayın No: 2364, Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 96, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, Türkiye.

Ulukanlıgil, A., 1992. *Orman Genel Müdürlüğü Dış kaynaklı Projeleri*, Orman Bakanlığı Dergisi, Yıl: 1, Sayı:1, Ankara, Türkiye.

Ürgenç, S., ve Boydak, M., 1985. *Türkiye ' de Ormaniçi ve Ormandışı Ağaçlandırma Çalışmalarının Bugünkü Durumu ve Hedefleri*, İ. Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Cilt: 35, Sayı:12, İstanbul, Türkiye.

Varışlıgil, A., 1987. *Sosyal Ormancılık*, Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 9, Ankara, Türkiye.

Vergara, N.T., 1985. *"Expanding Populations and Shrinking Resources: The Economic Setting and Development Potential for Social Forestry"*, in Community Forestry: Socio-Economic Aspects, Edited by RAO, Y.S., N.P., Vergara and G.W., Lovelace, FAO Regional Office for Asia and the Pasific, Bangkok, Thailand, pp.3-12.

Viriyasakultorn, V., 1993. *Why Community Forestry ? : Issues in Community Forestry* (Unpublicated A Lecture), Regional Community Forestry Training Center, Bangkok, Thailand.

Vochten, V. ve Mulyana, A., 1995. *Reforestation, protection forest and people - finding compromises trough PRA*, Forests Trees and People Newsletter, No: 26/27 April, Bangkok, Thailand.

Weber, T., 1989. *Hugging the Trees: The Story of Chipko Movement*, Penguin Books, New York, USA:

Weirsum, K.F., 1984. *Developing Strategies for Social Forestry: A Conceptual Approach*, East-West Environment and Policy Institute, Resaerch Report No: 14, Honolulu, Hawaii, USA.

Yücel, Y., 1964.*Faflogonya ve Bolu 'nun Türk Hakimiyetine Girişi Hakkında Düşünceler*, Çele Bolu, Sayı: 18, s. 28-30, Ankara, Türkiye.

Yüksel, Y., 1996. *4127 Sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmaları ile ilgili Kanun 'un Çıkış Nedenleri ve Getirdikleri*, Yeşil Çerçeve Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 35, İstanbul, Türkiye.

XII. EKLER

XII. EKLER

12.1.Türkiye Ormancılığının Kronolojisi

12.2. Türkiye Ormancılık Mevzuatı'nın Ormancılık Tiplerine Göre Analizi

12.3. Türkiye Ormancılığı'nda Sosyal Yaklaşımların Kronolojisi

12.4. VAK'A ÇALIŞMALARI

12.4.1.Örnek Vak'a (1); Ban Klong Takien (TAYLAND)

12.4.2.Örnek Vak'a (2); Kızılağıl Köyü (TÜRKİYE)

12.1.Türkiye Ormancılığının Kronolojisi

Türkiye Ormancılığı 'nın tarihsel süreç içerisinde hangi kronolojiyi izleyerek günümüze geldiği aşağıda verilmiştir.

YILLAR	OLAY
1839	Tanzimat Fermanının İlanı ve Ticaret Nezaretine bağlı ilk ormancılık örgütünün kuruluşu.
1856	Fransız Ormancılar ' dan **L. Tassy** ve **M. Stewe** Türkiye 'de.
1857	İstanbul'da ilk orman okulunun açılışı (Evcimen, 1978).
1858	*"Kanunname-i Arazi"* ve ormancılığa ait ilk hükümler.
1870	*"Orman Nizamnamesi"* nin hazırlanışı ve yürürlüğe konuluşu (ilk yazılı orman mevzuatı, mülkiyet olarak ormanlar; devlet, vakıf, köy ve kasaba baltalıkları, kişilere ait korular olarak ayrılmıştır.)
1892	*"Halkalı Ziraat Okulu"* da ormancılık eğitimi.
1908	*"II Meşrutiyetin İlanı"*, ormancılık eğitimi, mevzuatı ve işletmeciliğinde gelişmeler; Alman ve Avusturya 'lı ormancıları Türkiye 'de.
1909	*"Orman Yüksek Okulu"* nun İstanbul Bahçeköy 'de açılışı.
1917	*"Ormanların Usulü İdare-i Fenniyeleri Hakkında Kanun"* yürürlüğe girmiştir. (Devlet ormanlarının işletme planlarına göre işletilmesi zorunlu hale gelmiştir.)
1920	TBMM Hükümeti kuruldu ve *"39 Sayılı Baltalık Kanunu"* yürürlüğe girdi. (Orman köylülerine hane başı 2 'şer ha. baltalık verilmesi öngörülüyor.)
1923	Cumhuriyet 'in ilanı
1924	TC Anayasası, *"484 Sayılı Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu"* ve *"504 Sayılı Türkiye 'de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü ve İşletilmeleri Hakkında Kanun"* (*484 sayılı kanun ile 1870 Orman Nizamnamesi* 'ne

dönüldü, *504 sayılı kanun* ile ormanları amenajman planları ile işletilmesi benimsenmiştir.)

1925 *"526 Sayılı Kanun"* (Devlet mülkiyeti dışındaki ormanlardan yararlanma esaslarının hafifletilmesi, çünkü 504 sayılı yasa hükümlerine göre, mevcut ormanların amenajman planlarını yapabilecek örgüt ve eleman bulunmamaktadır.)

1935 *Orman Fakültesi,* Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü 'ne bağlı olarak İstanbul Bahçeköy 'de öğretime başladı.

1937 *"3116 Sayılı Orman Kanunu", "3204 Sayılı Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu", 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu", "3157 Sayılı Orman Koruma Teşkilatı Kanunu"* yürürlüğe giriyor. (ilk orman kanunu ve ilk ormancılık teşkilat kanunu yürürlükte)

1938 *"3116 Sayılı Orman Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 3444 Sayılı Kanun"* (devlet ormanlarından yararlanma hakkına sahip olacak köylerin, orman alanlarına olan uzaklığının 5 km 'den 10 km 'ye çıkartılması ve zati yapacak ve yakacak odun için ödenecek para miktarının, 1/4 tarife bedelinden 1/10 tarife bedeline indirilmesi)

1944 OGM 'nin orman ürünü işleyen fabrikalar kurmaya başlaması (ORÜS, 1991)

1945 *"Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 4785 Sayılı Kanun", "Orman Koruma Kuruluşunun Kaldırılmasına ve Bu Kuruluşun Görev ve Yetkilerinin Orman İşletmelerine Dair 4767 Sayılı Kanun"* (Bazı istisnalar hariç devletten başkasına ait ormanların devletleştirilmesi ve ormanların korunma görevinin ormancılık örgütüne verilmesi)

1946 Birinci Devre Orman Amenajman Planları bitirildi. Türkiye Orman Varlığı 'nın 10.2 milyon ha olduğu belirlendi. (Eraslan, 1992).

1948 Orman Fakültesi İstanbul Üniversitesi 'ne bağlandı (İnal, 1968).

1950 *"5658 ve 5653 Sayılı Ek Orman Kanunları"* (5658 sayılı kanun ile devletleştirilen ormanlar sahiplerine geri verilmiş,

5653 sayılı kanun ile orman tanımı değiştirilerek makiler orman kapsamına alınmış ve özel ormancılığı destekleyen hükümler getirilmiştir.)

1952 İlk ormancılık araştırma birimi Bolu 'da faaliyete başladı (OAE, tarihsiz)

1955 Ormancılık Araştırma Enstitüsü, Ankara 'da kuruldu; *"Türkiye Ağaçlandırma Teknik Kongresi"* yapıldı (Anon (2), 1993)

1956 *"6831 Sayılı Orman Kanunu"* (3116 sayılı kanundan sonra yürürlüğe giren, en geniş içerikli orman kanunu ve halen yürürlüktedir.)

1960 27 Mayıs İhtilali

1961 *"Türkiye Cumhuriyeti 'nin 2 'nci Anayasası"* (37, 38 ve 131 'nci maddeler ormancılığa ilişkin hükümleri içeriyor)

1963 Planlı Kalkınma Dönemi ve I. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Orman Amenajman Planlarının 10 yılda tekrar yenilenmesine başlanılması (Eraslan, 1992).

1966 15.10.1961 tarihinden önce orman niteliğini kaybetmiş yerlerin orman sınırları dışına çıkarılmasına ilişkin *"663 Sayılı Kanun"* Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi.

1969 *"Orman Bakanlığı"* ve *"Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü"* nün ilk kez kuruluşları.

1970 *"Orman Köy İlişkileri genel Müdürlüğü (ORKÖY)"* ve *"Orman Ürünleri Sanayii Kurumu (ORÜS)"* nun kuruluşları. *"1255 Kanun ile 1961 Anayasası 'nın 131 'nci maddesinde değişiklik yapılması"* (15.10.1961 tarihinden önce, orman niteliğini kaybetmiş yerlerin orman sınırları dışına çıkarılması olanaklı hale geliyor)

1972 *"1595 Sayılı Orman Bakanlığı 'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun"* ve *"Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü"* nün kurulması

1973 *"6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren 1744 Sayılı Kanun"* (Anayasanın 131 'nci maddesinde yapılan değişiklik nedeniyle, 15.10.1961 tarihinden önce orman niteliğini kaybetmiş alanların orman sınarları dışına

çıkarılmasına ilişkin hükümleri düzenliyor) *"Orman Amenajman Planları"* nın tümü yeniden düzenlendi.

1980 12 Eylül Harekatı

1981 *"1982 Anayasası"* (Ormancılık Politikalarının formüle dilmiş ana şekli anayasanın; 56, 63, 169 ve 170. maddelerinde belirtilmiştir.), *"2384 Sayılı Orman Bakanlığının Tarım Bakanlığına Devri Hakkında Kanunun"* (Kurumsal reorganizasyon ile Orman Bakanlığı 'nın kapatılarak Tarım Bakanlığı ile birleştirilmesi.

1983 *"2873 Sayılı Çevre Kanunu"*, *"2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu"*, *"2924 Sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanunu"*, *"6832 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 2896 Sayılı Kanun"*, ORÜS 'ün iktisadi devlet teşekkülü haline getirilmesi

1985 *"3234 Sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK"*

1986 *"6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 3302 Sayılı Kanun"* (Orman sınırları dışına çıkarma esasları, kadastro komisyonlarının kuruluşları ve çalışma şartları, özel ağaçlandırma çalışmalarına teşvikler ve özel ağaçlandırma için tahsis edilen orman alanının %6 'sını geçmemek kaydıyla inşaat izni verilmesi)

1987 *"6831 Sayılı Orman Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine Dair 3373 Sayılı Kanun"* (Orman Kanununun 1 f, g, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 31, 32, 33, 34, 64, ve 84.maddelerinde değişiklikler)

1989 *"6831 Sayılı Orman Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 3493 Sayılı Kanun"* (Ormanların korunmasına ilişkin, maddelerde yapılan değişiklikler ve yeni cezai müeyyideleri olan hükümler)

1991 *"442 Sayılı Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"* (Orman Bakanlığı' nın ikinci kez kuruluşu)

"2924 Sayılı Kanun" da değişiklik yapan *"3763 Sayılı Kanun"*

1992	*"3800 Sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun", "Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü (AGM)", "Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY)"* ve *"Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü (MPAG)"* nün kuruluşları
1992	ORÜS' ün özelleştirilmesine yönelik sürecin başlatılması
1993	I.ORMANCILIK ŞURASI
	"3763 Sayılı Kanun" un Anayasa Mahkemesi tarafından iptali
1995	*"442 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu"*
	"2924 Sayılı Kanun" da değişiklik yapan *"4127 Sayılı Kanun"*
1997	ORÜS' ün özelleştirilmesi
1997	*XI.DÜNYA ORMANCILIK KONGRESİ* Türkiye' nin ev sahipliği ile ANTALYA' da yapıldı.

12.2. Türkiye Ormancılık Mevzuatı'nın Ormancılık Tiplerine Göre Analizi

Anayasa 'da, ***"Ormanlar ve Orman Köylüsü"*** başlığı altında *ormanların korunması ve gençleştirilmesine yönelik hükümler 169. madde de, orman köylüsünün korunmasına yönelik hükümler 170. madde de* yer almıştır.

MADDE 169- *Devlet ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunlar koyar ve tedbirler alır. Yanan ormanların yerine yeni ormanlar yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi devlete aittir.*

Devlet ormanlarının mülkiyeti devronulamaz. Devlet ormanları kanuna göre, devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zaman aşımını ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz, münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

MADDE 170-*Ormanların içinde ve bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanların gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayacak tedbirlerle, 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş yerlerin debelendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen ve tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için, devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek, bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.*

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirler alır. Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır.

Anayasanın temel hükümleri çerçevesinde ormancılık mevzuatı oluşmuştur. Ormancılık mevzuatlarına göre *"Türkiye Ormancılık Tipi"* ni belirlemek için *teşkilat ve ihtisas kanunlarının* analiz edilmesi gereklidir. Analiz edilmesi gereken kanunlar;

- *3800 Sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun,*
- *4234 Sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun,*
- *6831 Sayılı Orman Kanunu,*
- *2924 Sayılı Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun,*
- *2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu,*
- *4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu,*

olmaktadır. Bu analiz, kanun hükümlerinin hangi ormancılık tipine yakın olduğu dikkate alınarak yapılmıştır.

12.2.1. ORMANCILIK MEVZUATLARINDA ENDÜSTRİYEL ORMANCILIĞA İLİŞKİN HÜKÜMLER

12.2.1.1.3800 SAYILI ORMAN BAKANLIĞI KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

MADDE 2-*Orman Bakanlığı 'nın Görevleri;*

(c) Orman sınırlar içerisinde ve yeniden orman rejimine alınacak yerlerde genel ağaçlandırma planı düzenlemek, bu planın gerektirdiği etüt ve proje işleri ile ağaçlandırmaları yapmak ve yaptırmak,

(f) Her türlü orman ağacı fidanı karşılamak üzere devamlı ve geçici fidanlıklar kurmak,

(g) Ağaçlandırma yapmak ve fidanlık tesisi etmek isteyen gerçek ve tüzel kişilere gerekli teknik yardımda bulunmak ve teşvik etmek,

(ı) Devlet ormanları ve tüzel kişiliğe haiz kamu kuruluşlarına ve özel ormanlara ait amenajman planlarını yapmak ve yaptırmak,

Orman Bakanlığı 'nın görevlerindendir.

MADDE 9-*Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü' nün Görevleri;*

(a) Bozuk orman alanlarında ve gerektiğinde verimli orman alanlarında ağaçlandırma, erozyon kontrolu, orman içi mera ıslahı faaliyetlerine ait plan ve projeler ile bu plan ve projelerin gerektirdiğiler türlü çalışmayı yapmak ve yaptırmak,

(b) Orman rejimine alınacak yerlerde, yeniden orman tesis etmek ve tabi dengeyi sağlayacak erozyon kontrolu tedbirlerini almak,

(c) Ormancılık çalışmaları için lüzumlu tohum ve fidanları üretmek, gerektiğinde üretim ile ilgili maddeleri ithal ve ihraç etmek, ağaç ve tohum ıslahı yapmak,

(d) Gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının orman ve fidanlık tesis etmesi ve işletmesi çalışmalarını teşvik etmek ve desteklemek,

AGM 'nin görevleridir.

12.2.1.2. 3234 SAYILI ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

Bu ormancılık mevzuatında MADDE 2-OGM' nin görevleri;

(b) Ormanların devamını sağlayacak şekilde, teknik ve ekonomik icaplara göre idare etmek ve işletmek,

(c) Ormanları imar ve ıslah etmek, silvikültürel bakımını ve gençleştirilmesini sağlamak,

(d) Orman sınırları içinde muhtelif sebeplerle meydana gelmiş veya gelecek olan açıklıklarda veya verimsiz, bozuk vasıflı orman alanlarında orman tesisi için ağaçlandırmalar yapmak,

OGM 'nin görevleri arasında olduğu belirtilmektedir.

12.2.1.3. SAYILI ORMAN KANUNU

Bu kanun Türkiye Ormancığı 'nın en eski kanunu olup, bu kanunun *"Ağaçlandırma ve İmar İşleri"* ni düzenleyen 57, 58, 60, 61, 63, 64. maddeleri, endüstriyel ormancılık ile yakın ilişkileri olan hükümleri içermektedir. Bu maddelerin yanında, aynı kanunun *"Devlet Ormanlarından İstihsal ve Satış İşleri"* ni düzenleyen 26 ve 27. maddeleri, ormanların amenajman planlarına işletileceğini ve üretimin yapılma şekline ait esasları içermektedir. Ayrıca 30. madde üretilen ürünlerin satışının ne şekilde olacağını belirlemektedir.

12.2.1.4. 4122 SAYILI MİLLİ AĞAÇLANDIRMA VE EROZYON KONTROLU SEFERBERLİK KANUNU

Bu kanunun kapsamında;

MADDE 1- Bu kanunun amacı: devlet ormanlarında, devletin hüküm ve tasarrufu altındaki arazilerde, göl ve akarsu kenarlarında, tüzel kişilerin mülkiyet ve tasarrufundaki arazilerde, orman sahasını ve ağaç servetini çoğaltmak, toprak, su ve bitki arasında bozulan dengeyi korumak, geliştirmek ve çevre değerlerini korumak maksadıyla, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılacak ağaçlandırma ve erozyon kontrolu çalışmalarına ait esas ve usulleri düzenlemektir.

MADDE 4- Bu madde de çeşitli kurum ve kuruluşların yapacağı ağaçlandırmaların yapılma usulleri belirtilmektedir. Maddenin (o) bendinde; "orman ürünlerini hammadde olarak kullanan *Türkiye Selüloz ve Kağıt Sanayii Genel Müdürlüğü, Orman Ürünleri Sanayi Anonim Şirketi, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü, Türkiye Taşkömürleri Kurumu Genel Müdürlüğü, Posta Telefon Telgraf Genel Müdürlüğü, Posta Telefon Telgraf Genel Müdürlüğü, ETİBANK Genel Müdürlüğü* kendi arazileriyle, irtifak hakkı tesis edilen ve tahsis edilen sahalarda, üretim amaçlı ağaçlandırmalar yapar." denmektedir.

12.2.2. ORMANCILIK MEVZUATLARINDA KENT ORMANCILIĞINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

12.2.2.1. 3800 SAYILI ORMAN BAKANLIĞI KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

MADDE 2-*Orman Bakanlığının Görevleri;*

(o) Ormanlar içinde veya orman rejimine alınacak yerlerde milli parkalar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve orman içi dinlenme yerler ile av ve yaban hayatı çalışmalarını planlamak ve geliştirmek,

Orman Bakanlığı 'nın görevlerindendir.

MADDE 11-*Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü' nün Görevleri;*

(a) Milli Parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve mesire yerlerinin ayrılması, korunması, planlanması, düzenlenmesi, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi ve işletilmesi ile ilgili işleri yürütmek,

(b) 9/8/1983 tarih 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ile verilen hizmetleri yapmak, yaptırmak,

(c) Yaban hayatı ve kara av kaynakları ile orman içi su kaynakları dere, göl, gölet ve sulak alanların korunması, geliştirilmesi, kara avcılığının düzenlenmesi ve av kaynaklarının işletilmesi ve kontrolu ile ilgili her türlü etüt, envanter, projelendirme, uygulama ve izlemeye ilişkin iş ve işlemleri yapmak, yaptırmak, bu hizmetlerle ilgili tesisleri kurmak ve kurdurmak,

MPAG 'nün görevlerindendir.

12.2.2.2. 3234 SAYILI ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

MADDE-2 *Orman Genel Müdürlüğü 'nün Görevleri;*

(e) Milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı ve mesire yerlerinin ayrılması, işletilmesi, av ve yaban hayatı kaynaklarının korunması geliştirilmesi, işletilmesi, av hayvanlarının ayrılması ve orman içi suların ve ürünlerinin korunması, geliştirilmesi ve idaresi ve işletilmesine dair iş ve işlemleri yürütmek,

Orman Genel Müdürlüğü 'nün görevlerindendir.

12.2.2.3. 6831 SAYILI ORMAN KANUNU

Bu kanun kapsamında;

MADDE 4- Ormanlar vasıf ve karakter bakımından muhafaza ormanları, milli parklar, istihsal ormanları olarak ayrılmıştır.

MADDE 25- Orman Genel Müdürlüğü, mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları, bilim fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla; milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiat koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde, işletir veya işlettirir.

12.2.2.4. 2873 SAYILI MİLLİ PARKLAR KANUNU

MADDE 1- Bu kanunun amacı; yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemektir.

MADDE 2- Bu kanun kapsamında yer alan;

(a) Milli Park; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını,

(b) Tabiat Parkları; bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme eğlenmesine uygun tabiat parçalarını,

(c) Tabiat Anıtı; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını,

(d) Tabiat Koruma Alanı; bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlaka korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını,

ifade eder.

Ayrıca bu kanunun diğer maddelerinde: *Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı ve Tabiatı Koruma Alanları 'nın belirlenmesi; planlama, kamulaştırma, taşınmazların tahsisi, bu alanlarda yapılacak yapı ve tesisler, kaynakların geliştirilmesi, milli parklar fonu ve kullanımına* ilişkin esasları belirlemektedir.

12.2.3. ORMANCILIK MEVZUATLARINDA KORUMA ORMANCILIĞINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

12.2.3.1.3800 SAYILI ORMAN BAKANLIĞI KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

MADDE 2 -*Orman Bakanlığının Görevleri;*

(a) Ormanların korunması, imar, ıslah ve bakımını sağlamak,

Orman Bakanlığı 'nın görevidir.

12.2.3.2.3234 SAYILI ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

MADDE 2-*Orman Genel Müdürlüğü'nün Görevleri;*

(a) Ormanların geliştirilmesi, usulsüz ve kanuni müdahalelere, tabi afetlere, yangılara, muhtelif zararlılara karşı korumak ve gerekli kontrolleri sağlamak,

OGM 'nin görevlerindendir.

12.2.3.3. 6831 SAYILI ORMAN KANUNU

MADDE 1-2-3-4-5-6- Ormanın tanımı yapılarak hangi yerlerin orman sayılacağı, orman rejimi dışında kalan yerler ve orman sınırları içerisinde kalan alanlarda hiçbir daraltma yapılamayacağını hükme bağlayarak ormanları mülkiyet itibariyle ayırmakta, devlet ormanlarının devir ve temlik edilemeyeceğini, kamulaştırılamayacağını, zilyetlik ve zaman aşınımı ile kazanılamayacağını ve tescile tabi olduğuna dair hükümleri içermektedir.

MADDE 7-8-9-10-11-Devlet ormanlarının kadastro konularını ele almakta, ormanların mülkiyetlerinin belirlenmesi hususunda, bütün ormanları devlet güvencesine almaktadır

Orman kadastrolarına itirazda süre, inceleme, görevli ve yetkili mahkeme açısından önemli tespitler yapmaktadır.

MADDE 14-Devlet ormanlarında yetişmiş veya yetiştirilmiş fidanlar ve ağaçlara zarar verilemeyeceğini, çeşitli amaçlar için dikili yaş veya kuru ağaçların kesilip götürülemeyeceğini, ormanların sağladığı yan ürünlerin toplanamayacağına ilişkin hükümleri içermektedir.

MADDE 15-14.maddede yasaklanan hususlar orman idaresinin izni ve müsaadesine bağlıdır.

MADDE 16-Orman alanları içerisinde maden aramak ve işletmek için izin almak gerekmektedir.

MADDE 17-Devlet ormanları içerisinde orman teşkilatının yapacağı bina ve tesislerin dışında, her çeşit bina ve tesisin yapılması, tarla açılması, işlenmesi ve ekilmesinin yasak olduğuna dair hükümleri içermektedir

MADDE 18-Orman ürünü işleyen her türlü fabrikanın kurulması Orman Bakanlığı'nın çeşitli orman yan ürünü işleyen ve üreten tesislerin kurulması da OGM' nin iznine tabii tutulmaktadır.

MADDE 19-Ormanlara hayvan sokulamayacağını ve otlatma yapılamayacağını, fakat orman idaresinin ortaya koyduğu belli şartlar dahilinde otlatma yapılabileceğini belirten maddelerdir.

MADDE 23-Devlet ormanlarının muhafaza ormanı olarak ayrılabileceğini ve bu ayrımın hangi kriterler dahilinde yapılacağını düzenleyen hükümdür.

MADDE 24 Devletten başkasına ait ormanların muhafaza ormanı olarak ayrılabileceğini ilişkin maddedir.

MADDE 27-Damgasız ve nakliyesiz orman ürünü kaçak sayılır.

MADDE 35-Ev, ahır, ambar ve samanlık yapmak için kendilerine orman emvali verilen orman köylülerinin, belirlenen yapı sistemlerine uygun inşaat yapmalarını zorunlu hale getiren hükümdür.

MADDE 41-Nakliye tezkeresi olmadan hiçbir orman emvalinin nakil işleminin yapılamayacağını, nakliyesi yapılman orman emvalinin tekrar nakliyesi durumunda, nakli tezkeresinin yeniletilmesi gerektiğini. hacmen fazlalık durumunda bu emvalin kaçak sayılacağını belirten maddedir.

MADDE 42-43-44-Nakliye tezkerelerinin kullanılma şekillerini belirleyen kuralları içeren maddelerdir.

MADDE 68-69-70-71-72-73-74-75-76-Orman yangınları için devletçe alınacak tedbirleri ve orman yangınlarının söndürülmesine dair hükümleri içeren maddelerdir.

MADDE 77-78-Orman memurlarının silah taşıma ve kullanma hak ve salahiyetlerini belirlemektedir.

MADDE 79-80-81-82-83-Orman suçlarının takip usullerini ve bu takip esnasında verilen yetkileri belirlemektedir.

MADDE 85-Orman suçlarına el koyma ve müsadere konularını değinmektedir.

MADDE 86-Şüpheli şahıslar orman dışına çıkarılabilir.

MADDE 87-Otlatma izni yasak olan alanlarda başıboş hayvanlara yapılacak işlemler.

MADDE 88-Arama yapılması gerektiren orman suçlarının takip esaslarını belirlemektedir.

MADDE 89-Nakliye tezkerelerinin yoklaması ve üretimi yapılan orman ürünlerinin kontrol ve denetimi

6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 2. Bölümü; yukarıda belirtilen maddelerdeki hükümlere ve yasaklara uyulmaması durumunda, uygulanacak cezai müeyyideleri düzenlemektedir.

12.2.4.ORMANCILIK MEVZUATLARINDA SOSYAL ORMANCILIĞA İLİŞKİN HÜKÜMLER

12.2.4.1. 3800 SAYILI ORMAN BAKANLIĞI KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

MADDE 2-*Orman Bakanlığının Görevleri;*

(i) Devlet ormanları içinde ve bitişiğinde oturan köylülerin sosyal ve ekonomik gelişmelerini sağlamak maksadıyla, ilgili her çeşit kredi ve yardım kaynaklarını en iyi şekilde kullanarak, devlet ile orman köylülerinin işbirliğini sağlayıcı tedbirler almak,

(k) Ormancılık ve orman köylülerinin kalkındırılması maksadıyla fon kurmak ve işletmek,

Orman Bakanlığı 'nın görevleri arasındadır.

MADDE 10-*Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü 'nün Görevleri;*

(a) Ormanların korunması, geliştirilmesi ve genişletilmesi amaçlarını gerçekleştirmek için, orman içi ve bitişiğindeki köylülerin sosyal ve ekonomik gelişmelerini sağlamak maksadıyla, kalkınma havzalarında, etüt-araştırma, plan ve projeleri hazırlamak ve uygulamak, her türlü kredi ve yardım kaynaklarının bu hizmetlere yöneltilmesini sağlamak ve diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak,

(b)13/10/1983 tarihli ve 2924 Sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun uygulaması ile ilgili her türlü hizmetleri yürütmek,

(c) 6831 sayılı orman kanunun Ek 3' ncü maddesi ile temin edilen fon kaynaklarını en iyi şekilde kullandırılmasını temin etmek,

ORKÖY 'ün görevlerindendir.

12.2.4.2. 3234 SAYILI ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN

Orman Genel Müdürlüğü'nün Görevleri;

MADDE 2-Orman Genel Müdürlüğü orman köyleri ile ilgili yıllık iş programlarını,Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü ile müştereken hazırlar.

denmektedir. Bugünkü haliyle bu maddede yer alan *"Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü"* nü ORKÖY Genel Müdürlüğü olarak düşünmek gerekmektedir.

12.2.4.3. 6831 SAYILI ORMAN KANUNU

MADDE 13- Bulundukları yerlerde kalkındırılmaları mümkün olan orman köylerinin kalkınmalarının desteklenmesi, bulundukları yerlerde kalkındırılmaları mümkün olmayan orman köylerinin orman dışına nakledilmesine ilişkin hükümleri içermektedir. Orman Köylerinin kalkınmalarının desteklenmesine dair 2924 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile bu maddenin uygulama yönünden işlerliği kalmamıştır.

MADDE 20-21-22-Otlak ve meralardan yararlanmayı düzenleyen maddelerdir. Bu maddelerin ormanlarda düzensiz otlatma yapılmasını yasaklayan hükümleri bulunmakla birlikte, plan dahilinde bazı orman alanlarında otlatma yapılmasının mümkün olabileceğini belirtmektedir.

MADDE 31-32-Mülki hudutları içerisinde verimli veya verimsiz devlet ormanı olan köyler halkının, şahsi ve müşterek, yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanma şeklini belirleyen hükümleri içeren maddelerdir.

MADDE 33-Göçmenlere, nakledilecek ya da topluca köy kuracak köylere, afet ve felaketten zarar gören kişilere yapacak emval verilmesini ilişkin düzenlemeler yapan maddelerdir.

MADDE 34-İstihsal işinde çalışan gerçek ve tüzel kişilere verilecek hakları düzenleyen maddelerdir. Bu maddeye göre çeşitli ormancılık işlerinde çalışan orman köyleri kalkındırma kooperatiflerine;

-Baltalık ormanlardan birim fiyat usulu ile kesip,satış istif yerlerine taşıdıkları yakacak odunların % 80 'inin, taşıtma ve depolama imkanının olmadığı bölgelerde ise % 100'nün maliyet bedeli ile verilebileceği,

-Hane adedinin en az % 51 'i tarafından kurulan orman köyleri kalkındırma kooperatiflerinin birim fiyat usulu ile kesip satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik, soymalık, kaplamalık tomrukların ve sanayii odunlarının, istedikleri takdirde bu sanayi kuruluşlarına maliyet bedeli ile satılabileceğini,

-Devlet ormanlarında istihsalde çalışan gerçek ve tüzel kişilerin kesip satış istif yerlerine taşıdıkları yapacak ve yakacak emvale ait istihkak tutarlarının % 10 fazlasıyla ödeneceğini,

yönelik haklar tanımaktadır.

MADDE 36-Tarife bedeli ile kesme,taşıma ve istif masrafları ve maliyet bedeli karşılığında zati yapacak alma hakkına sahip olanların muhtaçlık durumlarının her yıl tespit edileceğini ve köy müşterek ihtiyaçlarına öncelik tanınacağına dair hükümleri içermektedir.

MADDE 37-Yıllık üretim programına alınmış orman ürünleri dışında yer alan çeşitli orman ürünlerinin toplanması ve çıkarılmasına, tarife bedelini ödemek şartıyla izin verilebileceğini ve bu izinde önceliğin orman köylerinde olduğunu belirtmektedir.

MADDE 39-Devlet ormanlarından yapılacak istihsalden 31, 32 ve 33 ' ncü maddelerden istifade edenlerin ihtiyaçlarının öncelikle karşılanacağını belirtmektedir.

MADDE 40-Devlet ormanlarında ağaçlandırma, bakım imar, yol yapımı, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işlerinin öncelikle işyerinde ve civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ya da köylülere yaptırılacağını hükme bağlamaktadır.

12.2.4.4.2924 SAYILI ORMAN KÖYLERİNİN KALKINMALARININ DESTEKLENMESİ HAKKINDA KANUN

Ormancılık alanında başlı başına özel bir ihtisas kanunu olan 2924 sayılı kanun;amaç,kapsam ve uygulama şekline ait genel çerçevesi, maddeler halinde aşağıda verilmiştir,

MADDE 1-Bu kanunun amacı; nakline karar verilen orman içi köyler halkının yerleştirilmesi ve orman sınırları dışına çıkartılmış ve çıkartılacak yerlerin değerlendirilmesi suretiyle orman köylerinin kalkınmalarının desteklenmesidir.

MADDE 2-Kanunun kapsamı; 6831 Sayılı orman Kanununun 2'nci maddesi uyarınca orman sınırları dışına çıkarılan: (a) Orman olarak muhafazasından ziyade tarım alanına dönüştürülmesi yarar görülen yerler, (b) Otlak, kışlak, yaylak gibi yerler, (c) Çeşitli tarım alanları (tarla, bağ, bahçe, vb gibi), (d) Şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu sahalar, olmaktadır.

MADDE 3-Orman kadastro komisyonlarınca orman sınırları dışına çıkarılan belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışındaki alanların tespit, tefrik ve tescil işlemlerini düzenlemektedir.

MADDE 4-Orman içi köyler halkının yerleştirilmesi maksadıyla,orman dışına çıkarılan alanların hazine adına tescil edilebileceğini, ıslah ve imarının çeşitli kuruluşlarca yapılacağını belirlemektedir.

MADDE 5-Islah,imar ve ihya edilen taşınmaz malların ifrazının ve nakil-yerleşim işlemlerinin nasıl yürütüleceğini belirtmektedir.

MADDE 6-Taşınmaz malların değiştirme, kamulaştırma ve mülkiyet devri konularını düzenlemektedir.

MADDE 7-Islah, imar ve ihya edilerek mülkiyeti devredilen taşınmaz mallardaki yükümlülükleri ortaya koymaktadır.

MADDE 8-7 'nci maddedeki yükümlülükleri yerine getirmeyenler için uygulanacak müeyyideleri belirlemektedir.

MADDE 9-Geri alınan taşınmaz malların tapu sicilindeki tescilinin nasıl düzeltileceğini belirtmektedir.

MADDE 10-Bu kanunun 2 'nci maddesi (b) bendi kapsamına giren otlak,kışlak ve yaylakların değerlendirilmesinin ne şekilde olacağını ortaya koymaktadır.

MADDE 11-Bu kanunun 2 'nci maddesi (c) bendi kapsamına giren ve tarım alanına dönüşmüş yerlerin değerlendirilme şeklinin nasıl yapılacağını belirlemektedir.

MADDE 12-13-Belediye mücavir alanları içinde ve dışında kalan yerleşim sahalarının değerlendirilmesinin nasıl yapılacağını belirten hükümleri içeren maddelerdir.

MADDE 14-Bu kanun çerçevesinde yapılacak uygulamalarda tapulama ve kadastro işlemlerinin nasıl yürütüleceğini düzenlemektedir.

MADDE 15-Belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalan yerler hariç,bu kanun hükümlerinin uygulandığı yerlerde, her türlü rayiç değer tespiti ve sayış işlemlerinin uygulama şeklini belirlemektedir.

MADDE 16-Orman içinde bitişiğinde oturan köyler halkının geçim seviyesinin yükseltilmesi için gerekli tedbirlerin alınacağını ve bu maksatla sağlanacak işletme araç ve gereçleri ile diğer girdilerin doğrudan veya kredi yolu ile karşılanacağını belirtmektedir.

MADDE 17-Orman içi köyler halkının nakledilmesi sonucu boşaltılmış olan alanların öncelikle projelendirilip devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılacağını hükme bağlamaktadır.

MADDE 18-19-Bu kanunun uygulamasına ilişkin olarak sağlanan her türlü gelirin, orman köylerini kalkındırma fonuna yatırılacağını ve giderlerin yine bu fondan karşılanacağını belirtmektedir.

12.2.4.5. 4122 SAYILI MİLLİ AĞAÇLANDIRMA VE EROZYON KONTROLU SEFERBERLİK KANUNU

Bu kanunun 4' ncü maddesinin (r); "*Köy tüzel kişilikleri köy mülki hudutları içindeki mülkiyeti kendilerine ait veya tahsis edilen sahalarda ağaçlandırma yaparak* ***Köy Ormanları*** *kurar. Bu kanunun 'nci ve 3' ncü maddelerine göre verilecek tahsis, irtifak ve izinlerde köy tüzel kişiliklerine öncelik tanınır. Ağaçlandırılan bu sahaların bakım, koruma ve işletilmesi köy tüzel kişiliklerince yapılır.*" denmektedir.

12.3.Türkiye Ormancılığı'nda Sosyal Yaklaşımların Kronolojisi

Aşağıda başlangıçtan günümüze kadar, sosyal yaklaşımların gelişimine ilişkin bir kronoloji hazırlanmıştır. Bu kronolojinin hazırlanmasında, ülke ormancılık mevzuatı ve uygulamaları içerisinde yer alan sosyal yaklaşımlar dikkate alınmıştır.

YILLAR	OLAYLAR
.....	Ormancılıkta *"Barınma ve Beslenme Evresi"*
.....	*"Düzensiz Ağaç Kesimi Evresi"*
.....	*"Ormanı Koruma Evresi"*
1500-1600	*"Celali İsyanları"* ve orman içi yerleşimler
1839	*"Tanzimat Fermanı"* nın ilanı
1858	*"Kanunname-i Arazi"* ve ormancılığa ait ilk hükümler
1870	*"Orman Nizamnamesi"* nin yürürlüğe girmesi (ilk yazılı ormancılık mevzuatı ormanlar mülkiyet bakımından; *(1) Devlet, (2) Vakıf, (3) Kasaba ve Köy Baltalıkları, (4) Kişilere ait korular olarak ayrılmıştır.*)
1920	TBMM Hükümeti ve *"39 Sayılı Baltalık Kanunu"* (orman köylerine hane başına 2' şer ha baltalık verilmesi öngörülüyor)
1924	İlk *"TC Anayasası"* ve *"484 Sayılı Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu"* (39 Sayılı Baltalık Kanunu kaldırılarak, orman alanlarında yararlanma konusunda 1870 Orman Nizamnamesi'ne dönülmüştür.)
1937	*"3116 Sayılı Orman Kanunu"* (Kanunun 17, 18, 19 ve 20 maddelerinde orman köylülerinin orman alanlarından yararlanmalarına yönelik hükümler yer almakta, ormana 5 km mesafede yer alan köylerin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının 1/4 tarife bedeli ile karşılanması, orman yan ürünlerinden faydalanma, ormanlarda, vb. gibi düzenlemeler yapılmıştır.) *"3204 Sayılı Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu"*
1950	*"3116 Sayılı Orman Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 5653 Sayılı Kanun"* (Devlet

ormanlarından yararlanacak köyler için öngörülen uzaklık 5 km' den 10 km' ye çıkarılmış, zati ihtiyaçlar için ödenecek para miktarı 1/4 tarife bedelinden 1/10 tarife bedeline indirilmiştir.)

1956 *"6831 Sayılı Orman Kanunu"* (3116 Sayılı Orman Kanunu yürürlükten kaldırılmış ve bu kanunun *13. maddesi ile orman köylerine 25 yıl süre ile kalkınma kredisi* verilmesi hedeflenmiştir.20, 21 ve 22' nci maddeler otlak ve mera işlerine;31, 32 ve 33' ncü maddeler zati yapacak ve yakacak ihtiyaçlarına, 34' ncü madde ormancılık işlerinde çalışan kişilere yapılacak yardımlara, 38' nci madde köy ormanlarına ilişkin hükümleri düzenlemektedir.

1957 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 13. maddesi ile yapılacak orman köylerini kalkındırma çalışmaları için OGM bünyesinde *"Köy Kalkınma Şubesi"* nin kurulması

1961 Yeni *"TC Anayasası"*

1964 *"Köy Kalkınma Şubesi"* nin önce *"Köy Kalkındırma Dairesi"* ne dönüştürülmesi, daha *sonra "Orman Köyleri Kalkındırma Dairesi"* olarak *"Köy İşleri Bakanlığı"* na bağlanması ve adının *"Orman Köyleri Dairesi"* olması.

1969 *"Orman Bakanlığı"* nın kurulması

1970 *ORKÖY Genel Müdürlüğü'nün kurulması*, ORKÖY Genel Müdürlüğü tarafından Dünya Gıda Programı ile *"Ormancılıkta Daimi İşgücü Tesisi Projesi"* nin uygulanmaya başlanması, 1961 Anayasası'nın 131 'nci maddesinde değişiklik yapan 1255 Sayılı Kanun (15/10/1961 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş yerler ile, tarım ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen yerlerin orman sınırları dışına çıkarılmasının olanaklı hale getirilmesi)

1971 6831 Sayılı Orman Kanunun 13 'ncü maddesinin uygulanmasına ilişkin 25 yıllık süre dolduğundan, Köy İşleri Bakanlığı bünyesindeki *"Orman Köyleri Dairesi"* nin kaldırılarak görev ve ödenek kullanımının aynı Bakanlığın Proje Uygulama Dairesi Destekleme Şubesine devredilmesi, ORKÖY tarafından orman köylerine yönelik etüt-envanter çalışmalarının başlatılması

1972	*"1595 Sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun"* (Bu kanunun 17 ve 18 'nci fıkralarında ORKÖY 'ün görevleri belirtilmiştir.
1973	*"1744 Sayılı Orman Kanunu"* (6831 Sayılı Orman Kanunun 2'nci maddesinde yapılan değişiklik ile 15/10/1961 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş yerler ile, tarım ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar yerlerin orman sınırları dışına çıkarılması ve aynı kanuna Ek 3 'ncü madde eklenerek ORKÖY Fonu'nun kurulması) *"ORKÖY Görev ve Çalışma Yönetmeliği"*
1974	*"Orman Köyleri Kalkındırma Fonu Yönetmeliği"*
1977	16 Mart 1977 gün 15880 Sayılı Resmi Gazete *"Orman Köylerini Kalkındırma Fonu Yönetmeliği"* nde değişiklik
1981	*"2384 Sayılı Orman Bakanlığı 'nın Tarım Bakanlığı 'na Devri Hakkında Kanun"* (Orman Bakanlığı 'nın kapatılması)
1982	ORKÖY Genel Müdürlüğünün Bakanlar Kurulu Kararı ile *"Daire Başkanlığı"* düzeyine indirilmesi ve OGM 'ye bağlanması, T.C. Anayasası (Anayasanın 170 'nci maddesinde *"Orman Köylüsünün Korunması"* başlığı altında orman köylerine yönelik hükümler ve 13/12/1981 tarihinden önce orman niteliğini kaybetmiş yerlerin orman sınırları dışına çıkarılmasına yönelik hükümler)
1983	*"2896 Sayılı Kanun"* (6831 Sayılı Orman Kanunun 2 'nci maddesinde yapılan değişiklik ile 13/12/1981 tarihinden önce, bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş yerlerin orman sınırları dışına çıkartılması olanaklı hale getirilmiş; 31, 32 ve 33 'ncü maddelerde yapılan değişikliklerle orman köylerinin zati ihtiyaçlarının karşılanmasında,hak sahibi olma mesafesi olan 10 km kaldırılmış, köyler mülki hudutları içerisinde verimli ve verimsiz devlet ormanı olan köyler olarak ayrılmış, 1/10 tarife bedeli yerine maliyet bedeli getirilmiş, yeni evler için 10 yıl, tamirat için 5 yıl geçmedikçe ihtiyaç verilemeyeceği hükme bağlanmıştır.
	"2924 Sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun"

2-9 Temmuz 1983 gün 18102 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan *"Orman Köyleri Kalkınma Fonu Yönetmeliği"* değişiklikleri.

1984 *"212 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname"* ile ORKÖY 'ün Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü 'ne devredilmesi

Çal İlçesi Özel Ağaçlandırmaları ve Bergama Kozak Yaylası Fıstıkçamı Mesçereleri 'nin güncelliği.

1986 *"Sosyal Ormancılık"* kavramının ülke gündemine girmesi

1987 *"Değişik Ekolojilerdeki Bozuk Orman Alanlarında Yenilebilir Mantar Türleri Araştırma ve Uygulama Projesi(1987-1991)", "OGM-GTZ Türk-Alman Ormancılık Projesi(1987-Devam ediyor)", "Türkiye Kavakçılığı Geliştirme Projesi(1987-1992)", "OGM-UN Dünya Gıda Programı(DGP) 6 İlde Ağaçlandırma Erozyon Kontrolu ve Mera Islah Projesi(19871993)"* uygulanmaya başlanıyor.

"3373 Sayılı Orman Kanunu" (6831 Sayılı Orman Kanunun 31 ve 32 'nci maddelerinde yapılan değişiklikler ile, zati yapacak ve yakacak ihtiyaçlarının yerine nakit para verilebileceği, 64 'ncü madde de yapılan değişiklik ile ağaçlandırma çalışmalarının finansmanı için bir fon kurulmuştur.)

1988 2924 Sayılı Kanunun uygulamasına ilişkin; *"Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik"*

1991 *"442 Sayılı Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK"* (Orman Bakanlığı ve bünyesinde AGM, ORKÖY ve MPGM 'nün yeniden kurulması)

"2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun' da değişiklik yapan 3763 Sayılı Kanun"

"Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi (1991-1997)" nin uygulamaya başlaması

1992 *"3800 Sayılı Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"*

	"(FAO-Türkiye)Türkiye'de Sosyal Ormancılık Kavramı Üzerine Eğitim Projesi(1992-1993)" ve *"(GCP-TUR-045-SWE)Türkiye'de Uygun Toplum Ormancılığı Modellerinin Geliştirilmesi Projesi (1992-Devam ediyor)*
	2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanunda değişiklik yapan *"3763 Sayılı Kanun"*
1993	*"I.ORMANCILIK ŞURASI"* (4 No 'lu Orman Köy İlişkileri Komisyonu kararları)
	"(3567/TUR) Doğu Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi" nin uygulanmasına başlanılması
1994	İ.Ü. Orman Fakültesi Akademik Genel Kurulunun *"Sosyal Ormancılık Konusunda Komisyon Raporu"*
1995	2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun 'da değişiklik yapan *"3167 Sayılı Kanun"* *"4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu"*
1997	*"XI.DÜNYA ORMANCILIK KONGRESİ"*

12.4.
VAK'A ÇALIŞMALARI
(CASE STUDIES)

12.4.1.Örnek Vak'a (1); Ban Klong Takien
(TAYLAND)

12.4.1. Örnek Vak'a (1) ; Ban Klong Takien (TAYLAND)

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ 183
TABLO LİSTESİ 183
PARA VE ARAZİ ÖLÇÜ BİRİMLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER 183

1.Giriş 184
2.Köyün Genel Tanıtımı 184
2.1.Mevkii 184
2.2.Topografya 184
2.3.İklim 188
2.4.Toprak Durumu 188
2.5. Su Kaynakları 188
2.6.Vejetasyon 188
3.Sosyoekonomik ve Kültürel Şartlar 189
3.1.Yerleşim Tarihi ve Şekli 189
3.2.Nufus 189
3.3.Hanehalkı Büyüklüğü 189
3.4.Etnik Kompozisyon 189
3.5.Din ve İnanç Sistemi 190
3.6.Eğitim ve Öğretim Durumu 190
3.7.Beslenme ve Sağlık Koşulları 190
3.8.Geçim Kaynakları 190
3.9.Köy Yönetim Şekli 192
3.10.Haberleşme 192
3.11.Altyapı 192
3.12.Pazarlama 193
4.Arazi Kullanım Şekli 193
4.1.Bugünkü Arazi Kullanım Şekli 193
4.2.Arazi İşgal ve Sahiplilik Durumu 193
4.3.Arazi Mülkiyeti 194
4.4.Tarımsal Uğraşlar 195
4.5.Tıbbı Bitki Tarımı 196
4.6.Hayvancılık 198
4.7.Ağaç ve Orman Ürünleri Kullanımı 198
4.8.Bahçe Tarımı 198
4.9.Gelir ve Gider Durumu 200
5.Sorunlar ve Müdahale Yöntemi 202
5.1.Sorunlar 202
5.2.Müdahale Yöntemi 204
6.Çözüm Önerileri 204
6.1.Arazi Tahsisatı ve Arazi Mülkiyetinin Çözümlenmesi 204
6.2.Agroforestry Üretim Sistemleri 205

6.3.Köy Koruluğu Kurulması 214
6.4.Tampon Zon Orman Yönetimi 215
7.Yürütme 217
7.1.Arazi Tahsisi ve Arazi Kullanma Hakkı 217
7.2.Agroforestry Üretim Sistemleri 217
7.3.Köy Koruluğu Tesisi 218
7.4.Tampon Zon Yönetimi 219
7.5.Eğitim 220
7.6.Genel Kabuller ve Varsayımlar 220

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil (1) Ban Klong Takien ' in Tayland İçindeki Konumu 185
Şekil (2) Ban Klong Takien ' in Genel Konumu 186
Şekil (3) Ban Klong Takien ' in Yerleşim Şekli 187
Şekil (4) Ban Klong Takien ' deki İstihdam Takvimi 191
Şekil (5) Ban Klong Takien Köy Kalkınma Komitesi 192
Şekil (6) Ban Klong Takien ' de Tarımsal Takvim 197
Şekil (7) Çok Tabakalı Bahçe Tarımı Örneği 206
Şekil (8) Bahçe Tarımı Örneği (Homegarden) 209
Şekil (9) Orman Ağacı Türleri İle Alley Ürün Yetiştirme Tekniği 208
Şekil (10) Meyve Ağacı Türleri İle Alley Ürün Yetiştirme Tekniği 210
Şekil (11) Orman Ağacı Türleri İle İç Sınır Ağaçlandırmaları 211
Şekil (12) Meyve Ağacı Türleri İle İç Sınır Ağaçlandırmaları 211
Şekil (13) Orman Ağacı Türleri İle Dış Sınır Ağaçlandırmaları 212
Şekil (14) Meyve Ağacı Türleri İle Dış Sınır Ağaçlandırmaları 212
Şekil (15) Blok Plantasyon 213
Şekil (16) Yem Bankası 214
Şekil (17) Köy Koruluğu 215
Şekil (18) Tampon Zon Orman Yönetimi 216

TABLO LİSTESİ

Tablo (1) Arazi Sahipliliğine Göre Bugünkü Arazi Kullanma 194
Tablo (2) Bugünkü Arazi Kullanma Durumu 194
Tablo (3) Hanehalkı Sayısına Göre Toprak Sahipliliği Durumu ve Orman Alanı İşgali... 195
Tablo (4) Ban Klong Takien ' de Ev Bahçelerinde Bulunan Meyve Ağacı Türleri..... 199
Tablo (5) Ban Klong Takien ' de Ev Bahçelerinde Bulunan Orman Ağacı Türleri..... 199
Tablo (6) Ban Klong Takien ' de Ev Bahçelerinde Yetiştirilen Sebze Bitkileri..... 199
Tablo (7)Ban Klong Takien ' de "Büyük Topraklı Çiftçi" nin Yıllık Gelir-Gider Durumu 200
Tablo (8) Ban Klong Takien ' de "Orta Büyüklükte Toprak Sahibi Çiftçi" nin Yıllık Gelir-Gider Durumu 201
Tablo (9) Ban Klong Takien ' de "Küçük Topraklı Çiftçi" nin Yıllık Gelir-Gider Durumu 201
Tablo (10) Ban Klong Takien ' de "Topraksız Çiftçi" nin Yıllık Gelir-Gider Durum 202
Tablo (11) Hedef Gruplarının Gereksinim Öncelikleri 203
Tablo(12) Ban Klong Takien'de Potansiyel Agroforestry Teknolojileri ve Gördüğü Fonksiyonlar 205
Tablo (13) Ban Klong Takien ' de Bahçe Tarımında Kullanılan Türler 207

PARA VE ARAZİ ÖLÇÜ BİRİMLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

Rai ; Tayland 'da kullanılan arazi ölçü birimi. 1 hektar (Ha.) alan; 6.25 rai ' dir.

Baht ; Tayland 'da kullanılan para birimi. Ocak 1998 tarihi itibariyle; 1 Baht = 47.80 USA Doları ($), 1 Baht = 4644 TL 'dir.

12.4.1. Örnek Vak'a (1); BAN KLONG TAKIEN (Tayland)

1.Giriş

Ban Klong Takien; *Chachoengsao İli, Tha Takeap İlçesi, Ban Tha Kan Köyü* 'nün bir mahallesidir. Köyün yerleşimi ve kuruluşu eski, mahalleninki çok yakın zamanlara dayanmaktadır. Mahalle, devlete ait ormanların *"açmacılık"* yapılarak yok edilmesiyle kurulmuştur.

Yoğun nüfus baskısı ve sürekli artan orman ürünleri talebi nedeniyle, *Ban Klong Takien* çevresindeki ormanlar günden güne azalmaktadır. Köyün yakın çevresindeki ormanlarda, kereste değeri olan *ağaç türleri yok olmakta ve ormanlardaki kaçak kesim* artarak devam etmektedir. Düzensiz ve kaçak avlanma nedeniyle, av hayvanları ve yaban hayatı yok olmaktadır.

Köydeki insanların temel geçim kaynakları *tarımsal uğraşılar* olup, her yıl aynı ürünlerin yetiştirilmesi ve uygun olmayan toprak işleme yöntemlerinin kullanılması nedeniyle, tarımsal verimlilik azalmaktadır. Verimli tarım arazilerindeki topraklar, *muson yağmurları* ile yıkanmakta ve yanlış toprak işleme metotları bu sürecin her yıl tekrarlanmasına neden olmaktadır. Tarımsal üretimin azalmasından dolayı, köylülerin ekonomik koşulları her geçen gün kötüleşmektedir. Köylüler, gündelik yaşamlarını sürdürebilmek ve tarım uğraşları yapabilmek için yüksek faiz oranlarında borç para almakta ve çoğu zaman bunu geriye ödeyememektedirler. Sonuç itibariyle köylüler *yoksullaşmaktadır.*

Hükümet, köylülerin sosyoekonomik şartlarının iyileştirilmesi için çok az çaba sarfetmektedir. Eğer *halkın devlet ormanları üzerindeki baskısı ve orman kaynaklarına olan bağımlılığı azaltılabilirse, ormanlar korunacak ve çevresel dengenin yeniden kurulmasına* yardımcı olunacaktır.

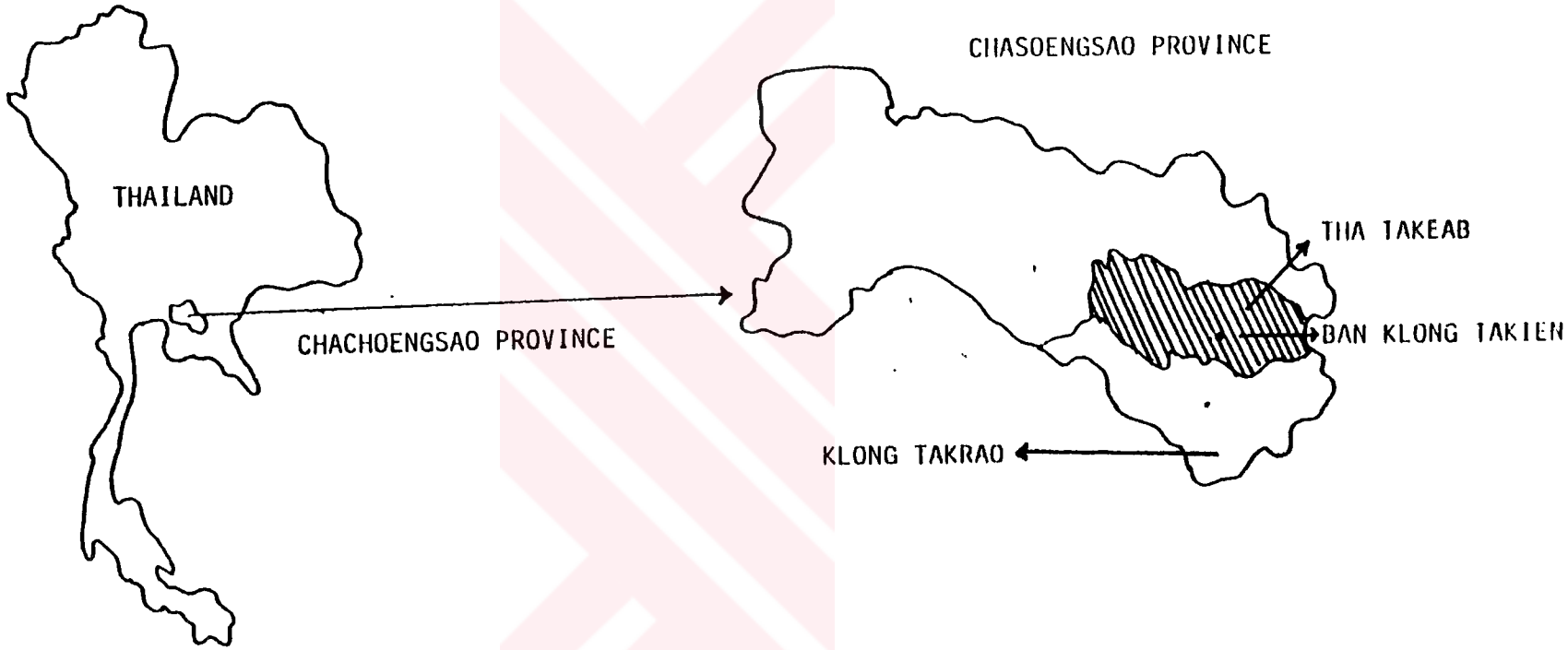
2.Köyün Genel Tanıtımı

2.1.Mevkii

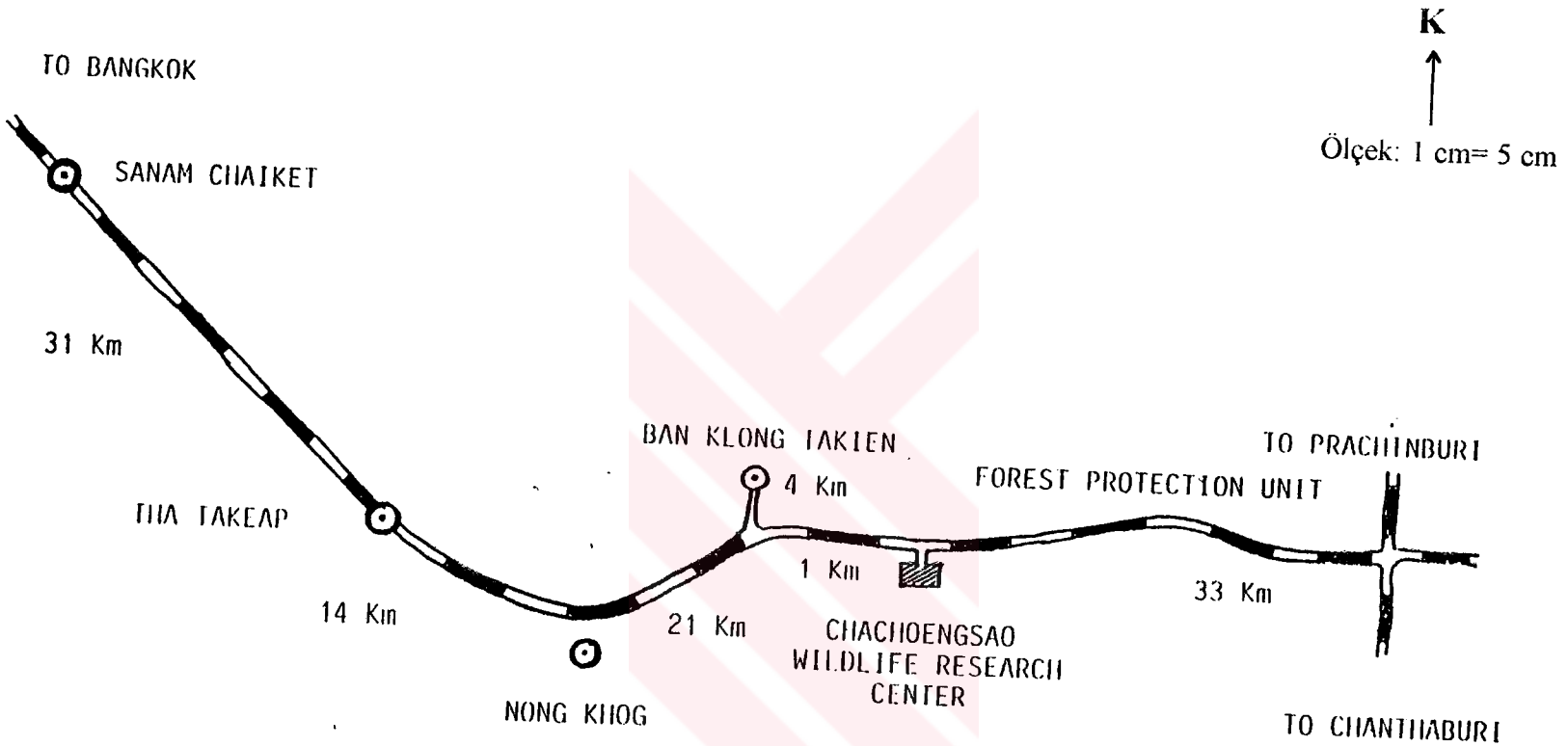
Bang Klong Takien; *Tayland* 'ın batısında, *Chachoengsao İli, Thatakeap İçesi, Ban Tha Khan Köyü* 'nün 11 mahallesinden birisidir Şekil (1). Bu mahalle, *Chachoensao Yabanhayatı Araştırma Merkezi* 'ne *(Wild Life Research Center)* yaklaşık olarak 16 km uzaklıktadır Şekil (2). ***Ban Klong Takien*** *kuzeyden devlet ormanları, batıdan Klon Takien Deresi, güneyden Klong Thalamad Deresi ve doğudan Klon Thalamad Deresi ve devlet ormanları* ile çevrilidir. Mahallenin genel alanı, tarımsal alanlar ve yerleşim alanları dahil olmak üzere 7,500 rai 'dir Şekil (3) .

2.2.Topografya

Ban Tha Khan Köyü 'nün % 80 'i düz arazilerden (ovalardan), geriye kalan % 20 'si ise çeşitli yükseklikteki dağ, tepe ve bayırlardan oluşmaktadır. Köyün içerisinden *Khao Talat Dağı* 'ndan doğan *Klong Siyat Dere* 'si geçmektedir. Ayrıca, köy içinden geçerek diğer derelerle birleşen çeşitli derecikler de vardır. *Ban Klong Takien Mahallesi,* deniz seviyesinden

Şekil (1) Ban Klong Takien ' in Tayland İçindeki Konumu
Figure (1) Location of Ban Klong Takien İn Thailand

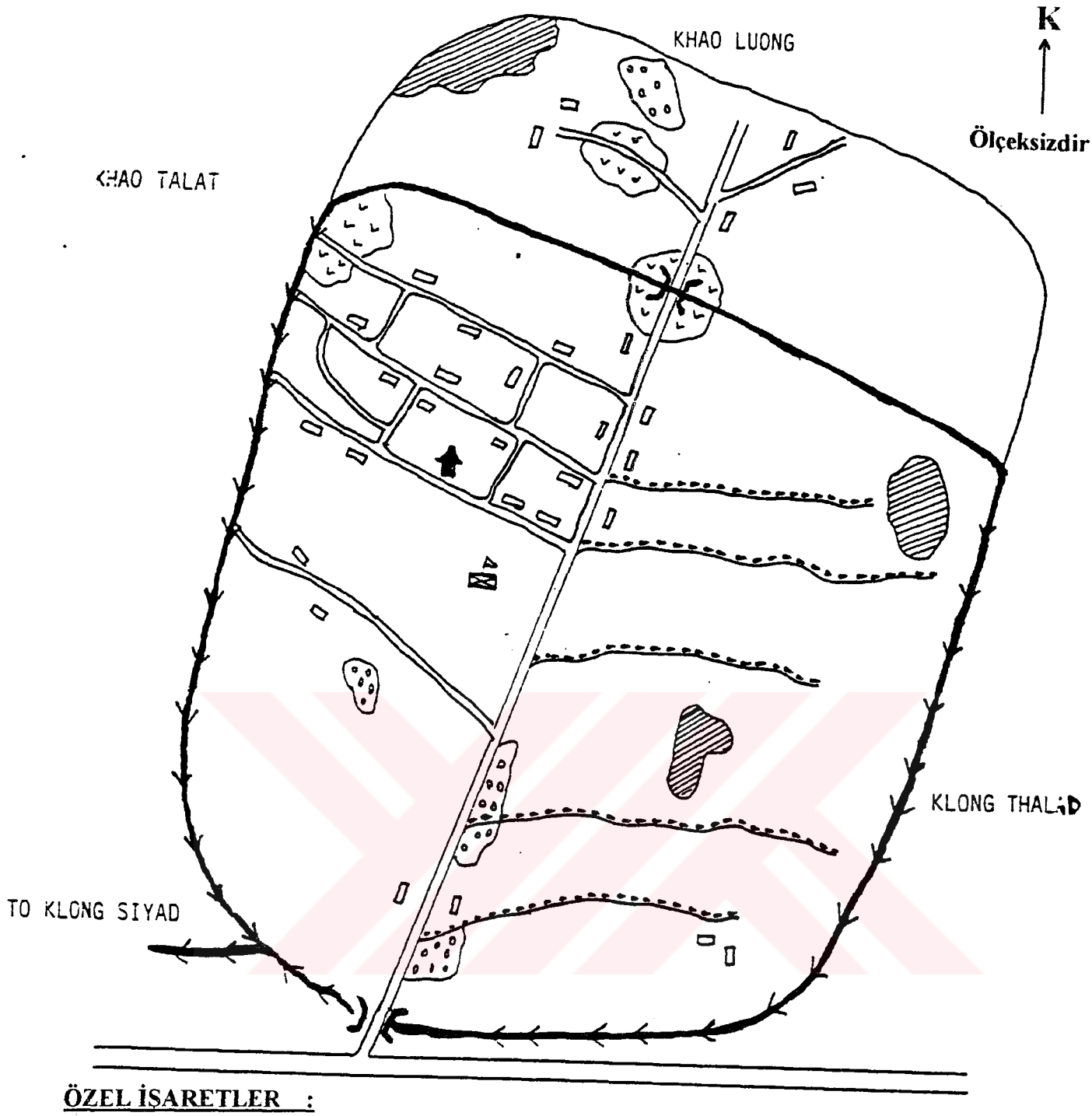
ÖZEL İŞARETLER :

Anayol

Yerleşim

Yaban Hayatı Koruma Merkezi

Şekil (2) Ban Klon Takien 'in Genel Konumu
Figure (2) Location of Ban Klong Takien

ÖZEL İŞARETLER :

- Köy Sınırı
- Kanal
- Anayol
- Tarla yolları
- İlkokul
- Tapınak
- Bozuk Orman Alanları
- Pirinç Tarlaları
- Rubber ve Mango Plantasyonları
- Haneler
- Köprü

Şekil (3) Ban Klong Takien 'in Yerleşim Şekli
Figure (3) Map of Ban Klong Takien

100-150 metre yükseklikte kurulmuş, hafif eğimli ve düz bir topografyaya sahip bir yerleşim birimidir. Mahalle içerisinde birisi mahallenin batı kenarını sınır çizen *Klong Takien Kanalı*, diğeri doğu tarafından geçen *Klong Talamad Kanalı* olmak üzere iki kanal bulunmaktadır. *Klong Talamad Kanalı*, mahallenin batı kısmında *Klon Takien Kanalı* ile birleşmekte ve *Klong Siyad Deresi* 'ne dökülmektedir.

2.3.İklim

İklim olarak; *yağmurlu mevsim, kuru soğuk mevsim ve kuru sıcak mevsim* olmak üzere üç mevsim görülmektedir. *Yağmurlu mevsim*: Haziran ayından Kasım ayının sonuna kadar sürmekte ve en yoğun ve yüksek yağışlar bu mevsimde Eylül ayında görülmektedir. *Kuru soğuk mevsim*: Kasım ayının sonlarında başlamakta ve Şubat ayına kadar devam etmektedir. *Kuru sıcak mevsim*: Mart ayından Mayıs ayına kadar sürmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 38 C ve yıllık yağış miktarı 1,258 mm 'dir. Tarım ve ormancılık çalışmaları, genellikle yağmurlu mevsimde başlamaktadır.

2.4.Toprak Durumu

Ban Klong Takien 'deki toprak tipi, *kırmızı kumlu balçık* ve *kahverengi kumlu balçık* karakterindedir. Köylüler tarımsal uğraşlarda, *doğal ya da kimyasal gübre* kullanmamaktadır. Yanlış toprak işleme metotları özellikle yağmurlu mevsimde, şiddetli yüzeysel toprak erozyonuna neden olmaktadır.

2.5. Su Kaynakları

Ban Klong Takien 'de ana su kaynağı yağmurdur. Köylüler yağmur sularını su tanklarında depolamakta ve bu suyu gerek içme ve gerekse pişirme ihtiyaçlarında kullanmaktadırlar. Diğer su kaynakları olarak iki adet doğal su akıntısı ve birkaç adet birikinti göl şeklinde su kaynağı bulunmaktadır. Yağmurlu mevsimde köylüler, *Klong Talamad* ve *Klong Takien* derelerinden akan yağmur sularını da kullanmaktadırlar. Yağmurlu mevsim dışındaki mevsimlerde dereler kurumakta ve köylüler içme ve kullanma suyunu, *Klong Siyat Kanalı* 'ndan temin etmektedirler. Birikinti gölcüklerden sadece muson yağmurlarının olduğu mevsimlerde su elde edilebilmekte, diğer mevsimlerde bu gölcükler kurumaktadırlar.

2.6.Vejetasyon

Köyün doğal vejetasyonu *kuru daim yeşil orman (dry evergreen forests)* ve *kuru yaprağını döken orman (dry deciduous forests)* olup, asli ağaç türü olarak *Tik* (*Tektona grandis*) içermemektedir. Yoğun nüfus baskısı ve aşırı yapacak ve yakacak odun talebi, mevcut orman alanını mahalle genel alanının % 10 'una kadar düşürmüştür. Ormanda bulunan ana ağaç türleri: *Teng (Shorea obtusa), Rang (Shorea siamenis), Pradoo (Pterocarpus macrocarpus), Tabek, Makaa, Maikheum, Mai Deang* olmaktadır.

Ban Klong Takien 'de beş dağınık parça halinde, toplam alanı 300 rai olan doğal orman bulunmaktadır. Bu ormanlardan köylünün izinsiz olarak ağaç kesmesi yasaklanmıştır.

3.Sosyoekonomik ve Kültürel Şartlar

3.1.Yerleşim Tarihi ve Şekli

Ban Klong Takien yerleşim tarihi eski olan *Ban Tha Khan Köyü* 'nün son yıllarda kurulmuş bir mahallesidir. *Ban Tha Khan Köyü* 'ne ilk yerleşim 1857 yılında başlamış ve 1984 yılında tamamlanmıştır.

Ban Tha Khan Köyü 'ne ilk yerleşim, askerlik hizmetinden kaçmak isteyen köylülerin *Chantaburi Vilayeti* 'den göç etmesiyle başlamıştır. İlk yerleşen köylüler, ormanları keserek yok etmeye başlamışlardır. Nüfus çoğalmaya başladığında, hükümet köylülerin yapacak ve yakacak odun temin etmelerinde ve ulaşımlarını sağlayacakları yolun yapımında yardımcı olmuştur.

Ban Klong Takien Mahallesi 'nde ise ilk yerleşim 1974 yılında, birkaç ailenin göçüyle başlamıştır. Daha sonra 1982 yılında, göç eden ailelerin ilk yerleşenlerden arazi ve ev satın almalarıyla mahalle kurulmuştur. Mahalleye en son yerleşim, 1984 yılında olmuştur. Köyün muhtar yardımcısı, halkın *malarya salgını* nedeniyle *Tayland* 'ın kuzey doğusundan göç ettiğini ifade etmiştir. Köye ilk gelen ve yerleşen kişiler bu avantajlarını kullanarak, doğal ormanları keserek tarımsal alana dönüştürmüşler ve daha fazla tarımsal alana sahip olmuşlardır.

3.2.Nufus

Ban Tha Khan köyünün 1990 sayımına göre toplam nüfusu; 3,900 'dür. Bu nüfusun % 51.2 'si erkek (2,000) ve % 47.7 'si (1,900) kadındır. *Erkek-Kadın Oranı*; 105:100 'dür. *Ban Tha Khan Köyü* ' nde toplam hane sayısı 796 'dır.

Ban Klong Takien Mahallesi 'nin toplam nüfusu ise; 520 olup, hane sayısı 117 'dir. Mahalle nüfusunun % 55 'si erkek (286), % 45 'i (234) kadındır. *Erkek-Kadın Oranı*; 122:100 'dür.

3.3.Hanehalkı Büyüklüğü

Ortalama hanehalkı sayısı *Ban Tha Khan Köyü* 'nde 5, *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde ise 4 'dür.

3.4.Etnik Kompozisyon

Ban Tha Khan Köyü 'nde çeşitli etnik gruplar bulunmakta ve bir arada yaşamaktadırlar. Bunlar; *(1) Thai Songlar, (2) Taylandlılar, (3) Laoslular, (4) Vietnamlılar, (5) Kamboçyalılar, (6) Çinliler ve (7) Hindistanlılar* şeklindedir.

Thai Songlar, köye ilk yerleşen etnik gruptur. Genel olarak *Laoslular*, sayı açısından en fazla nüfusa sahip etnik gruptur. *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde ise, birkaç *Kamboçyalı* aile dışında en fazla nüfusa sahip etnik grup *Taylandlılar* 'dır.

3.5.Din ve İnanç Sistemi

Ban Tha Khan Köyü 'nde yaşayan insanların büyük çoğunluğu *budisttir*. Bunların yanında çok az *Müslüman ve Hıristiyan* gruplar da bulunmaktadır. *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde ise nüfusun *tamamı budisttir*. Mahallede 1 budist tapınağı ve 4 rahip vardır. Köylüler, ayda 4 defa tapınağa gitmekte ve dua etmektedirler. *Ban Klong Takien* 'de yaşayan insanlar Tayland 'da yaşayan diğer insanlar gibi *Budist Orucu* 'nu tutmakta, *Budist Bayramı* 'nı ve *Thai Yeni Yılı* 'nı kutlamaktadır. *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde yaşayan kişilerin kendilerine özgü inançları da bulunmaktadır. Örneğin, köylüler her yıl Mayıs ayı içinde yapılan *Roket Festivali* 'nde, Tanrı 'ya yağmur için dua etmektedirler. Ayrıca, herhangi bir kişi ormandan ağaç kesmek isterse ailesi ile toplanmakta, Tanrı 'ya bazı yiyecekler sunarak ağacın kesilmesine izin vermesi yönünde dualar etmektedir. Eğer, Tanrı bu duaları kabul ederek ağacın kesilmesine izin verirse, ağaç kesilmektedir.

3.6.Eğitim ve Öğretim Durumu

Ban Klong Takien 'de birçok insan okur-yazar değildir. Lise ve üniversiteye gitmiş ve eğitim almış kişi bulunmamaktadır. Mahallede bir ilkokul vardır, fakat bütçe yetersizliği nedeniyle öğretmen verilmemiştir. Bu yüzden okul kapalıdır. Okul çağına gelmiş çocuklar, mahallenin yakınındaki başka bir ilkokulda eğitim görmektedirler. Önceleri ilköğretim 4 yıl üzerinden yapılırken, şu anda 6 yıla çıkarılmıştır. Köylüler, okul çağındaki tüm çocukların ilkokula gittiklerini ifade etmişlerdir.

3.7.Beslenme ve Sağlık Koşulları

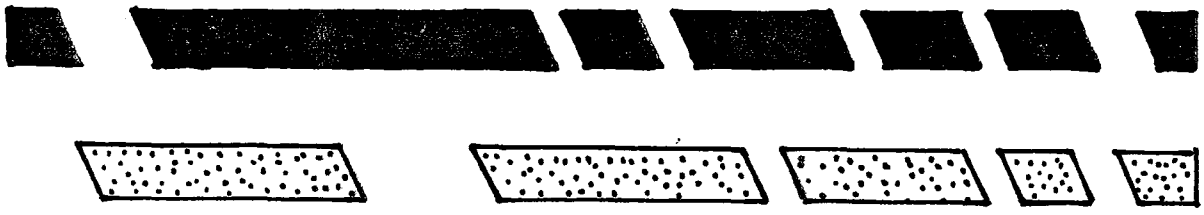
Ban Tha Khan Köyü 'nde hiç bir sağlık tesisi bulunmamaktadır. Köyde sağlık konularında kabaca eğitim görmüş kişiler, gönüllü olarak hastalarla ilgilenmektedir. *Ban Klong Takien* 'de *difteri, dizanteri, verem, zührevi hastalıklar,vb gibi* bulaşıcı hastalıkların bulunmadığı görülmüştür. *Ban Klong Takien*, sıhhi tuvalet şartları açısından iyi bir durumda değildir. 117 hanenin ancak % 5 'inde tuvalet bulunmaktadır.

3.8.Geçim Kaynakları

Köylülerin temel geçim kaynağı tarımsal uğraşlardır. Nüfusun sadece % 10 gibi bir kısmı hizmetlerde *(örneğin, şoför olarak)* çalışmaktadır. Resmi kurumlarda devlet memuru olarak çalışan kişi, hemen hemen yok gibidir. Köylülerin % 20 'sinin hiçbir arazisi yoktur ve geçimlerini tarım işçiliğinden sağlamaktadırlar. Çiftçiler arasında işgücü kullanımı iyi düzeydedir. Karşılıklı olarak işgücü değişimi yapmaktadırlar. Köyde sadece *Ban Klong Takien Mahallesi* 'nde ücretli işçi çalıştırılmaktadır. Günlük ücret 60 *Baht* 'dır.

Ban Klong Takien Mahallesi 'nde bütün köylüler çiftçilikle uğraşmaktadır. Bu kişilerin % 50 'si arazi kiralayarak tarım yapmaktadır. Köyde 3 adet bakkal dükkanı bulunmaktadır. Tarımsal çalışmaların yapılmadığı zamanlarda, köylüler büyük şehirlerde işçi olarak çalışmaktadır Şekil (4).

Oc.	Şub.	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık

Tarımsal Çalışma Zamanları

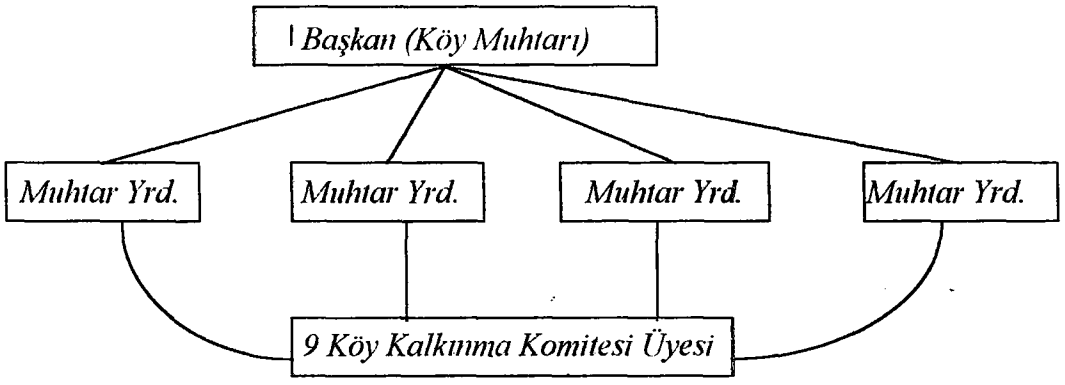
Tarım Dışı Çalışma Zamanları

Şekil (4) Ban Klon Takien ' de İstihdam Takvimi

Figure (4) Labour Calendar of Ban Klong Takien

3.9.Köy Yönetim Şekli

Ban Tha Khan Köyü 'nde muhtarın başkanlık yaptığı bir kalkınma komitesi bulunmaktadır. Komitede muhtarın yardımcısı olan 4 kişi ve 9 üye bulunmaktadır. Muhtarın yardımcılarından iki kişi *köyde yapılacak işlerin yürütülmesinde*, diğer ikisi ise *köyde huzur ve güvenliğin sağlanmasında* görev almaktadır Şekil (5).

Şekil (5) Köy Kalkınma Komitesi
Figure (5) Village Development Committee

Ban Tha Khan Köyü 'nde gönüllü kadın grubu bulunmaktadır. Fakat şu günlerde, aktif çalışmalar yapmamaktadır. Ayrıca, çeşitli alanlarda kurulmuş dernekler bulunmaktadır. Fakat aktif değillerdir.

3.10.Haberleşme

Köydeki bütün hanelerde radyo bulunmaktadır. Köylülerin % 50 'si TV sahibidir Pazara gittiklerinde, zaman zaman gazete alırlar. Radyo ve televizyon boş zamanlarda vakit geçirmek için dinlenmekte ve izlenmektedir.

3.11.Altyapı

Yol ve Ulaşım

Ban Klong Takien Mahallesi 'nde ulaşım stabilize yoldan sağlanmaktadır. Bu yolun mahalle içerisinde bağlantıları sağlayan yan kolları bulunmaktadır. *Ban Klong Takien* 'de, birkaç hane halkı ulaşım aracına sahiptir. Arazi çalışmaları esnasında; *3 Pikap, 9 Motosiklet, 30 Bisiklet, 6 Etan traktör* olduğu tespit edilmiştir.

Yağmurlu mevsimde yollar çamurlaşmakta ve kaygan bir hale gelmektedir. Bu nedenle bu mevsimde ulaşım araçları çalışmamaktadır. Köylüler, köy dışında herhangi bir yere gitmek için pikaplardan yararlanmaktadır. Tarımsal ürünlerin pazara sevkıyatında, köy dışından kamyon kiralanmaktadır. Okul çağındaki çocuklar, okula pikapla gelip gitmektedirler.

Elektrik

Ban Klong Takien 'de elektrik bulunmamaktadır. *Ban Tha Khan Köyü* 'ne bağlı mahallelerden sadece *Ban Tha Klan Mahallesi* 'nde elektrik bulunmaktadır. Televizyon ve radyo gibi haberleşme araçlarının çalıştırılmasında enerji kaynağı olarak aküden yararlanılmaktadır.

3.12.Pazarlama

Ban Klong Takien 'de 3 adet bakkal dükkanı bulunmaktadır. Bu dükkanlarda *çeşitli bakkaliye ürünleri, kurutulmuş balık, sebze ve et ürünleri* satılmaktadır. Köylüler, *Chacheangsao İli* 'ne bağlı ilçeler olan *Phanom Sarakham* ve *Sa Nom Chaikot* 'da tarımsal ürünlerini satmakta ve gereksinim duydukları ihtiyaç mallarını satın almaktadırlar.

Genel olarak köylülerin ana yiyecek maddeleri: *pirinç, sebze, et, meyve, bambu kökleri, mantar ve balıktır.* Köylüler, yakacak odun gibi bambu kökleri ve mantar gibi ürünlerini mahallenin hemen yakınındaki ormanlardan toplamaktadırlar. Tükettikleri meyveleri, kendi evlerinin bahçelerinde yetiştirmekte *(homegarden)* ya da pazardan almaktadırlar. Pirinç, et, balık gibi gıda ürünlerini ve giyim eşyalarını ise, pazardan ya da mahalle içerisindeki bakkal dükkanlarından satın almaktadırlar.

Köylüler *cassava, mısır* gibi tarımsal ürünleri doğrudan doğruya pazara ya da bu ürünleri işleyen fabrikalara götürerek satmaktadırlar. Tüccara herhangi bir satış yapılmamaktadır.

4. Arazi Kullanım Şekli

4.1.Bugünkü Arazi Kullanım Şekli

Ban Klon Takien Mahallesi 'deki değişik kullanımlar altındaki tüm araziler *ulusal orman rezervi* içinde yer almaktadır. Tarımsal araziler de aynı niteliktedir. Köylüler, geçmiş yıllarda ormandan açarak elde ettikleri araziler üzerinde pirinç ve kasava yetiştirmeye başlamışlar, fakat toprak verimliliğinin azalması ve su yetersizliği nedeniyle, pirinç tarımını terk etmişlerdir. Bu nedenle *kasava,* yetiştirilen ana tarımsal üründür. Fakat son yıllarda küçük ölçekli de olsa *mısır, pamuk ve soya fasulyesi* tarımı da yapılmaya başlanmıştır.

Ban Klong Takien Mahallesinin yerleşim alanı 7,500 *rai* 'dir. Bu tarımsal alanın % 70 'i 4-5 yıl önce, tarımsal üretim ve çeşitli plantasyonlar kurmak amacıyla mahalle dışındaki kişiler tarafından satın alınmıştır. Geride kalan % 30 alan, 2.250 *rai* olmaktadır. Bu alan içerisinde *300 rai doğal orman, 50 rai pirinç tarlaları, 65 rai yerleşim alanları, 28 rai mango bahçeleri ve 1,807 rai tarımsal alan* bulunmaktadır. *Ban Klong Takien* 'de arazi kullanım şekline ait bilgiler Tablo (1) ve (2) 'de verilmiştir.

4.2.Arazi İşgal ve Sahiplilik Durumu

Arazi çalışmalarıyla, mahalle içindeki arazilere ilk yerleşen kişilerin, geniş orman alanlarını yok ederek işgal ettikleri anlaşılmıştır. Arazi sahiplilik durumuna göre *Ban Klong Takien* 'de bulunan köylülerin; *(1) topraksız kişiler, (2) 1-20 rai toprağa sahip kişiler, (3) 21-*

50 rai toprağa sahip kişiler, (4) 51 rai toprağa sahip kişiler olarak gruplandırılmaları mümkündür Tablo (3). Büyük toprağa sahip kişiler arasında 4 kişinin 100 *rai* 'den daha fazla toprağı bulunmaktadır.

Tablo (1) Arazi Sahipliliğine Göre Bugünkü Arazi Kullanma Durumu
Table (1) Classification of Present Land Use

Sahibi	*Kullanım Şekli*	*Alanı (rai)*	*Oranı (%)*
(1) Mahalle Dışından	Tarım Arazisi	5,250	70
(2) Köylüler	Tarım Arazileri ve Diğer Araziler	2,250	30
TOPLAM		**7,500**	**100**

Tablo (2) Bugünkü Arazi Kullanma Durumu
Table (2) Classification of Present Land Use

Kulanım Şekli	*Alanı (rai)*	*Oranı (%)*
Orman Alanı	300	13.3
Pirinç Alanları	50	2.2
Tarımsal Araziler	1,807	80.3
Yerleşim Alanı	65	3.0
Mango Bahçeleri	28	1.2
TOPLAM	**2,250**	**100.0**

4.3.Arazi Mülkiyeti

Köylülerin açmacılıkla kazandıkları tarımsal alanlar ve oturdukları evlerini yaptıkları araziler üzerinde, mülkiyet hakları bulunmamaktadır. Çünkü bu araziler, hukuki olarak devlet ormanı niteliğindedir. Köylülerin işgal ettikleri araziler üzerinde hiçbir mülkiyet belgesine sahip olmamalarına rağmen, *İç İşleri Bakanlığı* 'na bağlı olan *İlçe Vergi Dairesine* işgal ettikleri arazilerin ölçü birimi olan *1 rai* başına, 2,75 *Baht/rai/yıl arazi kullanma vergisi* ödemektedirler. *Kraliyet Orman İdaresi* (RFD) orman alanları içerisinde yaşayan ve bu alanları işgal eden köylülerin mülkiyet haklarını tanımamaktadır. *Ban Klong Takien* 'deki köylüler, orman idaresinin günü gelince işgal ettikleri arazileri ellerinden alacaklarını düşünmektedir. Bu nedenle köylüler, işgal ettikleri arazilerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalara yönelmemektedirler. İşgal edilen arazilerin mülkiyet ve sahiplilik durumu belli olmadığından, resmi olarak satılamamakta ve kredi almak için teminat olarak

gösterilememektedir. Bununla birlikte köylüler kullandıkları arazileri, ihtiyaç duydukları zaman gayri resmi bir şekilde satmakta, fakat arazi fiyatları düşük düzeylerde kalmaktadır.

Tablo (3) Hanehalkı Sayısına Göre Toprak Sahipliliği Durumu ve Orman Alanı İşgali
Table (3) Forest Land Occupying Household in Ban Klong Takien

Sınıflandırma	*Arazi Miktarı (rai)*	*Hanehalkı Sayısı*	*Oranı (%)*
(1) Topraksız kişiler	< 1	66	56.4
(2) Küçük çiftçiler	1-20	9	7.7
(3) Orta	21-50	24	20.5
(4) Büyük çiftçiler	> 51	18	17.8
T O P L A M	-	**117**	**100.0**

4.4.Tarımsal Uğraşlar

Ban Klong Takien 'de en önemli geçim kaynağı tarımsal uğraşılardır. Tayland 'ın değişik yörelerinde birçok tarımsal ürün yetiştirilmesine rağmen, mahallede en çok kültürü yapılarak yetiştirilen tarımsal ürün *kassava* 'dır. Birkaç hane halkı kendi tüketimleri için *çeltik tarımı (pirinç)* yapmaktadır. Kassava, parasal gelir sağlayan *(cash crop)* bir tarımsal ürün olduğu için yetiştirilmektedir. Köy dışında ikamet eden fakat burada arazisi olan kişiler *mısır, yerfıstığı ve kassava* tarımı yapmaktadır. Tarımsal çalışmalar: *arazi hazırlığı, ekim ya da dikim, ot alma ve çapa, ilaçlama, gübreleme gibi aktivitelerden* oluşmaktadır. Bu çalışmaları köylüler kendi işgüçlerini kullanarak yapmakta, fakat hasat esnasında işçi tutulmaktadır.

Mahallede köylülerin ağaçlandırma ya da ağaç yetiştirmeye yönelik bir çabaları bulunmamaktadır. Fakat, mevcut arazinin % 70 'ni sahip olan ve köy dışında ikamet eden *kişiler; rubber, okaliptüs ve mango türleri ile plantasyonlar* kurmuşlardır. Bununla birlikte, köyden bir kişi mango türüyle bir plantasyon oluşturmuş olup, henüz üretim çağına gelmemiştir. Arazilerin bulundukları konum, *yukarı havza arazisi (upland)* olduğundan ve herhangi bir tarımsal sulama sistemi bulunmadığından, tarımsal üretim yağışlara bağlıdır. *Yetersiz yağış, sürekli kültivasyon, düşük toprak verimliliği ve toprak erozyonu,* tarımsal verimliliğin az olmasının ana nedenidir. Tarımsal üretim tekniği geleneksel metotlara dayanmaktadır. Makanizasyona gidilebilme olanakları varken, toprak işlemede hala hayvan gücünden *(manda ve öküz)* yararlanılmaktadır. *Kassava, pirinç ve pamuk* monokültür şeklinde yetiştirilmektedir. Değişik tarımsal ürünlerin yetiştirilmesinde yapılan çalışmalar ve izlenen ürün takvimi şu şekildedir;

Kassava

Kassava, monokültür olarak yetiştirilmektedir. Üretim, yağışlara bağlı olduğundan yılda ancak bir rotasyon yapılabilmektedir. Kassava, üretim süreci; *arazi hazırlığı, dikim, bakım, gübreleme, hasat işlemlerinden* oluşmaktadır. Bu aktivitelerin kısa detayları aşağıda verilmiştir:

(1) *Arazi hazırlığı*; İlk yağışların düşmesi ile başlamaktadır. Eğer yağışlar erken düşerse, buna bağlı olarak arazi hazırlığı da erken başlamaktadır Şekil (6). Genel olarak arazi hazırlığı ve fidan dikimi *Mart* ayının başı ya da sonunda başlamakta, *Mayıs* veya *Haziran* ayı içerisinde sona ermektedir.

(2) *Bakım*; Üretimin yapıldığı tarlanın durumuna göre değişmektedir. Bazı çiftçiler, üç defa ot alma ve çapa yaparken, diğerleri bunu dörde kadar çıkarmaktadır. Bakım çalışmalarında bazı çiftçiler kimyasal gübreleme de yapmaktadır. İhtiyaç duyulduğunda ilaçlama yapılmaktadır.

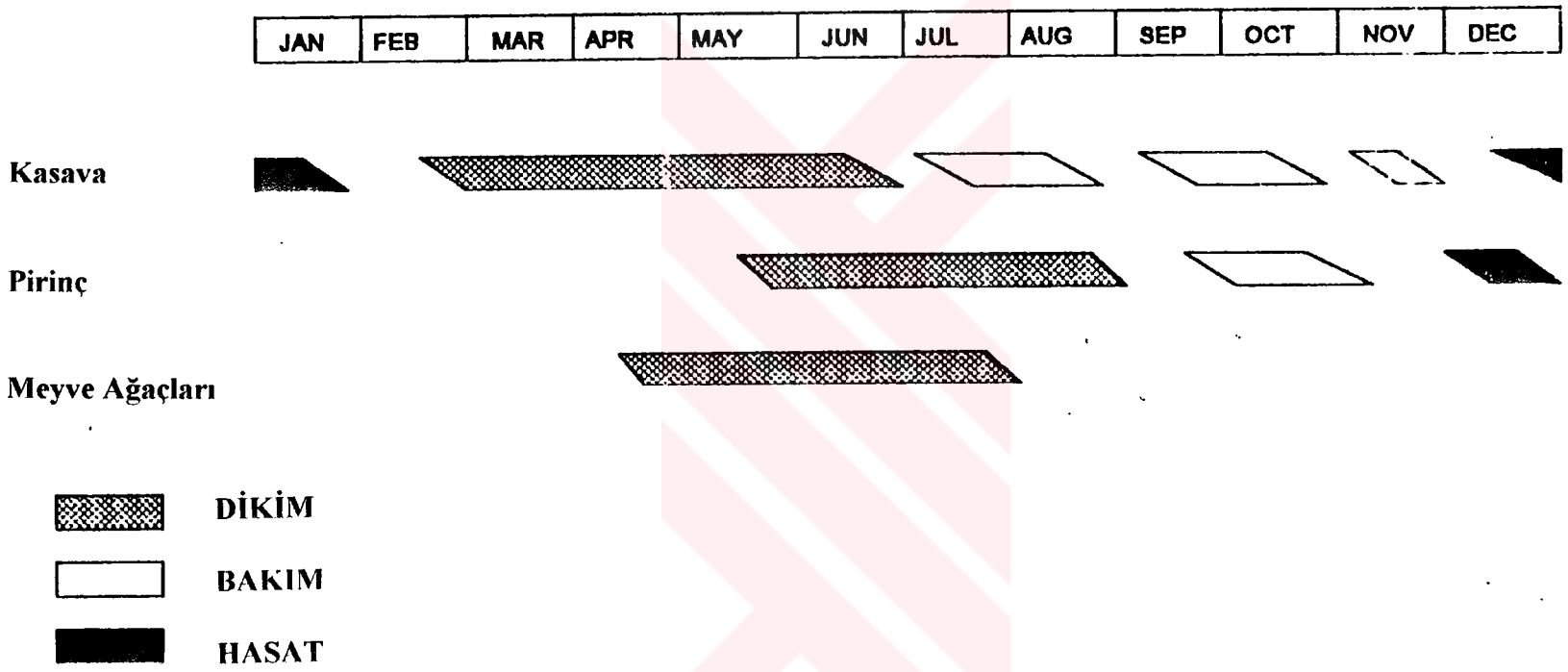
(3) *Hasat*; Hasat işleri *Ekim* ayında başlamakta ve *Ocak* ayında sona ermektedir. *1 rai* alandan ortalama olarak *3 ton kassava* ürünü elde edilmektedir.

Pirinç tarımı

Pirinç ana gıda olarak tüketilen bir tarımsal ürün olmasına rağmen, çok küçük bir alanda yetiştirilmektedir *(50 rai)*. Sulama suyu kıtlığı ve pirinç tarımına uygun tarımsal arazilerin yetersizliği nedeniyle, köydeki hanelerin sadece % 12 'si pirinç yetiştirmektedir. Pirinç tarımında: *fidan yetiştirme, arazi hazırlığı, dikim, bakım, hasat gibi tarımsal işlemler* yapılmaktadır Şekil (6). Fidan yetiştirme, arazi hazırlığı ve fidan dikimi; *Haziran* ayının ilk günlerinde başlamakta ve *Ağustos* ayının sonlarında bitirilmektedir. Bakım çalışmaları; *Eylül* ayında başlamakta ve *Ekim* ayının sonunda bitirilmektedir. Hasat *Kasım* ayında yapılmaktadır.

4.5.Tıbbı Bitki Tarımı

1987 yılında, 50 *rai* 'lik bir alanda tıbbi bitki üretimi başlatılmıştır. Yöresel isimleri ile: *Mehamel, Wanprai, Wanhuakaom, Wanhuayai, Wanendlowng, Kamonoi, Kaminchan, Hanumanpiasank* gibi tıbbı bitkiler köylüler tarafından yetiştirilmektedir. Tıbbı bitkiler, yumrulu kökler kullanılarak üretilmekte ve bunların dikimine *Mayıs* ayı içerisinde başlanılmaktadır. Gübreleme, *Eylül* ve *Kasım* aylarında yapılmakta ve herhangi bir bakım çalışmasına yer verilmemektedir. Hasat genellikle, bitki 20 aylık bir döneme ulaştığında yapılmaktadır. *1 rai* alandan, 5-6 ton tıbbı bitki üretilebilmektedir. *1 rai* alanın yatırım giderleri ise 6,000-7,000 *Baht* olmaktadır. Tıbbı bitki üretilen tarlaların kenarına bambu dikilmekte ve böylece sınırlar belli edildiği gibi, rüzgar zararından da korunmaktadır. Hemen belirtilmelidir ki, üretilen tıbbı bitkiler doğrudan doğruya pazarda satılmamaktadır. Hasattan sonra elde edilen tüm ürünler, *Prachinburi İli* 'nde bulunan *budist tapınağına* gönderilmekte, buradaki keşişler bu bitkilerden geleneksel ilaçlar yapmakta ve bu ilaçları ücretsiz olarak köylüye vermektedir. Buna karşılık köylüler, keşişlere çeşitli yardımlarda bulunmaktadır.

Şekil (6) Ban Klong Takien 'de Tarımsal Takvim
Figure (6) Farm Calender of Ban Klong Takien

4.6.Hayvancılık

Ban Klong Takien 'de sadece birkaç köylü *manda, inek, domuz ve tavuk, ördek gibi çeşitli kümes hayvanları* yetiştirmektedir. Manda ve öküzler tarımsal çalışmalarda kullanılmak üzere yetiştirilirken, diğerleri hane halkının tüketimi için beslenmektedir. Köyde hayvanları otlatacak mera alanı bulunmamaktadır. Büyükbaş hayvanlar işlenmeyen tarım arazilerinde, yol kenarlarında ya da yakın çevredeki orman alanlarında otlatılmaktadır. Köylüler, dal ve yapraklarından hayvan yemi olarak yararlanılacakları ağaç türlerini yetiştirme çabası içine girmemektedirler. *Ban Klong Takien* 'de herhangi bir göl ya da havuz bulunmadığından balık yetiştiriciliği yapılmamaktadır. Bununla beraber bazı köylüler yağmurlu mevsimde, mahalleyi çevreleyen kanallardan balık tutmakta ve bunlar hane halkları tarafından tüketilmektedir. Köylüler, pazardan taze ve kurutulmuş balık satın almaktadırlar.

4.7.Ağaç ve Orman Ürünleri Kullanımı

Ban Klong Takien, ulusal orman kaynakları içinde bulunan bir yerleşim birimidir. Bu yerleşim birimi ormanların *"açmacılık"* yapılarak yok edilmesiyle kurulmuştur. Mahallenin yerleşim sınırları dikkate alındığında, üç farklı arazi kullanım şeklinin varlığı hemen göze çarpmaktadır. ***I. kullanım alanı:*** *yerleşim merkezi ve tarımsal alanlar* olarak karşımıza çıkmaktadır. ***II. kullanım alanı:*** orman kaynaklarında halen devam etmekte olan açmacılık ve düzensiz ağaç kesiminin yarattığı sonucun bir görüntüsüdür. ***III. kullanım alanı ise:*** henüz sosyal baskıdan uzak, verimli ormanların ve zengin yaban yaşamı ile tropikal biyolojik çeşitliliğin bulunduğu alanlardır. Köylüler, her üç kullanım alanında bulunan ağaç ve orman kaynaklarından *gelişigüzel* yararlanmaktadır. Örneğin; mantar, bambu kökleri, çeşitli meyve ağaçları ve yakacak odun gibi ürünler ***I. ve II. kullanım alanlarından*** temin edilirken, yapacak odun niteliğindeki ürünler ***III. kullanım*** alanından sağlanmaktadır. Bu faydalanma, köylüler tarafından yapılan ***düzensiz arazi kullanımı*** şeklinde olmaktadır.

Öte yandan, aynı orman kaynakları, ülke ormancılık politikası amaçları doğrultusunda ulusal orman idaresi tarafından (RFD) işletilmek ve korunmak istenmektedir. Özellikle, tropikal ormanların günümüzde taşıdığı değer nedeniyle, ülke orman idaresinin göreceği fonksiyon uluslararası öneme sahiptir. Fakat, orman alanları üzerindeki ***"sosyal baskı"*** nedeniyle, orman idaresi orman kaynaklarını düzenli işletememekte ve koruyamamaktadır. Sonuç olarak ağaç ve orman kaynakları yanlış kullanılmaktadır. Bu yanlış kullanımın önüne geçmek için, ***sosyal ormancılık olarak müdahale edilmesi*** gereken konular vardır.

4.8.Bahçe Tarımı *(Homegarden)*

Ban Klong Takien 'de, köylülerin oturdukları evlerin % 86 'sı bahçeye sahip, geriye kalan % 14 'ünde herhangi bir bahçesi yoktur. Bahçe tarımının *(homegarden)* yapıldığı alanlar, 0.25 *rai* 'den 1 *rai* 'ye kadar değişmektedir. Köylüler, evlerinin bahçelerinde genellikle meyve ve sebze yetiştirmektedirler. Bununla birlikte bazı köylüler çeşitli ağaç türleri, tıbbi bitkiler ve çiçekler de yetiştirmektedirler Tablo (4,5,6).

Bahçelerden elde edilen ürünler yalnızca hane halkının tüketiminde kullanılmaktadır. Meyve ağaçları yağmurlu mevsimde dikilmektedir. Bahçedeki çalışmalar, köylülerin kendi işgüçleriyle yapılmaktadır.

Tablo (4) Ban Klong Takien'deki Ev Bahçelerinde Bulunan Meyve Ağacı Türleri
Table (4) Name of Fruit Tees in Homegarden in Ban Klong Takien

İngilizce Adı	*Yöresel Adı*	*Bilimsel Adı*
Jack fruit	Kanon	Artocarphus herophyllus
Banana	Kluai	Musa spientum L.
Santol	Krathon	Sandorium koetjape Merr.
Star-gooseberry	May yom	Phyllathus acidus Skeels
Sugar apple	Noinaa	Annona squamosa
Papaya	Malako	Carica papaya L.
Longan	Lam yai	Dimocarpus longan Lour.
Coconut	Mapraao	Cocus nucifera L.
Tamarind	Makhaam	Tamarindus indica
Guava	Farang	Psidium guajva L.

Tablo (5) Ban Klong Takien'deki Ev Bahçelerinde Bulunan Ağaç Türleri
Table (5) Name of Trees in Homegarden in Ban Klong Takien

İngilizce Adı	*Yöresel Adı*	*Bilimsel Adı*
Kapok	Nun	Ceiba pentandra Gear.
Bamboo	Phai	Bambosa Spp.

Tablo (6) Ban Klong Takien'de Ev Bahçelerinde Yetiştirilen Sebze Bitkileri
Table (6) Name of Vegetables in Homegarden in Ban Klong Takien

İngilizce Adı	*Yöresel Adı*	*Bilimsel Adı*
Cassod tree	Khee jek	Cassia siamea Britt.
Sesban	Khae ban	Sesbania glandiflora Desh.
Chaom	Chaom	Acacia ensuavis Wielse.
Kaempfer	Kra chaai	Kaempferia pandurata Roxb.
Jasmine (çiçek)		
Galanga	Khoa	Alpinia galanga Sw.
Holly basil	Ka phrao	Occinum sanetum L.
Sweet potato	Phrik	Capsicum frutiscence L.
Lemon grass	Ta khrae	Cymbopogon citratus Stap.
Cassava	Man sampalong	Manihot esculenta Cranty.
Taro	Phueak	Colocisia esculantaSchotc.
Egg plant	Makhuea proh	Solanum aculeatiss Jac.

4.9.Gelir ve Gider Durumu

Ban Klong Takien 'de köylüler geçimlerini tarımsal uğraşılardan sağlamaktadırlar. Daha önce de belirtildiği gibi, köylüler tarımsal toprağa sahiplilik durumlarına göre 4 gruba ayrılmışlardır. Hane halklarının yıllık gelir gider durumları da, bu ayrıma göre hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda, bazı grupların yıllık gelir ve gider durumu eksi çıkmıştır.

Yıllık toplam gelirin hesaplanmasında *(hane içi yıllık gelir); tarımsal gelirler (cassava, pirinç gibi tarım ürünlerinden elde edilen), tarım dışı gelirler (köy içi ve dışında işçilik gelirleri)* dikkate alınmıştır. Yıllık toplam giderin hesabında; *tarımsal harcamalar (ilaç, gübre, tohum, vb gibi tüm giderler), hane halkının temel giderleri (yiyecek, içecek, giyim, eğitim, sağlık, vb gibi), borçlanma (ana para ve faiz olarak)* dikkate alınmıştır.

Bu dört gruba ait rakamlar incelendiğinde, gelecek yıl yapılacak tarımsal çalışmalar için işletme sermayesinin kalmadığı görülecektir. Bu nedenle, köylülerin tekrar borçlanma yoluna gitmeleri kaçınılmaz olmaktadır Tablo (7,8,9,10).

Tablo (7) Ban Klong Takien'de "Büyük Topraklı Çiftçi"nin Yıllık Gelir-Gider Durumu*
Table (7) Net İncome of A Large Farmer in Ban Klong Takien

GİDER *(Baht)*		**GELİR** *(Baht)*	
(1)Tarımsal Giderler		(1)Tarımsal Gelirler	
Kassava	12,000	Kassava	28,000
Pirinç	11,000	Pirinç	18,000
(2)Hanehalkı giderleri	19,065	(2) Tarım Dışı Gelirler	2,000
(3) Borç Ödeme	4,800	(3)Borçlanma	3,000
T O P L A M	46,865	T O P L A M	51,000

Net Gelir: (+) 4,135 Baht.

Kaynak : Mülakat yapılan kişiler (1993)

* *Bu hane halkı 51 rai tarımsal alana sahiptir. Bu alanın 20 rai 'lik kısmında kassava,20 rai 'lik kısmında da pirinç yetiştirilmektedir. Geriye kalan 11 rai 'lik alan kullanılmamaktadır. Hane halkı sayısı 6 kişidir.*

Tablo (8) Ban Klong Takien'de "Orta Büyüklükte Toprak Sahibi Çiftçi"nin Yıllık Gelir-Gider Durumu*

Table (8) Net Income of A Medium Farmer in Ban Klong Takien

GİDER *(Baht)*		**GELİR** *(Baht)*	
(1)Tarımsal Giderler		(1)Tarımsal Gelirler	
Kassava	20,000	Kassava	40,000
Pirinç	13,040	Pirinç	6,159
(2) Hanehalkı Giderleri	32,069	(2) Tarım Dışı Gelirler	27,200
(3) Borç Ödeme	23,250	(3) Borçlanma	15,000
T O P L A M	88,309	T O P L A M	88,359

Net Gelir: (+) 50 Baht

Kaynak : Mülakat yapılan kişiler (1993)

** Hane halkı 25 rai tarımsal alana sahiptir. Tarımsal gelir,10 rai alan üzerinde yapılan pirinç tarımında elde edilen gelirdir. Hane halkı sayısı 8 kişidir.*

Tablo (9) Ban Klong Takien'de "Küçük Topraklı Çiftçi"nin Yıllık Gelir-Gider Durumu*

Table (9) Net İncome of A Small Farmer in Ban Klong Takien

GİDER *(Baht)*		**GELİR** *(Baht)*	
(1)Tarımsal Giderler		(1) Tarımsal Gelirler	
Kassava	7,140	Kassava	16,800
(2)Tarım Dışı Giderler	7,995	(2) Tarım Dışı Gelirler	2,000
(3)Borç Ödeme	23,250	(3) Borçlanma	15,000
T O P L A M	38,349	T O P L A M	33,800

Net Gelir: (-) 4,549

Kaynak : Mülakat yapılan kişiler (1993)

** Hane halkı 8 rai tarımsal alana sahiptir. Tarımsal gelir 8 rai alandan elde edilen kassava gelirine dayanmaktadır. Hane halkı sayısı 3 kişidir.*

Tablo (10) Ban Klong Takien'de "Topraksız Çiftçi"nin Gelir-Gider Durumu*
Table (10) Net İncome of A Landless Farmer in Ban Klong Takien

GİDER *(Baht)*		**GELİR** *(Baht)*	
(1) Tarımsal Giderler		(1) Tarımsal Gelirler	
Kassava	11,340	Kassava	30,000
(2) Tarım Dışı Giderler	14,100	(2) Tarım Dışı Gelirler	1,800
(3) Borç Ödeme	8,000	(3) Borçlanma	5,000
T O P L A M	33,440	T O P L A M	36,800

Net Gelir: (+) 2,360 Baht

Kaynak: Mülakat yapılan kişiler (1993)

**Hane halkı "Suan Kitti Co.Ltd." şirketinden kiraladığı araziyi kullanmaktadır. Tarımsal gelir; 10 rai alandan elde edilen cassava gelirine dayanmaktadır. Hane halkı sayısı; 4 kişidir.*

5.Sorunlar ve Müdahale Yöntemi

5.1.Sorunlar

Ban Klong Takien 'de köylülerin *sosyoekonomik* durumlarını doğrudan etkileyen çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Sorunları tanımlamak ve bunlara uygun çözüm yolları bulmak amacıyla *Ban Klong Takien* 'deki köylüler *iki ana hedef grubuna* ayrılmıştır. Bu hedef grupları şu şekildedir;

(1) Topraksız köylüler *(Landless people)*,

(2) Orman alanı işgal eden köylüler *(Forest land occupying)*.

Her iki grubun karşılaştıkları sorunlar genel olarak şu şekildedir;

(1) Arazi kullanma hakkı ve arazi mülkiyeti *(Land/Land tenure)*,

(2) Sermaye yetersizliği *(Lack of capital)*,

(3) Gelir düşüklüğü *(Low income)*,

(4) Yapacak ve yakacak odun kıtlığı,

(5) Tarımsal verimliliğin düşüklüğü,

Bu sorunlar, hanehalkı ihtiyaçlarına göre Tablo (11) 'de önceliklendirilmiştir.

Tablo (11) Hedef Gruplarının Gereksinim Öncelikleri
Table (11) Priority Needs of Target Groups

Öncelik Derecesi	*Gereksinimler*
1.Öncelik	*Arazi mülkiyet güvenliği
2.Öncelik	*Sermaye temini ve gelir güvenliği
3.Öncelik	*Yapacak ve yakacak odun temini ve toprak verimliliğinin artırılması

Arazi Tahsisatı (Toprak Reformu) ve Arazi Mülkiyeti Verilmesi

Ban Klong Takien 'de hane halklarının % 56 'sı, yani 66 hanehalkının hiç bir tarımsal alanı bulunmamaktadır. Bu 66 haneden, 16 hanenin kendilerine ait bir evleri de bulunmamaktadır. Toprağı olmayan köylüler arazi kiralayarak tarım yapmaktadırlar. Evsiz olan 16 aile diğer ailelerin yanında geçici olarak ikamet etmektedirler. Diğer taraftan, köylülerin % 44 'ü yani 51 hane halkı, devlet ormanlarını işgal etmiş durumdadırlar. Fakat bu arazilere ait, herhangi bir mülkiyet belgesine sahip değillerdir. Köylüler, orman idaresinin (RFD) bir gün bu arazileri ellerinden alacağını düşünmektedirler.

Sermaye

Topraksız köylüler, gerek tarımsal uğraşlar için gerekli harcamalar ve gerekse gündelik geçimlerini sağlamak için yetersiz sermayeye sahiptirler. Gereksinim duydukları sermayeyi yüksek faiz oranlarında borç para alarak temin etmektedirler. Aldıkları bu para yüksek faiz oranlarıyla çok yüksek meblağlara ulaştığından, geriye ödemekte zorlanmaktadırlar.

Gelir

Topraksız köylüler ve orman alanı işgal ederek arazi sahibi olan kişiler, gereksinim duydukları gıda ürünlerini pazardan ve köydeki bakkal dükkanlarından satın almaktadırlar. Köydeki dükkan sahipleri köylülerin borçlanma ile yaptıkları alışverişler için, yüksek faiz oranları uygulamaktadır.

Yapacak ve Yakacak Odun

Her iki hedef grup, yapacak ve yakacak odun temini açısından devlet ormanlarına bağımlıdır.

Toprak Verimliliğinin Azalması

Tarımsal üretimde kullanılan araziler ormandan *"açmacılık"* yapılarak elde edilmiş olduğundan, köylüler arazileri ıslah etmek için hiçbir çaba göstermemektedir. Bunun en önemli nedeni, mülkiyet güvencesinin olmamasıdır. Ayrıca, sürekli kültivasyon toprak verimliliğini azaltmaktadır.

5.2.Müdahale Yöntemi

Kırsal yapıya müdahale; her iki hedef grubun gereksinimlerinin yapılan önceliklendirmeye göre karşılamak şeklinde olacaktır. Bunlar;

1.Öncelik; *Arazi tahsisatı ve mülkiyet güvenliği verilmesi,*

2.Öncelik; *Para ve gelir üretmek,*

3.Öncelik, *Yapacak ve yakacak odun üretmek ve toprak verimliğini artırmak,*

şeklindedir.

6.Çözüm Önerileri

Her iki hedef grubun karşılaştıkları problemlerin çözülmesi için, aşağıda belirtilen çözüm önerileri geliştirilmiştir:

(1) Arazi tahsisatının yapılması ve arazi mülkiyet hakkının verilmesi,

(2) Agroforestry üretim sistemleri:
- (1) Bahçe tarımı *(homegarden),*
- (2) Alley ürün yetiştirme,
- (3) Sınır ağaçlandırmaları,
- (4) Blok plantasyonlar,
- (5) Yem bankaları tesisi,

(3) Toplum ormancılığı uygulamaları,

(4) Tampon zon orman yönetimi uygulamaları,

6.1.Arazi Tahsisatı ve Arazi Mülkiyetinin Çözümlenmesi

Ban Klong Takien yakınındaki devlet ormanlarından *15 rai* arazi tekrar yenileme imkanı olan 25 yıllık bir süre ile, topraksız köylülere tahsis edilecektir. Tahsis edilen arazi devlete ait olacak, fakat köylüler bu araziler üzerinde *kullanım hakkına* sahip olacaklardır. Orman idaresi ile (RFD) bu uygulamaya katılan köylüler arasında bir anlaşma tanzim edilecektir.

Ban Klong Takien 'deki topraksız hane sayısı 66 'dır. Bu nedenle, toplam olarak *990 rai* araziye ihtiyaç vardır. Arazilerin tahsis edildiği kişiler, agroforestry üretim teknikleri konularında eğitim alacaklardır. Agroforestry üretim sistemlerinin kurulması için gerekli sermaye köylülere tahsis edilecektir.

Açmacılık yaparak orman alanlarını işgal etmiş ve mahallede ikamet eden kişiler için, işgal ettikleri bu alanların kullanma hakları 25 yıllık süre için verilecektir. Bu kişiler de, AF üretim tekniklerini uygulamak zorundadırlar. AF üretim sistemlerinin başlangıçta tesisi için gerekli harcamalar kredi olarak sağlanacaktır. İlk yıl tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi için yapacakları giderler de karşılanacaktır.

15 rai 'den daha az tarımsal alana sahip çiftçiler için, arazi miktarı 15 *rai* oluncaya kadar arazi tahsisi yapılacaktır. Böylece herkes eşit olarak 15 *rai* araziye sahip olacaktır.

6.2.Agroforestry Üretim Sistemleri

Agroforestry aynı yönetim ve üretim biriminde ekonomik ve ekolojik etkileri ve ilişkileri dikkate alarak, tarımsal ve hayvansal üretimlerle birlikte ormancılık üretiminin de gerçekleştirildiği bir arazi kullanma sistemi ya da pratiğidir (Nair, 1993).

Ban Klong Takien için potansiyel agroforestry teknikleri, görecekleri fonksiyonlar ve uygulama alanları Tablo (12) 'de ve *bahçe tarımında* kullanılabilecek türler Tablo (13) 'de verilmiştir. Ayrıca, Şekil (7) 'de çok *tabakalı bahçe tarımı* örneği verilmiştir.

Tablo (12) Potansiyel Agroforestry Teknolojileri ve Gördükleri Fonksiyonlar
Table (12) Potential Agroforestry Technologies and Their Functions

Uygulama Alanı	*Potansiyel AF Teknolojileri*	*Fonksiyon ve ağaç/tarımsal ürünler*
(1) Hanelerin bahçeleri	1.Multistrata homegarden	1.Meyva 2.Parasal gelir 3.Yapacak ve yakacak odun 4.Uzun dönem gelir güvenliği 5.Bütün yıl sebze üretimi
(2) Tarımsal alanlar	1.Alley cropping	1.Gıda 2.Yapacak ve yakacak odun 3.Parasal gelir 4.Toprak verimliğinim artırılması
	2.Blok plantasyon	1.Gıda 2.Yapacak ve yakacak odun 3.Parasal gelir 4.Toprak verimliliğinin artırılması
	3.Yem bankaları	1.Hayvan yemi 2.Yakıt
(3) İç sınır Ağaç.	1.Çok amaçlı kullanımı olan ağaç türleri ile	1.meyva 2.Yapacak ve yakacak odun
(4) Dış Sınır Ağaç.	1.Çok amaçlı kullanımı olan ağaç türleri ile	1.Parasal gelir 2.Sınır tespiti

Şekil (7) Çok Tabakalı Bahçe Tarımı Örneği
Figure (7) Profile of a Fully Developed Multistorried Homegarden

Tablo (13) Ban Klong Takien ' de Bahçe Tarımında Kullanılacak Türler
Table (13) Species İn Homegarden in Ban Klong Takien

İngilizce Adı	*Yöresel Adı*	*Bilimsel Adı*
En Üst Tabaka		
1.Coconut	Maprao	Cocus nicufera L.
2.Bamboo	Phai	Bambosa spp.
3.Wild durian	Toorian	Durio sibethinus
4.Sato	Sa-tor	Parkia speciosa
5.Teak	Sak	Tectona grandis
6.Betel nut	Maak	Areca catechu
7.Sirish		Albiza procera
8.Kapok	Ngiw	Ceiba pentandra
İkinci Tabaka		
1.Mango	Ma-muang	Mangifera indica
2.Durian	Toorian	Durio zibethinus
3.Rambutan	Ngo	
4.Santol	Kratorn	Sandoricu koetjape
5.Jackfruit	Kanoon	Artocarpus heterophyllus
6.Tamarind	Ma-kaam	Tamarindus indica
7.Cassod tree	Kee lek	Cassia siamea Sritt
Üçüncü Tabaka		
1.Papaya	Malakor	Carrica papaya L.
2.Sesban	Kaer baan	Sesbania grandiflora
3.Lemon	Ma-nao	Citrus spp.
4.Guava	Farang	Psidium guajava
5.Sugar apple	Noi naa	Annona squamosa
6.Banana	Kluay	Musa sapietum L.
7.Longan	Lam yai	Dimocarpus longan skeets
8.Star gooseberry	Ma-yom	Phyllanthus acidus skeets
Dördüncü Tabaka		
1.Chilli	Prik	Capsicum minimum
2.Taro	Peuak	Colocasia esculanta
3.Holy basil	Kra-prao	Occinum sanctum
4.Pine apple	Saparot	Ananas sp.
5.Egg plants	Ma-keua	Solanum aculeatissimum
6.Lemon grass	Ta-krai	Cymbopogon citratus
7.Kaempfer	Kra-chai	Kaempferia pandurata
8.Ginger	King	Zingiber officinale
9.Turmeric	Kamin	
10.Sweet potato	Fak	Ipomea sp.
11.Chaom	Cha-om	Acacia insuavis
12.Medicinal plants		

Bahçe tarımı (homegarden) uygulama örneği Şekil (8) 'de verilmiştir.

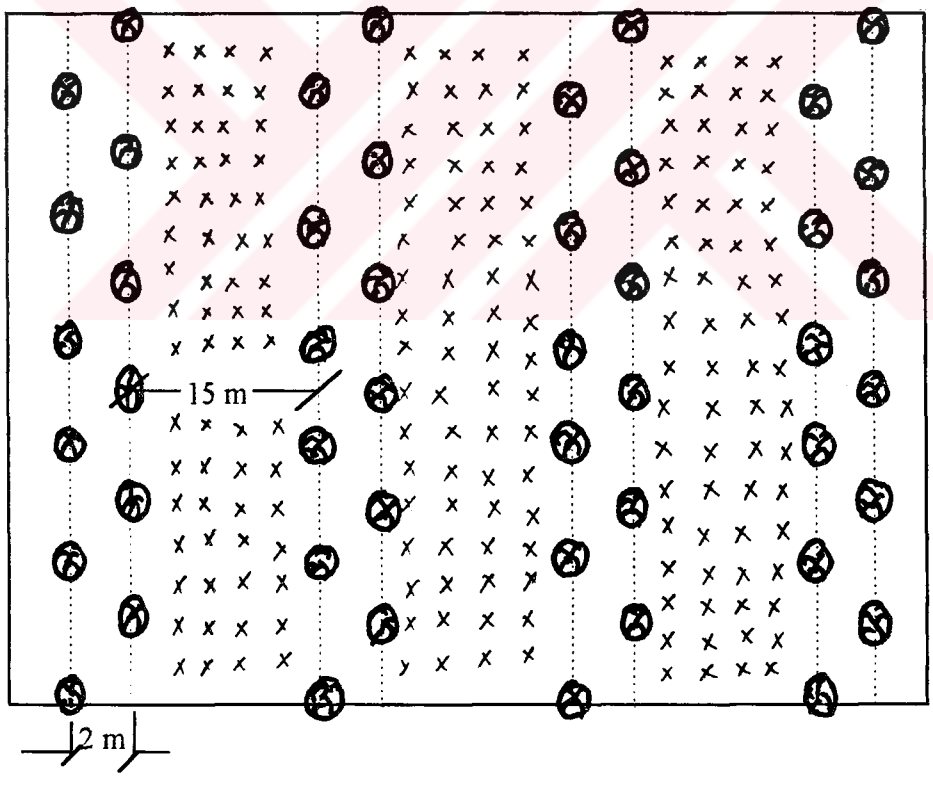
Alley Ürün Yetiştirme Tekniği = *Alley Cropping*

Alley cropping: çeşitli tarımsal ürünlerin sıra halinde dikilen *orman ağacı* ya da *meyve ağaçları* arasındaki pasajlarda yetiştirilmesini sağlayan bir agroforestry üretim tekniğidir.

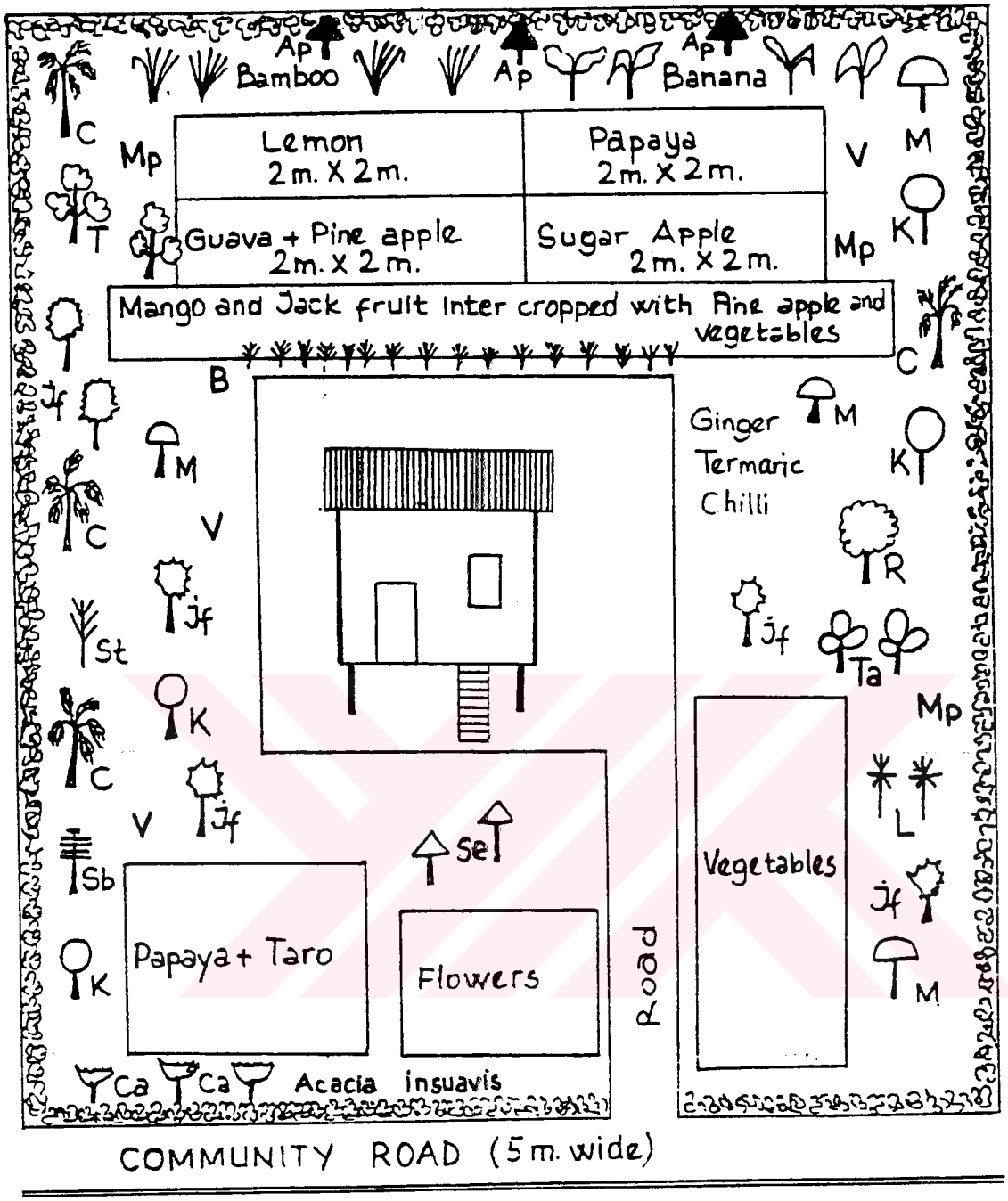
Bu üretim şeklinde ağaçlar, dikilen türün cinsine göre bir ya da iki sıra halinde dikilmekte ve ağaç sıraları arasında kalan pasajlarda da tarımsal ürünler yetiştirilmektedir. Alley ürün yetiştirme tekniği *tarımsal gıda ürünleri, sırıklık ve direklik odun, gelir ve toprak verimliliğinin artırılmasını* sağlamaktadır Şekil (9 ve 10).

Aralık-Mesafe

Orman ağacı türleri kullanıldığında iki pasaj arasındaki aralık *15 m.* olacaktır. Ağaçlar iki sıra halinde tesis edilecek ve bu sıralar, *2 m.x 3 m.* aralıkla dikilecektir. *1 ha.* alana dikilecek fidan sayısı *472* olmaktadır. *Meyve ağacı türlerinde* ise pasajlar arasındaki aralık *20 m.* olacaktır. Ağaçlar tek sıra halinde aralarında *5 m.* olacak şekilde dikilecektir.*1 ha.* alana dikilecek fidan adedi *120* 'dir.

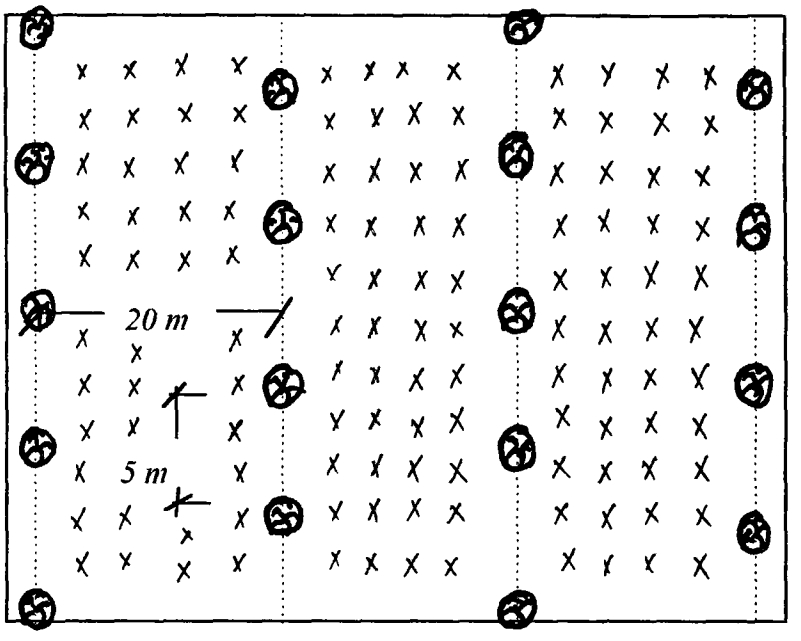

Şekil (9) Orman Ağacı Türleri İle Alley Ürün Yetiştirme Tekniği
Figure (9) Alley Cropping with Forest Species

Ap	Albizia procera	B	Betelnut
C	Cononut	Ca	Cassia clamea
Jf	Jack fruit	K	Kabok
L	Longan	Le	Lemon grass
M	Myclong	R	Rambutan
T	Teak	Ta	Tamarind
Sb	Star-gooseberry	Se	Sesbenia glandiflora
St	Santal	Mp	Medicinal plants
V	Vegetables		

Şekil (8) Bahçe Tarımı Örneği (Homegarden)
Figure (8) Homegarden Pattern (Multistoried)

Şekil (10) Meyve Ağacı Türleri İle Alley Ürün Yetiştirme Tekniği
Figure (10) Alley Cropping with Fruit Species

Kullanılacak Türler

Aşağıda verilen yerli ve yabancı türler, alley ürün yetiştirme tekniği uygulamalarında kullanılmak üzere örnek olarak verilmiştir:

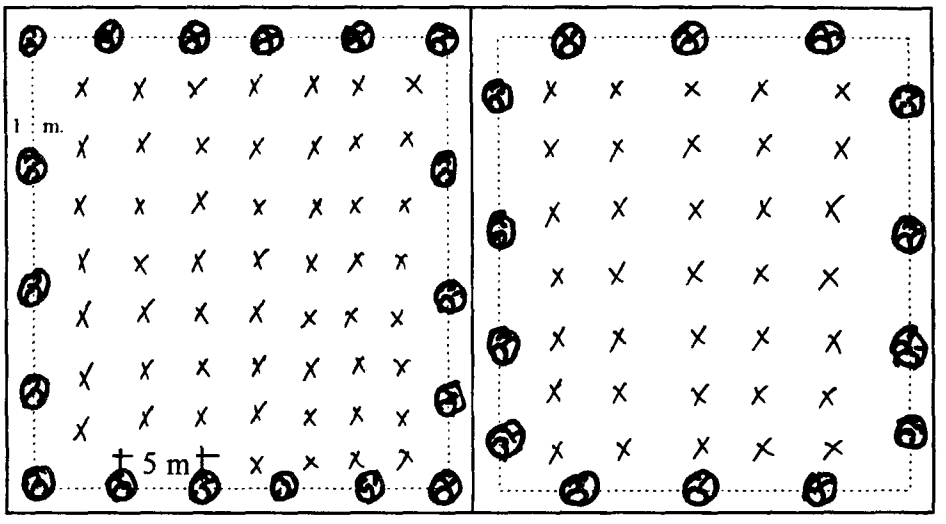
Orman ağacı türleri;	Neem	*Azadirachta indica*
	İpil-ipil	*Leucaena leucucephala*
	Okaliptüs	*Eucalyptus spp.*
Meyve ağacı türleri;	Mang	*Mangifera indica*
	Tamarind	*Tamarindus indica*
	Jack fruit	*Artocarpus heterophllus*
	Longan	*Dimocarpus longan*

Sınır Ağaçlandırmaları *(Boundary planting)*

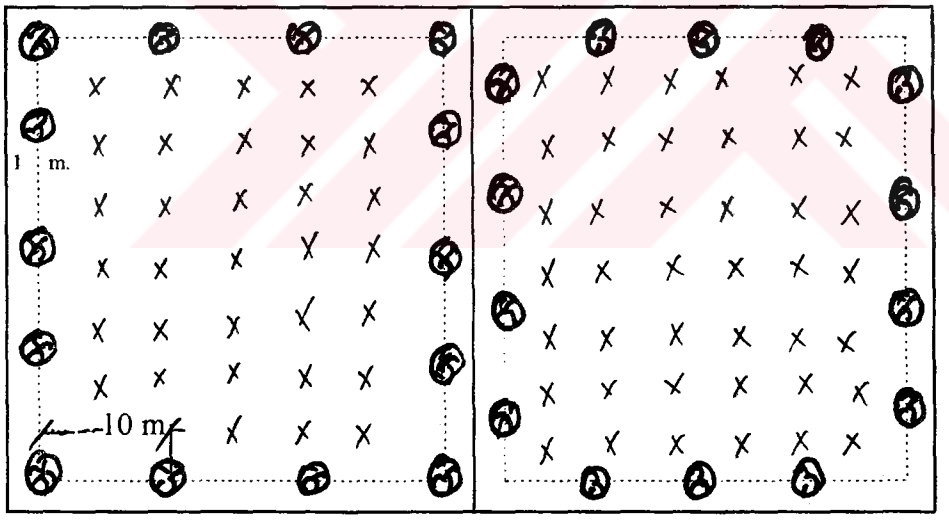
İç ve dış sınır ağaçlandırmaları olmak üzere *iki tip sınır ağaçlandırması* önerilmektedir. Sınır ağaçlandırmalarında *orman* ya da *meyve ağacı türleri dikilebilecektir.* Sınır ağaçlandırmaları *gıda, yapacak ve yakacak odun, gelir ve sınır tespiti* sağlayacaktır.

Aralık-Mesafe

İç sınır ağaçlandırmaları: orman ağacı türleri kullanılırsa fidanlar arasındaki aralık *5 m*, *meyve ağacı türleri* kullanılırsa *10 m* olacaktır. Tesis edilecek fidan sıraları, tarla sınırından *1 m içeride* olacaktır. Orman ağacı türleri kullanıldığında *1 ha* alana *80 adet* fidan, meyve ağacı türleri kullanıldığında *40 adet* fidan dikilecektir Şekil (11 ve 12)

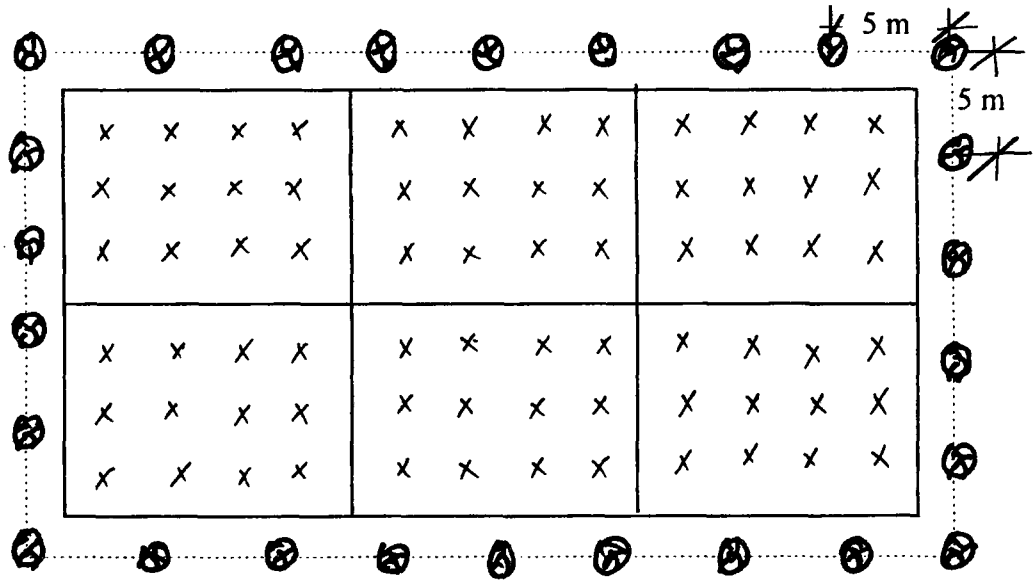

Şekil (11) Orman Ağacı Türleri İle İç Sınır Ağaçlandırmaları
Figure (11) Internal Baundary Planting with Forest Species

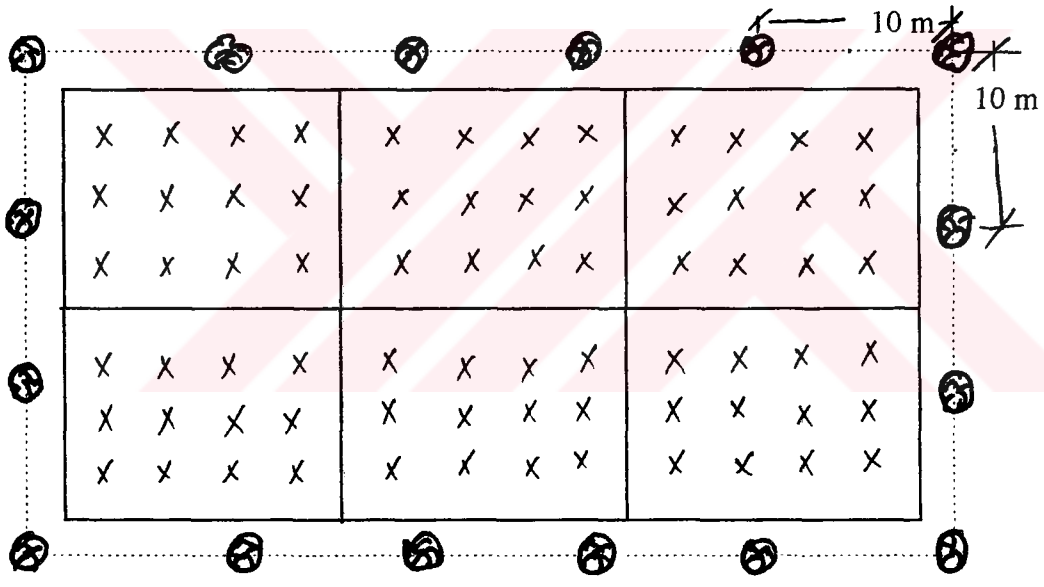

Şekil (12) Meyve Ağacı Türleri İle İç Sınır Ağaçlandırmaları
Figure (12) Internal Baundary Planting with Fruit Species

Dış sınır ağaçlandırmalarında: *orman ağacı türleri* kullanıldığında *5 m*, *meyve ağacı türleri* kullanıldığında *10 m* aralık-mesafe olacaktır. 1 ha alana orman ağacı türleri kullanıldığında *80 adet*, meyve ağacı türleri kullanıldığında *40 adet* fidan dikilecektir. Şekil 13 ve 14)

Şekil (13) Orman Ağacı Türleri İle Dış Sınır Ağaçlandırmaları
Figure (13) External Baundary Planting With Forest Species

Şekil (14) Meyve Ağacı Türleri İle Dış Sınır Ağaçlandırmaları
Figure (14) External Baundary Planting with Fruit Species

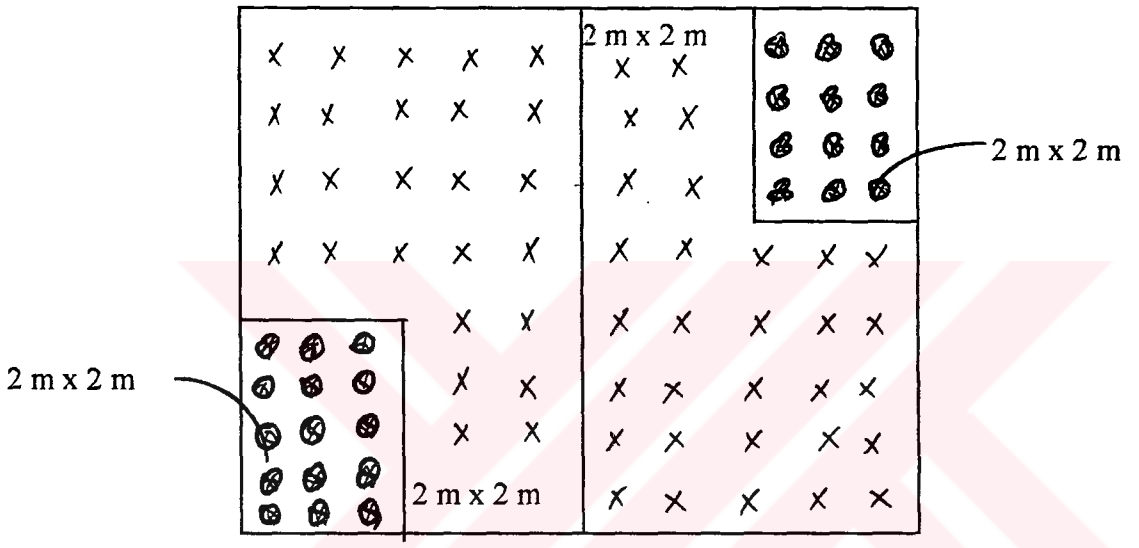
İç ve Dış Sınır Ağaçlandırmalarında Kullanılacak Türler:

Orman Ağacı Türleri;	Teak	*Tectona grandis*
	Neem	*Leucaena leucucephala*
	Mai Khheum	
	Mai Daeng	
	Pradoo	*Pterocarpus macrocarpus*

Meyve Ağacı Türleri; Jack fruit *Artocarpus heterophllus*
Mango *Mangifera indica*
Tamarind *Tamarindus indica*

Blok Plantasyon

Blok plantasyon: tesisi ucuz, koruma ve yönetimi kolay bir agroforestry tekniği olup, bu üretim ile iyi nitelikte sınıklık odun ve kereste elde edilebilmektedir. Blok plantasyonlar, tarım alanlarının % 20 'si üzerinde kurulacaktır. Tesiste orman ağacı türleri kullanılacaktır. Blok plantasyonlar; *yapacak ve yakacak odun, nakit para ve toprak verimliliğinin artmasını* sağlayacaktır Şekil (15).

Şekil (15) Blok Plantasyon
Figure (15) Blok Plantation

Fidanlar arasındaki aralık-mesafe; *2 m x 2 m* olacaktır. *1 ha alana 500 adet fidan* dikilecektir.

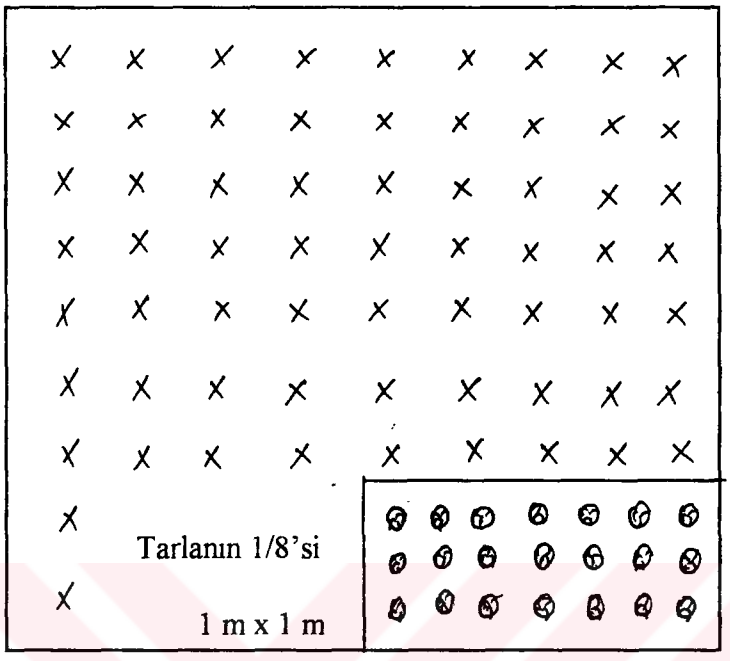
Kullanılacak olan türler;

* Teak *Tectona grandis*
* Neem *Azadirachta indica*
* Acacia *Acacia auricuriformis*

Yem Bankaları

Büyük çiftçiler işlettikleri tarımsal alanların % 10 'unu yem niteliğinde ürünleri yetiştirmek üzere ayıracaklardır. Dal ve yaprak yararlanması yapıldığında, sürgün verme özelliği olan ağaççık veya çalı türleri sıralar halinde dikilecek, sıralar arasında kassava veya diğer otsu bitkilerin yetiştirilmesi sağlanacaktır. Yem bankaları: *hayvanlar için yem ve gündelik kullanım için yakacak odun* sağlayacaktır Şekil (16). Bu köy için yem bankalarının

kurulmasında, *Gliricidia* ağaççık türü tavsiye edilmektedir. Fidanlar arasındaki aralık mesafe; *1 m x 1 m* olacak ve *1 ha alana 1000 adet fidan* dikilecektir. *Gliricidia* türünden Nisan - Kasım ayları arasında, yılda 4 defa dal ve yaprak yararlanması yapılacaktır. Aralık ayından Mart ayına kadar, herhangi bir yararlanmada bulunulmayacaktır.

Şekil (16) Yem Bankası
Figure (16) Fodder Bank

6.3.Köy Koruluğu Kurulması

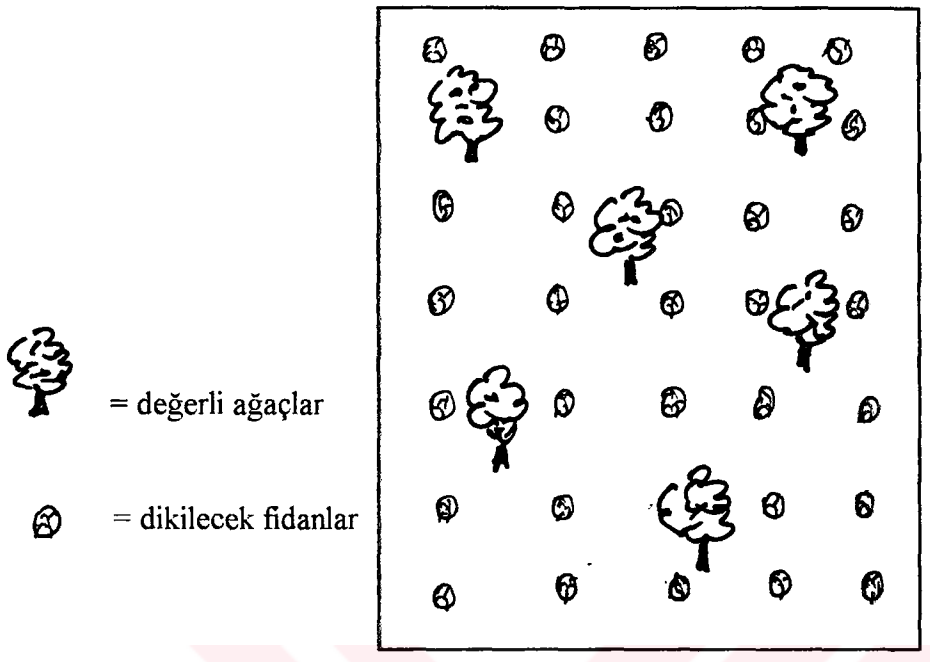
Ban Klong Takien yakınındaki devlete ait bozuk orman alanlarında, köy koruluğu kurulacaktır. Orman idaresi (RFD) bu alanı köy tüzel kişiliğine tahsis edecektir. *Ban Klong Takien* 'deki herkes köy koruluğu uygulamasına katılacaktır. Tahsis edilen alan üzerindeki ekonomik değeri olan ağaç türleri bırakılacak, alt vejetasyon olan çalı ve şüceyrat temizlenecek, parasal değeri olanlar satılacaktır. Elde edilen gelir *bir sandıkta* toplanacak ve ihtiyacı olan kişilere *kredi* olarak verilecektir. Boşluklar yerli ve yabancı türler ile ağaçlandırılacaktır Şekil (17)

Bu türler;

Neem	*Azadirachta indica*
Sesban	*Sesbania grandiflora*
Makaa	
Teak	*Tektona grandis*
Mai khenm	
Mai Daeng	
Pradoo	*Pterocarpus macrocarpus*

şeklindedir.

Köy koruluğu uygulamasında *1 ha* alanda *1,112 adet* fidan ve ağaç bulunacaktır.

Şekil (17) Köy Koruluğu
Figure (17) Community Woodlot

6.4.Tampon Zon Orman Yönetimi

Tampon zon; köy yakınındaki bitişik orman alanlarında, arazi kullanımının sınırlandığı ve bu alanın kendi kendine yeniden gelişmesine yön verildiği, bunun yanında çevrelerindeki kırsal toplumlara çeşitli faydalarında sağlandığı bir arazi yönetim şeklidir.

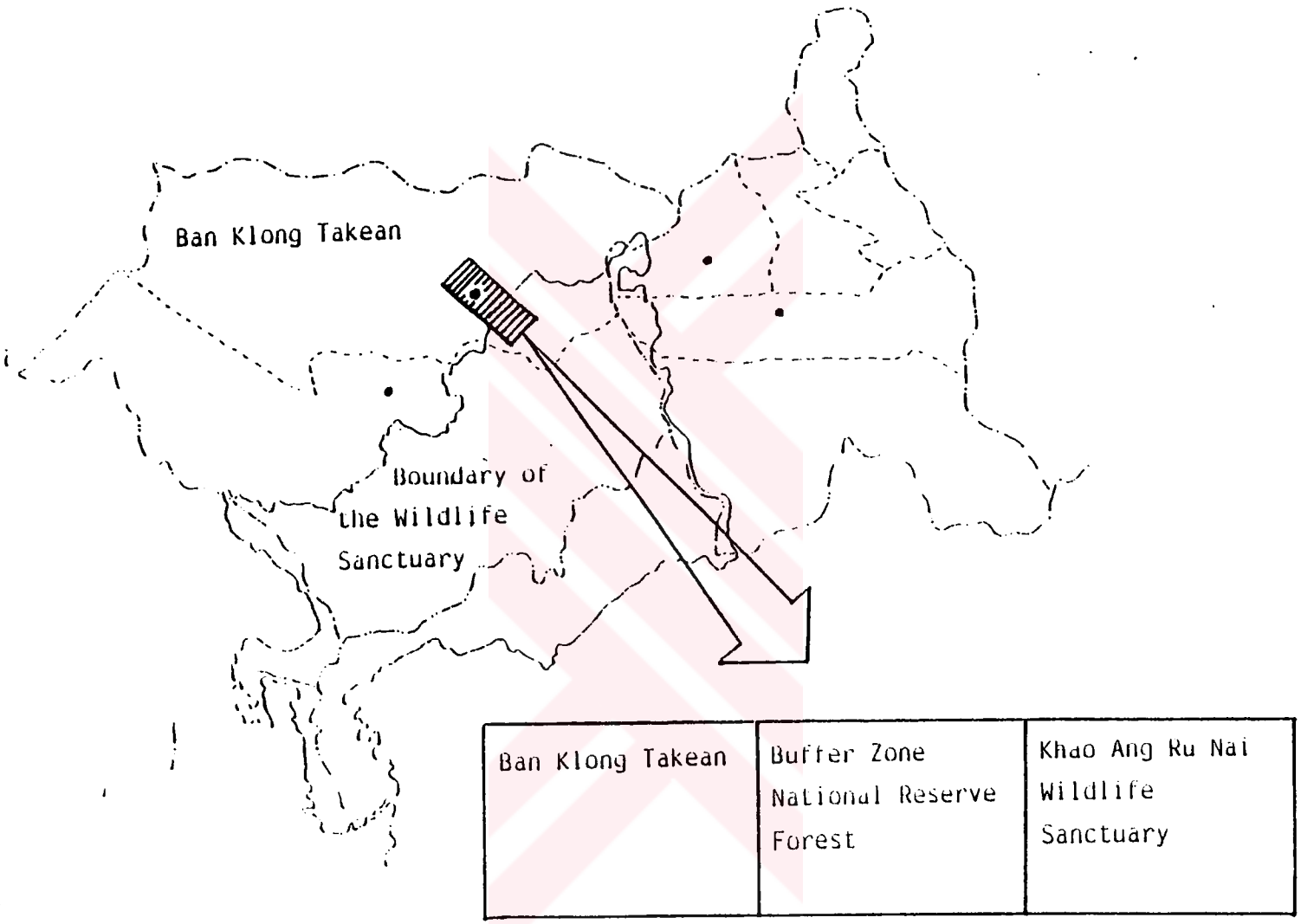
Tampon zon orman yönetiminin uygulanacağı alan, *Khao Ang Ru Nai Yaban Hayatı Koruma Merkezi* ile *Ban Klong Takien* arasında kalmaktadır Şekil (18). Köydeki tüm kişiler tampon zon orman yönetimi uygulamalarına katılacaktır. Katılımcı köylülere ağaçların altında *Amomum spp. (Kakule)* türlerini yetiştirmesi müsaade edilecek, bu üretim ile köylüler *parasal gelir* elde edeceklerdir. Ayrıca tampon orman zonu içerisinde, ağaçlara ve ormana zarar vermeden köylülerin;

(1) Yabani bal ve meyve toplamalarına,

(2) Devrilmiş ya da kuru ağaçları toplayarak yapacak ve yakacak odun temin etmelerine,

(3) Mantar, bambu kökleri ve rattan toplamalarına,

izin verilecektir.

Şekil (18) Tampon Zon Orman Yönetimi
Figure (18) Buffer Zone Forest Management

7.Yürütme

7.1.Arazi Tahsisi ve Arazi Kullanma Hakkı Verilmesi

Orman İdaresi (RFD) toprağı olmayan hanelere, *Ban Klong Takien* yakınındaki devlet ormanlarından *15 'şer rai* arazi tahsis edecektir. İhtiyaç duyulan arazi miktarı *990 rai* 'dir. Orman idaresi aynı miktarlarda olmak üzere orman alanlarında açmacılık yaparak işgal etmiş kişilere, işgal ettikleri arazilerin kullanım hakkını verecektir. Bundan başka 100 rai arazi, küçük çiftçilerin her birisine sahip oldukları tarımsal alanların 15 rai olması için devlet ormanlarından tahsis edilecektir.

Anlaşma

Topraksız köylüler ve orman alanı işgal etmiş olan kişiler, orman idaresi ile aşağıdaki kavramlar ve şartlar dahilinde anlaşma imzalayacakladır;

(1) Her çiftçi *(katılımcı)*, kendilerine *tahsis edilen veya kullanım hakkı* verilen arazi üzerinde *agroforestry üretim sistemlerini* kurmak zorundadır.

(2) Katılımcı tahsis edilen veya kullanım hakkı verilen satamayacak ve bir başkasına devredemeyecektir.

(3) Arazi tahsisi ve kullanım hakkı için 25 yıllık bir sözleşme imzalanacaktır. Bu süre sonunda arazinin nasıl kullanıldığı değerlendirilecek, değerlendirme olumlu ise sözleşme yenilenecektir.

(4) *Katılımcı* araziden elde ettiği tarımsal ve orman ürünlerini dilediği gibi kullanabilecektir.

(5) *Arazi kullanım hakkı* mevcut yasalar çerçevesinde nesilden nesile aktarılabilecektir.

(6) Eğer katılımcı kişi yukarıdaki şartların herhangi birini ihlal ederse orman idaresi bu kişiye karşı uygun müeyyide uygulayacaktır.

7.2.Agroforestry Üretim Sistemleri

Homegarden

İhtiyaç Duyulan Kaynaklar

Çok tabakalı bahçe *(multistories homegarden)* tesis etmek ve işletmek için *meyve ve orman ağacı fidanları, sebze fidecikleri ve tıbbi bitki soğanları, gübre ve zirai ilaca* gereksinim vardır. Fidan üretme ve dikim tekniği, gübreleme ve ilaçlama konularında çiftçiler eğitimden geçirilecektir.

Tesis Şekli

Gereksinim duyulan fidanlar, ya çiftçilerin kendileri tarafından yetiştirilecek ya da tarımsal destekleme kuruluşları tarafından verilecektir. Dikimler çiftçilerin kendileri tarafından Şekil (7) ve (8) 'deki modellere göre yapılacaktır.

İşletme

Bakım ve koruma çiftçilerin kendisi tarafından yapılacaktır. Tarımsal yayım ve eğitim teşkilatı, teknik bilgi desteğinde bulunacaktır.

Bütçe

Her bir homegarden tesisi için *5000 Baht* yatırım ödeneğine ihtiyaç vardır. Köyde 117 hane olduğundan, toplam olarak *585,000 Baht* yatırım ödeneğine ihtiyaç vardır.

Agroforestry Üretim Sistemleri

Agroforestry üretim sistemlerinin kurulacağı alan miktarı toplam olarak *2,897 rai* ya da hektar olarak *463 ha* alandır. Bu alanın *250 ha'ı alley ürün üretimine, 80 ha'ı sınır ağaçlandırmalarına, 80 ha'ı blok plantasyon ve 53 ha'ı da yem bankalarının* kurulmasına tahsis edilecektir.

İhtiyaç Duyulan Kaynaklar

Orman ve meyve ağacı fidanları, tarımsal ürün tohumları, gübre ve kimyasal ilaca gereksinim vardır. Katılımcılar, dikecekleri fidanları kendileri yetiştireceklerdir.

İşçilik

Katılımcılar, fidan yetiştirme çalışmalarında ve dikimlerde çalışacaktır. Bu kişilere günlük yevmiye ödenecektir.

Bütçe

463 ha agroforestry üretim sisteminin tesisi ve kurulması için; *5,556,000 Baht* yatırım ödeneğine gereksinim vardır.

7.3.Köy Koruluğu Tesisi

Arazi Tahsisi

Kraliyet Orman İdaresi (RFD), *Ban Klong Takien* yakınındaki *bozuk yapıdaki* devlet ormanlarından *280 ha* alanı, köy koruluğu kurulması için köy tüzel kişiliğine tahsis edecektir.

Katılım

Ban Klong Takien 'deki bütün haneler, köy koruluğu uygulamasına katılacaklardır.

Anlaşma

Kraliyet Orman İdaresi (RFD) ile köylüler arasında, aşağıdaki konular ve şartlar dahilinde anlaşma imzalanacaktır;

(1) Her *hane halkı* köy koruluğundan elde edilecek mal ve hizmetlerden, eşit yararlanma hakkına sahip olacaktır.

(2) Köydeki kişilerin katılımı ile oluşturulan *bir komite, köy koruluğunun yönetim ve işletmesini* üstlenecektir.

(3) Her katılımcı, köy koruluğunda bulunan enkaz ve devrik kuru odunları yakacak odun olarak toplayabilecektir.

(4) Eğer kereste olarak yapacak odun gereksinmesi olursa, her *hane halkı* koruluğun işletme ve yönetimini üstlenmiş olan komiteye başvuracak ve komite bunun sıra dahilinde tahsisini yapacaktır.

Kredi Fonu

Köy koruluğunun kurulması esnasında, kesilerek satılan odunlardan elde edilen gelirlerle bir *kredi fonu* kurulacaktır. Her katılımcının, bu fondan ödünç para alma hakkı olacaktır. Köy koruluğunun yönetim ve işletmesini üstlenmiş olan komite, uygulanacak faiz oranı çerçevesinde bu fonun yönetimini de üstlenecektir.

Gereksinilen Kaynaklar

Fidan, gübre, zirai ilaç gereksinim duyulan kaynakların başında gelmektedir. Katılımcılar, fidan üretimini kendileri yapacaklardır.

Bütçe

Köy koruluğunun tesisi için; *3,500,000 Baht* yatırım ödeneğine ihtiyaç vardır.

7.4.Tampon Zon Orman Yönetimi

Alan Tespiti ve Sınırlandırma

Kraliyet Orman İdaresi (RFD) tampon zon yönetiminin yapılacağı alanın sınırlarını belirleyecek ve işaretleyecektir.

Katılım

Ban Klong Takien 'deki tüm haneler, *tampon orman zon yönetimi* uygulamalarına katılacaktır.

Anlaşma

RFD ile köylüler arasında, *tampon zon orman yönetimine* ilişkin bir anlaşma imzalanacaktır. Anlaşmanın şartları aşağıdaki gibi olacaktır:

(1) Her hane halkı, *tampon zon orman yönetiminin* uygulandığı alan içerisindeki tüm bitki ve hayvan varlığını koruyacaktır.

(2) Tampon zon içerinde bulunan ağaçlar kesilmeyecek ve avlanma yapılmayacaktır.

(3) Köylülere, tampon zon içerisindeki vejetasyona zarar vermeden orman ağaçları altında *Amomum spp. (kakule)* türlerine yetiştirmesine izin verilecektir.

(4) *Amomum spp.* türlerini yetiştiren kişiler, yetiştirdikleri ürünleri satarak gelir elde edeceklerdir.

(5) Katılımcılar, doğal vejetasyona zarar vermeden yakacak odun olarak *kuru dalları*, orman yan ürünleri olarak *yabani bal, mantar, bambu kökleri* toplayabileceklerdir.

(6) Katılımcılar, tampon zona giriş çıkışlarında *yaban hayatı koruma* alanlarına girmeyecekleri ve zarar vermeyecekleri konusunda anlaşacaklardır.

Yönetim

Köy komitesi, tampon zon orman yönetimi uygulanan alandaki çalışma ve uygulamaları yönetecek ve denetleyecektir.

Amomum spp.(Kakule) Yetiştirilmesi

Katılımcılar, orman ağaçları altında *Amomum spp.* yetiştireceklerdir. Kendilerine, fidan sağlanacaktır. Katılımcılar, fidanları kendileri dikecekler ve ağaçlara zarar vermeyeceklerdir.

Bütçe

Tampon zon orman yönetimi için; *8,000,000 Baht* yatırım ödeneğine gereksinim vardır.

7.5.Eğitim

Agroforestry üretim sistemlerinin kurulması, köy koruluğu tesisi ve tampon zon orman yönetimi uygulamaları için, aşağıdaki eğitimlerin yapılması gerekmektedir:

(1) Grup toplantıları *(Group meeting)*,

(2) Çalışma gezileri *(Study tour)*,

(3) Kısa süreli eğitimler,

Bu eğitimler *tarımsal yayım ve eğitim kuruluşları, RFD, NGOs ve uygulama konuları ile ilgili kurumlar* tarafından yapılmalıdır.

7.6.Genel Kabuller ve Varsayımlar

(1) Topraksız köylüler, kendilerine tahsis edilen araziyi alacaklardır.

(2) Orman arazisini işgal etmiş köylüler, bu arazilerin kullanma hakkını alacaklardır.

(3) Köylüler kurulan kredi fonundan, ödünç kredi alabileceklerdir.

(4) Köylüler, kendi kendilerine *parasal gelir, gıda ürünleri, yapacak ve yakacak odun* elde edebileceklerdir.

(5) Toprak verimliliği artacaktır.

(6) *Yaban Hayatı Merkezi* korunmuş olacak ve aynı zamanda *orman kaynakları verimli hale* gelecektir.

12.4.2.Örnek Vak'a (2); Kızılağıl Köyü (TÜRKİYE)

12.4.2.Örnek Vak'a (2); Kızılağıl (TÜRKİYE)

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ 225
TABLO LİSTESİ 225

1.Giriş 226
2.Köyün Genel Tanıtımı 226
2.1.İdari ve Coğrafi Konum 226
2.2.Topoğrafik Durum 226
2.3.Jeolojik Durum 229
2.4.İklim 229
2.5.Vejetasyon 229
2.6.Su Kaynakları 230
3.Sosyoekonomik ve Kültürel Şartlar 230
3.1.Yerleşim Tarihi ve Şekli 230
3.2.Nufus 231
3.3.Hanehalkı Büyüklüğü 231
3.4.Eğitim ve Öğretim Durumu 232
3.5.Beslenme ve Sağlık Koşulları 232
3.6.İş,Uğraş ve Meslekler 232
3.7.Köy Yönetim Şekli 233
3.8.Güncel Bilgilenme Kaynakları 233
3.9.Altyapı Durumu 233
3.10.Ekonomik Koşullar 234
3.11.Pazar ve Pazarlama Durumları 234
4.Arazi Kullanım Şekli 235
4.1.Bugünkü Arazi Kullanım Şekli 235
4.2.Kadastro ve Mülkiyet Durumu 236
4.3. Kızılağıl Köyü Kaynak Kullanım Modeli 236
4.4.Tarımsal Uğraşılar 239
4.5.Hayvancılık Uğraşıları 242
4.6.Ağaç ve Orman Ürünleri Kullanımı 243
5.Sorunlar ve Müdahale Yöntemi 244
5.1.Sorunlar 244
5.2.Müdahale Yöntemi 245
6.Çözüm Önerileri 245
6.1.Gelir Getiren ve Gıda Güvenliği Sağlayan Uygulamalar 246
6.2.Çiftlik Ormancılığı Uygulamaları 246
6.3.Toplum Ormancılığı Uygulamaları 252
6.4.Orman İçi Yerleşim Sorunlarının Çözümlenmesi 253
6.5.Mera Islahı ve Otlatma Yönetimi 254
6.6.Tampon Zon Orman Yönetimi 255
7.Yürütme 256
7.1.Gelir Getiren ve Gıda Güvenliği Sağlayan Uygulamalar 256
7.2.Çiftlik Ormancılığı Uygulamaları 257
7.3.Toplum Ormancılığı Uygulamaları 257

7.4.Orman İçi Yerleşim Sorunlarının Çözümlenmesi 257
7.5.Mera Islahı ve Otlatma Yönetimi 258
7.6.Tampon Zon Orman Yönetimi 258
7.7.Eğitim 259
7.8.Genel Kabuller ve Varsayımlar 259

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil (1) Kızılağıl Köyü 'nün Türkiye İçindeki Konumu 227
Şekil (2) Kızılağıl Köyü ' nün Bolu İçindeki Konumu 228
Şekil (3) Kızılağıl Köyü Pazar İlişkisi 235
Şekil (4) Kızılağıl Köyü Bugünkü Arazi Kullanım Şekli 237
Şekil (5) Kızılağıl Köyü Kaynak Kullanım Modeli 238
Şekil (6) Tarımsal Ürünlerin Yetiştirilmesinde Köylülerin Karar Mekanizması 240
Şekil (7) Çok Tabakalı Bahçe Tarımı Örneği 247
Şekil (8) Orman Ağacı Türleri İle Alley Ürün Yetiştirme Tekniği 248
Şekil (9) Meyve Ağacı Türleri İle Alley Ürün Yetiştirme Tekniği 248
Şekil (10) Orman Ağacı Türleri İle İç Sınır Ağaçlandırmaları 249
Şekil (11) Meyve Ağacı Türleri İle İç Sınır Ağaçlandırmaları 250
Şekil (12) Orman Ağacı Türleri İle Dış Sınır Ağaçlandırmaları 250
Şekil (13) Meyve Ağacı Türleri İle Dış Sınır Ağaçlandırmaları 251
Şekil (14) Blok Plantasyon 251
Şekil (15) Yem Bankası 252
Şekil (16) Toplum Ormancılığı Uygulaması 253
Şekil (17) Tampon Zon Orman Yönetimi 256

TABLO LİSTESİ

Tablo (1) Kızılağıl Köyü Bugünkü Arazi Kullanım Şekli 236
Tablo (2) Kızılağıl Köyü ' nde Tarımsal Ürünler Ekiliş Miktarları 239
Tablo (3) Kızılağıl Köyü ' nde Mevcut Hayvan Cins Ve Miktarları 242
Tablo (4) Hedef Gruplarının Gereksinim Öncelikleri 244
Tablo (5) Gelir Artıran ve Gıda Güvenliği Sağlayan Proje Örnekleri 246
Tablo (6) Mera Islah Çalışmaları İçin Önerilen Tohum Ekim Kombinasyonları 254
Tablo (7) Mera Islah Çalışması İş-Zaman Planı 255

12.4.2. Örnek Vak'a (2) KIZILAĞIL KÖYÜ (Türkiye)

1.Giriş

Kızılağıl Köyü; Bolu İli Merkez, İlçeye bağlı orman içi bir köydür. Köy, eski bir yerleşime sahiptir. Türkiye 'de bulunan 17 000 orman köyünde olduğu gibi bu köyde de *tarım, orman ve mera kaynaklarının* kullanımında çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Yanlış arazi kullanımının çevresel denge üzerine yaptığı olumsuz etkiler, insanlara *yoksulluk* getirmektedir. *Kızılağıl Köyü* halkının, çevreye uyumunda kullanılabilecek sosyal ormancılık teknolojilerini araştırmak ve uygun çözümlerle köye müdahale şeklini belirlemek amacıyla, bu vak'a çalışması *(case study)* ele alınmıştır.

2.Köyün Genel Tanıtımı

2.1.İdari ve Coğrafi Konum

Kızılağıl Köyü; *Batı Karadeniz Bölgesi* 'nde, *Bolu İli, Merkez İlçesi* ' ne bağlı bir orman içi köydür. Köy, *3 mahallesi* üzerinde *47 haneden* kuruludur. Bolu 'ya 11 km, İstanbul 'a 247 km, Ankara 'ya 201 km uzaklıktadır Şekil (1).

Kızılağıl Köyü Kuzeyde: *Yığılca İlçesi,* Doğuda: *Pirahmetler, Ağaççılar, Kürkçüler köyleri;* Güneydoğusunda: *Çivril,* Güneyinde: *Paşaköy ve Yumrukaya, Güneybatısında: Elmalık Köyü, Batısında: Düzce İlçesi ile* çevrilidir Şekil (2).

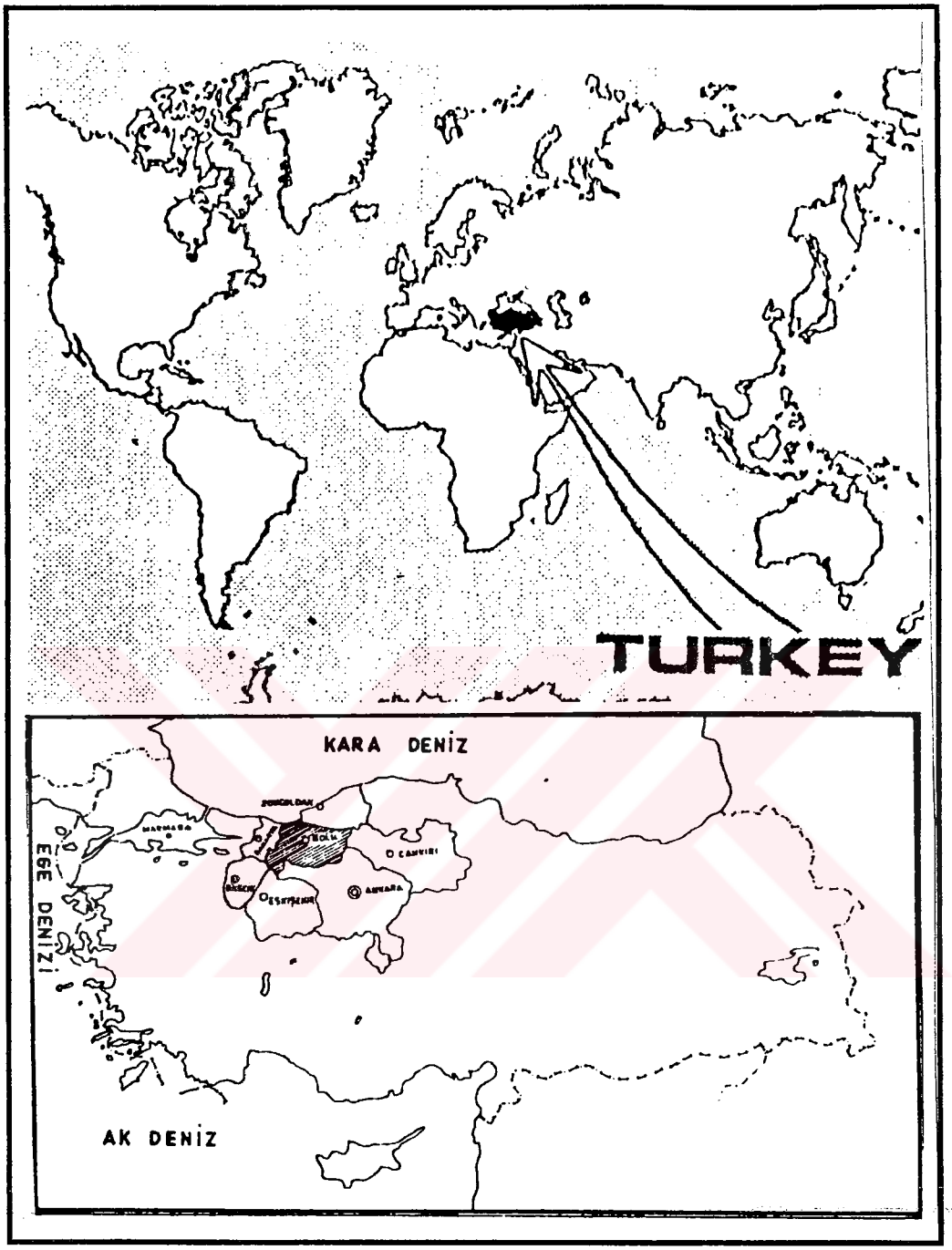
2.2.Topoğrafik Durum

Kızılağıl Köyü dalgalı bir arazi şekline sahiptir. Köyün ortalama yüksekliği *1105 m* 'dir Bu yükseklik nedeniyle köy *"orta dağlık"* bir arazi yapısındadır. Köydeki araziler, kuzeye doğru gidildikçe yükselmekte ve kuzeyde *Gökyarbaşı T.* (1628 m.) ve *Aksu T.* (1620 m.) gibi yüksek tepelerin bulunduğu sıra dağlar ile çevrilmektedir. Köyün doğu sınırını *Açmalar Mevkii* 'nden çıkan ve *Kızılağıl Mahallesi* 'nin yanından geçerek, *Çatak Mahallesi* 'ne gelindiğinde, diğer derelerle birleşen *Gerge Deresi (Karamanlar Deresi)* sınır çizmektedir.

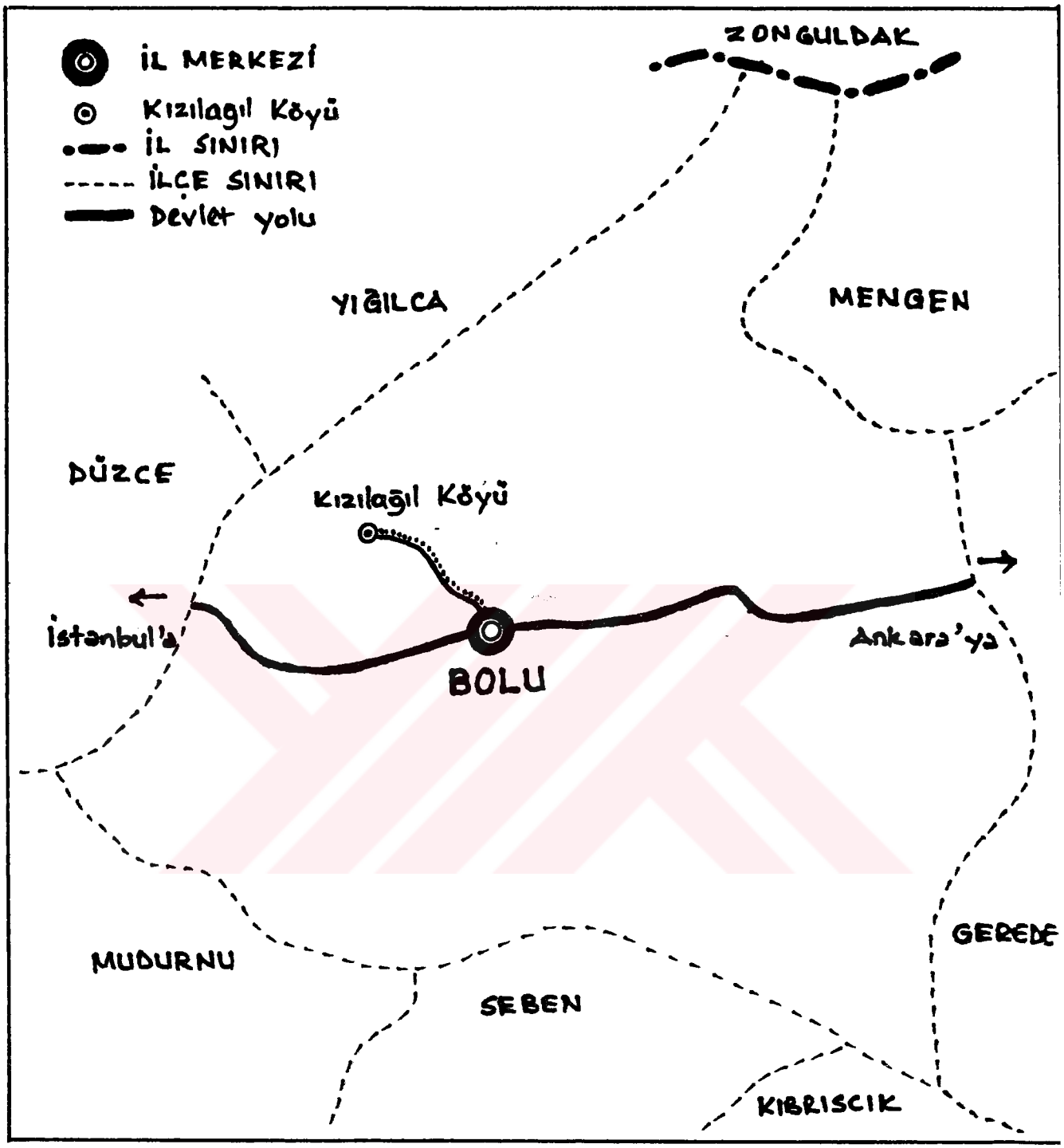
Köyün batısında, köy hudutları içerisinde olan ve civardaki köylerinde kullandığı *At Yaylası* (1150 m.) denilen düz bir arazi bulunmaktadır.

Köy mülki hudutları içerisinde bulunana önemli tepeler; *Sinekler T. (1110 m.), Döngelli T.(1120 m.), Kocatepe (1130 m.), Ayıga T. (1165 m), Kurtini T. (1150 m.), İkizin T. (1165 m.), Kuzubaşı T.(1110 m.), Karga T. (1020 m.), Bekçisayvanı T.(1015 m.)* olmaktadır.

Köy, doğu ve güneydoğusundan kapalı bir havza olan *Bolu Ovası* 'nın yer aldığı depresyona açılmaktadır.

Şekil (1) Kızılağıl Köyü 'nün Türkiye İçindeki Konumu
Figure (1) Location of Kızılağıl Village in Turkey

Şekil (2) Kızılağıl Köyü 'nün Bolu İli İçindeki Konumu
Figure (2) Location of Kızılağıl Village in Bolu Province

2.3.Jeolojik Durum

Köy sınırları içerisindeki anakaya *gnays* ve *şistlerden* oluşmuştur. *Maden Tetkik Araştırma Enstitüsü* tarafından hazırlanan *"Türkiye Jeoloji Haritası"* na göre, köydeki araziler oldukça değişik jeolojik oluşumları içermektedir. Bunlardan en yoğun olarak görülenler *III. zamana* ait *tersiyer tortul kayaçlar, II. zamana ait mezozoik tortul kayaçlar* ile çeşitli *volkanik kayaçlar* olmaktadır. Köy *"Türkiye Deprem Bölgesi Haritaları"* na göre *2. derece tehlikeli deprem bölgesi* içerisinde yer almaktadır.

2.4.İklim

Bolu Yöresi'nin iklimi; *Batı Karadeniz* iklimi ile *Orta Anadolu* iklimi arasında geçiş özelliği gösterir. Doğu Karadeniz 'e göre *daha az yağış alır* ve bu bölgeye göre *daha az nemlidir*. Yağışlar en fazla *İlkbahar* ve *Sonbahar* mevsimlerinde olmaktadır. İl genelinde yıllık yağış ortalaması *700 mm.-1000 mm.* arasında değişmektedir.

Bolu Meteoroloji Müdürlüğü 'nün iklim verilerine göre (İstasyon merkezi rakım 742 m) *en düşük sıcaklık Ocak (-31,5 C), en yüksek sıcaklık Temmuz (37,6 C)* olarak gerçekleşmiştir. Yıllık ortalama sıcaklık 10.1 C 'dir.

2.5.Vejetasyon

Kızılağıl Köyü, bitki coğrafyası bakımından *Euro-Siberian (Euxin)-Karadeniz Orman Bölgesi* ' nde yer almaktadır. Doğal vejetasyon şu şekildedir:

(1) Orman Ağaçları:

Türkçe Adı	*Bilimsel Adı*
Kayın	*Fagus orientalis*
Meşe	*Qeurcus sessiflora*
Gürgen	*Carpinus betulus*
Kestane	*Castnea vesca*
Ceviz	*Juglans regia*
Göknar	*Abies bornmülleriana*
Sarçam	*Pinus silvestris*
Karaçam	*Pinus nigra*

(2) Ağaççık ve Çalılar:

Türkçe Adı	*Bilimsel Adı*
Funda	*Erica arborea*
Orman gülü	*Rhodendron ponticum*
Karaçalı	*Paliurus aculeatus*
Ayı üzümü	*Vaccinum arctostophllos*
	Daphne pontica
Böğürtlen	*Rubus fruticosus*

(3) Otsu Bitkiler:

Türkçe Adı	*Bilimsel Adı*
Eğrelti otu	*Pteridium aquilinum*
Orman çileği	*Fragaria vesca*
	Hypericum calycinum
	Sambucus ebulus
	Campanula spp.
	Anchusa italica
	Rumex acetocella
	Senecia spp.
	Euphorbia stiricta
	Darycnium penthaphllum
	Vicia temifolia
	Equisetum arvense
	Vulpia pyurus

2.6.Su Kaynakları

Kızılağıl Köyü su kaynakları açısından elverişli bir konumdadır. Su kaynakları orman alanları içerisinde bulunmaktadır. İçme suları isale hattı ile çıktıkları kaynaklardan alınarak mahallelere ulaştırılmış ve hanelere dağıtılmıştır. Bunun yanında Karaman Mahallesinde 1, Çatak Mahallesinde 1, Kızılağıl Mahallesinde 2 adet olmak üzere, herkesin kullanımına açık 4 adet çeşme bulunmaktadır. *Ayrıca At Yaylası* 'nda hayvanların içme suyunu karşılamak amacıyla 3 adet çeşme bulunmaktadır.

Tarımsal sulama için, köyün doğusundan akan *Gerge Deresi* kullanılmaktadır. Bu su kaynağından sadece *Kızılağıl Mahallesi* yararlanmaktadır. Diğer mahallelerin sulama şebekesi bulunmadığından, bu kaynağı tarımsal sulamada kullanamamaktadırlar. Var olan sulama tesisleri de yetersiz durumdadır. *At Yaylası* 'ndan doğan ve *Ayıga Tepesi* 'nin yanından geçerek *Çatak Mahallesi* 'nde *Gerge Deresi* ile birleşen su kaynağı, tarımsal sulamada kullanılabilecek atıl bir su kaynağıdır. Bu kaynağın kullanılması için sulama tesislerinin yapılması gerekmektedir.

3.Sosyoekonomik ve Kültürel Şartlar

Kızılağıl Köyü 'nün sosyoekonomik ve kültürel niteliklerine ait bilgiler, arazi çalışmaları esnasında *mülakat yapılan kişilerden ile mevcut veri ve istatistiklerden* elde edilmiştir.

3.1.Yerleşim Tarihi ve Şekli

Bolu Yöresi 'ndeki ilk yerleşimler *Bakır Çağı* 'nda itibaren günümüze kadar gelmektedir. Yöreden topraktan yararlanma hakkındaki ilk bilgiler *Bithynia Devri* 'ne aittir. *Kızılağıl Köyü* 'nün ilk yerleşimi ise, *XI. yüzyıl* sonlarında itibaren bölgeye *Selçuklu Türklerinin* hakim olmasından sonra başlar. *XII. ve XII. yüzyıllarda* yöre *Türkmenlerin* iskanına sahne olmuştur (Yücel, 1964). Ancak, yörenin gerçek anlamda Türkleşmesi *Moğol* istilası ile, yani

1243 tarihli *Kösedağ Savaşı* 'da *Anadolu Selçuklu Devleti* 'nin yenilgiye uğraması ile başlar. Bu olay sonunda *Moğolların* önünden kaçan halk, daha ziyade Anadolu 'nun *Batı ve Kuzeybatı* kısımlarına girmiş ve buralarda göçebe nüfusun artmasına neden olmuştur. Böylece, bu dönemde *Bolu Yöresinin* yüksek kısımlarına 30 000 çadır *Türkmen* yerleşmiştir. Önceleri yörenin *kuzeydoğu ve doğusundaki* yamaçlarda, özellikle yamaçların yüksek kısımlarında çadırlarda yaşayan bu göçebe halk daha sonraları köyler kurmuşlardır (Togan, 1946; Gözenç, 1979). Bu dönemde *Bolu Yöresi* 'nde 24 tane köy kurulmuştur. Kurulan köylerden birisi de *Kızılağıl Köyü* olmuştur. Fakat bu aşamada, sadece köyün *Karamanlar Mahallesi* kurulmuştur.

Öte yandan, *XVI. yüzyılda* yaşanan *"Celali İsyanları"* Bolu Yöresi 'ndeki orman içi yerleşmeleri hızlandırmış ve yöreye yoğun yerleşimler olmuştur (Anıl, 1974). Anahtar bilgi kaynaklarından elde edilen bilgiler, *Kızılağıl Köyü Merkez Mahallesi* 'ndeki *(Kızılağıl Mahallesi)* ilk yerleşimin, XVI. yüzyılda olduğunu göstermektedir. Bu devirde *Bolu Sancak Beyi* olan *Şemsi Ahmet Paşa* 'nın, bugünkü *Kızılağıl Mahallesi* ' nin bulunduğu yer ve *At Yaylası* ' nda 1001 dekar arazisi bulunmaktadır. *Şemsi Ahmet Paşa* İstanbul 'a hükümette görev almak üzere köyden ayrıldığında, sahip olduğu arazileri ve *At Yaylası* olarak bilinen alanı, *XII. ve XIII. yüzyılda* yerleşen *Türkmen Köyleri* 'ne vakfetmiştir.

Sahip olunan bilgiler ışığında, köyün *Karamanlar Mahallesi* 'ndeki ilk yerleşimin *XII. ve XIII. yüzyıllarda, Kızılağıl* ve *Çatak Mahallesi* ' ndeki yerleşimlerin ise *XVI. yüzyıllarda* olduğu belirtilebilir.

Kızılağıl Köyü 'nün yerleşiminde etkili olan olaylardan birisinin göçebe olarak yaşayan Türkmenlerin, *At Yaylası* olarak bilinen alana cazip bakmalarıdır.

Köy bugünkü haliyle 3 mahalle üzerinde kuruludur. Mahalle düzeyinde evler toplu haldedir.

3.2.Nufus

1990 yılı sayımına göre *Kızılağıl Köyü* 'nün nüfusu 230 'dur. Bu nüfusun 129 ' u (% 56.1) kadın, 101 ' i (% 43.9) erkektir. Kadın nüfus ile erkek nüfus arasındaki cinsiyet oranı *Kadın : Erkek* = 127 : 100 'dür.

Nüfusun azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Köyde, özellikle merkez *Kızılağıl Mahallesi* 'nden, *Bolu İli* 'ne yaygın bir göç vardır. Göç nedeni bu mahalledeki kaynakların yetersizliği ve şehirde iş bulma arzudur.

3.3.Hanehalkı Büyüklüğü

Kızılağıl Köyü 'nde ataerkil bir aile yapısı bulunmaktadır. *Karamanlar Mahallesinde* hane halkı büyüklüğü 6, *Kızılağıl ve Çatak Mahallelerinde* 5 'tir. Ortalama hane halkı büyüklüğü *Nüfus/Hane Sayısı* = 230/47 = 4,9 ' dur. Köyde aynı hane içerisinde 2 ya da 3 aile bulunabilmektedir.

3.4.Eğitim ve Öğretim Durumu

Köyde, 2 ilkokul bulunmaktadır. *Kızılağıl Mahallesi* 'ndeki ilkokulda 9, *Karamalar Mahallesi* 'ndeki ilkokulda 10 öğrenci öğrenim görmektedir. Her iki okulun 2 'şer dersliği ve 2 'şer öğretmeni vardır. *Çatak Mahallesi* 'nin okul çağındaki çocukları, 1,5 km uzaklıkta olan *Kızılağıl Mahallesi* 'nde öğrenim görmektedir. Çocuklar okula yürüyerek gelip gitmektedirler.

Genç ve orta yaşlı nüfusun hemen hemen tamamı okuryazar ya da ilkokul mezunudur. İlkokul sonrası eğitim, komşu köy olan *Paşaköy İlköğretim Okulu* 'nda ya da Bolu 'daki öğretim kurumlarında yapılmaktadır. Köyden üniversiteye ve askeri okullara giden kişiler çıkmıştır.

3.5.Beslenme ve Sağlık Koşulları

Köylü temel gıda olarak kullandığı *ekmeğini* kendisi yapmaktadır. Tahıllar hasat edildikten sonra un haline getirilmekte, bütün yıl boyunca kullanılmaktadır. Yetiştirilen buğday köylünün kendi tüketiminde kullanılmaktadır. Her hanede ekmek ya da diğer pişirme amaçları için yapılmış *ev tipi fırınlar* vardır.

Köylüler bazı gıda ürünleri kendileri yetiştirmektedir. Sebze ve hayvansal ürünler bu kapsam dahilindedir. Örneğin sebze olarak tüketilen ürünler, evlerin hemen önünde yer alan bahçelerde *(homegarden)* üretilmektedir. Bunlardan bazıları; *fasulye, bakla, marul, soğan, vb gibi* ürünlerdir. Köylüler yetiştirdikleri hayvansal ürünleri kendi tüketimlerinde de kullanmaktadır. Gereksinimleri olan diğer ürünler *(örneğin; çay, şeker, vb gibi)* olanaklar ölçüsünde Bolu 'daki pazarlardan satın alınmaktadır. Köylülerin düzenli ve dengeli beslenme alışkanlığı yoktur.

Haneler sağlık koşulları açısından elverişlidir. WC hane içerisindedir. Fakat kanalizasyon bulunmamaktadır. Bu nedenle bulaşıcı hastalıklar gündeme gelebilir.

İl sağlık planlamasına göre *Kızılağıl Köyü, Alpagut Sağlık Ocağı* 'ndan yaralanmaktadır. Fakat sağlık ocağı ulaşım açısından elverişsiz bir noktada olduğundan, köylüler tarafından tercih edilmemektedir. Köylüler sağlık sorunlarını, Bolu 'daki sağlık ocaklarından ya da Bolu Devlet Hastanesi 'nde çözümlemektedirler. Köyde yaygın bir bulaşıcı hastalığa rastlanılmamıştır.

3.6.İş, Uğraş ve Meslekler

Kızılağıl Köyü 'ndeki kişilerin temel geçim uğraşları tarım ve hayvancılıktır. *Kızılağıl Köyü* 'nün orman içi köy olması ve orta dağlık bir arazi yapısının bulunması nedeniyle tarımsal alanlar sınırlıdır. Köy mülki hudutları içerisinde yayla *(Örneğin; At Yaylası)* ve mera alanlarının varlığı, köylüleri hayvancılık uğraşlarının içerisine itmiştir. Bu nedenle hayvancılık, önemli iş ve uğraş alanı olmuştur.

Köyde, Bolu 'daki resmi ve özel kurumlarda *(Süt Endüstrisi Kurumu, SEKA, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü)* çalışan kişiler de bulunmaktadır.

Genç nüfusun köyde tarım ve hayvancılık ile geçimlerinin sağlamak yerine, şehirde işçi ya da memur olarak çalışmak arzusundadır. Bu yönelişe girme nedeni, nüfusun artmasıyla şu

anda geçim sağlanılan tarımsal alanların yetersiz hale geleceği ve özellikle gelecek nesillere güvenli bir gelecek verilemeyeceği endişesidir. Genç nüfus köydeki kaynakların azalması nedeniyle, şehirlere göç etmektedir. Benzer olarak yaşlı nüfus, köyde var olan üretim potansiyelinin azaldığını ve bu nedenle yaşama cesaretlerinin kalmadığını beyan etmişlerdir.

Köylüler, 10 yıl öncesine kadar orman işçiliğinde çalışmışlardır. Orman alanlarının azalması ve verimlerinin düşmesi ile orman işçiliği sona ermiştir. Bu nedenle orman işçiliği geliri yoktur. Öte yandan, *Çakmaklar ve Elmalık Serisi Amenajman Planları* 1996-2005 yılları arasında, köy mülki hudutları içinde bulunan ormanlar için üretim etası vermemiştir.

Kızılağıl Köyü 'nde topraksız kişi bulunmamaktadır.

3.7.Köy Yönetim Şekli

Kızılağıl Köyü, Türkiye 'deki diğer köyler gibi *muhtarlık* ile yönetilmektedir. Köy yönetiminden birinci derece sorumlu kişi *"muhtar"* dır. Köyün yönetiminde muhtara 7 kişilik *"Köy İhtiyar Heyeti"* yardımcı olmaktadır.

Köyde evlendirme memurluğunu muhtar yapmaktadır. Köy kararları, muhtarın başkanlığında toplanan ihtiyar heyeti üyelerinin de katıldığı toplantılarda oy birliği ile alınmaktadır. Alınan kararlar köy karar defterine işlenmektedir. Köyün gelir ve gider hesaplarının tutulduğu bütçe kayıt defterleri bulunmaktadır. Bütçe defteri sürekli olarak *açık* vermektedir.

3.8.Güncel Bilgilenme Kaynakları

Kızılağıl Köyü 'ndeki hanelerin tamamında *radyo*, % 75 'inde de *televizyon* bulunmaktadır. Radyo ve televizyon, en çok kullanılan güncel bilgilenme kaynaklarıdır. Bu iletişim araçları ile yurtta ve dünyada gelişen olaylardan haberdar olunmaktadır. Köylüler şehre gittiklerinde bazen gazete almaktadırlar.

3.9.Altyapı Durumu

Yol ve Ulaşım

Bolu 'ya 11 km mesafede olan köyün ulaşım amacıyla kullandığı yolun 7 km 'si asfalt 4 km 'si stabilizedir. Köy yolu bütün yıl ulaşıma açıktır. Kış şartlarında kapanma sözkonusu değildir. Mahalleler arasında düzgün yollarla, ulaşım bağlantıları vardır. Tarımsal arazilere ulaşım köy içerisinde bulunan tali yollardan yapılmaktadır. *Karamanlar Mahallesi* 'nin girişinde bulunan köprü, dar ve keskin bir viraj üzerinde bulunduğundan ulaşımı zorlaştırmaktadır. Ulaşımda araç olarak minibüslerden yararlanmaktadır. Ayrıca, traktörler de ulaşımda kullanılmaktadır.

Elektrik

Köyde elektrik mevcuttur. 75 Kwh gücünde 3 adet trafo bulunmaktadır. Tüm haneler elektrik dağıtım şebekesine bağlıdır.

İçme Suyu

Kızılağıl Köyü 'nün bütün mahallelerinde yeterli miktarda içme suyu vardır. Tüm hanelere su dağıtım şebekesi ile dağıtılmaktadır. Ayrıca, genel kullanıma açık 4 adet çeşme bulunmaktadır.

Kanalizasyon

Kanalizasyon bulunmamaktadır. Köylüler kanalizasyon yapılmasını istemektedirler.

Haberleşme

Köydeki hanelerin tamamına yakınında telefon bulunmaktadır. Posta, telgraf gibi haberleşme hizmetleri Bolu Posta İşletme Müdürlüğü 'nün gezici ekipleri tarafından verilmektedir. Bu konuda 3 adet gezici posta ekibi kurulmuş olup, haftanın 6 günü hizmet verecek şekilde organize edilmişlerdir.

Diğer Altyapı Olanakları

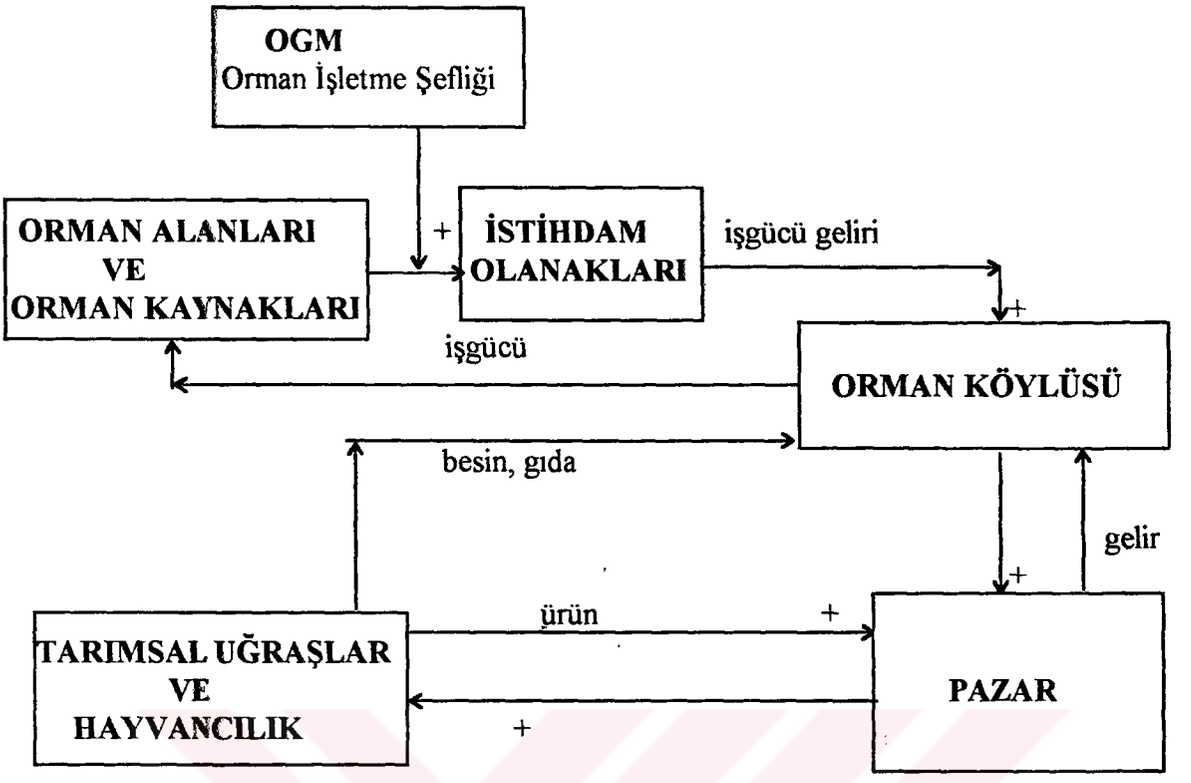
Köyde, 3 adet cami ve 2 adet çamaşırhane bulunmaktadır. Camilerde imamevi vardır. *Karamanlar Mahallesinde* kahvehane olarak da kullanılan 1 adet *köy odası* bulunmaktadır.

3.10.Ekonomik Koşullar

Kızılağıl Köyü 'nde tarımsal uğraşlar ve hayvancılık uğraşlarından elde edilen gelirler hesaplanmış ve 1993 yılı fiyatları ile *tarımsal gelirlerin* 2 455 942 000 TL, *hayvancılıktan gelirlerin* 836 550 000 TL. olduğu bulunmuştur. Ormancılık işçiliğinden bir gelir elde edilmediğinde herhangi bir hesaplama yapılmamıştır. Tarım dışındaki gelirlerin azlığı ve tespit edilmesindeki güçlük nedeniyle, bu gelirler de hesaplanmamıştır. Tarımsal gelirler ve hayvancılıktan elde edilen gelirler toplandığında *köyün toplam yıllık geliri* 3 282 492 000 TL. olmaktadır. Bu toplam gelir, *safi yıllık gelirdir.* Yani üretim için kullanılan *girdiler ve masraflar* çıkarılmıştır. Bu çerçevede *aylık* olarak köy bazında gelir 3 292 492 000 / 12 = 274 374 000 TL olmaktadır. Aylık gelir köy nüfusu ile ilişkiye getirildiğinde 274 374 000 / 230 = 1 192 930 *TL/Ay/Kişi* olduğu hesaplanmaktadır.

3.11.Pazar ve Pazarlama Durumları

Köylüler elde ettikleri tarımsal ve hayvansal ürünleri en yakın yerleşim birimi olan *Bolu Pazarı* 'na götürmektedir. İhtiyaç duydukları malları yine aynı pazardan satın almaktadır. Üretilen patatesin büyük bir bölümü köy içi tüketimde kullanılmasına rağmen, bir kısmı Bolu 'da kurulan *patates pazarında* satılmaktadır. Hayvansal ürünler olarak pazara canlı hayvan, yağ ve yoğurt götürülmektedir. Tarımsal ürünlerden sebze ve meyve satışı yapılmamaktadır. *Kızılağıl Köyü* halkının pazar ilişkisi Şekil (3) 'de verilmiştir. Tarımsal girdi olarak kullanılan ilaç, tohum ve gübre Bolu 'daki pazarlardan satın alınmaktadır. Yetiştirilen pancar tohumu ve fideleri, Bolu 'da merkezi olan *"PAN Tohum, Islah ve Üretme AŞ"* ne satılmaktadır.

Şekil (3) Kızılağıl Köyü Pazar İlişkisi
Figure (3) Marketing Relationship of Kızılağıl Village

4.Arazi Kullanım Şekli

4.1.Bugünkü Arazi Kullanım Şekli

Köy mülki hudutları içerisinde araziden ne şekilde yararlanıldığını ortaya koymak amacıyla mevcut bilgi ve verilerden yararlanılmaya çalışılmış ve çeşitli kaynaklardan elde edilen rakamların farklılıklar gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Kızılağıl Köyü 'nde göre bugünkü arazi kullanma durumu miktar ve oransal olarak Tablo (1) 'de verilmiştir.

Toplam ekilen tarımsal alanı bulmak amacıyla, *Bolu Belediyesi Emlak Servisi* 'nden kayıtlı arazi bildirimleri dikkate alınmış ve köyün toplam olarak sahip olduğu tarımsal alan miktarının *2215 Da* olduğu belirlenmiştir. Fakat köyde tapusu ya da vergi kaydı olmayan tarımsal arazilerde vardır. *Kızılağıl Köyü* 'ndeki arazi kullanımı Şekil (4) verilmiştir.

Tablo (1) Kızılağıl Köyü ' nde Bugünkü Arazi Kullanım Şekli
Table (1) Classification of Present Land Use in Kızılağıl Village

Kullanma Şekli	*Alanı (Da)*	*Alanı (%)*
Orman alanı	*8610*	*70.1*
Tarım alanı	*2755*	*22.4*
Çayır-mera	*800*	*6.5*
Bahçe	*85*	*0.7*
İskan	*40*	*0.3*
TOPLAM	*12290*	*100.0*

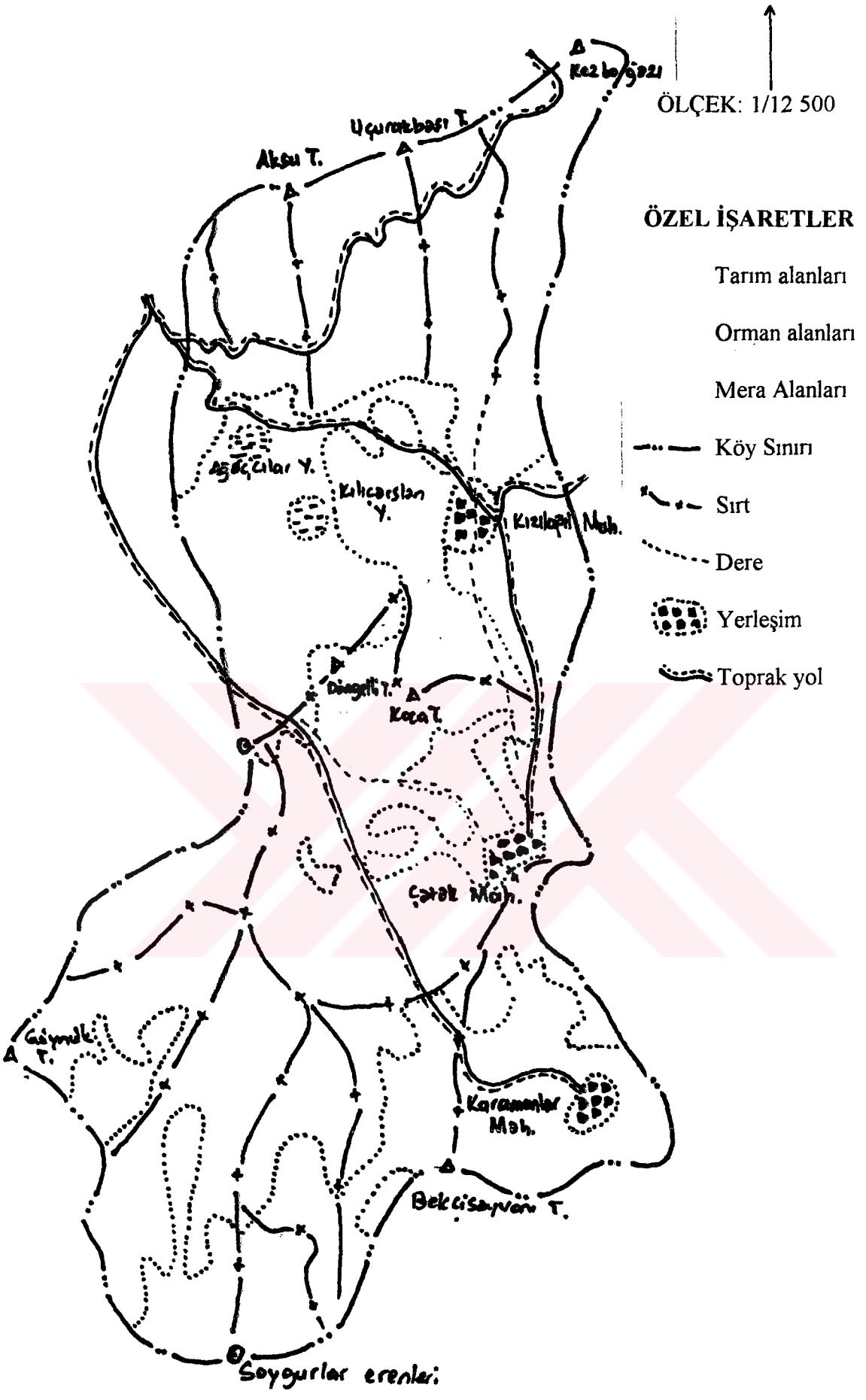
4.2.Kadastro ve Mülkiyet Durumu

Kızılağıl Köyü 'nde *orman kadastrosu* 1991-1993 yılları arasında yapılmıştır. Arazi kadastrosunun tekrar yenilenmesi gerekmektedir. Zira *orman kadastrosu* ile 105 Ha alan 2/B uygulaması olarak orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Daha önce yapılan *arazi kadastrosu* uygulaması ile *2927 Da* alan tapuya tescil edilmiştir.

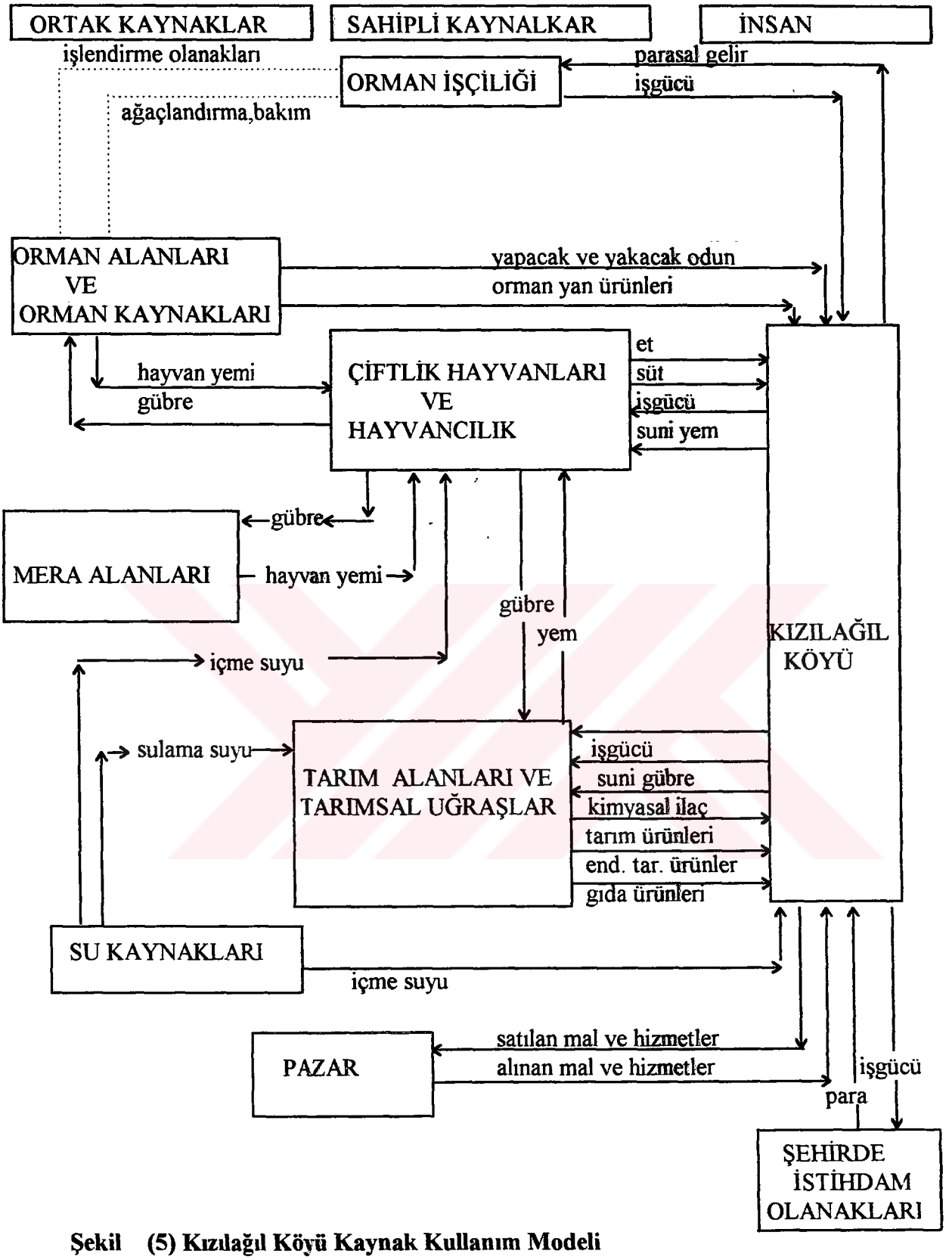
4.3. Kızılağıl Köyü Kaynak Kullanım Modeli

Kızılağıl Köyü mülki hudutları içinde halkın yaşamını sürdürmekte kullandığı kaynaklar *orman kaynakları, mera alanları, su kaynakları, tarım alanları ve mevcut hayvan* varlığıdır. Orman, mera ve su kaynakları, köylüler tarafından *ortak kullanılan kaynaklar;* tarım alanları ve çiftlik hayvanları ise *sahipli kaynak konumundadır.* Buna göre kaynak kullanımında *girdi ve çıktı ilişkisi* Şekil (5) 'de verilmiştir.

Her kaynağın birbirinden aldığı ve verdiği mal ve hizmetler vardır. Orman, mera, su kaynakları ile tarımsal alanlar *Kızılağıl Köyü* halkının yaşadığı ***Çevre*** **(E)** içindedir. *Kızılağıl Köyü* halkı **(*Population* = P),** bu çevre içindeki kaynakları kullanan nüfus grubudur. Çevresel dengeyi bozan sonuçlar *(orman alanlarının azalması ve verimlerinin düşmesi, erozyon, tarımsal üretim düşüklüğü, vb gibi)* kaynak kullanımının yanlış olduğunun ortaya koymaktadır. Yanlış kaynak kullanımı doğrudan ***insanlara*** **(P)** gelir düşüklüğü, yapacak ve yakacak odun kıtlığı, ot veriminin azlığı, vb gibi sonuçlar getirmektedir. Bu nedenle, yanlış kaynak kullanımının önüne geçmek için uygun ***teknolojileri*** **(T),** çeşitli ***kurumlar*** aracılığı ile **(O),** ***orman köylüsüne*** **(P)** götürmek gerekmektedir.

Şekil (4) Kızılağıl Köyü Bugünkü Arazi Kullanım Şekli
Figure (4) Present Land Using in Kızılağıl Village

Şekil (5) Kızılağıl Köyü Kaynak Kullanım Modeli
Figure (5) The Using Model of Natural Resources in Kızılağıl Village

4.4.Tarımsal Uğraşılar

Kızılağıl Köyü 'nün sahip olduğu tarımsal alan miktarı *2755 dekar* olarak gözükmesine rağmen, RRA ekibinin arazide yaptığı incelemelerde gerçek tarımsal alanın *2840 dekar* olduğu tespit edilmiştir. Bu alanın çeşitli tarım ürünlerine tahsisi Tablo (2) 'de verilmiştir. Köylülerin tarımsal ürünleri yetiştirmedeki karar mekanizması da Şekil (6) 'de verilmiştir.

Tablo (2) Kızılağıl Köyü'nde Tarımsal Ürünlerin Ekiliş Miktarları
Table (2) Agricultural Cropping Pattern in Kızılağıl Village

Tarımsal Ürünün Cinsi	*Alanı (Dekar)*
Buğday	*950*
Arpa	*520*
Patates	*850*
Şeker Pancarı Tohumu	*170*
Şeker Pancarı Fidesi	*120*
Yem Bitkileri;	
Yulaf	*80*
Fiğ	*30*
Yoncalık	*30*
Burçak	*5*
Sebze	
TOPLAM	***2840***

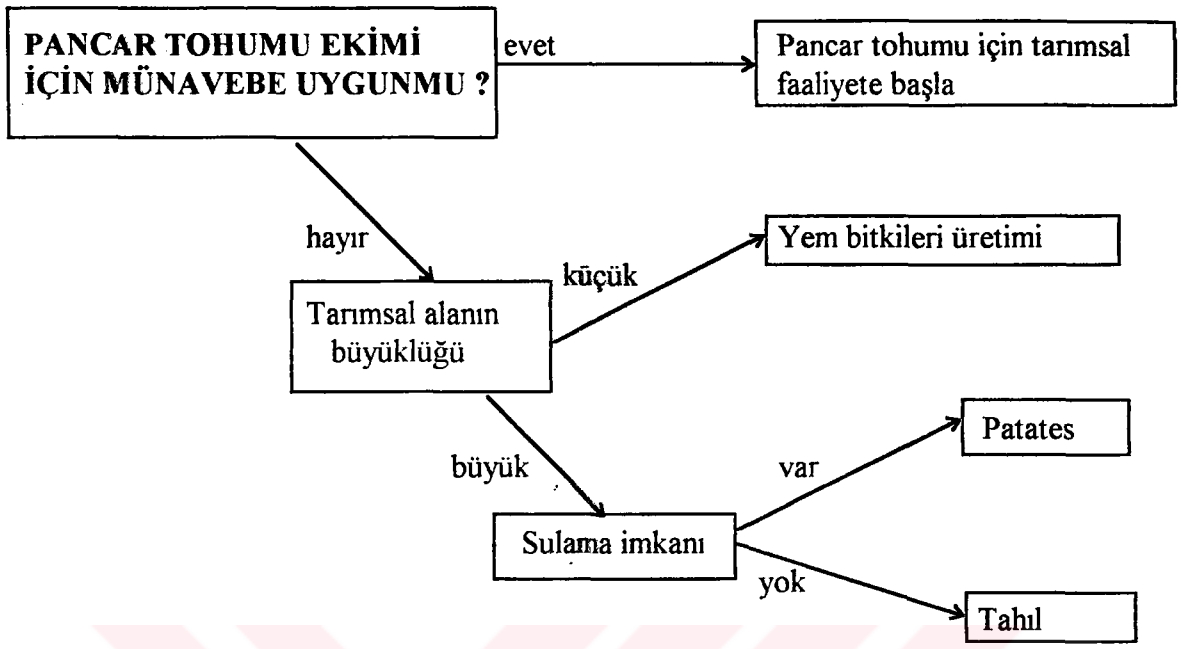
Bu ürünlerin *üretim, tüketim ve verimlerine* ilişkin özellikleri şu şekildedir:

Buğday

950 dekar buğday ekilişinin tamamında yıllık ortalama *190-210 Ton/Yıl* buğday elde ekilmekte ve bunun tamamı iç tüketimde kullanılmaktadır. Buğday üretiminde dekarda verim, *200-220 Kg/Yıl olmaktadır.* Yıllık üretilen buğdaydan yaklaşık *18-20 Ton/Yıl* buğday, bir yıl sonrası için *tohumluk* olarak ayrılmaktadır. Öte yandan yine tohumluk olarak *Türkiye Zirai Donatım Kurumu (TZDK)* veya serbest piyasadan her yıl *5-6 ton* buğday alınmaktadır. Buğday ekilen alanlar sulanamamakta ve yanlış gübreleme yapılmaktadır. Gübreleme konusunda çiftçilerin teknik bilgi düzeyleri çok düşüktür.

Arpa

520 dekar arpa ekilişinden *90-100 Ton/Yıl* ürün elde edilmekte ve bunun tamamı hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Şekil (6) Tarımsal Ürünlerin Yetiştirilmesinde Köylünün Karar Mekanizması
Figure (6) Decision Tree for Agricultural Crops in Kızılağıl Village

Patates

850 dekar patates ekilişinden yıllık ortalama *1250 Ton/Yıl* patates elde edilmektedir. Bu üretimin *1 000 Tonu* Bolu Patates Pazarında satılmakta, geride kalan *250 Ton* patates hane içi tüketimde kullanılmaktadır. 1993 yılı patates satışından köy ekonomisine 1,5 milyar TL nakit girmiştir.

Şeker Pancarı Fidesi

Şeker *pancarı fidesi ekimi* sadece merkez *Kızılağıl Mahallesi* 'nde yapılmaktadır. Çünkü, bu ürünün ekimi ancak bu mahalle toprakları için elverişlidir. 1993 yılında *Kızılağıl Mahallesi* 'nde *16 çiftçi 89 dekar* alandan *3 478 712 adet* fide elde etmiş ve bunu *Pancar Tohum ve Islah Üretim AŞ* ' ne tanesi 80 TL 'den satarak toplam 278 297 000 TL gelir sağlamıştır.

1994 yılında ise yine *Kızılağıl Mahallesi* 'nde *13 çiftçi* tarafından *120 dekar* alana fide ekimi yapılmış ve *4 600 000 adet* fide elde edilmiştir. Fidelerin tanesi 120 TL 'den satılarak köy ekonomisine 552 000 000 TL nakit gelir sağlanmıştır.

Şeker Pancarı Tohumu

Şeker pancarı tohumu ekimi için *Karamanlar Mahallesi* toprakları uygundur. 1993 yılında *10 çiftçi 107 dekar* alandan *4 750 Kg şeker pancarı tohumu* elde etmiş ve *33 000 TL/Kg* 'dan satılan bu üründen toplam olarak 156 750 000 TL nakit gelir temin edilmiştir.

1994 yılında yine *Karamanlar Mahallesi* 'nde 17 çiftçi *170 dekar* şeker pancarı tohumu ekmiştir. *10 000 Kg tohum* alınmış ve *1 Kg tohum 50 000 TL/Kg* 'dan satılarak 500 000 000 TL nakit gelir elde edilmiştir.

Şeker pancarı tohumu ve fidesi tarımında 4 'lü münavebeli ekim yapılmaktadır. Münavebeli ekimde *hububat, patates ve baklagiller* kullanılmaktadır.

Yem Bitkileri Tarımı

Kızılağıl Köyü 'nde *80 dekar yulaf, 30 dekar yoncalık, 30 dekar fiğ ve 5 dekar burçak* ekilişi olup, elde edilen ürünlerin tamamı *kaba ve kesif yem* olarak hayvanların beslenmesinde kullanılmaktadır. Ayrıca, kuru ot olarak kışın hayvanlara da yedirilmektedir.

Sebze Tarımı

Küçük parçalar halinde *85 dekar sebze* ekim alanı bulunmaktadır. Genellikle *kuru ve taze soğan, lahana, pırasa, ıspanak, marul* ekilmektedir.

Meyvecilik

Köyde önemli bir meyvecilik potansiyeli yoktur. Toplam olarak *80 adet cevizden* istenilen ürün alınamamaktadır. Tarla ve bahçe kenarlarında dikili olan *elma, erik, armut, kiraz ve vişne gibi meyve ağaçlarından* elde edilen ürünler *hane içi tüketimde* kullanılmaktadır.

Kızılağıl Köyü 'nde işlenen arazinin 3 katı fazlalıkta traktör mevcuttur. Susuz 123 dekar alan için 1 traktör düşmektedir. 1 traktörün ekonomik olması için en az *300 dekar susuz araziyi* işlemesi gerekmektedir. Köydeki 2840 dekar tarım arazisini işlemek için 10 traktör yeterlidir. Oysa köyde 23 traktör vardır. Fazlalık 13 traktör ölü bir tarımsal yatırımdır.

Kızılağıl Köyü 'nün tarımsal sulama problemini çözmek için *Köy Hizmetleri Bolu İl Müdürlüğü* tarafından bir tarımsal sulama suyu projesinin uygulanması düşünülmektedir. Bu proje ile *417 dekar* tarım alanının sulanması hedeflenmektedir. Projenin uygulanması ile köyün tarımsal verim potansiyeli artacaktır. Sulama başladığında *patates de % 30, pancarda % 50, hububatta % 20, baklagillerde % 40, sebze ve meyve üretiminde de % 30 ürün artışı* sağlanacaktır. Sulama projesi tamamlandığında ikinci ürün olarak *ıspanak ve şalgam* yetiştirmek mümkün olabilecektir.

Köy halkının çoğunluğu *Paşaköy Tarım Kredi Kooperatifi* 'ne üye olmasına rağmen, 55 ortaktan ancak 20 kişi kooperatiften yararlanmaktadır. Özellikle, son yıllarda tarımsal girdi

fiyatları ve faizlerin aşırı yükselmesi nedeniyle, gelir düzeyi düşük çiftçiler *Tarım Kredi Kooperatifi* 'nden uzaklaşmışlardır.

Üreticilerin tarımsal üretim konusunda bilgileri çok düşük düzeylerdedir. Bu nedenle mutlak surette eğitilmeleri gerekmektedir. *Toprak işleme, münavebe, iyi tohumluk, gübreleme, zirai mücadele, hasat, ürünlerin depolanması ve değerlendirilmesi* konularında eğitilmeleri gerekmektedir.

4.5.Hayvancılık Uğraşıları

Köy mülki hudutları içerisinde *800 dekar çayır ve mera* alanının olması, hayvancılık uğraşları için elverişli bir ortam yaratmaktadır. *Kızılağıl Köyü* 'nde kapalı *ahır hayvancılığından* ziyade *salma hayvancılık* yapılmaktadır. Köylüler geleneksel olarak bu tür hayvancılık uğraşısına alışkanlık kazanmıştır.

Köylüler hayvan sayısı ve hayvansal ürünlerin üretim miktarları açısından geçmiş yıllarda daha iyi konumda olduklarını, fakat son yıllarda yetiştirdikleri hayvan miktarlarında azalmalar meydana geldiğini belirtmişlerdir. Öyle ki 1980 'li yıllarda *500 adet olduğu belirtilen tiftik keçisi* yok denecek kadar azalmıştır. Köylüler tarafından yetiştirilen hayvanların cins ve miktarları Tablo (3) 'da verilmiştir.

Tablo (3) Kızılağıl Köyü'nde Mevcut Hayvan Cins ve Miktarları
Table (3) Present Livestocks in Kızılağıl Village

Hayvan Cinsi	*Miktarı*
Büyükbaş Hayvanlar *(Sığır)*	150
Küçükbaş Hayvanlar *(Koyun)*	330
Kümes Hayvanları	250

Kızılağıl Köyü 'nde 5 başın üzerinde hayvan varlığına sahip hane sayısı çok azdır. Hayvan mevcutları itibariyle: *3 Adet/Hane büyükbaş, 6 Adet/Hane küçükbaş, 5 Adet/Hane kümes hayvanı* düşmektedir. Büyükbaş hayvan olarak *sığırcılık,* hemen hemen birçok hanede yaygın olmasına rağmen, küçükbaş hayvancılık olarak örneğin *koyunculuk* belli kişi ya da aileler tarafından yapılmaktadır.

Hayvanlar salma otlatma yapılarak ya da ahır şartlarında *kuru ot, sap-saman, kesif yem* kullanılarak beslenmektedir. Otlatmanın uygun olduğu dönemlerde ahır şartlarında besleme yerine, mera ve orman alanlarında otlatma tercih edilmektedir. Büyükbaş hayvanlar 6 ay *(15 Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, 15 Ekim)* otlatılarak, 6 ay ise ahırda beslenmektedir. Küçükbaş hayvanlar ise 7 ay *(Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim)* otlatılmakta, 5 ay ahırda beslenmektedir.

Yetiştirilen hayvanlar karkas ağırlık üzerinden canlı olarak ya da pazarlık usulu ile satılmaktadır. Büyükbaş hayvanlar *24 ayda 150 Kg* karkas ağırlığa ulaşmakta ve pazarlanmaktadır. Küçükbaş hayvanlar *12 ayda 12 Kg* karkas ağırlığa ulaşmakta ve satışı yapılabilmektedir.

At Yaylası olarak bilinen mera alanı hayvanların otlatmasında kullanılmaktadır. Mera alanında yoğun bir otlatma olduğundan ot verimi azalmıştır. Mera alanından faydalanmayı düzenleyecek *otlatma planının* hazırlanması ve *mera ıslah projesinin* uygulanması gerekmektedir.

4.6.Ağaç ve Orman Ürünleri Kullanımı

Orman amenajman planları verilerine göre arazi kullanım şekli ortaya konmaya çalışılmış ve bunun için Bolu Orman İşletme Müdürlüğü *Çakmaklar* ve *Elmalık Serisi Orman Amenajman Planları* incelenmiştir. Bu planlardan elde edilen veriler *orman, ziraat, ormansız toprak ve iskan* olarak şu arazi kullanım değerlerini vermiştir:

Orman Alanı *Ha*	***Tarım Alanı*** *Ha*	***Ormansız Toprak*** *Ha*	***İskan*** *Ha*	***Toplam*** *Ha*
844.5	346.5	106.0	2.0	1299.0

Çakmaklar Serisi Amenajman Planı içerisinde *646.5 Ha,* Elmalık Serisi Amenajman Planı içerisinde ise *198.0 Ha* orman alanı bulunmaktadır. *Elmalık Serisi içinde kalan 198.0 Ha alanın 49.5 Ha'ı baltalık işletme sınıfındadır.* Böylece toplam 844.5 Ha orman alanının *795 Ha'ı koru, 49.5 Ha'ı baltalık işletme sınıfındadır.* 1986 yılında planlama yapıldığında koru ormanlarında toplam *dikili servet 69 619 M3 olup,* bu servetin *yıllık artımları 2430 M3/Yıl 'dır. Baltalık ormanlarda ise servet 247,5 Ster, yıllık artım 49.5 Ster/Yıl 'dır.*

844,5 Ha orman *Bolu Orman İşletme Müdürlüğü* tarafından işletilmektedir. 20 yıllık bir peryod dikkate alınarak hazırlanan amenajman planları, bu plan döneminde tüm orman alanlarını *bakım bloğuna* almış ve *son hasılat etası* vermemiştir. Sadece 1994 yılında *13 Ha'lık* alandan *12 M3 ara hasılat etası* verilmiştir. Bu nedenle, köylülerin orman işçiliği yaparak gelir sağlamaları mümkün görülmemektedir.

Kızılağıl Köyü 6831 Sayılı Orman Kanunu 'na göre *orman içi köy* olduğundan, *zati yapacak ve yakacak odun* alma hakkı bulunmaktadır. 1984-1993 yıları arasında hak sahibi kişilere; *253 M3 yapacak, 634 Ster yapacak odun* verilmiştir.

Köylüler ormanların artım ve verimlerinin düşmesi ve özellikle amenajman planlarının üretim etası vermemesi nedeniyle, yapacak ve yakacak odun alamadıklarını ifade etmişlerdir. Köylüler orman alanlarından *mantar, yabani meyve, tıbbi bitki* şeklinde çeşitli orman yan ürünleri toplamaktadır.

5.Sorunlar ve Müdahale Yöntemi

5.1.Sorunlar

Kızılağıl Köyü ' nde yaşayan insanların sosyoekonomik durumlarını doğrudan etkileyen çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Haneler arasında gelir farklılığı açısından keskin sınırlar olmadığından ve topraksız köylü bulunmadığından, tüm köy halkı hedef grup olarak alınmıştır. Köyde karşılaşılan sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür;

(1) Beslenme yetersizliği ve dengesizliği,

(2) Tarımsal verimliliğin düşüklüğü,

(3) Gelir düşüklüğü,

(4) Ot veriminin azlığı ve otlatmanın düzensizliği,

(5) Yapacak ve yakacak odun kıtlığı,-

(6) Arazi mülkiyet güvenliğinin olmaması,

(7) Sulama suyu azlığı,

Bu sorunlar hanehalkı ihtiyaçlarına göre Tablo (4) 'de önceliklendirilmiştir.

Tablo (4) Hedef Gruplarının Gereksinim Öncelikleri
Table (4) Priority Needs of Target Group

Öncelik Derecesi	*Gereksinimler*
1.Öncelik	Gelir ve gıda güvenliği
2.Öncelik	Toprak verimliliğinin artırılması
3.Öncelik	Yapacak ve yakacak odun kıtlığı
4.Öncelik	Arazi mülkiyet güvenliği

Gelir ve Gıda Güvenliği

Köyde kişi başına net gelir hesaplanmış ve bu gelirin hesaplandığı yıla ait *"kişi başına ulusal gelirden"* düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca köyde gıda ürünlerinin üretimi de yetersizdir.

Toprak Verimliliğinin Azalması

Tarımsal üretimde kullanılan araziler ormandan *"açmacılık"* yapılarak elde edilmiştir. Sürekli kültivasyon ve yanlış toprak işleme metotları toprak verimliliğini azaltmaktadır.

Yapacak ve Yakacak Odun

Köylüler, yapacak ve yakacak odun temini açısından devlet ormanlarına bağımlıdır.

Arazi mülkiyet güvenliği

Açmacılık yapılarak orman niteliğini kaybetmiş olan *105 Ha orman* alanı, orman kadastrosu çalışmalarıyla orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Bu alanın *arazi kadastrosu* yapılmamış ve mevcut kanunlara göre rayiç bedel üzerinden orman köylüsüne satışı yapılmamıştır.

5.2.Müdahale Yöntemi

Kırsal yapıya müdahale hedef grubun gereksinimlerini, yapılan önceliklendirmeye göre karşılamak şeklinde olacaktır. Bunlar:

1.Öncelik; *Para ve gelir üretmek,*
2.Öncelik; *Tarımsal verimliliği artırmak*
3.Öncelik, *Yapacak ve yakacak odun üretmek ve toprak verimliğini artırmak,*
4.Öncelik *Orman içi yerleşim sorunlarının çözümlemek,*

şeklindedir.

6.Çözüm Önerileri

Hedef grubun sorunları için, çözüm önerileri aşağıda verilmiştir:

(1) Gelir getiren ve gıda güvenliği sağlayan uygulamalar,

(2)Çiftlik ormancılığı uygulamaları;

(1) Bahçe tarımı (homegarden),

(2) Alley ürün yetiştirme,

(3) Sınır ağaçlandırmaları,

(4) Blok plantasyonlar,

(5) Yem bankaları tesisi,

(3) Toplum ormancılığı uygulamaları,

(4)Orman içi yerleşim sorunlarının çözümlenmesi,

(5) Mera ıslah çalışmaları ve otlatma yönetimi yönetimi,

(6) Tampon zon orman yönetimi,

6.1.Gelir Getiren ve Gıda güvenliği Sağlayan Uygulamalar

Gelir getiren ve gıda güvenliği sağlayan uygulamalar; ORKÖY Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen *"tip projeler"* içinden seçilmiştir. Buna göre *Kızılağıl Köyü* için önerilen uygulamalar Tablo (5) 'de verilmiştir.

Tablo (5) Gelir ve Gıda Güvenliği Sağlayan Proje Örnekleri
Table (5) The Projects of İncome Generating and Food Security

PROJE TÜRLERİ	*KAPASİTELERİ*
(1) Fenni Arıcılık	20 Kg-50 Kg Verim
(2) Süt Sığırcılığı	2 Baş Sığır
(3) Süt Koyunculuğu	30-40 Baş Koyun
(4) Besi Sığırcılığı	10 Baş
(5) Besi Koyunculuğu	50 Baş
(6) Besi Kuzuculuğu	75 Baş
(7) Besi Tavukçuluğu	1000 Baş
(8) Yumurta Tavukçuluğu	500 Baş
(9) Anaç Tavukçuluğu	1500 Baş

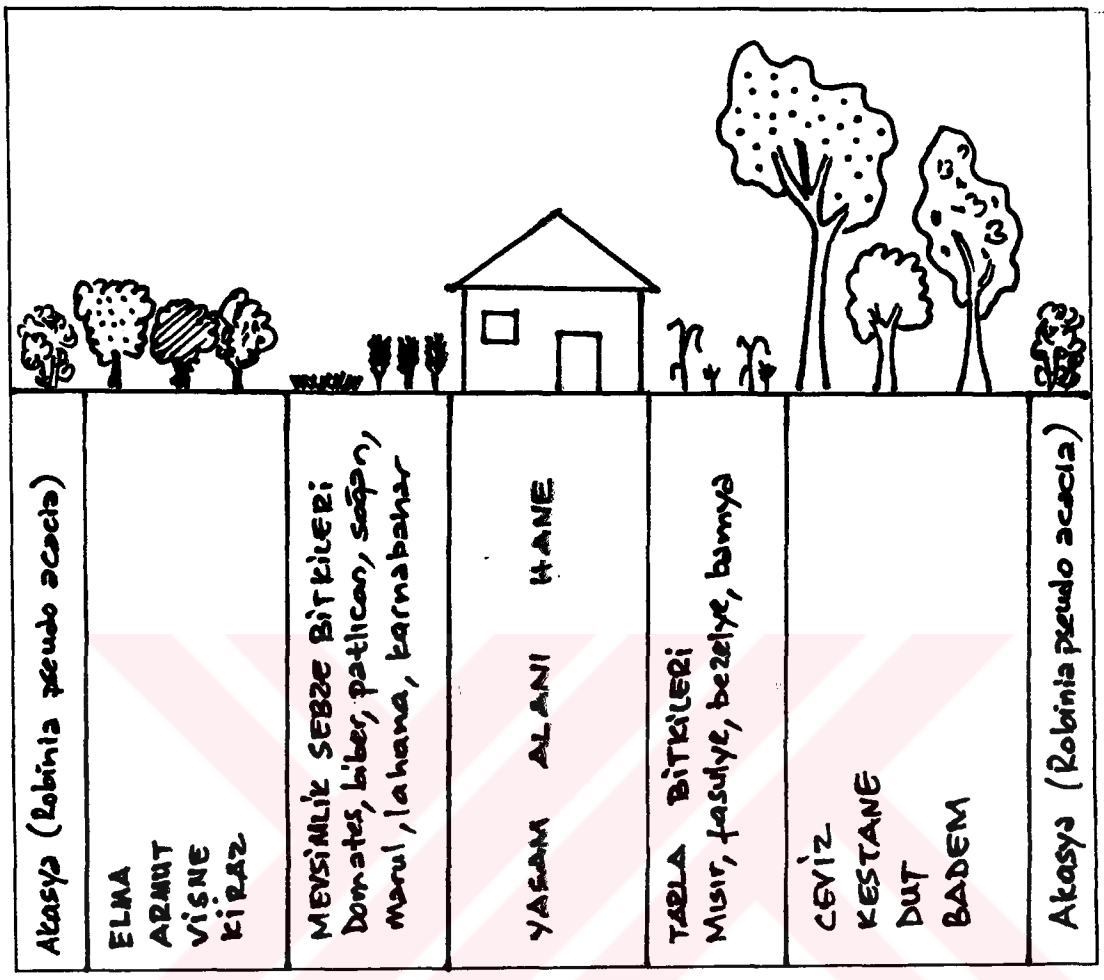
6.2.Çiftlik Ormancılığı Uygulamaları

Bahçe Tarımı (Homegarden)

Bahçe tarımı uygulanacağı alan köylülerin ikamet ettiği hanenin içerisinde, *çeşitli sebze bitkileri ile meyve ağaçlarının* karışım içinde yetiştirildiği bir toprak parçasıdır. Alan itibariyle küçüktürler. Bu alan içerisinde hane halkının tüketiminde kullanılabilecek çeşitli ürünler yetiştirilebilmektedir. Bu alanı çok tabakalı bahçe *(multistrata homegarden)* olarak da tesis etmek mümkündür. Bahçe tarımı için önerilen türler şunlardır:

Sebze Bitkileri ; *mevsimine göre Domates, Biber, Patlıcan, Soğan, Lahana, Pırasa, Karnabahar, Ispanak, vb gibi.*
Meyve Ağaçları ; *Ceviz, Armut, Kiraz, Vişne, Badem, Armut*

Bahçe tarımıyla *çeşitli gıda ürünleri ve yakacak odun* sağlanacaktır. Çok tabakalı bahçe tarımı örneği Şekil (7) 'de verilmiştir.

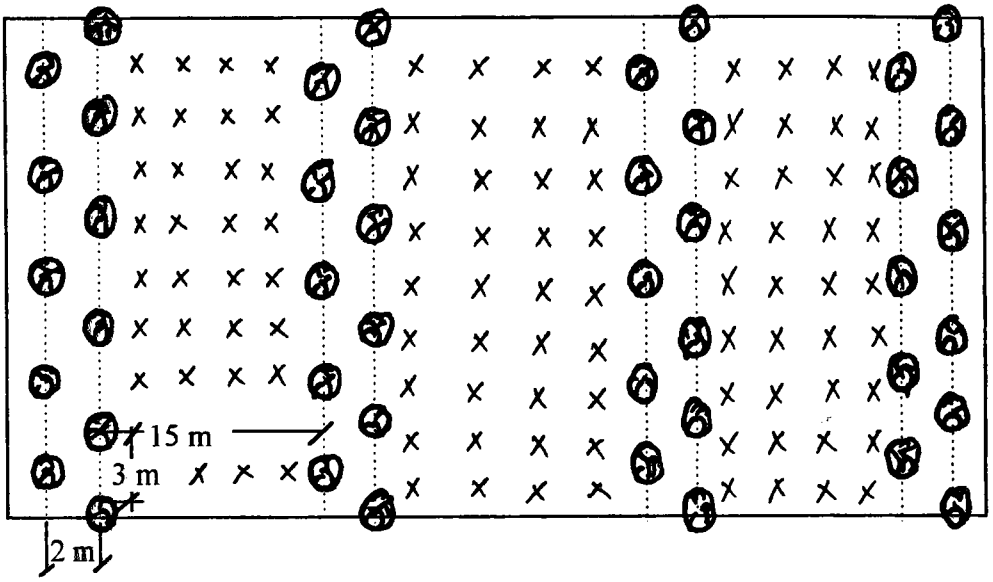

Şekil (7) Çok Tabakalı Bahçe Tarımı Örneği
Figure (7) Homegarden Pattern (Multistoried)

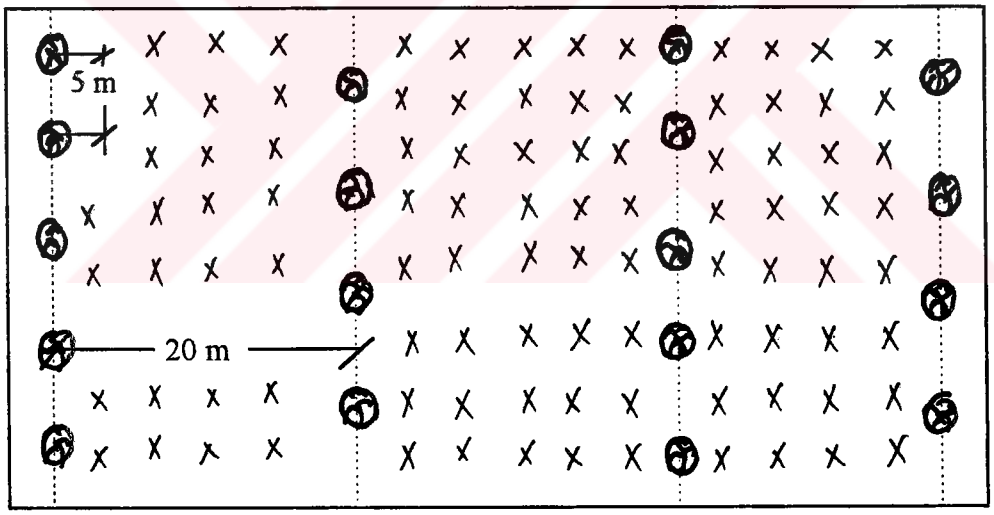
Alley Ürün Yetiştirme Tekniği = *Alley Cropping*

Alley cropping; sıra ile dikilen orman ağacı ya da meyve ağacı şeklindeki odunsu bitkiler arasındaki pasajlarda çeşitli tarımsal ürünlerinin yetiştirilmesini sağlayan bir agroforestry üretim tekniğidir.

Bu üretim şeklinde fidanlar, ağaç türünün cinsine göre bir ya da iki sıra halinde dikilmekte ve pasajlar oluşturulmaktadır. Fidan sıraları arasında kalan pasajlarda da tarımsal ürünler yetiştirilmektedir. Alley ürün yetiştirme tekniği ile çeşitli tarımsal ürünler, sırıklık ve direklik odun, gelir elde edilmekte ve toprak verimliliğinin artırılması sağlanmaktadır Şekil (8) ve (9).

Şekil (8) Orman Ağacı Türleri İle Alley Ürün Yetiştirme Tekniği
Figure (8) Alley Cropping with Forest Species

Şekil (9) Meyve Ağacı Türleri İle Alley Ürün Yetiştirme Tekniği
Table (9) Alley Cropping with Fruit Species

Aralık-Mesafe

Orman ağacı türleri kullanıldığında iki pasaj arasındaki aralık *15 m* olacaktır. Ağaçlar *iki* sıra halinde *2m x 3m* aralıkla dikilecektir. *1 ha* alana dikilecek fidan sayısı *472* olmaktadır. *Meyve*

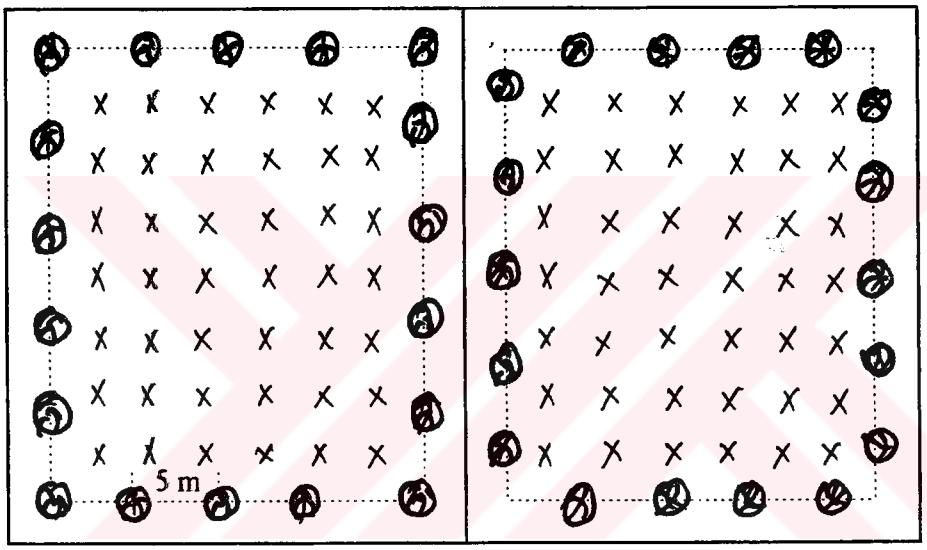
ağacı türlerinde ise pasajlar arasındaki aralık *20 m* olacaktır. Ağaçlar *tek* sıra halinde aralarında *5 m* olacak şekilde dikilecektir. *1 ha* alana dikilecek fidan adedi *120* 'dir. Aşağıdaki türler alley ürün yetiştirme uygulamalarında kullanılmak üzere örnek olarak verilmiştir:

Orman ağacı türleri; *Kavak, Ceviz, Kestane*

Meyve ağacı türleri; *Kiraz, Elma, Armut, Vişne*

Sınır Ağaçlandırmaları *(Boundary planting)*

İç ve dış sınır ağaçlandırmaları olmak üzere iki tip sınır ağaçlandırması önerilmektedir. Sınır ağaçlandırmalarında *orman ya da meyve ağacı* türleri dikilebilecektir. Sınır ağaçlandırmaları; *gıda, yapacak ve yakacak odun, gelir ve sınır tespiti* sağlayacaktır Şekil (10, 11, 12, 13).

Şekil (10) Orman Ağacı Türleri İle İç Sınır Ağaçlandırması
Figure (10) Internal Baundary Planting with Forest Species

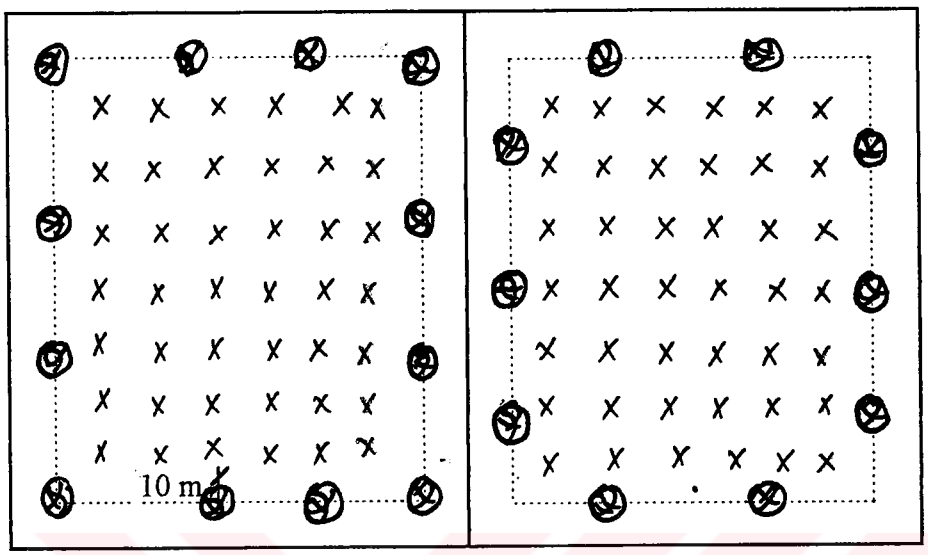
Aralık-Mesafe

İç sınır ağaçlandırmalarında orman ağacı türleri kullanılırsa fidanlar arasındaki aralık *5 m*, meyve ağacı türleri kullanılırsa *10 m* olacaktır. Tesis edilecek fidan sıraları, tarla sınırından *1 m içeride* olacaktır. Orman ağacı türleri kullanıldığında *1 ha* alana *80 adet* fidan, meyve ağacı türleri kullanıldığında *40 adet* fidan dikilecektir. *Dış sınır ağaçlandırmalarında* ise aralık-mesafe orman ağacı türleri kullanıldığında *5 m*, meyve ağacı türleri kullanıldığında *10 m* olacaktır. 1 ha alana orman ağacı türleri kullanıldığında *80 adet*, meyve ağacı türleri kullanıldığında *40 adet* fidan dikilecektir.

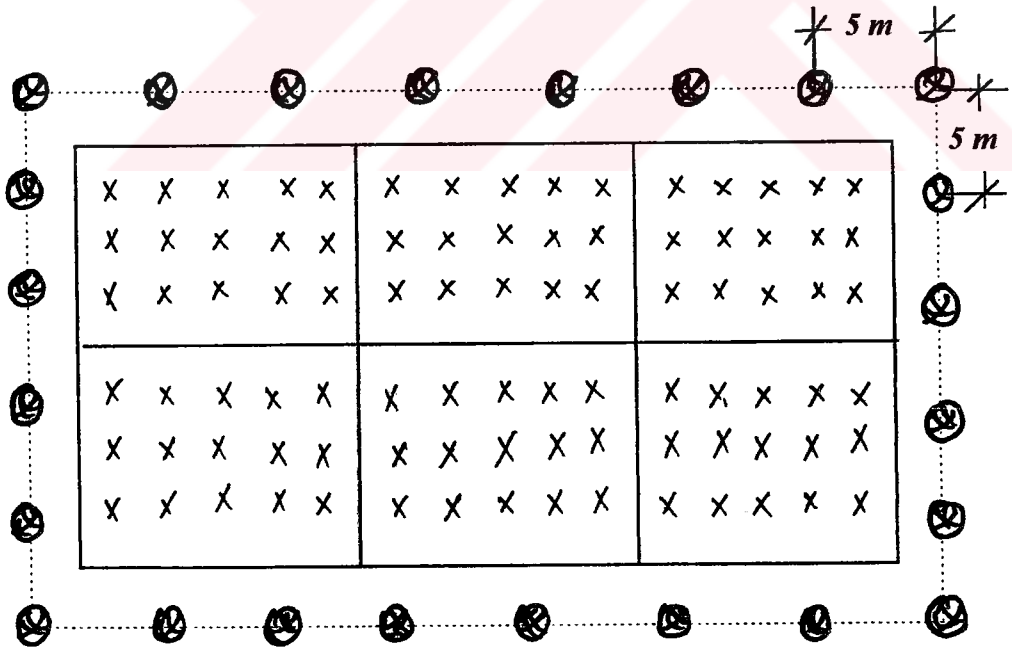
Kullanılacak Türler;

Orman Ağacı Türleri; *Kavak, Ceviz, Kestane, Meşe, Kayın, Akasya, Dişbudak*

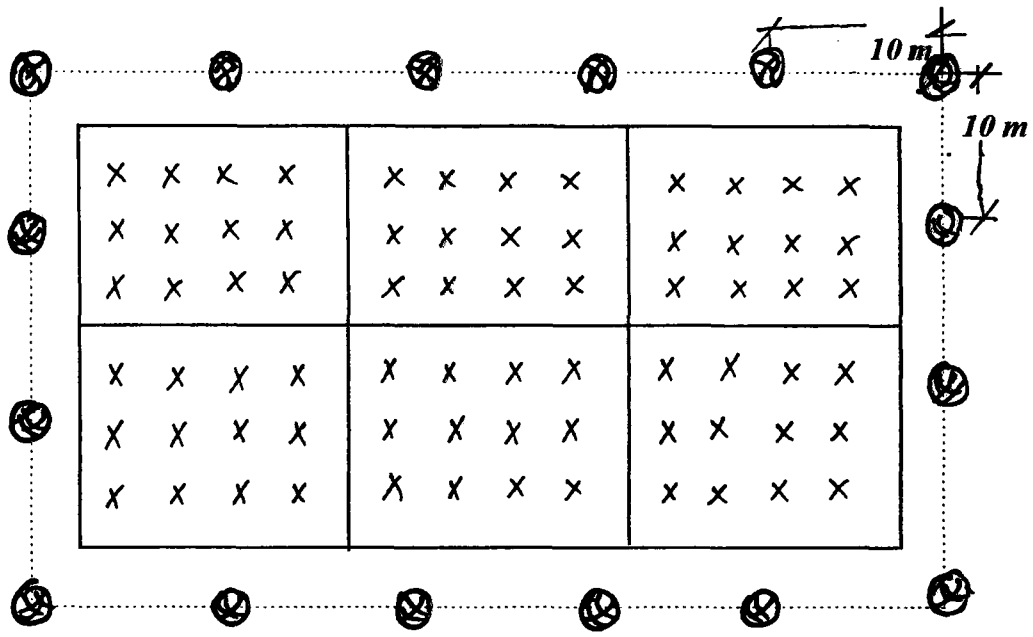
Meyve Ağacı Türleri; *Kiraz, Elma, Armut, Vişne*

Şekil (11) Meyve Ağacı Türleri İle İç Sınır Ağaçlandırması
Figure (11) Internal Baundary Planting with Fruit Species

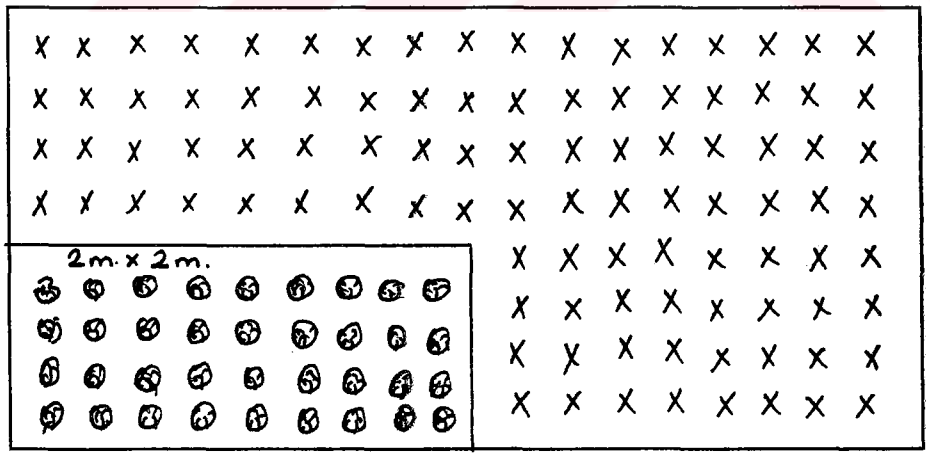
Şekil (12) Orman Ağacı Türleri İle Dış Sınır Ağaçlandırması
Figure (12) External Baundary Planting with Forest Species

Şekil (13) Meyve Ağacı Türleri İle Dış SınırAğaçlandırmaları
Figure (13) External Baundary Planting with Fruit Species

Blok Plantasyon

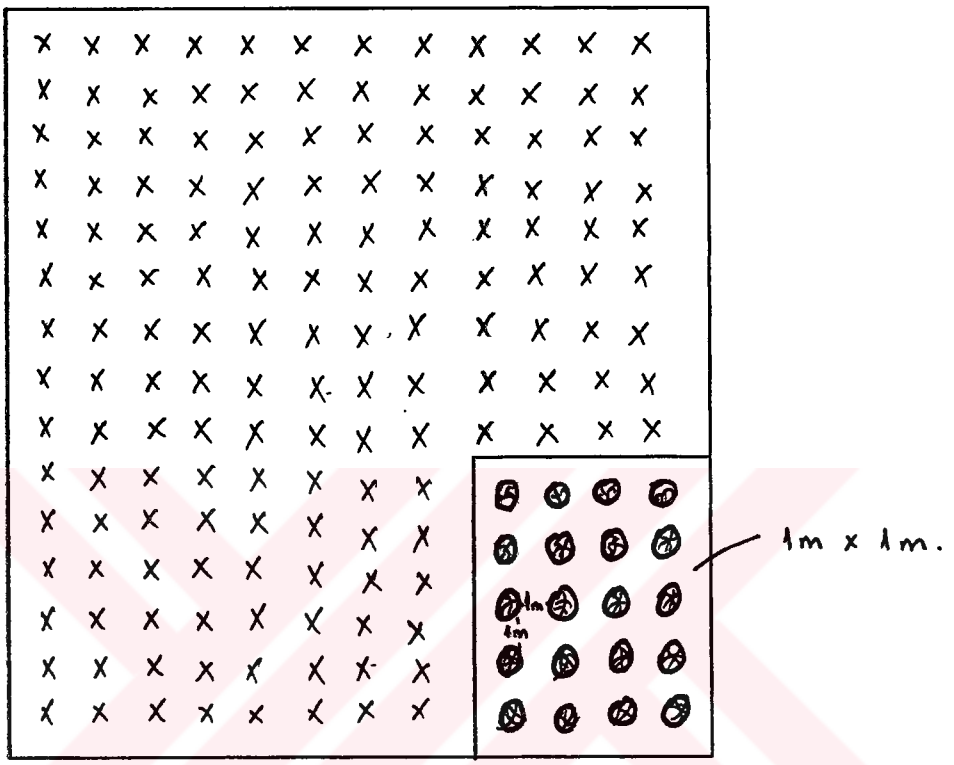
Blok plantasyon tesisi ucuz, koruma ve yönetimi kolay bir agroforestry tekniğidir. Tesiste *orman* ağacı türleri kullanılacaktır. Blok plantasyonlar *yapacak ve yakacak odun, nakit para ve toprak verimliliğini* sağlayacaktır Şekil (14). Fidanlar arasındaki aralık-mesafe *2 m x 2 m* olacaktır. *1 ha alana 500 adet fidan* dikilecektir. Kullanılacak olan türler; *Kavak, Meşe, Kayın, Akasya* olarak tavsiye edilmektedir.

Şekil (14) Blok Plantasyon
Figure (14) Block Plantation

Yem Bankaları

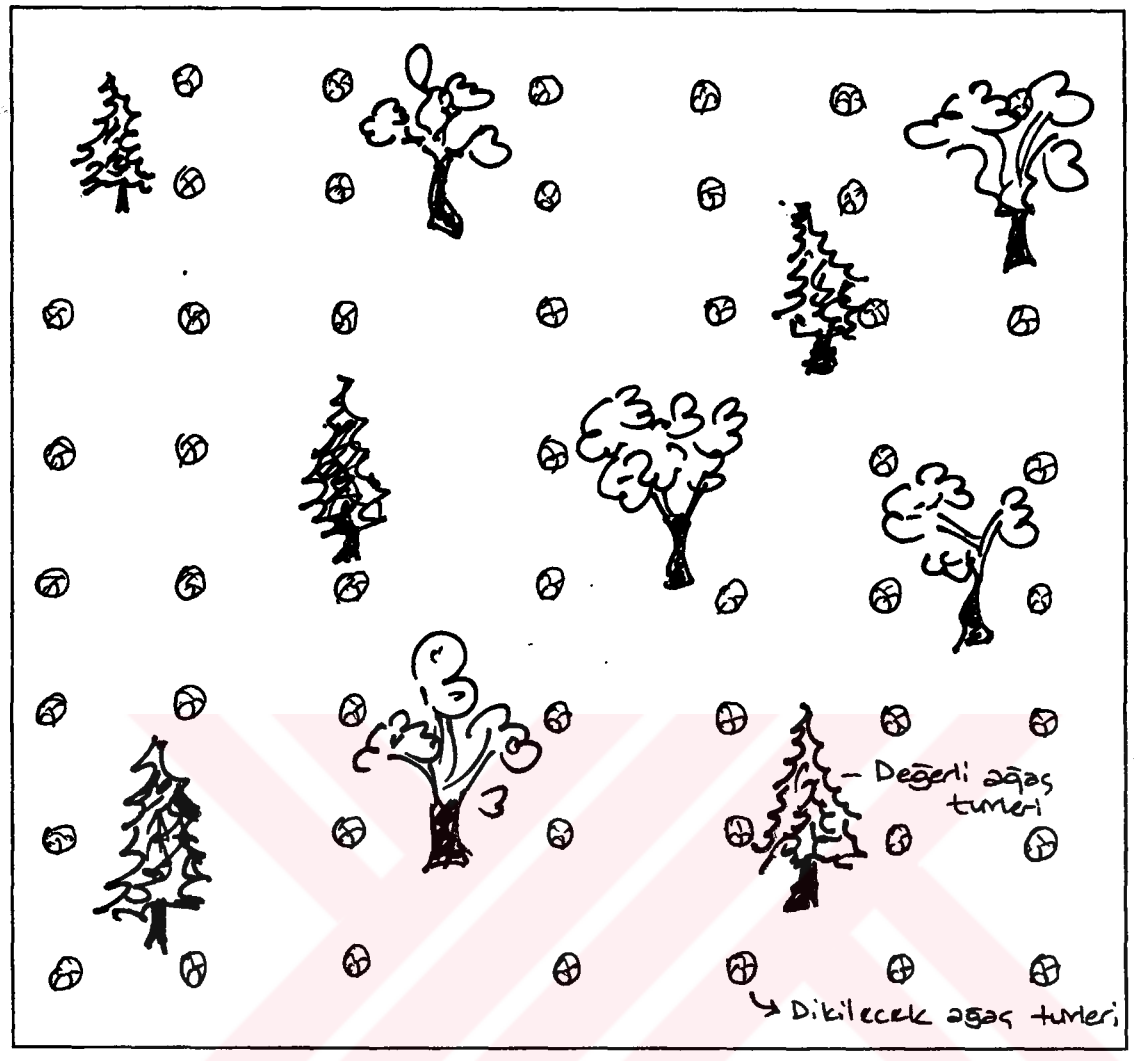
Köyde *yulaf, fiğ, yonca ve burçak* ekimi yapılmaktadır. Fakat yem bitkisi üretim teknikleri bilinmemektedir. Verimin daha da artırılması için örnek uygulamalar yapılmalıdır. Yem bankalarının kuruluşuna ait örnek Şekil (15) 'de verilmiştir.

Şekil (15) Yem Bankası
Figure (15) Fodder Bank

6.3.Toplum Ormancılığı Uygulamaları

Kızılağıl Köyü yakınındaki devlete ait bozuk orman alanlarında *köy koruluğu* kurulacaktır. OGM toplum ormanı kurulacak alanı, *Kızılağıl Köy Tüzel Kişiliği* 'ne tahsis edecektir. Tüm köy halkı, köy koruluğu uygulamasına katılacaklardır. Tahsis edilen alan üzerindeki ekonomik değeri olan ağaç türleri bırakılacak, alt vejetasyon olan çalı ve şüceyrat temizlenecek parasal değeri olanlar satılacaktır. Elde edilen gelir köy sandığında toplanacaktır. Boşluklar yerli türler ile ağaçlandırılacaktır. Bu türler; *Kavak, Ceviz, Kestane, Meşe, Kayın, Akasya, Dişbudak, Karaçam,* olabilecektir. Şekil (16) 'da toplum ormancılığı uygulamasına ait örnek verilmiştir.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Şekil (16) Toplum Ormancılığı Uygulaması
Figure (16) Community Forestry Application

6.4.Orman İçi Yerleşim Sorunlarının Çözümlenmesi

Kızılağıl Köyü 'nde *6831 Sayılı Orman Kanunu* 'nun 2/B maddesi uygulamaları sonucunda *105 Ha* arazi, orman niteliğini kaybettiğinden dolayı orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Bu alanlar fiili olarak tarım arazisi görünümünde olup, açmacılığı yapan köylüler tarafından kullanılmaktadır. Orman dışına çıkarılan bu alanın, TKGM tarafından *"arazi kadastrosu"* nun yapılması ve ORKÖY Genel Müdürlüğü tarafından rayiç bedel üzerinden *"orman köylüsü"* ne satışının yapılması gerekmektedir.

Açmacılık yaparak orman alanlarını işgal etmiş ve sadece *Kızılağıl Köyü* 'nde ikamet eden kişiler, bu alanların *mülkiyet ve kullanma hakkını* 25 yıllık süre için alacaklardır. Bu kişiler AF

üretim tekniklerini uygulamak zorundadır. Arazi alan kişiler, önerilen agroforestry üretim teknikleri konularında eğitim alacaklardır. AF üretim sistemlerinin tesisi için gerekli giderler, kredi olarak sağlanacaktır. İlk yıl tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi için yapacakları giderler de karşılanacaktır.

6.5.Mera Islahı ve Otlatma Yönetimi

Kızılağıl Köyü 'nde *800 dekar "çayır ve mera alanı"* bulunmaktadır. Düzensiz ve aşırı otlatma nedeniyle, yeterli ot verimi sağlanamamaktadır. Bu nedenle Tablo (6) 'da verilen tohum ekimi kombinasyonlarına göre, mera alanlarının ıslah edilmesi önerilmektedir.

Mera ıslah çalışmalarında yapılacak aktiviteler ve zaman planı Tablo (7) 'de verilmiştir. Düzenli ve kontrollü otlatma için *münavebeli otlatma* yapılmalıdır. Otlatmanın düzenli yapılmasından köylüler sorumludur. AGM taşra birimleri bu düzenin sağlanmasında *danışmanlık* görevi yapmalıdır.

Tablo (6) Mera Islah Çalışmaları İçin Önerilen Tohum Ekimi Kombinasyonları
Table (6) Combination of Seed Sowing for Pasture Improvement

	% OLARAK ÖNERİLER		
ÇAYIR	**1. Öneri**	**2. Öneri**	**3. Öneri**
Dactylus glomerata	% 30	% 30	% 40
Lolium perenne	% 45	% 50	% 60
Festuca pratensis			
Festuca rubra	% 20	% 20	-
Festuca ovinia			
LEGUMİNOSAE			
Trifolium repense	% 5	-	-
Trifolium pradense			
TOPLAM	100	100	100

Tablo (7) Mera Islah Çalışması İş-Zaman Planı
Table (7) Time and Work Plan of Pasture Improvement

AKTİVİTE	ZAMAN PLANI	MATERYAL
Dikenli tel çit	Diğer aktivitelere başlanılmadan önce	1 km için; 200 adet beton direk 500 Kg dikenli tel
Tohum ekimi	Ekim Ayı içinde	Tablo (6)' da verilen kombinasyonlara göre 35 Kg/Ha
Gübreleme		
1. *gübreleme*	Şubat sonu	NPK 15-15-15 500 Kg/Ha
2. *gübreleme*	Mart sonu	NPK 15-15-15 200 Kg/Ha
3. *gübreleme*	Ekim sonu	NPK 15-15-15 200 Kg/Ha
Otlatma	Ot vejetasyonu 15 cm olduğunda	-
Mera Kontrolu	Her otlatmadan sonra	-

6.6.Tampon Zon Orman Yönetimi

Tampon orman zon yönetimi köy yakınındaki bitişik orman alanlarında arazi kullanımının sınırlandığı ve bu alanın kendi kendine yeniden gelişmesine yön verildiği, bunun yanında çevrelerindeki kırsal toplumlara çeşitli faydalarında sağlandığı bir arazi yönetim şeklidir.

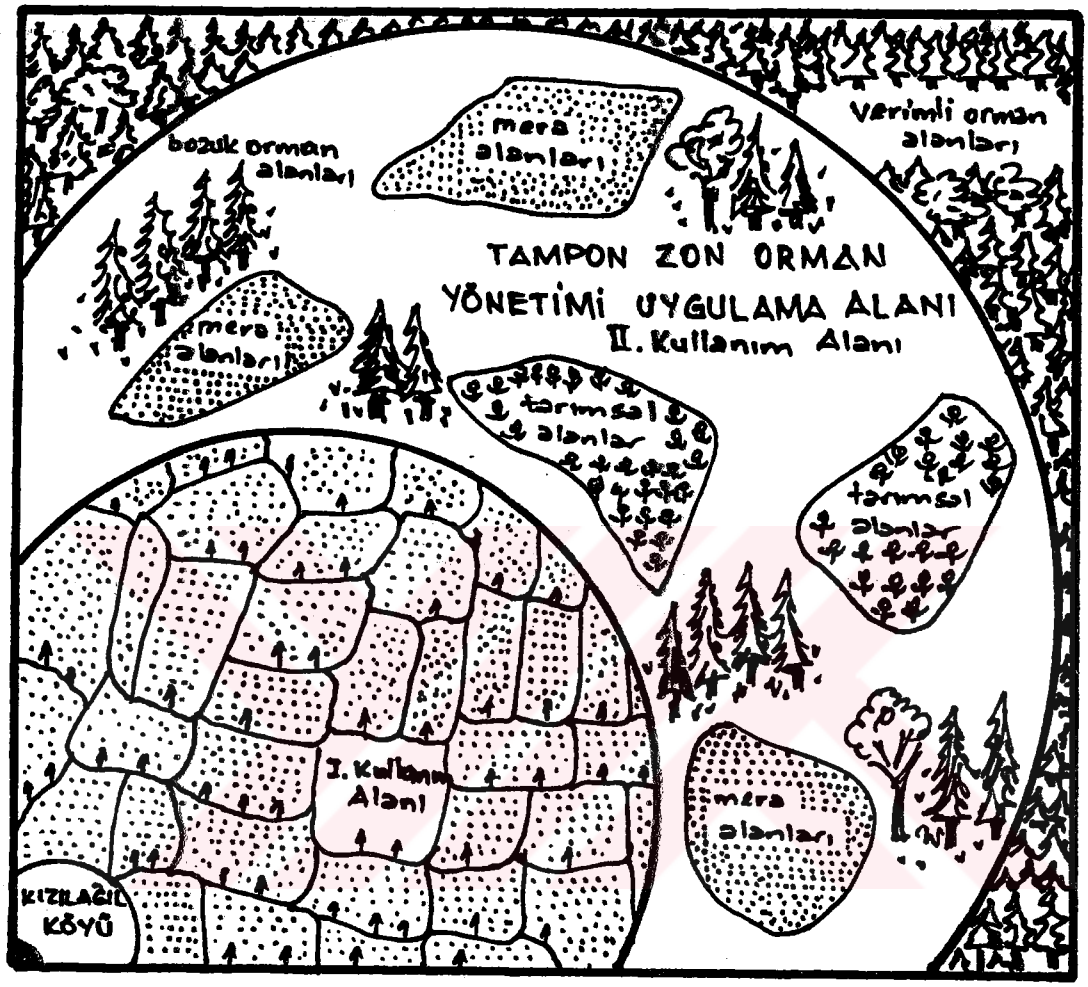
Köydeki tüm kişiler tampon zon orman yönetimi uygulamalarına katılacaktır. Tampon zon orman yönetimi uygulamaları Şekil (17) 'ki gibi yapılacaktır. Tampon zon içerisinde köylülerin ağaçlara ve ormana zarar vermeden;

(1) Yabani bal ve meyve toplamalarına,

(2) Devrilmis ya da kuru ağaçları toplayarak yapacak ve yakacak odun temin etmelerine.

izin verilecektir.

Fakat *açmacılık, kaçak kesim, düzensiz otlatma* yapılmayacaktır. Köylüler, yasak sayılan bu suçları işlemeyecekleri konusunda taahhütte bulunacaklardır. *Bolu Orman İşletme Müdürlüğü* otlatmanın düzenli yapılması için *"otlatma planı"* hazırlayacaktır.

Şekil (17) Tampon Zon Orman Yönetimi
Figure (17) Buffer Zone Forest Management

7.Yürütme

7.1.Gelir Getiren ve Gıda Güvenliği Sağlayan Uygulamalar

Bu uygulamalar için ORKÖY tip projeleri önerilmiştir. Uygulamaları yapacak olan birim *Bolu ORKÖY Başmühendisliği* 'dir.

7.2.Çiftlik Ormancılığı Uygulamaları

İhtiyaç Duyulan Kaynaklar

Bahçe tarımı *(homegarden)*, alley üretim uygulamaları *(alley cropping)*, sınır ağaçlandırmaları *(boundary planting)*, blok plantasyon *(block plantation)*, yem bankaları *(fodder bank)* tesis etmek ve işletmek için: *meyve ve orman ağacı fidanları, tohum, sebze fidecikleri, gübre ve zirai ilaca* gereksinim vardır. Fidan üretme ve dikim tekniği, gübreleme ve ilaçlama konularında çiftçiler eğitimden geçirilecektir.

Tesis

Orman ağacı fidanlarını *Bolu Orman Fidanlık Müdürlüğü* 'nden, meyve ağacı fidanları *Bolu Tarım İl Müdürlüğü* ve tarımsal destekleme kuruluşları tarafından temin edilecektir. Fidanlar köylüler tarafından dikilecektir.

İşletme

Köylüler *fidan üretim, dikim, bakım ve koruma çalışmalarını* kendileri yapacaklar çeşitli kurumlar tarafından teknik bilgi desteğinde bulunulacaktır.

Bütçe

Planlama aşamasında ortaya çıkacaktır.

7.3.Toplum Ormancılığı Uygulamaları

Uygulama yapılacak alanın tahsisi OGM tarafından yapılacaktır. AGM kuruluşları ağaçlandırılacak alanın *projesini* hazırlayacak ve yatırım için gerekli finansman *"ağaçlandırma fonundan"* sağlanacaktır. Köylüler *dikim ve bakım çalışmalarını* kendileri yapacaktır.

7.4.Orman İçi Yerleşim Sorunlarının Çözümlenmesi

Orman sınırları dışına çıkarılan 105 Ha alanın *"arazi kadastrosu"* ORKÖY tarafından TKGM 'ne yaptırılmalıdır. Bolu ORKÖY Başmühendisliği *31 Temmuz 1997 gün ve 23066 Sayılı Resmi Gazetede* yayınlanan ***"Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik"*** gereğince ***Hak Sahibi Tespit Komisyonu*** kurarak, arazi kadastrosu yapılmış alanların rayiç bedel üzerinden satışını orman köylüsüne yapmalıdır.

Anlaşma Şartları

Köylüler, kendilerine satışı yapılan arazilerin kullanımları konusunda aşağıdaki şartlar dahilinde ORKÖY ile anlaşma imzalayacaklardır. Bunlar;

(1) Her çiftçi *(katılımcı)* kendilerine satış yapılan araziler üzerinde *uygun toprak işleme yöntemlerini kullanarak agroforestry üretim sistemlerini* kurmak zorundadır.

(2) Katılımcı kendisine satış yapılan araziyi bir başkasına satamayacak ve devredemeyecektir.

(3) Satışı yapılan araziler için 25 yıllık bir sözleşme imzalanacaktır. Bu süre sonunda arazinin nasıl kullanıldığı değerlendirilecek, değerlendirme olumlu ise sözleşme yenilenecektir.

(4) *Katılımcı* araziden elde ettiği tarımsal ve orman ürünlerini dilediği gibi kullanabilecektir.

(5) *Arazi kullanım hakkı* mevcut yasalar çerçevesinde nesilden nesile aktarılabilecektir.

(6) Eğer katılımcı kişi yukarıdaki şartların herhangi birini ihlal ederse, orman idaresi bu kişiye karşı yaptırım uygulayacaktır.

7.5.Mera Islahı ve Otlatma Yönetimi

Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü 'nün taşra birimleri tarafından yürütülecektir. Bolu 'da Orman Bakanlığı 'nın *Bakanlık Bölge Müdürlüğü* bulunmaktadır. Bu Bölge Müdürlüğü bünyesindeki *Etüt-Proje Başmühendisliği* mera ıslah projesini hazırlayacak, uygulama *Ağaçlandırma Başmühendisliği* tarafından yapılacaktır.

7.6.Tampon Zon Orman Yönetimi

Alan Tespiti ve Sınırlandırma

Bolu Orman İşletme Müdürlüğü ***tampon zon orman yönetiminin*** yapılacağı alanın sınırlarını belirleyecek ve işaretleyecektir.

Katılım

Kızılağıl Köyü 'ndeki tüm haneler tampon zon yönetimi uygulamalarına katılacaklardır.

Anlaşma

OGM ile *Kızılağıl Köyü* arasında *tampon zon yönetimine* ilişkin bir analaşma imzalanacaktır. Anlaşmanın şartları aşağıdaki gibi olacaktır:

(1) Her hane halkı, *tampon zon orman yönetiminin* uygulandığı alan içerisindeki tüm bitki ve hayvan varlığını koruyacaktır.

(2) Tampon zon içerinde bulunan ağaçlar kesilmeyecek ve avlanma yapılmayacaktır.

(3) Katılımcılar, doğal vejetasyona zarar vermeden yakacak odun olarak kuru dalları ve çeşitli orman yan ürünlerinden toplayabileceklerdir.

(4) Katılımcılar tampon orman zonuna giriş çıkışlarında, verimli orman alanlarına zarar vermeyeceklerdir.

Yönetim

Köy Muhtarlığı tampon zon orman yönetimi uygulanan alandaki çalışma ve uygulamaları, yönetecek ve denetleyecektir.

Bütçe

Tampon zon orman yönetimi için gerekli bütçe ve finansman, *Bolu Orman İşletme Müdürlüğü* sağlanacaktır.

7.7.Eğitim

Agroforestry üretim sistemlerinin kurulması, köy koruluğu tesisi ve tampon zon orman yönetimi için aşağıdaki eğitimlerin yapılması gerekmektedir;

(1) Grup toplantıları,

(2) Seminerler,

(2) Tarla gezileri,

(3) Kısa süreli eğitimler,

Bu eğitimler tarımsal yayım ve eğitim kuruluşları, Orman Bakanlığı ve uygulama konuları ile yakın ilgisi olan kuruluşlar tarafından yapılmalıdır.

7.8.Genel Kabuller ve Varsayımlar

(1) OGM, TKGM ve ORKÖY arazi mülkiyetinin çözümüne yönelik uygulamaları zamanında yapacaklardır.

(2) Toplum ormancılığı uygulamaları ile köylüler *yapacak ve yakacak odun üretiminde bulunacaklar* ve OGM 'den zati yapacak ve yakacak talebinde bulunmayacaklardır.

(3) Köylüler, köy koruluğunun *yönetim ve işletmesini* üstleneceklerdir.

(4) Köylüler, hazırlanan *otlatma planına* uyacaklardır.

(5) Köylüler, *agroforestry üretim sistemlerini* istekli olarak uygulayacaklardır.

(6) *Gelir artıran ve gıda güvenliği sağlayan* uygulamalarla, köylünün geçimine katkıda bulunulacaktır.

(7) AGM ve diğer kurumlar tarafından verilen fidanlar, köylüler tarafından dikilecektir.

(8) Köylülerin *gelirleri* artacaktır.

(9) *Ormanlar üzerinde sosyal baskı azalacak ve bozulan doğal denge yeniden kurulacaktır.*

XIII.ÖZGEÇMİŞ

Ahmet Tolunay; 1963 yılı, Manisa İli Sarıgöl İlçesi doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Manisa ' da tamamlamıştır. 1981 yılında girdiği İ. Ü. Orman Fakültesi 'den, 1985 yılında *Orman Mühendisi* unvanı ile mezun olmuştur. 1987 yılında, İ. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Ekonomisi Yüksek Lisans Programı 'nı *"Özel Orman İşletmeciliği ve Özel Ağaçlandırmalar (Çal Örneği)"* konulu teziyle bitirmiş ve *Orman Yüksek Mühendisi* unvanını almıştır. 1988-1989 yıllarında yedek subay olarak vatani görevini ifa etmiştir.

1989 yılında Orman Bakanlığı 'nda, merkezi Elazığ 'da olan Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğün 'de göreve başlamış ve 1990-1991 yıllarında Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğü 'nde uygulanmakta olan, Türk-Alman Ormancılık Projesi, Sosyal Ormancılık Bölümü 'nde uzman olarak çalışmıştır. 1992-1994 yılları arasında, merkezi Bolu 'da, Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü ' nde araştırma uzmanı olarak görev yapmıştır. 1994 yılından beri, Orman Bakanlığı, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü 'nde, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Mühendisi olarak çalışmaktadır.

Çeşitli kongre ve seminerlere sunulmuş tebliğleri ve meslek dergilerinde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır. Evli ve bir çocukludur. İngilizce bilmektedir.